
This is the **published version** of the book:

Real Mercadal, Maria Neus. *Mercè Rodoreda i la literatura infantil*. Barcelona :
Fundació Mercè Rodoreda, FP - Institut d'Estudis Catalans, 2024. 193 pàg. ISBN
9788412113495.

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/325596>

under the terms of the license.

**Mercè Rodoreda i la literatura
infantil i juvenil**

Neus REAL

A Josep Massot i Muntaner, *in memoriam*. Per la seva amistat, pel seu suport i per la seva contribució als estudis literaris catalans.

Taula

AGRAÏMENTS	5
INTRODUCCIÓ	6
1. MERCÈ RODOREDA I LA LITERATURA PER A INFANTS I JOVES (1934-2021): EL CORPUS ..	12
1.1. Textos infantils i juvenils publicats o inèdits, però conservats per l'escriptora (1934-1983)	14
1.2. Textos infantils i juvenils rodoredians publicats després de la mort de l'autora	21
1.2.1. Narrativa de postguerra en llibres per a infants i joves (1989-2021) ...	22
1.2.2. Els contes per a nens i nenes dels anys trenta i els textos infantils i juvenils inèdits de Mercè Rodoreda (més algunes prosas de l'autora sobre la infantesa) (2005-2021)	37
1.2.3. El conjunt de les edicions pòstumes	41
1.2. 4. Corpus complementari: llibres infantils i juvenils sobre Mercè Rodoreda o que inclouen textos de Mercè Rodoreda (2008-2021)	45
1.3. En síntesi: el corpus objecte d'anàlisi	49
2. ANÀLISI DEL CORPUS	52
2.1. Els contes infantils dels anys trenta. Els textos i les seves edicions	55
2.1.1. La reedició de l'any 2005: <i>La noieta daurada i altres contes</i> (RqueR)	59
2.1.2. Les reedicions del 2008 a l'editorial Baula	65
2.1.2.1. El recull <i>Contes infantils de Mercè Rodoreda</i>	67
2.1.2.2. L'àlbum <i>Les fades</i>	72
2.1.3. Una versió ampliada: la reedició del 2020 a La Galera	77
2.2. Obra conservada per l'escriptora i publicada pòstumament: «Bestioles». Els textos i les seves edicions	90
2.2.1. <i>Formiga</i>	93

2.2.2.	<i>Bestiari i altres poemes</i>	101
2.3.	Narrativa de postguerra publicada per Mercè Rodoreda i posteriorment editada en llibres i revistes per a infants i joves	108
2.3.1.	Contes i proses: «Gallines de Guinea», «Viatge al poble dels guerrers» i «Viatge al poble de les trenta senyoretes». Els textos i les seves edicions .	108
2.3.1.1.	«Gallines de Guinea» a «El Tinter dels Clàssics» (1989).	116
2.3.1.2.	«Viatge al poble dels guerrers» (<i>Cavall Fort</i> , 2012)	124
2.3.1.3.	<i>Viatge al poble de les trenta senyoretes</i> (Comanegra, 2019) ...	127
2.3.2.	Les edicions juvenils de la narrativa rodorediana de postguerra (o els llibres destinats, directament o indirecta, a l'àmbit educatiu)	136
2.3.2.1.	Contes i proses poètiques	137
2.3.2.1.1.	Els reculls rodoredians: antologies i llibres de contes	137
2.3.2.1.2.	Antologies que inclouen narracions de l'autora ...	140
2.3.2.2.	Novel·les	142
2.3.2.2.1.	Edicions juvenils escolars	142
2.3.2.2.2.	Edicions juvenils per al públic general	145
3.	LA RECEPCIÓ DEL CORPUS	148
3.1.	La resposta de la crítica. Notes, comentaris i ressenyes	149
3.2.	La resposta del públic. Vendes de llibres i préstecs bibliotecaris	166
4.	CONCLUSIONS I CONSIDERACIÓ FINAL	177
5.	FONTS D'INFORMACIÓ	187
5.1.	Referències	187
5.2.	Webgrafia	196
5.3.	Recursos i materials en línia	198
	ANNEXOS: REFERÈNCIES DEL CORPUS OBJECTE D'ANÀLISI	199
	Annex 1: Antologies (per ordre de publicació)	199
	Annex 2: Antologies (per ordre alfabètic de títols)	199
	Annex 3: Obres de Mercè Rodoreda (per ordre de publicació)	200
	Annex 4: Obres de Mercè Rodoreda (per ordre alfabètic de títols)	202
	ÍNDEXS	204
	Índex de quadres	204

Agraïments

Vull fer constar la meua gratitud envers totes les persones que han contribuït a fer possible aquest estudi. En primer lloc, Joaquim Mallafrè (traspassat durant la revisió final del text), l'enyorat pare Massot i Damià Pons, integrants de la Comissió Tècnica que el 2021 va considerar que el projecte *Mercè Rodoreda i la literatura infantil i juvenil* mereixia un ajut a la recerca de la Fundació Mercè Rodoreda. En segon lloc, Marta Viñuales, Laia Miret, Anna Font i Mercè Martí, el personal de la Fundació Mercè Rodoreda que m'ha atès sempre que ho he demanat, tot proporcionant-me les dades sobre les vendes de les obres de l'escriptora i l'accés als llibres i a la documentació de l'arxiu i de la biblioteca; Marta Viñuales i Anna Font, a més, s'han ocupat respectivament d'obtenir els permisos per reproduir les imatges incloses a *Mercè Rodoreda i la literatura infantil i juvenil* i d'escanejar-les en tots els casos que ha fet falta (la majoria), cosa que ha suposat una tasca ingent i dilatada que cal agrair especialment. En tercer lloc, Sílvia Portavella, cap de Negociat de Tecnologies de la Informació del Servei de Biblioteques de la Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya; Mercè Esquerda, de la Central de Biblioteques de Lleida, i Carlos Cervantes, de la Unitat Operativa SIGB de la Gerència de Serveis de Biblioteques de l'Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona, gràcies als quals he obtingut la informació sobre els préstecs dels llibres de Mercè Rodoreda a les biblioteques públiques. En quart lloc, els autors, il·lustradors i editors (per ordre alfabètic) Albert Asensio, Leo Beard, Marta Bes, Mercè Canela, el malaguanyat Bernat Cormand, Montse Ginesta, Montse Ingla, Josep Llussà, Josep Massot i Muntaner (mort en el decurs de la investigació), Isidre Monés, Marta Nadal, Anna Obiols, Jordi Puig i Ferrer i Dani Torrent, que tan generosament han compartit amb mi les seves experiències rodoredianes. I

last but not least, en Quim i l'Andreu, que han viscut de prop el llarg i complex procés d'elaboració de l'estudi que presento, que vaig acabar el juny del 2022 (d'aquí que abasti només fins al 2021), però que no ha estat possible editar fins ara per motius d'ordre tècnic.

N. R.

Introducció

Els mecanismes editorials són, sovint, un misteri.

Mercè Rodoreda. Entrevistes (2013), p. 56

Per bé que hi ha pocs textos de Rodoreda específicament concebuts per als infants i els joves, des de finals dels anys vuitanta, l'obra de l'autora de Sant Gervasi ha experimentat un cert impuls en l'àmbit del llibre infantil i juvenil. Al llarg de les dues primeres dècades del segle XXI, s'han recuperat tant els seus contes dels anys trenta per als més petits com el bestiar de postguerra que va deixar inèdit. Paral·lelament, diversos textos i títols no pas originalment inscrits en la literatura destinada als lectors en formació, des de relats breus fins a prosas poètiques, passant per les novel·les dels anys seixanta i setanta, han estat reeditats en col·leccions destinades a infants i joves, publicats en formats que hi entronquen o presentats amb la col·laboració de personalitats que s'hi vinculen, en especial procedents del camp de la il·lustració. S'han fet, així mateix, espectacles teatrals infantils basats en la producció de l'escriptora; *Roda, roda, Rodoreda*, d'Engruna Teatre, n'és un exponent, muntat per la companyia amb motiu del centenari del naixement de l'escriptora a partir de textos infantils i no infantils seus (Engruna Teatre, 2008 i s. d.), en un espectacle del qual encara es va poder gaudir a la Biblioteca Llefia - Xavier Soto de Badalona, ara com a contacontes titulat *Els contes de la Mercè*, el juny del 2014 (Ajuntament de Badalona, 2014). També existeixen enregistraments sonors destinats al petit públic, com el de «Gallines de Guinea», que es troba dins del CD *La lluna d'en Joan* (Solé Vendrell i Escala, 2000). Mercè Rodoreda, a més, és

una de les autores que sempre surt als llibres de text de llengua i literatura catalanes de l'educació obligatòria (Fernando *et al.*, 1995).

Quin ressò ha tingut tot plegat entre la crítica i el públic? Quins han estat els motius, els resultats, les valoracions i els èxits (o els problemes) de l'existència d'aquesta Rodoreda infantil i juvenil? El fet que l'autora, considerada un nom canònic, hagi estat una de les plomes catalanes de lectura obligada a secundària entre els anys vuitanta i el 2023, d'una banda, i la celebració de l'Any Rodoreda el 2008, de l'altra, han influït molt en l'extensió del coneixement general de la seva vida i la seva obra entre els infants i els joves mitjançant publicacions que o bé se'ls adrecen directament o bé comprenen aquesta possibilitat. Això no explica per si sol, tanmateix, el renovat interès dels darrers anys per comptar amb ella com a clàssic també en l'àmbit de la literatura infantil i juvenil. Vet aquí tot d'aspectes que encara no han estat considerats en cap treball acadèmic. L'estudi que presentem se centra, justament, en les relacions entre l'autora i aquesta esfera cultural per començar-ne a determinar els components i l'abast tant literaris com extraliteraris; és a dir, els components i l'abast relatius a la producció, l'edició i la recepció de textos de Mercè Rodoreda en els espais de la literatura infantil i juvenil.

Amb aquest objectiu general calia establir, per començar, el corpus de textos rodoredians del cas, del qual queden exclosos, d'entrada, els espectacles teatrals, els enregistraments musicals i sonors, les exposicions i les propostes didàctiques en forma de contacontes o tallers presencials que proliferen arreu del país (sobretot en el marc de l'Any Rodoreda), ja que la seva naturalesa no únicament textual i el seu gruix fan que mereixin un estudi a part. També n'han quedat fora els llibres de text, que constitueixen tot un món i que caldria analitzar, així mateix, de manera singular. Amb aquest punt de partida previ, la recerca a la Fundació Mercè Rodoreda, a la Biblioteca Nacional de Catalunya, al Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya (CCUC) i a la xarxa de biblioteques públiques del país ha permès reunir els títols potencials i susceptibles de formar-ne part. La tasca ha resultat, però, força complexa, perquè ni tan sols la Fundació Mercè Rodoreda disposa de tot aquest material. Això és així, almenys en part, perquè al llarg dels anys s'han donat uns canvis editorials que han generat modificacions en les col·leccions en què anaven sortint els llibres de l'escriptora, objecte de renovacions només aparents o parcials de què han derivat múltiples edicions per raons bàsicament legals i comercials, cosa que ha generat un garbuix que calia desembullar per

escatir si eren realment llibres diferents o no; i val a dir que en alguns casos, com es veurà, ho són només en termes de crèdits editorials, però, com que impliquen un canvi de segell o de col·lecció, calia afegir-los a la nòmina.

Aclarit, en principi, aquest embolic, i en conseqüència amb el conjunt de textos pertinents a disposició, el pas següent consistia a establir la llista dels que conformen efectivament el corpus objecte d'estudi. Per tal de dur a terme aquesta operació de selecció i descart, s'ha partit de dos grans blocs definits pel criteri de la voluntat autorial. D'acord amb aquest criteri hi ha: d'una banda, els textos que entraven de manera directa en el corpus, és a dir, els textos infantils i juvenils que Mercè Rodoreda va publicar en vida (i que va donar a conèixer declaradament, per tant, com a tals) i els que va escriure i conservar fins a la seva mort tot i no publicar-los (i que compten doncs, si més no en un cert sentit, amb el seu aval tàcit); i, de l'altra, els textos no pròpiament infantils i juvenils de l'escriptora que, publicats després de la seva mort (al marge del seu vistiplau explícit, en conseqüència) en l'àmbit de la literatura infantil i juvenil o en formats que hi resulten associables, requerien avaluació des d'aquesta perspectiva. Així s'ha confegit la primera part del treball que el lector té a les mans, «Mercè Rodoreda i la literatura per a infants i joves (1934-2021): el corpus». A fi de resseguir-ne la línia diacrònica de la forma més aproximada possible, la presentació del material segueix l'ordre de publicació dels textos, cronològic i únicament alterat per raons de lògica expositiva quan es parla d'un mateix llibre en successives edicions. En el decurs d'aquesta presentació, els productes que *a priori* podien haver semblat idonis però que no compleixen els requisits imprescindibles per a ser qualificats d'obres infantils i/o juvenils queden descartats amb els arguments que en justifiquen l'exclusió.

Un cop delimitat el corpus infantil i juvenil rodoredià, la segona part de l'estudi, «Anàlisi del corpus», n'ofereix la consideració detallada. En aquest cas, l'ordre no és diacrònic, sinó que les obres s'agrupen en els tres grans apartats genèrics sorgits de la primera part: 1) els contes per a nens i nenes dels anys trenta; 2) el bestiari inèdit que Rodoreda escriu a Ginebra, i 3) les narracions de postguerra donades al públic adult per l'autora que pòstumament esdevenen productes per a infants i joves, ja sigui de manera íntegra (en volum) o parcial (en reculls de contes o en revistes). Dins de cadascun d'aquests tres blocs es consideren els elements essencials tant dels textos en si com de les seves posteriors edicions en l'àmbit infantil i juvenil per aportar la informació necessària sobre els originals rodoredians que

permeti avaluar després, amb ple coneixement de causa, les implicacions de les seves edicions infantils i juvenils posteriors, sobretot pel que fa als efectes del traspàs des de l'esfera de la literatura per a adults vers la literatura per al públic en formació. Les soles excepcions en són els relats breus i les novel·les apareguts en col·leccions i antologies adreçades als joves, en relació amb els quals es prescindeix de l'anàlisi prèvia dels originals rodoredians perquè es tracta de llibres destinats principalment a l'àmbit educatiu que, a diferència de les publicacions que s'adrecen als més petits o a un doble destinatari infantil i adult, no afecten la producció rodorediana, literàriament, en cap sentit: només hi posen cobertes presumiblement atractives i hi sumen suports acadèmics en forma d'introduccions a l'autora i la seva producció, interpretacions de les obres, propostes didàctiques, bibliografia, etc. En aquests casos, lògicament, aquests paratextos constitueixen el focus exclusiu de la consideració, entre altres coses perquè els textos originals (alguns relats de *Vint-i-dos contes*, *La meva Cristina i altres contes* i *Semblava de seda i altres contes*, les novel·les *La plaça del Diamant*, *El carrer de les Camèlies*, *Jardí vora el mar*, *Aloma*, *Mirall trencat* i *Quanta, quanta guerra...* i el recull *Viatges i flors*) són tan coneguts i han estat tan estudiats que analitzar-los hauria abocat a una extensió expositiva que, a més de no ser quantitativament viable, hauria resultat redundant des del punt de vista qualitatiu.

En el cas de les edicions més pròpiament infantils i juvenils, paral·lelament, s'ha provat de contactar amb els autors, il·lustradors i editors implicats. Quan aquest contacte ha estat possible, l'anàlisi incorpora les dades obtingudes sobre la gènesi i el procés de producció de les obres: artífexs de la iniciativa, grau de llibertat a l'hora d'il·lustrar el text, criteris de selecció i intencions de fons de la seva publicació, etc. Aquesta informació normalment es perd perquè no queda registrada enlloc, de manera que s'ha cregut important recollir-la mentre els seus agents encara la podien explicar en persona. Els agraïments de l'estudi detallen els noms d'aquelles i aquells que me l'han facilitada i que, en conseqüència, han contribuït a enriquir l'anàlisi amb una visió des de dins que, com es veurà, incorpora aspectes que ajuden a explicar les obres.

Després d'aquesta anàlisi, l'estudi s'endinsa en la tercera i última part, «La recepció del corpus», per a la qual la investigació ha seguit dues vies paral·leles. La primera ha estat la localització de notes, articles i ressenyes sobre les obres als mitjans de comunicació analògics i digitals a través de la consulta dels materials conservats i inventariats a la Fundació Mercè

Rodoreda, dels buidatges de la base de dades de llengua i literatura catalanes Traces de la Universitat Autònoma de Barcelona, de les crítiques de la revista *Faristol* del Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (CLIJCAT) i de la cerca a internet. La segona via ha consistit en la compilació de dades sobre les vendes i el nombre de préstecs bibliotecaris dels títols del corpus, respectivament obtingudes de la Fundació Mercè Rodoreda i dels serveis de biblioteques de la Generalitat de Catalunya i de la Diputació de Barcelona.¹ És una pena que la Fundació Mercè Rodoreda disposi de dades únicament des del 2007 i que el Servei de Biblioteques de la Direcció General de Promoció Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya en conservi encara menys: en el moment d'elaboració de l'estudi, només des del 2017, en un registre històric de conjunt que es complementa amb les dades específiques dels dos darrers anys (tot el 2021 i del gener al maig del 2022, que ha estat el període en què s'ha redactat *Mercè Rodoreda i la literatura infantil i juvenil*). Això acota temporalment, i molt, una informació que acaba sent poc representativa i parcial, i la completeness de la qual hauria pogut, doncs, modificar tal vegada les conclusions que se n'extreuen. En aquest punt, cal consignar que les limitacions de temps i de recursos han impossibilitat els buidatges exhaustius de premsa, la recerca en els arxius editorials i la consideració de les xarxes socials, que excedien de molt les possibilitats d'aquesta aproximació inicial al tema. Dur-los a terme segurament engruixiria la llista de materials crítics, ampliaria o matisaria les dades relatives a les vendes i completaria la visió dels canals de difusió de les obres objecte d'estudi, però aquesta tasca resta pendent.

El treball es clou amb unes conclusions generals que constitueixen la síntesi de les idees principals derivades de la delimitació, l'anàlisi i la recepció del corpus objecte d'estudi, acompanyades d'una consideració final sobre les seves limitacions metodològiques i de contingut. Seguidament ve l'apartat dedicat a les fonts d'informació emprades, que inclouen estudis acadèmics, textos periodístics, altres tipus de documentació i diversos llocs i pàgines

1. La petició d'informació es va adreçar al Servei de Biblioteques de la Generalitat i als serveis de biblioteques de les quatre diputacions, dos dels quals (Lleida i Tarragona) em van informar que depenien dels serveis centrals. Va ser gràcies a Mercè Esquerda, de Lleida, i sobretot a Sílvia Portavella, de la Generalitat (i, en menor grau, a Carlos Cervantes, de la Diputació de Barcelona), que vaig obtenir les dades sobre els préstecs bibliotecaris. Agraïixo a Marta Viñuales que em suggerís la idea de demanar aquesta informació per complementar la que ella em va proporcionar sobre les xifres de vendes.

web de la xarxa; d'aquí la subdivisió en tres seccions: referències, webgrafia i recursos i materials en línia. Hi ha, encara, quatre annexos on s'anoten les referències completes dels textos estudiats dividides en antologies i obres de Mercè Rodoreda. Tots dos blocs es presenten, primer, a partir del criteri històric, per ordre cronològic de publicació i, després, a fi de facilitar-ne la localització, per ordre alfabètic de títols. Les darreres pàgines contenen els índexs de quadres i d'imatges per tal de possibilitar-ne la consulta sense un excés de dificultat.

Només una anotació final per cloure aquesta introducció. Durant la redacció i la revisió final de *Mercè Rodoreda i la literatura infantil i juvenil* ens han deixat Joaquim Mallafrè i dues persones que van tenir un paper pioner en la presència de l'autora dins d'aquest àmbit: Josep Massot i Muntaner, editor del primer llibre amb format pròpiament infantil de Rodoreda, i Aurora Altisent, il·lustradora de la primera edició en solitari i en volum dels seus contes per als més petits. A tots tres, *in memoriam*, adreço l'estudi. Si al pare Massot l'hi dedico especialment és perquè sense ell *Mercè Rodoreda i la literatura infantil i juvenil* no hauria estat, potser, ni tan sols un projecte concebut.

1. Mercè Rodoreda i la literatura per a infants i joves (1934-2021): el corpus

Tal com se'ns presenta avui, la literatura infantil i juvenil de Mercè Rodoreda no constitueix un corpus definit i acotat dins de la seva producció. El conjunt s'ha anat modificant i ampliant amb el temps per raons diverses, al compàs de circumstàncies no únicament relacionades amb la voluntat de donar a conèixer la figura i l'obra de l'escriptora entre els lectors en formació i posar-ne el màxim de textos a l'abast del públic general. En sentit estricte, Rodoreda no es va dedicar gaire a aquesta modalitat literària, més lateral que no pas central en la seva trajectòria. No obstant això, la importància de l'autora en les lletres catalanes del segle XX ha revertit en un increment progressiu de les edicions infantils i juvenils de textos seus, i no només dels pròpiament adreçats als més petits, sinó dels originalment dirigits als adults. La transposició dels públics destinataris en virtut de determinats paratextos i d'una materialitat formal renovada han estat la clau de volta d'això darrer.

El fenomen no és nou ni afecta únicament Rodoreda, perquè la literatura infantil i juvenil, en mots de Teresa Rovira (2007, p. 15),

[...] comprèn, a més de les obres pensades especialment per als infants/adolescents, d'altres que no els eren originàriament destinades però que, gràcies a unes qualitats que les feien susceptibles de despertar el seu interès, i amb una presentació adequada, s'han incorporat a la literatura infantil/juvenil. Així, els contes i llegendes populars, o el *Robinson*, entre molts altres.

La història literària occidental, en efecte, conté exemples ben coneguts de textos concebuts per a un públic adult que han traspassat les fronteres dels seus destinataris primigenis per arribar a lectors més joves. A casa nostra en constitueix un cas paradigmàtic la narració «Raspall», de Pere Calders. Inicialment publicada dins del recull *Cròniques de la*

veritat oculta (Calders, 1955), el relat esdevé un clàssic de la literatura infantil catalana en l'edició il·lustrada per Carme Solé Vendrell que apareix per primera vegada el 1981 a Hyma i que l'Associació de Mestres Rosa Sensat reedita a la col·lecció «Mars» el 2009 (Calders i Solé Vendrell, 1981 i 2009). Uns anys després, Pep Molist n'adapta el text per a l'editorial Baula, que publica aquesta primera adaptació (l'única fins avui), il·lustrada per Lucía Serrano, amb motiu del centenari del naixement de l'escriptor (Calders, 2012). Les raons que addueix Molist, consignades en una entrada del seu blog el 22 d'octubre d'aquell any, són molt clares: ateses la idoneïtat del tema i la simultània complexitat de la formalització escrita del relat de Calders, i «veient altres models a l'estranger, sempre havia cregut que era un text ideal per fer-ne una adaptació més sintètica, mantenint l'essència del conte, per tal d'elaborar-ne un bon àlbum il·lustrat per a infants» (Molist, 2012).

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 1-4. Volum de l'edició original i edicions infantils de *Raspall*: Pere Calders, *Cròniques de la veritat oculta*. Barcelona: Selecta, 1955; Pere Calders i Carme Solé Vendrell, *Raspall*. Barcelona: Hyma, 1981; Pere Calders i Carme Solé Vendrell, *Raspall*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2009 (Mars), i Pere Calders, *Raspall*. Adaptació de Pep Molist. Il·lustracions de Lucía Serrano. Barcelona: Baula, 2012.

Cal establir per començar, doncs, els títols que configuren la literatura infantil i juvenil rodorediana, que pot dividir-se en les dues grans categories anunciades a la introducció: d'una banda, els textos publicats i conservats per l'escriptora que van ser concebuts i escrits amb vista a lectors no adults; de l'altra, les edicions infantils i juvenils de textos seus no pensats, d'entrada, per a aquest públic.

1.1. TEXTOS INFANTILS I JUVENILS PUBLICATS O INÈDITS, PERÒ CONSERVATS PER L'ESCRITORA (1934-1983)

Fins a la seva mort, Mercè Rodoreda escriu poca literatura directament pensada per als petits lectors, i en publica encara menys. El seu primer text infantil de què hi ha notícia és «La sireneta i el delfí», un conte avui perdut amb què la primavera del 1934 l'escriptora guanya el Premi del Casino Independent dels Jocs Florals de Lleida (Rodoreda, 1999, p. 19, nota 11). Així consta a la cinquena informació de la secció «El correu d'avui» del 24 de maig del 1934 de *La Publicitat* (La Publicitat, 1934a). Segons la ressenya de l'acte que surt al mateix diari cinc dies després, sense signar i titulada «Els Jocs Florals de Lleida» (La Publicitat, 1934b), es presenten al certamen 181 treballs, i Rodoreda és l'única dona que hi obté un guardó.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 5-6. Nota periodística sobre el premi obtingut per Mercè Rodoreda amb «La sireneta i el delfí» als Jocs Florals de Lleida i ressenya de l'acte d'entrega de premis.

Després de «La sireneta i el delfí», Rodoreda només dona a conèixer públicament, en vida, disset contes per a infants (Real, 2005, p. 316-317). D'una banda, hi ha els setze relats que, il·lustrats per Avel·lí Artís-Gener, «Tísner» (Barcelona, 1912-2000), acull la pàgina «Una estona amb els infants» del diari *La Publicitat* entre l'11 d'agost del 1935 i el 12 de juliol del 1936, estrenats amb «L'Hivern i les formigues». De l'altra, i ja durant la Guerra Civil, tenim la narració «Aventures de Camús i Tararí», apareguda en dues parts a la revista *Moments* i il·lustrada per Jaume Juez Castellà, «Xirinius» (Barcelona, 1906-2002).

Atès que durant la postguerra no hi ha constància que Mercè Rodoreda publicqués o presentés cap més text infantil enlloc, el corpus destinat a infants i joves dins del conjunt de la producció donada a conèixer en vida de l'escriptora es redueix, en conseqüència, als divuit contes consignats al quadre 1.

QUADRE 1. Corpus infantil i juvenil de Mercè Rodoreda donat al públic per l'autora

<i>Conte</i>		<i>Premi o publicació</i>
1.	La sireneteta i el delfí	1934, Jocs Florals de Lleida
2.	L'Hivern i les formigues	1935, <i>La Publicitat</i> (11 i 18-VIII)
3.	Les tres granotetes i el rossinyol	1935, <i>La Publicitat</i> (1-IX)
4.	El vaixellet	1935, <i>La Publicitat</i> (22 i 29-IX)
5.	La darrera bruixa	1935, <i>La Publicitat</i> (6 i 13-X)
6.	La noieta daurada	1935, <i>La Publicitat</i> (20-X)
7.	L'oreneta	1935, <i>La Publicitat</i> (27-X)
8.	El noieta i la casona	1935, <i>La Publicitat</i> (3 i 10-XI)
9.	La guardiola	1936, <i>La Publicitat</i> (1 i 8-III)
10.	Les fades	1936, <i>La Publicitat</i> (29-III)
11.	L'estrella que va morir	1936, <i>La Publicitat</i> (5-IV)
12.	Les pomes trapasseres	1936, <i>La Publicitat</i> (12-IV)
13.	El noieta-roger	1936, <i>La Publicitat</i> (19 i 26-IV)
14.	El rodacamins	1936, <i>La Publicitat</i> (31-V i 7-VI)
15.	La fulla	1936, <i>La Publicitat</i> (14 i 21-VI)
16.	La truita	1936, <i>La Publicitat</i> (28-VI)
17.	El bruixot i la sargantana	1936, <i>La Publicitat</i> (12-VII)
18.	Aventures de Camús i Tararí	1936 i 1937, <i>Moments</i> núm. 2 (31 de desembre) i núm. 6 (juliol)

Font: Real, 2005.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 7-8. «L'Hivern i les formigues», primer conte infantil publicat per Mercè Rodoreda al diari *La Publicitat* (original sol i pàgina completa on apareix).

En el tombant entre els anys cinquanta i seixanta, no obstant això, Mercè Rodoreda es planteja donar al públic un llibre per a infants i reprendre, d'aquesta manera, una de les seves línies creatives de preguerra. Dos fets proven el seu reviscolat interès per la literatura destinada als més petits i la seva intenció ferma de fer-hi, novament, una aportació. En primer lloc, la gestació de «Bestioles», un llibret de poemes del qual parla a Armand Obiols i que aquest, el 4 de maig del 1960, considera una «bona idea d'escriure» (Obiols, 2010, p. 186, citat a Rodoreda, 2002, p. 64). Si bé el terme *bestiari* hauria estat l'opció més precisa, des del punt de vista genèric, com a títol de l'obra, Rodoreda escull un terme, *bestioles*, que remet immediatament a l'àmbit dels més petits. Ateses la rellevància que l'autora confereix als mots i la cura amb què els escull i els empra en la seva producció literària, la tria esdevé significativa; entre altres motius, perquè enllaça amb l'interès que l'escriptora manifesta a Joan Sales poc després (un any i escaig més tard) per recuperar els seus contes infantils dels anys trenta, que és el segon dels fets que indicàvem més amunt. En la postdata d'una carta de principis del 1962, quan es troba en ple procés d'edició de *La plaça del Diamant* i de revisió de *La mort i la primavera*, Rodoreda escriu això al seu editor:

Aquests dies he pensat una cosa. Us en parlo gairebé com si pensés en veu alta. Vull dir que no voldria que us fes capficar. Fa molts anys, més o menys els últims anys de la república —final del 35 o començaments del 36 o tot el 35— vaig publicar a la pàgina infantil de la *Publi* [...] una sèrie de contes per a criatures. Els recordo com a molt bonics tot i que segurament els hauria de refer. Però no en tinc ni una còpia. Ara bé, potser a l'arxiu hi hauria manera de poder-los trobar. La primera vegada que vaig tornar a Barcelona, més o menys l'any 46, vaig anar a saludar Duran i Sanpere i em va dir que l'arxiu estava intacte. Això vol dir que deuen tenir la col·lecció de la *Publi*. Hi hauria algú que vós conegués, que cobrant el que digués, els poguéssiu anar a copiar? No corre cap pressa, però m'agradaria tenir aquests contes i publicar un llibre per a criatures. Quan fos... és clar. Però m'agradaria. Si entre enrabiada i

enrabiada, de les que us dono i us donaré, hi poguéssiu pensar... Ja us dic que no corre cap pressa (Rodoreda i Sales, 2008, p. 82).²

L'autora insisteix que no té pressa, com es pot veure, però també que li agradaria molt tirar endavant el projecte. I quan pot disposar dels contes sembla que n'inicia la revisió, com indiquen les dues versions conservades a la Fundació Mercè Rodoreda de «La guardiola», editades quatre dècades més tard per Carme Arnau (Rodoreda, 1999, p. 19, 139-144 i 213-216). La febre creativa que Rodoreda experimenta en el tombant vers la dècada dels seixanta, després de la duresa del primer exili, podria estar reobrint una via literària que, estroncada pel conflicte armat, l'autora considerava rellevant, per bé que no prioritària (Real, 2005).

La revisió dels contes infantils no arriba a bon port, tanmateix. Passades dues dècades, Rodoreda explica a Joaquín Soler Serrano, en el decurs de l'entrevista televisiva que aquest li fa per al programa «A Fondo», que els troba de mala qualitat, que s'han de reescriure de dalt a baix i que no se'n pot aprofitar res ([Rodoreda], 2013, p. 175). No hi ha informació, en canvi, sobre els motius pels quals l'escriptora no publica «Bestioles», un conjunt poètic que conserva, però que no es decideix a editar mai. Ni tan sols quan prepara les seves obres completes per a Edicions 62 a partir del 1965, poc després de concebre'n la idea. De fet, en els tres volums resultants, apareguts el 1976, el 1978 i el 1984, l'autora no inclou ni un sol text infantil. Cal dir, no obstant això, que el 1974 Mercè Rodoreda devia autoritzar d'una manera o d'una altra la inclusió de «Gallines de Guinea», un dels relats de *Vint-i-dos contes*, a *Quinze són quinze*, de l'editorial Laia, editat com a número 19 de la col·lecció «El Nus». El pedagog i escriptor Emili Teixidor publica aquest recull de narracions de diferents autors, amb textos introductoris a cadascun d'ells, com a resultat d'una experiència amb els seus alumnes de secundària. *Quinze són quinze*, que no és un llibre infantil ni pròpiament juvenil, és objecte de vint-i-una edicions a Laia al llarg d'una dècada i mitja i es converteix en una obra de lectura escolar de referència. Així ho demostra el fet que, amb el tancament de l'editorial el 1989 i el traspàs del seu fons a altres segells, reaparegui a Cruïlla com a número 1 de la col·lecció «Tria Personal», on continua reimprimint-se.

2. La data de la carta que apareix al llibre és 8 de gener, però la consulta de l'epistolari entre Rodoreda i Sales a la Fundació Mercè Rodoreda evidencia que es tracta d'un error de Montserrat Casals, curadora de l'edició de les cartes, ja que la data és 17 de febrer del 1962.

Reprement el fil del material produït, però no publicat, a banda de «Bestioles», Rodoreda conserva només un altre conte inèdit, inacabat i sense datar, vinculable a la literatura infantil i juvenil pel gènere en què s'inscriu i pels seus protagonistes. Es tracta d'una narració d'aventures de pirates titulada «Ronald Searle», publicada a *Un cafè i altres narracions* sense cap més explicació que el fet que s'inclou a l'apèndix de l'obra (Rodoreda, 1999, p. 19 i 217-219). Fins al 1983, per tant, als contes infantils i juvenils dels Jocs Florals de Lleida, de *La Publicitat* i de *Moments* solament s'hi sumen el recull poètic i aquest relat, pertanyents, com s'anota al quadre 2, a dos subgèneres prou diferents.

QUADRE 2. Corpus potencialment infantil i juvenil de postguerra inèdit, produït i conservat per Mercè Rodoreda, però no editat en vida seva

	<i>Títol</i>	<i>Descripció</i>
1.	Bestioles	Poemes d'animals
2.	Ronald Searle	Relat d'aventures de pirates (inacabat)

Font: Fundació Mercè Rodoreda.

1.2. TEXTOS INFANTILS I JUVENILS RODOREDIA NS PUBLICATS DESPRÉS DE LA MORT DE L'AUTORA

Tots els textos infantils i juvenils que va publicar i conservar Mercè Rodoreda han estat objecte d'edicions diverses després de la seva mort, encara que aquestes edicions no sempre s'adrecen al públic a qui anaven inicialment dirigits aquests textos. Els llibres de la Fundació Mercè Rodoreda, concebuts per posar el material inèdit a l'abast dels estudiosos de la seva obra, ho exemplifiquen de manera paradigmàtica. A les edicions que sí que s'han destinat als lectors en formació cal afegir-hi les edicions infantils i juvenils de textos de Rodoreda que no estaven originalment pensats per al públic menor d'edat, totes de caràcter pòstum amb la sola excepció, tot just esmentada, de «Gallines de Guinea» dins de *Quinze són quinze*. El conjunt complet dels llibres infantils i juvenils rodoredians apareguts després de la mort de l'autora, per tant, es pot dividir en quatre grans apartats segons el tipus de material i el moment en què comença a publicar-se:

a) Les edicions infantils i juvenils de narrativa rodorediana de postguerra, publicada originalment per a adults i presentada ara en llibres amb aquest format, que tenen un precedent en el recull *Quinze són quinze* el 1974 (en vida de l'autora), però que s'inicien pròpiament a finals dels anys vuitanta (transcorregut un lustre des del seu traspàs).

b) Les edicions infantils i juvenils dels contes per a nens i nenes publicats per Mercè Rodoreda a la premsa dels anys trenta, la primera de les quals surt el 2005.

c) Les edicions infantils i juvenils dels textos infantils inèdits conservats per l'autora, estrenades el 2008 amb motiu del centenari del seu naixement.

d) Les edicions infantils i juvenils de textos de l'escriptora que tracten la seva infantesa, que no s'inicien fins a finals de la segona dècada del segle XXI tot i l'antecedent parcial que tenen durant l'Any Rodoreda.

La mena de llibres en què prenen cos aquestes edicions varia força, tant pel que fa a la forma com al contingut. S'han publicat textos sols i reculls en edicions il·lustrades o sense il·lustrar, i en un mateix llibre també es poden trobar, junts, textos dels tres darrers blocs. Així mateix, hi ha tant obres d'entreteniment, pensades per al mercat en general, com volums amb vocació escolar, dissenyats especialment per a l'esfera de l'educació formal. Paral·lelament, diverses editorials han acollit algunes obres infantils i juvenils sobre Mercè Rodoreda. Malgrat que aquestes darreres no formen part pròpiament dita del corpus objecte d'estudi perquè no són escrites per l'autora (encara que de vegades n'incorporen textos), es tracta d'un corpus complementari que acaba de configurar, globalment, el paisatge de la producció adreçada als lectors petits i adolescents en què se situa actualment la figura de l'escriptora; d'aquí que s'hi dediqui l'apartat final de la secció destinada a l'establiment del corpus i, alhora, quedin exclosos de l'anàlisi amb el benentès que mereixen una aproximació a part.

Comencem, doncs, pel primer bloc: la narrativa rodorediana de postguerra publicada en llibres per a infants i joves.

1.2.1. *Narrativa de postguerra en llibres per a infants i joves (1989-2021)*

El 1989 apareix la primera narració de postguerra de Mercè Rodoreda en format infantil: *Gallines de Guinea*. Es tracta del quart relat de *Vint-i-dos contes* (1958) que, sis anys després de la mort de l'autora, inaugura la publicació de llibres seus en el circuit literari per als més petits a les Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Il·lustrat per Carme Solé Vendrell (Barcelona, 1944), el llibret surt dins de la col·lecció «El Tinter dels Clàssics», on ocupa el número 20.³

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGE 9. Coberta de l'edició infantil de *Gallines de Guinea*: Mercè Rodoreda, *Gallines de Guinea*. Dibuixos: Carme Solé Vendrell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989. (El Tinter dels Clàssics; 20).

El 1990, l'editorial Barcanova treu *La brusa vermella i altres contes*, a cura de Ramon Prat, com a número 12 de la «Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana», dirigida per Sebastià Bech. Darrere de la introducció de Prat, que presenta la vida i l'obra de l'escriptora i els seus contextos literari i lingüístic, s'ofereixen els contes següents: «La sang»; «Felicitat»; «Tarda al cinema» i «Promesos»; «Darrers moments» i «Nocturn»; «La brusa vermella» i «Mort de Lisa Sperling», i «El bany» i «En el tren». Igual que en tots els volums de la col·lecció, els textos s'acompanyen de vocabulari i notes explicatives i van seguits d'un «Comentari» on es plantegen preguntes i es proposen tasques diverses (estructurades en sis apartats en total perquè, com es pot veure en l'enumeració de les narracions incloses, algunes s'agrupen en parelles). El llibre es tanca amb una cronologia precedida d'un apèndix que incorpora, encara, més activitats.

La brusa vermella i altres contes es reimprimeix diverses vegades a la «Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana» (el 1992, el 1994 i el 2001) abans de passar a formar part d'«Antaviana Jove. Clàssics Catalans», en què, amb el número 39, es publica el 2002 i el

3. L'any 2000, Carme Solé Vendrell inclou el conte al CD *La lluna d'en Joan: Contes, colors i dibuixos*, produït per Jaume Escala, com es comentava a la «Introducció». El CD conté una selecció de relats il·lustrats per Solé i narrats per diferents veus amb música de fons. Maria del Mar Bonet és l'encarregada de llegir «Gallines de Guinea» acompanyada de la melodia corresponent.

2005. Ara, Ramon Prat s'hi ocupa de les notes que acompanyen els contes, i clou el llibre amb un vocabulari i un apèndix integrat per un sumari de la biografia i de la producció de Rodoreda (una pàgina i mitja) i pels criteris d'edició del volum.

El 2007, amb motiu del centenari de l'Institut d'Estudis Catalans, Barcanova treu una tercera edició de *La brusa vermella i altres contes* dins de la mateixa col·lecció, tanmateix rebatejada «Antaviana Nova. Clàssics Catalans», on l'obra de Rodoreda ocupa el número 137. Els paratextos de Ramon Prat s'hi reproduïxen sense variacions, però s'hi afegeix aquesta nota al final de tot, seguida de l'URL de l'editorial: «Si després d'haver llegit aquesta obra voleu fer-nos arribar la vostra opinió, ho podeu fer cercant al web de l'editorial la fitxa del llibre i clicant al damunt de: *opinions del llibre*.» Es tracta del mateix llibre (tan sols presenta lleugeres variacions en la presentació interna); les cobertes, però, resulten prou diferents, com es pot comprovar a les imatges següents:

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 10-12. Cobertes de les diferents edicions de *La brusa vermella i altres contes*: Mercè Rodoreda, *La brusa vermella i altres contes*. Edició a cura de Ramon Prat. Barcelona: Barcanova, 1990. (Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana; 12); Mercè Rodoreda, *La brusa vermella i altres contes*. Edició a cura de Ramon Prat. Barcelona: Barcanova, 2002. (Antaviana Jove. Clàssics Catalans; 39), i Mercè Rodoreda, *La brusa vermella i altres contes*. Barcelona: Barcanova, 2007. (Antaviana Nova. Clàssics Catalans; 37).

El maig del 1991 es publica *Contologia*, a cura d'Albert Planelles i Francesc Vernet. Vet aquí un dels primers reculls escolars de relats de diferents autors en què es publiquen textos de Mercè Rodoreda després de la seva mort. Se n'inclouen tres: «En el tren», «Un ramat de bens de tots colors (monòleg líric)» i «El gelat rosa». El volum de La Magrana, número 28 de la col·lecció «L'Esparver Llegir» (dirigida per Isidor Cònsul), es presenta com «una aportació més al conjunt d'antologies de narrativa que hi ha al mercat editorial»; no segueix un criteri cronològic, sinó que aposta per l'anàlisi tècnica amb finalitats didàctiques.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGE 13. Coberta de *Contologia*, un dels primers reculls escolars amb relats de Rodoreda: *Contologia*. A cura d'Albert Planelles i Francesc Vernet. Barcelona: La Magrana, 1991. (L'Esparver Llegir; 28).

Simultàniament, i arran de les lectures obligatòries de secundària que es prescriuen des de la dècada anterior, Club Editor comença a publicar les grans novel·les de postguerra de Mercè Rodoreda a la col·lecció «Club Editor Jove». Ho fa en edicions que presenten el format de «Columna Jove», la sèrie juvenil de l'editorial a la qual la família Sales associa el seu segell el 1989 (Nopca, 2011). Són llibres en rústica, més barats que els d'«El Club dels Novel·listes» (és a dir, que els de la col·lecció per a adults de Club Editor), enquadernats en cartoné i que, malgrat l'aparença de canvi, no adapten els textos originals. L'octubre del 1991 hi surt *Mirall trencat* amb el número 27 (i l'abril del 1997 ja va per la cinquena edició). El setembre del 1992, *La plaça del Diamant* hi pren el número 53 (i el maig del 1994 ja va per la sisena edició) tot mantenint-hi el pròleg de l'autora i l'epíleg de Joan Sales que acompanyen la novel·la a «El Club dels Novel·listes». El juliol del 1996 «Club Editor Jove» incorpora *Jardí vora el mar* amb el número 122 (i el juliol del 1998 en surt una segona edició). A partir de l'any 2001, en què el grup Planeta adquireix Columna i Club Editor, canvien els dissenys de la coberta i la contracoberta, però no hi ha modificacions substancials en els continguts de les edicions. Les imatges següents mostren els diferents aspectes externs de *Mirall trencat*, *La plaça del Diamant* i *Jardí vora el mar* a la col·lecció juvenil de Club Editor als anys noranta.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 14-18. Cobertes de les edicions de les novel·les de postguerra de Mercè Rodoreda a «Club Editor Jove» entre els anys noranta i l'any 2004: Mercè Rodoreda, *Mirall trencat*. Barcelona: Club Editor, 1991. (Club Editor Jove; 27); *Mirall trencat*. Barcelona: Club Editor, 1997. (Club Editor Jove; 27); Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Pròleg de l'autora i epíleg de Joan Sales. Barcelona: Club Editor, 1992. (Club Editor Jove; 53); Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Pròleg de l'autora i epíleg de Joan Sales. Barcelona: Club Editor,

2004. (Club Editor Jove; 53), i Mercè Rodoreda, *Jardí vora el mar*. Barcelona: Club Editor, 1996. (Club Editor Jove; 122).

En paral·lel a aquests llibres de «Club Editor Jove» surten, també, la primera edició juvenil d'*Aloma* i dues edicions escolars de *La plaça del Diamant*.

Aloma, la novel·la del 1938 que Mercè Rodoreda revisa als anys seixanta i l'edició definitiva de la qual treu el 1969 a Edicions 62 (que és qui li encomana les *Obres completes*, dins del projecte de les quals Rodoreda emprèn la reescriptura del text), és objecte d'una primera edició amb un format, diguem-ne, més informal dins la col·lecció «El Cangur» el 1977. Entre el 1977 i el 1995, l'obra segueix sortint-hi amb unes cobertes que podrien fer pensar que es tracta d'una novel·la per a joves i induir, per tant, a confusió. Vet aquí una estratègia comercial que, tanmateix, no permet incloure els llibres que se'n deriven en el corpus infantil i juvenil rodoredià, ja que, malgrat la seva aparença, no formen part d'una col·lecció destinada al públic adolescent.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 19-21. Cobertes de les edicions d'*Aloma* dins de la col·lecció «El Cangur» entre 1977 i 1995: Mercè Rodoreda, *Aloma*. Barcelona: Edicions 62, 1977. (El Cangur, 34); Mercè Rodoreda, *Aloma*. Barcelona: Edicions 62, 1990. (El Cangur, 34), i Mercè Rodoreda, *Aloma*. Barcelona: Edicions 62, 1995. (El Cangur, 34).

El 1996, en canvi, apareix la que es pot considerar primera edició escolar d'*Aloma* dins de la sèrie «El Cangur Plus», dirigida per Carme Arenas. A la coberta d'aquesta edició de la novel·la (que és la que fa quaranta-cinc) s'anuncia que es tracta d'una «nova edició actualitzada amb un pròleg i un apartat final que ofereix altres alternatives de lectura». La responsable d'aquests dos paratextos és Josefina Figuerola Garreta. Aquesta edició es reimprimeix durant una dècada, però el 2001, quan passa a ser el número 65 d'«El Cangur. Butxaca» (i esdevé alhora el número 2 de la «Biblioteca Mercè Rodoreda»), se'n canvia la coberta, com es pot observar a les imatges següents.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD

(SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 22-23. Cobertes de la primera edició escolar d'*Aloma* dins d'«El Cangur»: Mercè Rodoreda, *Aloma*. Edició a cura de Josefina Figuerola Garreta. Barcelona: Edicions 62, 2001. (El Cangur. Butxaca; 65) (Biblioteca Mercè Rodoreda; 2), i Mercè Rodoreda, *Aloma*. Edició a cura de Josefina Figuerola Garreta. Barcelona: Edicions 62, 2004. (El Cangur. Butxaca; 65. Sèrie Plus) (Biblioteca Mercè Rodoreda; 2).

El maig del 2004, *Aloma* ja assoleix la sisena edició dins d'aquesta col·lecció (globalment, des del 1969, en porta cinquanta-vuit), i el llibre es va reimprimir fins al 2006. *La plaça del Diamant* és, però, la novel·la de Mercè Rodoreda de què es fan més edicions escolars. El març del 1997, Bromera i Club Editor en treuen una dins de la col·lecció «Els Nostres Autors», de Bromera, que el 2008 va per la quinzena edició. El llibre manté el pròleg de Rodoreda a la vint-i-sisena edició d'«El Club dels Novel·listes», mentre que el text de Sales en desapareix i s'hi afegeixen tres paratextos: una introducció de Josep Antoni Fluixà, les notes del curador i les seves propostes didàctiques, situades al final. El maig del 2003, l'editorial Hermes publica una altra edició escolar de *La plaça del Diamant* com a número 21 de la col·lecció «Biblioteca Hermes». L'obra, a càrrec de Carme Arnau, apareix dins la sèrie «Narrativa. Clàssics Catalans», on el desembre del 2001 Arnau ja s'havia encarregat d'una edició escolar paral·lela de *La meva Cristina i altres contes*, que hi havia sortit com a número 18 i que es reimprimeix el juny del 2005. Tots dos llibres s'obren amb una presentació de l'escriptora i de l'obra en qüestió, contenen fragments crítics i una cronologia i es tanquen amb diverses propostes de treball i una bibliografia. *La plaça del Diamant* no inclou ni el pròleg de Rodoreda ni l'epíleg de Sales.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD

(SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 24-26. Cobertes de les dues primeres edicions escolars de *La plaça del Diamant* i de l'edició de *La meva Cristina i altres contes* a l'editorial Hermes: Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Pròleg de l'autora. Introducció i notes de Josep Antoni Fluixà. Barcelona: Bromera: Club Editor, 1997. (Els Nostres Autors; 35); Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Hermes, 2003. (Biblioteca Hermes. Narrativa. Clàssics Catalans; 21), i Mercè Rodoreda, *La meva Cristina i altres contes*. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Hermes, 2001. (Biblioteca Hermes. Clàssics catalans; 18).

Uns mesos abans que Hermes publiqui *La plaça del Diamant*, el gener del 2003, Edicions Bròsquil inclou «La brusa vermella» a l'antologia *Contes del segle XX*. El llibre apareix com a número 24 de «Lletra Llarga», col·lecció creada l'any 2000 i dirigida per Arnau Bernal Alonso. La selecció de relats, feta per Carme Gregori, va precedida de la introducció de rigor i incorpora propostes didàctiques de Santi Cortés, Àurea Garcia, Salvador Palazón i Anna Rodrigo.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGE 27. Coberta de *Contes del segle XX*. Selecció de Carme Gregori. Alaquàs: Bròsquil, 2003. (Lletra Llarga; 24).

L'any 2003 també apareix a La Magrana, com a número 147 de «Les Ales Estesques», el llibre miscel·lani *Les millors històries sobre gats*, a cura de l'escriptora Maria Mercè Roca i il·lustrat per Daniel Jiménez. Es tracta d'una versió ampliada de l'obra homònima publicada el 1998 a Barcanova-Siruela sense curadora ni il·lustrador, que ara es presenta en un format més atractiu (només cal comparar les cobertes dels dos llibres a les imatges següents) i incorpora autors catalans. De Mercè Rodoreda, s'inclouen «Viatge al poble de les trenta senyoretetes», de *Viatges i flors*, el fragment sobre la gata d'*Aloma* i el poema «Gat», de «Bestioles».

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 28-29. Cobertes de *Les millors històries sobre gats*. Barcelona: Barcanova: Siruela, 1998, i de *Les millors històries sobre gats*. A cura de Maria Mercè Roca. Il·lustracions de Daniel Jiménez. Barcelona: La Magrana, 2003. (Les Ales Estesques; 147).

La recepció de l'antologia de Maria Mercè Roca, tanmateix, deixa clar que no es tracta d'una obra adscrita a l'àmbit infantil i juvenil. Encara que el disseny del llibre resulta ambigu

pels colors de les tapes i per les il·lustracions (probablement amb l'objectiu d'atraure més públic), l'extensió de l'obra (218 pàgines), les característiques dels textos i els noms dels seus autors dissipen els possibles dubtes en aquest sentit (sense excloure, però, un potencial interès per part, posem per cas, dels adolescents). En les publicacions periòdiques on s'informa del llibre no s'indica mai que *Les millors històries sobre gats* s'adreça als lectors en formació. En l'especial de Sant Jordi de l'*Avui* del 23 d'abril, per exemple, el volum apareix comentat sota la capçalera «Narrativa d'autors catalans» al costat de desenes d'altres títols per a adults, inclosa la novel·la *L'últim tren* (2003) de Roca; i tant els termes del comentari com els escriptors que s'hi anoten remetent al públic adult en qualitat de destinatari principal:

Tot el que vostè volia saber dels gats (en la literatura) i mai no s'havia atrevit a demanar ho té ara en aquesta recopilació que Maria Mercè Roca ha fet de les millors històries que els escriptors d'arreu del món han escrit inspirats pels felins domèstics. N'hi ha per a tots els gustos: Calders, Rodoreda, Highsmith, Lessing, Goethe, Kafka, Hrabal, Zola... (Isern, 2003, p. XI).

El 3 d'abril anterior i el juliol següent, des de l'*Avui* mateix, Eva Piquer i Ada Castells ratifiquen aquesta impressió, respectivament, en la ressenya de l'obra i en la nota sobre l'antologia que complementa una entrevista a la curadora:

«Em proposen de fer una antologia de textos d'escriptors i d'escriptores que parlin de gats: vol dir que a casa nostra el seny es va imposant i ens anem adonant, com fa tant de temps que saben en altres països, dels entrellats subtils, del fil tènue i consistent a la vegada que lliga els gats amb els homes i les dones, i de com pot arribar a ser d'especial, única, vital, la relació que algunes persones tenen amb els seus gats», escriu l'autora gironina. [...] Roca tenia via lliure per incloure en el volum tants gats com li vinguessin de gust. Ella ha optat per fer-ne una tria sentimental [...] (Piquer, 2003).

Aquesta mena de llibres sovintegen al mercat francès i anglosaxó. Per a Maria Mercè Roca és un símptoma de maduresa que una antologia com aquesta ara es publiqui aquí perquè indica que som un país que «estima els animals». Roca explica que ha intentat ser original en la tria, ha buscat textos en què el gat tingui realment molta presència i ha hagut de renunciar a algunes joies per problemes de drets editorials. El resultat és un ventall força variat, des de catalans com ara Josep Carner, Salvat-Papasseit i Joan-Daniel Beszonoff, fins a fitxatges internacionals com ara Colette, Doris Lessing i Goethe (Castells, 2003).

La ressenya de Guillem Molla publicada la tardor següent a la *Revista de Girona* tampoc no va pas en altres direccions:

Calders, Highsmith, Rodoreda, Zola, Hugo, Saroyan, Goethe, Lope de Vega, Kafka, Deshimaru, Lessing... són només alguns dels escriptors que han dedicat més d'una ratlla als gats, potser als seus gats, i que omplen les pàgines d'aquesta recopilació, que també inclou un conte inèdit de la mateixa Maria Mercè Roca, *Nostàlgia* (Molla, 2003).

Les millors històries sobre gats, per tant, no pot considerar-se, en propietat, part del corpus de llibres infantils i juvenils rodoredians. Ni tan sols tenint en compte les dues il·lustracions que acompanyen «Viatge al poble de les trenta senyoretes» i el fragment d'*Aloma*, que podrien encaixar prou bé en un volum per als més petits.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 30-31. Il·lustracions de «Viatge al poble de les trenta senyoretes» i del fragment d'*Aloma* a *Les millors històries sobre gats*. A cura de Maria Mercè Roca. Il·lustracions de Daniel Jiménez. Barcelona: La Magrana, 2003. (Les Ales Estesques; 147), p. 63 i 131.

El juliol del 2005, Club Editor relança «Club Editor Jove» en el marc del nou impuls de l'empresa, recuperada aquell any per Maria Bohigas Sales, que la compra al grup Planeta en societat amb Josep Cots, d'Edicions de 1984 (Obiols, 2005), de què també s'independitza el 2021 (Nopca, 2019). La col·lecció, sempre en rústica, però amb un disseny nou, reinicia numeració i acompanya els textos amb lectures finals a càrrec d'especialistes o escriptors. *La plaça del Diamant* n'és el número 1. Aquesta edició destinada al públic juvenil de la novel·la, que conserva el pròleg de Mercè Rodoreda, però substitueix l'epíleg de Joan Sales per un postfaci de Maria Barbal, segueix convivint amb la que s'adreça al públic general dins d'«El Club dels Novel·listes» (igualmente subjecta a canvis al llarg dels anys) i les de la col·lecció «Biblioteca Mercè Rodoreda», a més d'altres edicions especials. *La plaça del Diamant* de «Club Editor Jove» es reimprimeix diverses vegades fins al 2016, any en què es renova. Quan el llibre surt, aleshores, en aquesta mateixa col·lecció, ho fa amb una coberta d'un altre color i amb dos paratextos afegits darrere del text de Barbal: un estudi de Meritxell Talavera i el

capítol v de *Colometa*, enviat a la censura. Aquesta edició del 2016 és objecte de repetides reimpressions fins avui, i actualment també existeix en versió electrònica. Les imatges següents mostren les diverses cobertes de la novel·la a la col·lecció juvenil a partir del 2005.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 32-35. Cobertes de les edicions de *La plaça del Diamant* publicades entre el 2005 i l'actualitat a la col·lecció «Club Editor Jove»: Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Pròleg de l'autora. Postfaci de Maria Barbal. Barcelona: Club Editor, 2005. (Club Editor Jove; 1); Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Pròleg de l'autora. Postfaci de Maria Barbal. Barcelona: Club Editor, 2015. (Club Editor Jove; 1); Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Amb un postfaci de Maria Barbal i un estudi de Meritxell Talavera. Barcelona: Club Editor, 2016. (Club Editor Jove; 1), i Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Amb un postfaci de Maria Barbal i un estudi de Meritxell Talavera. Barcelona: Club Editor, 2019. (Club Editor Jove; 1; eBooks).

En la mateixa «Club Editor Jove» surten, posteriorment, quatre novel·les més de Mercè Rodoreda: *Mirall trencat* (número 4, novembre del 2006), amb un postfaci de Marta Nadal; *El carrer de les Camèlies* i *Jardí vora el mar* (números 5 i 6, juny i setembre del 2007), amb postfacis respectius de Xavier Pla i Roser Porta, i *Quanta, quanta guerra...* (número 8, maig del 2008), amb un postfaci d'Antoni Mora. Els postfacis aporten interpretacions de les obres, però, a diferència del que passa amb les edicions pròpiament escolars, no inclouen propostes didàctiques; les cobertes, ja s'ha dit, canvien al llarg del temps, i, com ocorre amb *La plaça del Diamant*, n'acaben apareixent les edicions en llibre electrònic.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 36-46. Cobertes de *Mirall trencat*, *El carrer de les Camèlies*, *Jardí vora el mar* i *Quanta, quanta guerra...* a «Club Editor Jove»: Mercè Rodoreda, *Mirall trencat*. Postfaci de Marta Nadal. Barcelona: Club Editor, 2006. (Club Editor Jove; 4); Mercè Rodoreda, *Mirall trencat*. Amb un postfaci de Marta Nadal. Barcelona: Club Editor, 2018. (Club Editor Jove; 4); Mercè Rodoreda, *Mirall trencat*. Amb un postfaci de Marta Nadal. Barcelona: Club Editor [s. d.] (Club Editor Jove; 4; eBooks); Mercè Rodoreda, *El carrer de les Camèlies*. Postfaci de Xavier Pla. Barcelona: Club Editor, 2007. (Club Editor Jove; 5); Mercè Rodoreda, *El carrer de les Camèlies*. Amb un postfaci de Xavier Pla. Barcelona: Club Editor, 2015. (Club Editor Jove; 5); Mercè

Rodoreda, *El carrer de les Camèlies*. Amb un postfàci de Xavier Pla. Barcelona: Club Editor [s. d.] (Club Editor Jove; 5; eBooks); Mercè Rodoreda, *Jardí vora el mar*. Postfàci de Roser Porta. Barcelona: Club Editor, 2007. (Club Editor Jove; 6); Mercè Rodoreda, *Jardí vora el mar*. Amb un postfàci de Roser Porta. Barcelona: Club Editor, 2014. (Club Editor Jove; 6); Mercè Rodoreda, *Jardí vora el mar*. Amb un postfàci de Roser Porta. Barcelona: Club Editor, 2021 (Club Editor Jove; 6; eBooks); Mercè Rodoreda, *Quanta, quanta guerra...* Postfàci d'Antoni Mora. Barcelona: Club Editor, 2008. (Club Editor Jove; 8), i Mercè Rodoreda, *Quanta, quanta guerra...* Postfàci d'Antoni Mora. Barcelona: Club Editor, 2021. (Club Editor Jove; 8; eBooks).

El juny del 2006, Edicions 62 publica una altra edició escolar d'*Aloma* dins de la col·lecció «Educació 62» que en renova l'estudi preliminar i les propostes de treball, ara a càrrec de Neus Real i d'acord amb el fet, especificat a la coberta, que es tracta d'una lectura recomanada a batxillerat. Al setembre ja n'apareix la segona edició, i el maig del 2007 se'n publica una primera edició en una forma lleugerament modificada. Aquesta forma es manté quan el 2009 l'edició passa al segell de llibres adreçats a l'àmbit educatiu del Grup 62, Educaula, on continua essent objecte de successives reimpressions. A partir de la tretzena edició, el maig del 2017, se'n renova la coberta, però el contingut del llibre roman invariable. Quatre anys després, al lloc web de l'editorial consta que *Aloma* és un dels títols més llegits a secundària, així que no és estrany que s'ampliï el contracte amb Neus Real per poder-ne reimprimir aquesta edició deu anys més.⁴ Les imatges següents mostren l'aspecte de les dues edicions juvenils d'*Aloma* a la col·lecció «Educació 62», amb la seva lleugera i posterior modificació per a Educaula, i la posició de la novel·la entre les obres d'aquest segell editorial que més es llegeixen als centres escolars.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

4. Cal tenir en compte que, paral·lelament, l'obra se segueix publicant per al públic general a la col·lecció «El Cangur», on només van canviant les cobertes, i que a «El Balanci», una col·lecció no específicament destinada a l'àmbit educatiu, en surt la segona edició el març del 1997 tot fent constar, als crèdits, que a «El Cangur» ja havia estat reimpressa quaranta-tres vegades. Segons Marta Vallverdú (2020), «El Cangur» és una col·lecció popular i barata pensada per a reconquerir un mercat saturat, és a dir, constitueix la resposta a l'enfonsament que Edicions 62 pateix el 1969 a causa dels problemes econòmics fruit de la crisi editorial dels llibres en català.

IMATGES 47-50. Cobertes de les edicions juvenils d'*Aloma* a «Educació 62» i a «Educaula», i captura de pantalla del 2021 del lloc web d'Educaula: Mercè Rodoreda, *Aloma*. Estudi preliminar amb propostes de treball i comentaris de text a cura de Neus Real. Barcelona: Edicions 62, 2006. (Educació 62; 16); Mercè Rodoreda, *Aloma*. Estudi preliminar amb propostes de treball i comentaris de text a cura de Neus Real. Barcelona: Edicions 62, 2007. (Educació 62; 16); Mercè Rodoreda, *Aloma*. Estudi preliminar amb propostes de treball i comentaris de text a cura de Neus Real. Barcelona: Educaula, 2009. (Educació 62; 16), i <https://www.grup62.cat/editorial/educaula62> [consulta: 20 de juliol del 2021].

El gener del 2008 i el setembre del 2010, als números 26 i 61 de la col·lecció «Educació 62», dirigida per Carme Arenas (en el primer cas d'Edicions 62 i en el segon ja d'Educaula), es publiquen sengles edicions escolars de *Semblava de seda i altres contes* i *La meva Cristina i altres contes*. Totes dues van a cura de Carme Arnau, responsable dels estudis preliminars, els comentaris de text, les propostes de treball i la bibliografia que inclouen els volums. El febrer del 2011, amb el número 69 de la col·lecció, hi surt *Viatges i flors*, a què Marta Nadal aporta l'estudi preliminar, les propostes de treball i la bibliografia.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 51-53. Cobertes de *Semblava de seda i altres contes*, *La meva Cristina i altres contes* i *Viatges i flors* a la col·lecció «Educació 62»: Mercè Rodoreda, *Semblava de seda i altres contes*. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Carme Arnau. Barcelona: Edicions 62, 2008. (Educació 62; 26); Mercè Rodoreda, *La meva Cristina i altres contes*. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Carme Arnau. Barcelona: Educaula, 2010. (Educació 62; 61), i Mercè Rodoreda, *Viatges i flors*. Estudi preliminar, propostes de treball i comentaris de text a cura de Marta Nadal. Barcelona: Educaula, 2011. (Educació 62; 69).

L'agost del 2012, al número doble d'estiu de la revista infantil *Cavall Fort* apareix «Viatge al poble dels guerrers», del recull del 1980, en forma de còmic dibuixat pel prestigiós il·lustrador de renom internacional Isidre Monés (Barcelona, 1947). L'octubre del 2013, Edicions 62 i el diari *Ara* publiquen conjuntament una altra edició d'*Aloma* com a número 4 d'una col·lecció amb un nom ben explícit, «Clàssics de la Literatura Juvenil», creada aquell mateix any i dirigida per Jordi Cornudella.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 54-55. Número de *Cavall Fort* on surt «Viatge al poble dels guerrers» i coberta d'*Aloma* a «Clàssics de la Literatura Juvenil»: Mercè Rodoreda, «Viatge al poble dels guerrers». Il·lustració: Isidre Monés. *Cavall Fort*, núm. 1201/1202 (agost 2012), p. 31-36, i Mercè Rodoreda, *Aloma*. Barcelona: Ara: Edicions 62, 2013. (Clàssics de la Literatura Juvenil; 4).

El novembre del 2019, Comanegra ofereix al públic un text de la primera part de *Viatges i flors* en forma d'àlbum il·lustrat: *Viatge al poble de les trenta senyoretes* (un text, recordem-ho, que La Magrana ja havia publicat dins *Les millors històries sobre gats* el 2003, a cura de Maria Mercè Roca i amb il·lustracions de Daniel Jiménez). El llibre surt alhora en català i en castellà (amb suports institucionals autonòmic i estatal) a la col·lecció «Clàssics Il·lustrats», dedicada, segons el web de Comanegra (consultat el juliol del 2021), a «grans narradors del segle XX» presentats mitjançant l'aportació d'«il·lustradors de primer nivell». En aquest cas, es tracta del reconegut i premiat Dani Torrent (Barcelona, 1974). En el catàleg de l'editorial, el títol rodoredià s'inclou a l'apartat general «Ficció», i no a l'apartat específic «Infantil». Però les mides del llibre (29 × 24 cm), la seva extensió (48 pàgines), els paratextos que conté (dues notes que semblen buscar un lector preadolescent o adolescent seduït per les històries misterioses i terrorífiques a l'estil d'Edgar Allan Poe) i el fet que es tracti d'un àlbum il·lustrat (és a dir, d'un producte amb doble destinatari i amb unes qualitats literàries i un potencial didàctic més que comprovats) (Nicolajeva i Scott, 2001; Silva-Díaz, 2005; Gil, 2011; Vouillamoz, 2022), sens dubte interpel·len el públic infantil i juvenil. L'edició de Comanegra entra, doncs, dins del corpus rodoredià del cas.

L'abril del 2020, ben poc després que aparegui *Viatge al poble de les trenta senyoretes*, Nórdica Libros dona al públic una nova edició de *Viatges i flors*, a cura d'Àurea Juan Perelló i amb disseny i maquetació de Tono Cristòfol Casadesús. Malgrat presentar-se explícitament com un llibre per a adults, el volum sembla voler atraure l'atenció dels lectors en formació amb una aparença ambigua des del punt de vista dels nínxols de mercat a què s'adreça. La coberta, en efecte, és feta sobre un fons gris perla i mostra una gran flor rosa dibuixada sobre la qual destaquen les lletres del títol en blanc i en majúscules; les guardes són del mateix color rosa de la flor. A banda de la sorpresa que pot generar aquesta proposta estètica en qui

coneix l'obra rodorediana, l'il·lustrador està estretament vinculat al món dels llibres per a infants i joves: es tracta de Bernat Cormand (Barcelona, 1973-2021), autor i crític de literatura infantil i juvenil, membre del jurat del Premio Lazarillo en la categoria d'àlbum il·lustrat a partir del 2012 i director de la revista *Faristol* entre el 2017 i el 2021. Segons Cormand, aquests colors responen a una decisió editorial i no tenen res a veure amb la seva contribució al llibre com a il·lustrador.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 56-57. Captura de pantalla del web de Comanegra on apareix la coberta de Mercè Rodoreda, *Viatge al poble de les trenta senyoretes*. Il·lustracions de Dani Torrent. Barcelona: Comanegra, 2019. (Clàssics Il·lustrats), <https://comanegra.com/ca/ficcio/573-rodoreda-viatge-poble-trenta-senyoretes.html> [consulta: 22 de juliol del 2021], i coberta de Mercè Rodoreda, *Viatges i flors*. Il·lustracions de Bernat Cormand. Barcelona: Nórdica Libros, 2020. (Ilustrados).

A diferència del llibre de Comanegra, que per les seves característiques entra a formar part de la literatura infantil i juvenil mitjançant el fenomen de creuament de fronteres que sol ser habitual en aquest àmbit, el llibre de Nórdica no sembla destinat a fer aquest pas. L'editorial, creada l'any 2006 per difondre les lletres dels països del nord a l'Estat espanyol i garantir-n'hi la pervivència, també aposta fort pels llibres il·lustrats per a adults, que consideren una mancança en el mercat a Espanya. La col·lecció a la qual pertany *Viatges i flors*, «Ilustrados», pretén omplir justament aquest buit en relació amb el públic major d'edat. En uns termes inequívocs en el mateix sentit, Bernat Cormand va fer explícita la novetat que havia representat en la seva trajectòria posar imatges al text rodoredià: «S'haurien d'il·lustrar més llibres per a adults. És la primera vegada que ho faig i l'experiència ha estat molt positiva» (Nopca, 2020). En la recepció de l'obra, d'altra banda, ni tan sols es planteja la possibilitat que el volum de Nórdica pugui adreçar-se al públic infantil i juvenil (Camps, 2020; Guillamon, 2020). No sorprèn que això sigui així. Ni el format d'aquesta edició de *Viatges i flors*, ni els textos rodoredians que torna a posar a l'abast dels lectors, ni les il·lustracions de Cormand no avalen una assimilació que resulta clarament desestimada en els paratextos, consistents en una fotografia de Rodoreda als anys cinquanta, en dues notes

biogràfiques sobre l'autora i l'il·lustrador i en el text que l'escriptora va redactar per a la contracoberta de la primera edició de l'obra. L'exemplar de Nórdica, per tant, queda exclòs del corpus rodoredià adreçat al públic en formació. L'opció editorial per unes tapes i unes guardes aparentment ambigües des de la perspectiva dels destinataris s'erigeix, doncs, en el que sembla només una estratègia colateral, comercial, per ampliar el mercat potencial del llibre.

1.2.2. *Els contes per a nens i nenes dels anys trenta i els textos infantils i juvenils inèdits de Mercè Rodoreda (més algunes proses de l'autora sobre la infantesa) (2005-2021)*

L'abril del 2005, RqueR Editorial recupera els setze relats infantils de *La Publicitat a La noieta daurada i altres contes*, il·lustrats per Aurora Altisent (Barcelona, 1928-2022) i amb un «Pròleg» de Marta Pessarrodona (Terrassa, 1941) subtitulat «Mercè Rodoreda per a joves lectors corrents». Totes les narracions, com s'ha dit, havien estat anteriorment posades a l'abast dels lectors interessats per Carme Arnau a *Un cafè i altres narracions* (Rodoreda, 1999), una edició de la Fundació Mercè Rodoreda tanmateix més destinada als especialistes que no pas al públic general (Sotorra, 2000). Aquest tret és compartit amb la nova publicació dels textos dins de les obres completes de Rodoreda que surten més recentment a Edicions 62 (Rodoreda, 2015, p. 809-905).

El març del 2008, a partir d'una idea d'Anna Obiols (Sant Pau d'Ordal, 1975), Baula selecciona quatre relats infantils dels anys trenta —«La darrera bruixa», «Les tres granotetes i el rossinyol», «L'Hivern i les formigues» i «Les pomes trapasseres»— per editar-los en l'àlbum titulat *Contes infantils de Mercè Rodoreda*, que il·lustra Joan Subirana Queralt, «Subi» (Manresa, 1969) i surt fora de col·lecció. «Subi» també posa imatges a *Les fades*, una altra de les narracions de *La Publicitat* que el mes de maig treu la mateixa editorial amb el número 4 de la col·lecció «Capsa de Contes», ara explícitament amb motiu de l'Any Rodoreda.

**IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD
(SUBJECTES A DRETS)**

IMATGES 58-60. Cobertes dels llibres que recuperen contes infantils dels anys trenta de Mercè Rodoreda a la primera dècada del segle XX: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005; *Contes infantils de Mercè Rodoreda*. A partir d'una idea d'Anna Obiols. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008, i Mercè Rodoreda, *Les fades*. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008. (Capsa de Contes; 4).

El gener del 2008 (pocs mesos abans de l'aparició de *Contes infantils de Mercè Rodoreda* i *Les fades*, doncs), la col·lecció «Vull Llegir! Poesia» de l'editorial Cruïlla publica *Formiga*, un dels poemes de «Bestioles», amb il·lustracions de Leonard Beard (Coventry, 1962). La *Revista de Girona* ja havia donat a conèixer aquest text la primavera del 1993 juntament amb catorze poemes més (Rodoreda, 1993), però no pas pensant en els petits lectors. Hi mancava «Serp», que la tardor del 2008 obriria l'edició infantil del poemari complet, a cura de Marta Nadal (Barcelona, 1959), il·lustrat per Montse Ginesta (Seva, 1952) i publicat per Viena Edicions amb el títol *Bestiari i altres poemes* en el marc de l'efemèride rodorediana, com *Les fades*.

Tant *Formiga* com *Bestiari i altres poemes* segueixen l'edició de «Bestioles» no destinada a infants i joves que inclou *Agonia de llum. La poesia secreta de Mercè Rodoreda* (Rodoreda, 2002, p. 177-194), recull aparegut sis anys abans i que incorpora, en darrer lloc, un poema de temàtica vegetal que s'inicia amb el vers «Herba dallada ja só» (p. 194). A *Bestiari i altres poemes*, Marta Nadal hi afegeix tres composicions que situa al costat d'aquella en l'apartat final del llibre («Altres poemes»), diferenciat de la secció titulada «Bestioles». En aquest apartat final, d'una banda, hi ha dos poemes més de temàtica vegetal (els primers versos dels quals són, respectivament, «Blanca cua de cavall» i «Minyó que passes xiulant»), inèdits i inclosos «pel fet que es troben dins del mateix plec que conté els poemes que configuren el *Bestiari*» a l'arxiu de la Fundació Mercè Rodoreda; de l'altra, hi trobem «Ocell», «del conjunt poètic amb què Rodoreda va guanyar la Flor Natural als Jocs Florals de Londres de 1947», incorporat «pel fet que parteix d'una figura animal» (p. 59). «Ocell» apareix sol en darrer lloc, mentre que els tres poemes de temàtica vegetal (el que ja

incloïa *Agonia de llum* i els dos que hi suma Nadal) se situen sota la capçalera «Herbes», numerats I, II i III.⁵

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 61-62. Cobertes de les edicions infantils dels poemes de «Bestioles»: Mercè Rodoreda, *Formiga*. Il·lustracions de Leonard Beard. Barcelona: Cruïlla, 2008. (Vull Llegir! Poesia), i Mercè Rodoreda, *Bestiari i altres poemes*. Il·lustracions de Montse Ginesta. Edició a cura de Marta Nadal. Barcelona: Viena, 2008.

Després de força anys sense cap novetat relacionada amb la producció pròpiament infantil de Mercè Rodoreda, el març del 2020 La Galera treu *La noieta daurada i altres contes*; el volum, a diferència del seu homònim del 2005, complementa els relats de *La Publicitat* amb la versió completa d'«Aventures de Camús i Tararí» (mancat de la primera part en totes les seves edicions anteriors, cap de les quals infantil), amb «Imatges d'infantesa» (unes proses originalment signades per l'autora a *Serra d'Or* i editades pòstumament a *Un cafè i altres narracions*) (Rodoreda, 1982; Rodoreda, 1999, p. 192-193),⁶ i, així mateix, amb «I moltes vegades, durant anys», «Ronald Searle», i «Quant de temps feia...». És a dir, que el llibre també posa a l'abast del públic general tant el conte infantil que Mercè Rodoreda publica durant la guerra a *Moments* (sencer per primera vegada) com el relat inèdit d'aventures que conserva fins a la seva mort i les proses autobiogràfiques que Carme Arnau havia inclòs a *Un cafè i altres narracions* (Rodoreda, 1999, p. 97-186, 189-198, 199-202, 217-219 i 221-222).

En la selecció i l'ordre de presentació, el recull de La Galera és una rèplica gairebé exacta de *Cuentos para niños*, publicat a principis del 2019 com a número 33 de la col·lecció «Las Tres Edades» de Siruela per iniciativa de Sergio Fernández (doctor en teoria de la literatura i literatura comparada per la Universitat de Lleó i, segons detalla Marta Viñuales, actualment

5. A la *Revista de Girona* es proporcionen, en canvi, els dos textos dedicats a la rata («Rata» i «La rata») consultables a la Fundació Mercè Rodoreda, que acabaran fosos a «La rata» en l'edició infantil posterior (p. 37), novament d'acord amb l'edició d'*Agonia de llum* de Mohino (p. 191).

6. Aquestes proses també es publiquen, en traducció castellana, a Caballé (dir.), 2003, p. 82-88.

molt actiu en la divulgació de l'obra de Mercè Rodoreda en l'àmbit espanyol);⁷ l'autora de les traduccions és Jenn Díaz (Efe, 2019; Fernández, 2019). *Cuentos para niños*, que queda exclòs del corpus per raons lingüístiques (ja que és una traducció al castellà), agrada molt a La Galera, que decideix fer-ne immediatament una versió catalana. Descomptant l'idioma i el moment d'aparició, en efecte, els dos llibres només es diferencien en el tipus d'obra per què opten i en els paratextos. *Cuentos para niños* no és un llibre il·lustrat (la sola imatge n'és la coberta d'Issa Watanabe), manté la segmentació i els títols d'*Un cafè i altres narracions* i es tanca amb una biografia de l'autora (el text de *Petita història de Mercè Rodoreda*, de Marta Nadal, traduït al castellà) i amb un epíleg del curador (guanyador, *ex aequo*, del premi Aurora Díaz-Plaja 2019 de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana). *La noieta daurada i altres contes*, en canvi, acompanya els escrits rodoredians amb il·lustracions d'Albert Asensio, que declara no haver vist el volum de Siruela, i amb una breu «Nota a l'edició» final, on s'expliciten els criteris de transcripció dels textos de Rodoreda i se'n consigna la procedència.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 63-64. Cobertes de les edicions dels contes infantils a Siruela i a La Galera: Mercè Rodoreda, *Cuentos para niños*. Edición y epílogo de Sergio Fernández; traducción del catalán de Jenn Díaz. Madrid: Siruela, 2019. (Las Tres Edades; 33), i Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020.

1.2.3. *El conjunt de les edicions pòstumes*

La consideració de totes aquestes edicions dona com a resultat un corpus integrat per trenta-sis títols: un còmic publicat en una revista i trenta-cinc llibres. Dels trenta-cinc volums, divuit són llibres pròpiament infantils i juvenils que proporcionen o bé textos destinats a

7. Viñuales constata que la iniciativa d'Edhasa de revisar la traducció espanyola de *La plaza del Diamant*, per exemple, neix a proposta seva.

aquest públic o bé textos per a adults en col·leccions per a joves, mentre que els disset restants tenen una vocació eminentment escolar. En el cas de les novel·les de postguerra publicades a «Club Editor Jove», només s'inclouen les edicions inicials dels anys noranta i de principis del segle XXI (la primera de cadascuna sense cap paratext complementari i la primera de cadascuna amb postfaci) perquè, com s'ha dit, els textos de Rodoreda no presenten modificacions substancials en les edicions i reimpressions successives que se'n van fent. El quadre 3 incorpora les trenta-sis referències, ordenades per ordre de publicació, i n'aporta la descripció a partir de dues grans categories: el tipus de publicació, segons a quin públic majoritari es destina explícitament o implícita (llibre infantil, llibre juvenil o revista infantil), i el gènere de l'original rodoredià (conte, conte infantil, novel·la, poesia, prosa poètica o prosa autobiogràfica). La primera categoria inclou, quan convé, algunes especificacions complementàries que en precisen la modalitat: llibre escolar (quan es tracta d'una obra concebuda per al treball a les aules d'educació secundària), antologia rodoorediana o general (quan es tracta d'una selecció de textos o bé de Rodoreda en exclusiva o bé de Rodoreda juntament amb altres autors) i còmic o àlbum il·lustrat (quan s'opta per aquestes fórmules narratives). Les tres referències finals corresponen als títols exclosos, tanmateix consignats per deixar constància del fet que han estat contemplats i dels motius que expliquen que hagin estat descartats.

QUADRE 3. Mercè Rodoreda i la literatura infantil i juvenil: corpus constituït per les edicions pòstumes
(amb una sola excepció inicial) i títols exclosos

	<i>Any</i>	<i>Títol</i>	<i>Descripció</i>
1	1974	<i>Quinze són quinze</i> . Barcelona: Laia. (El Nus; 19)	Llibre juvenil. Llibre escolar. Antologia general
2	1989	<i>Gallines de Guinea</i> . Dibuixos: Carme Solé Vendrell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. (El Tinter dels Clàssics; 20)	Llibre infantil Conte
3	1990	<i>La brusa vermella i altres contes</i> . Edició a cura de Ramon Prat. Barcelona: Barcanova, 1990. (Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana; 12) Inclou «La sang», «Felicitat», «Tarda al cinema», «Promesos», «Darrers moments», «Nocturn», «La brusa vermella», «Mort de Lisa Sperling», «El bany» i «En el tren», de <i>Vint-i-dos contes</i> .	Llibre juvenil. Llibre escolar. Antologia rodorediana Conte
4	1991	<i>Quinze són quinze</i> . Barcelona: Cruïlla. (Tria Personal; 1)	Llibre juvenil. Llibre escolar. Antologia general
5	1991	<i>Contologia</i> . Barcelona: La Magrana. (L'Esparver Llegir; 28) Inclou «En el tren», «Un ramat de bens de tots colors (monòleg líric)» i «El gelat rosa», de <i>Vint-i-dos contes</i> .	Llibre juvenil. Llibre escolar. Antologia general Conte
6	1991	<i>Mirall trencat</i> . Barcelona: Club Editor. (Club Editor Jove; 27)	Llibre juvenil Novel·la
7	1992	<i>La plaça del Diamant</i> . Pròleg de l'autora i epíleg de Joan Sales. Barcelona: Club Editor. (Club Editor Jove; 53)	Llibre juvenil Novel·la
8	1996	<i>Jardí vora el mar</i> . Barcelona: Club Editor. (Club Editor Jove; 122)	Llibre juvenil Novel·la
9	1996	<i>Aloma</i> . Amb un pròleg i un apartat final de Josefina Figuerola Garreta. Barcelona: Edicions 62. (El Cangur Plus)	Llibre juvenil. Llibre escolar Novel·la
10	1997	<i>La plaça del Diamant</i> . Pròleg de l'autora. Introducció i notes de Josep Antoni Fluixà. Barcelona: Bromera: Club Editor. (Els Nostres Autors)	Llibre juvenil. Llibre escolar Novel·la
11	2001	<i>Aloma</i> . A cura de Josefina Figuerola Garreta. Barcelona: Edicions 62. (El Cangur. Butxaca: 65) i (Biblioteca Mercè Rodoreda; 2)	Llibre juvenil. Llibre escolar Novel·la

12	2001	<i>La meva Cristina i altres contes</i> . A cura de Carme Arnau. Barcelona: Hermes. (Biblioteca Hermes. Clàssics catalans; 18)	Llibre juvenil. Llibre escolar Conte
13	2002	<i>La brusa vermella i altres contes</i> . Edició a cura de Ramon Prat. Barcelona: Barcanova. (Antaviana Jove. Clàssics Catalans; 39) Inclou «La sang», «Felicitat», «Tarda al cinema», «Promesos», «Darrers moments», «Nocturn», «La brusa vermella», «Mort de Lisa Sperling», «El bany» i «En el tren», de <i>Vint-i-dos contes</i> .	Llibre juvenil. Llibre escolar. Antologia rodorediana Conte
14	2003	<i>Contes del segle XX</i> . Selecció de Carme Gregori. Alaquàs: Bròsquil. (Lletra Llarga; 24) Inclou «La brusa vermella», de <i>Vint-i-dos contes</i> .	Llibre juvenil. Llibre escolar. Antologia general Conte
15	2003	<i>La plaça del Diamant</i> . Edició de Carme Arnau. Barcelona: Hermes. (Biblioteca Hermes; 21). «Narrativa. Clàssics Catalans»	Llibre juvenil. Llibre escolar Novel·la
16	2005	<i>La noieta daurada i altres contes</i> . Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR Inclou els setze contes publicats a <i>La Publicitat</i> als anys trenta.	Llibre juvenil. Antologia rodorediana Conte infantil
17	2005	<i>La plaça del Diamant</i> . Pròleg de l'autora i postfàci de Maria Barbal. Barcelona: Club Editor. (Club Editor Jove; 1)	Llibre juvenil Novel·la
18	2006	<i>Mirall trencat</i> . Amb un postfàci de Marta Nadal. Barcelona: Club Editor. (Club Editor Jove; 4)	Llibre juvenil Novel·la
19	2006	<i>Aloma</i> . Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Neus Real. Barcelona: Edicions 62. (Educació 62; 16)	Llibre juvenil. Llibre escolar Novel·la
20	2007	<i>La brusa vermella i altres contes</i> . 3a ed. Barcelona: Barcanova. (Antaviana Nova. Clàssics Catalans, 37) Inclou «La sang», «Felicitat», «Tarda al cinema», «Promesos», «Darrers moments», «Nocturn», «La brusa vermella», «Mort de Lisa Sperling», «El bany» i «En el tren», de <i>Vint-i-dos contes</i> .	Llibre juvenil. Llibre escolar. Antologia rodorediana Conte
21	2007	<i>El carrer de les Camèlies</i> . Amb un postfàci de Xavier Pla. Barcelona: Club Editor. (Club Editor Jove; 5)	Llibre juvenil Novel·la
22	2007	<i>Jardí vora el mar</i> . Amb un postfàci de Roser Porta. Barcelona: Club Editor. (Club Editor Jove; 6)	Llibre juvenil Novel·la
23	2008	<i>Formiga</i> . Il·lustracions de Leonard Beard. Barcelona: Cruïlla. («Vull Llegir! Poesia»)	Llibre infantil Poesia

24	2008	<i>Contes infantils de Mercè Rodoreda</i> . A partir d'una idea d'Anna Obiols. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula Inclou «La darrera bruixa», «Les tres granotetes i el rossinyol», «L'Hivern i les formigues» i «Les pomes trapasseres», publicats a <i>La Publicitat</i> als anys trenta.	Llibre infantil. Antologia rodorediana Conte infantil
25	2008	<i>Les fades</i> . Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula. (Capsa de Contes; 4)	Llibre infantil Conte infantil
26	2008	<i>Semblava de seda i altres contes</i> . Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Carme Arnau. Barcelona: Edicions 62. (Educació 62; 26)	Llibre juvenil. Llibre escolar Conte
27	2008	<i>Quanta, quanta guerra...</i> Amb un postfaci d'Antoni Mora. Barcelona: Club Editor. (Club Editor Jove; 8)	Llibre juvenil Novel·la
28	2008	<i>Bestiari i altres poemes</i> . Il·lustracions de Montse Ginesta. Edició a cura de Marta Nadal. Barcelona: Viena	Llibre infantil. Antologia rodorediana Poesia
29	2009	<i>Aloma</i> . Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Neus Real. Barcelona: Educaula. (Educació 62; 16) A partir de la tretzena edició (maig del 2017), se'n renova la coberta.	Llibre juvenil. Llibre escolar Novel·la
30	2010	<i>La meva Cristina i altres contes</i> . Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Carme Arnau. Barcelona: Educaula. (Educació 62; 61)	Llibre juvenil. Llibre escolar Conte
31	2011	<i>Viatges i flors</i> . Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Marta Nadal. Barcelona: Educaula. (Educació 62; 69)	Llibre juvenil. Llibre escolar Conte i prosa poètica
32	2012	«Viatge al poble dels guerrers». Il·lustració: Isidre Monés. <i>Cavall Fort</i> , núm. 1201/1202 (agost), p. 31-36	Revista infantil. Còmic Conte
33	2013	<i>Aloma</i> . Barcelona: Edicions 62: Diari <i>Ara</i> . (Clàssics de la Literatura Juvenil; 4)	Llibre juvenil Novel·la
34	2016	<i>La plaça del Diamant</i> . Amb un postfaci de Maria Barbal i un estudi de Meritxell Talavera. Barcelona: Club Editor. (Club Editor Jove; 1)	Llibre juvenil Novel·la

35	2019	<i>Viatge al poble de les trenta senyoretes</i> . Il·lustracions de Dani Torrent. Barcelona: Comanegra. (Clàssics Il·lustrats)	Llibre infantil. Àlbum il·lustrat Conte
36	2020	<i>La noieta daurada i altres contes</i> . Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera	Llibre infantil. Antologia rodorediana Conte infantil i prosa autobiogràfica
Exclòs	2003	<i>Les millors històries sobre gats</i> . A cura de Maria Mercè Roca. Barcelona: La Magrana Inclou «Viatge al poble de les trenta senyoretes», de <i>Viatges i flors</i> , el fragment relatiu a la gata d' <i>Aloma</i> i el poema «Gat» de <i>Bestioles</i> .	Llibre per a adults. Antologia general
Exclòs	2019	<i>Cuentos para niños</i> . Edición y epílogo de Sergio Fernández; traducción del catalán de Jenn Díaz. Madrid: Siruela. (Las Tres Edades; 33)	Traducció al castellà. Antologia rodorediana. Conte infantil i prosa autobiogràfica
Exclòs	2020	<i>Viatges i flors</i> . Il·lustracions de Bernat Cormand. Barcelona: Nórdica Libros. (Ilustrados)	Llibre per a adults Conte i prosa poètica

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades recollides a la Fundació Mercè Rodoreda i als catàlegs del CCUC i de la xarxa de biblioteques públiques de la Generalitat de Catalunya.

1.2.4. Corpus complementari: llibres infantils i juvenils sobre Mercè Rodoreda o que inclouen textos de Mercè Rodoreda (2008-2021)

La celebració del centenari del naixement de l'escriptora, que dona un gran impuls al coneixement i la difusió de la seva obra mitjançant múltiples iniciatives que tenen molt d'èxit (Viñuales Granel, 2015), també comporta l'aparició d'altres llibres infantils i juvenils en què l'autora és la protagonista, ja sigui perquè se'n presenta la figura en general o perquè aquesta presentació s'acompanya d'alguns textos seus. A l'abril, així, surt *Descobrint Mercè Rodoreda*, de Lluís Hernández i Sonali, a càrrec de La Galera i que, descrit com una biografia «per a nois i noies» al web de l'Any Rodoreda, és un llibre informatiu destinat a l'àmbit de l'educació, com indica el fet que sigui el número 1 de la col·lecció «La Clau Mestra», dirigida per Joan Estruch Tobella. Simultàniament apareix *Petita història de Mercè Rodoreda*,

número 243 de la col·lecció «Petites Històries» de llibres informatius de l'editorial Mediterrània, amb text de Marta Nadal, il·lustracions de Pilarín Bayés i que inclou fragments de textos de l'escriptora (entre els quals, «Flor cavaller»). A la tardor, les Publicacions de l'Abadia de Montserrat treuen *Tant de gust de conèixer-la, senyora Rodoreda*, de M. Carme Bernal i Carme Rubio. Il·lustrat per Montse Santamaría Fernández, «Ávelin», es tracta d'un llibre miscel·lani que du el número 4 de la col·lecció «Tant de Gust...» d'obres de lectura fàcil, iniciada el 2006 i que presenta autors importants de la història de la literatura catalana tot combinant explicacions i textos, per a la lectura dels quals es proporcionen suports variats (l'esclariment del vocabulari i la fragmentació en seccions amb subtítols, en aquest cas). A més d'algunes fotografies, l'obra integra, d'una banda, «Cuca de llum», «Papallona» i «La fulla» (dos poemes de «Bestioles» i un conte de *La Publicitat*, doncs) i, de l'altra, «La primera comunió» i «L'avi es va ferir», que són dos fragments procedents d'«Imatges d'infantesa».

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 65-67. Llibres infantils i juvenils sobre l'autora apareguts el 2008: Lluís Hernández i Sonali, *Descobrint Mercè Rodoreda*. Barcelona: La Galera, 2008. (La Clau Mestra; 1); *Petita història de Mercè Rodoreda*. Text de Marta Nadal. Il·lustracions de Pilarín Bayés. Barcelona: Mediterrània, 2008. (Petites Històries, 243), i M. Carme Bernal i Carme Rubio. *Tant de gust de conèixer-la, senyora Rodoreda*. Il·lustracions: Ávelin. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008. (Tant de Gust...; 4).

Als anys següents, *Petita història de Mercè Rodoreda* es reedita juntament amb *Petita història de Miquel Martí i Pol* dins de *Petites històries de Catalunya. Miquel Martí i Pol i Mercè Rodoreda* (2013). Bel Olid hi adapta els textos per a la col·lecció «Les Nostres Lletres», de la mateixa editorial Mediterrània. Rodoreda, paral·lelament, és una de les figures de què es parla al llibre informatiu *Grans personatges que construïren Catalunya* (2015) de Dolmen Editorial, escrit per Antoni M. Planas i il·lustrat per Quim Bou. L'escriptora també constitueix la primera personalitat que centra l'atenció de la col·lecció infantil de biografies de dones «Valenta com Tu!» de La Galera, a càrrec de Natàlia Cerezo i Roser Calafell, estrenada el març del 2019 amb el títol *Mercè Rodoreda* (Ara, 2019; Pinyol, 2019), que es

tanca amb un apartat de curiositats, informació complementària i una proposta d'activitat. Poc abans, el 2018, a Andorra, Pere Martí Bertran i Ignasi Blanch publiquen la narració *L'última cuca de llum*, un llibre il·lustrat que incorpora el poema «Cuca de llum», de *Bestiari i altres poemes*, en el marc d'una trama protagonitzada per aquesta mena d'insectes (vegeu-ne les pàgines 12 i 14). El 2020, a més, Rodoreda esdevé la protagonista de la novel·la *Paraules, flors i pólvora*, publicada a Animallibres per la coneguda autora de literatura infantil i juvenil Cinta Arasa, que crea una ficció sobre l'adolescència de l'autora a partir dels seus textos i d'informacions majoritàriament extretes de les biografies i de part de la bibliografia sobre la producció rodorediana; l'objectiu és compartir una profunda «passió per la figura i l'obra de Mercè Rodoreda, sobretot entre les i els joves que, per edat, estan a punt de descobrir-la com a lectors adults» (Arasa, 2020, p. 218).⁸

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 68-71. Llibres infantils i juvenils sobre l'autora, o que incorporen un text de l'autora, apareguts després del 2008: Antoni M. Planas. *Grans personatges que construïren Catalunya*. Il·lustracions de Quim Bou. Barcelona: Dolmen, 2015; Pere Martí Bertran i Ignasi Blanch. *L'última cuca de llum*. Andorra [s. l.], 2018; Natàlia Cerezo i Roser Calafell, *Mercè Rodoreda*. Barcelona: La Galera, 2019. (Valenta com Tu!; 1), i Cinta Arasa. *Paraules, flors i pólvora*. Barcelona: Animallibres, 2020.

El quadre 4 recull totes les referències d'aquesta producció de ficció i no-ficció acompanyada d'una descripció tipològica general amb vista a una possible aproximació al conjunt de llibres infantils i juvenils sobre l'escriptora (sobre la seva vida i la seva literatura), predominantment informatius i biogràfics, escrits per autors diversos i que, per tant, configuren un corpus diferent que, tanmateix, convindria estudiar una hora o una altra.

8. Aquesta novel·la s'inclou dins del corpus complementari perquè entra explícitament, com es pot veure, dins de la categoria de la narrativa juvenil, cosa que la diferencia d'altres obres que tenen l'autora com a protagonista, però que s'adrecen a un públic adult; per exemple, *Viure perillosament* (recull de contes de Gemma Pasqual aparegut el 2019 a Comanegra que recrea episodis de la vida de diverses escriptores, Rodoreda entre elles) o *Retrat de Mercè Rodoreda* (el llibre en prosa publicat per Mercè Ibarz a Empúries el 2022, que queda a mig camí entre la literatura del jo i l'assaig).

QUADRE 4. Llibres infantils i juvenils sobre Mercè Rodoreda (2008-2020)

Any	Títol	Descripció
1 2008	Lluís HERNÁNDEZ I SONALI, <i>Descobrint Mercè Rodoreda</i> . Barcelona: La Galera. (La Clau Mestra; 1)	Llibre juvenil. Llibre escolar Llibre informatiu
2 2008	<i>Petita història de Mercè Rodoreda</i> . Text de Marta Nadal i il·lustracions de Pilarín Bayés. Barcelona: Mediterrània. (Petites Històries; 243) Inclou fragments de textos de l'autora.	Llibre infantil Llibre informatiu. Biografia
3 2008	M. Carme BERNAL i Carme RUBIO. <i>Tant de gust de conèixer-la, senyora Rodoreda</i> . Il·lustracions: Ávelin. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. (Tant de Gust...; 4) Inclou els poemes «Cuca de llum» i «Papallona», el conte «La fulla» i dos fragments d'«Imatges d'infantesa» («La primera comunió» i «L'avi es va ferir»).	Llibre infantil. Llibre de lectura fàcil Llibre informatiu. Biografia, poesia, conte i prosa autobiogràfica
4 2013	<i>Petita història de Mercè Rodoreda</i> . Textos adaptats per Bel Olid. Reeditada juntament amb <i>Petita història de Miquel Martí i Pol</i> a <i>Petites històries de Catalunya</i> . Miquel Martí i Pol i Mercè Rodoreda. Barcelona: Mediterrània. (Les Nostres Lletres; 1)	Llibre infantil Llibre informatiu. Biografia
5 2015	Antoni M. PLANAS. <i>Grans personatges que construïren Catalunya</i> . Il·lustracions de Quim Bou. Barcelona: Dolmen	Llibre infantil. Llibre escolar Llibre informatiu. Biografia
6 2018	Pere Martí BERTRAN i Ignasi BLANCH. <i>L'última cuca de llum</i> . Andorra Inclou el poema «Cuca de llum».	Llibre infantil. Llibre il·lustrat Conte
7 2019	Natàlia CEREZO i Roser CALAFELL, <i>Mercè Rodoreda</i> . Barcelona: La Galera. (Valenta com Tu!; 1)	Llibre juvenil Llibre informatiu. Biografia
8 2020	Cinta ARASA. <i>Paraules, flors i pólvora</i> . Barcelona: Animallibres	Llibre juvenil Novel·la

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades recollides a la Fundació Mercè Rodoreda i als catàlegs del CCUC i de la xarxa de biblioteques públiques de la Generalitat de Catalunya.

1.3. EN SÍNTESI: EL CORPUS OBJECTE D'ESTUDI

Un cop tinguts en compte tots els materials que podrien formar part de la literatura infantil i juvenil rodorediana, i un cop descartats els que en queden exclosos per les seves característiques a partir dels criteris delimitadors, combinats, de l'autoria (han de ser textos escrits per Mercè Rodoreda), la llengua (necessàriament la de l'escriptora i, doncs, el català), el públic destinatari (que ha de contemplar, en qualitat de condició *sine qua non*, els infants i/o els joves) i el llibre com a objecte (un aspecte més ampli que inclou tant el format com els paratextos i les il·lustracions), el corpus acotat d'estudi resulta en trenta-sis referències, integrades per vint-i-dos títols objecte de trenta-sis edicions (alguns només en tenen una, mentre que d'altres n'arriben a sumar cinc).

Aquest corpus es pot organitzar en tres grans grups diferenciables a partir de la tipologia dels textos originals: conte infantil, poesia i narrativa de postguerra. El primer grup integra els disset relats infantils escrits i publicats per Rodoreda als anys trenta al diari *La Publicitat* i a la revista *Moments* i les diverses edicions infantils i juvenils parcials, completes i ampliades que se n'han fet, corresponents a quatre volums:

- *La noieta daurada i altres contes*: RqueR, 2005.
- *Contes infantils de Mercè Rodoreda*: Baula, 2008.
- *Les fades*: Baula, 2008.
- *La noieta daurada i altres contes*: La Galera, 2020.

El segon grup el formen els poemes dedicats a animals que l'escriptora va conservar, però no va donar al públic, i les dues edicions infantils de què han estat objecte. A les composicions reunides a «Bestioles», en conseqüència, s'hi sumen dos llibres:

- *Formiga*: Cruïlla, 2008.
- *Bestiari i altres poemes*: Viena, 2008.

El tercer grup correspon a la narrativa de postguerra publicada per Mercè Rodoreda que ha estat posteriorment editada en llibres i revistes per a infants i joves. Aquestes edicions, cal dividir-les al seu torn en dos grans subgrups segons si es tracta de productes destinats al públic general o pensats, de manera implícita o explícita, per a l'àmbit educatiu. Això implica relats procedents de *Vint-i-dos contes*, textos de *Viatges i flors* i tots els llibres que l'autora

va treure entre el 1962 i el 1980 (tant els reculls de contes com les novel·les), i suposa considerar setze títols. En el primer subgrup (el dels textos clarament destinats a infants i joves) n'hi ha tres:

- *Gallines de Guinea*: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989.
- «Viatge al poble dels guerrers»: *Cavall Fort*, 2012.
- *Viatge al poble de les trenta senyoretes*: Comanegra, 2019.

En el segon subgrup, integrat per tretze títols, s'hi compten les quatre edicions de tres antologies generals que inclouen algun conte de Mercè Rodoreda (*Quinze són quinze*, amb dues edicions; *Contologia* i *Contes del segle XX*, amb una cadascuna) i les tres edicions de la sola antologia rodolediana (*La brusa vermella i altres contes*), totes juvenils i escolars, més les vint edicions, igualment juvenils i escolars, de nou obres de postguerra de l'escriptora (*Mirall trencat*, *La plaça del Diamant*, *Jardí vora el mar*, *Aloma*, *El carrer de les Camèlies*, *Semblava de seda i altres contes*, *Quanta, quanta guerra...*, *La meva Cristina i altres contes* i *Viatges i flors*).

Vet aquí el total de les vint-i-set edicions dels tretze títols en qüestió:

- *Quinze són quinze*: Laia, 1974; Cruïlla, 1991. [Dues edicions]
- *La brusa vermella i altres contes*: Barcanova, «Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana», 1990; Barcanova, «Antaviana Jove. Clàssics Catalans», 2002; Barcanova, «Antaviana Nova. Clàssics Catalans», 2007. [Tres edicions]
- *Contologia*: La Magrana, 1991. [Una edició]
- *Mirall trencat*: «Club Editor Jove», 1991 i 2006. [Dues edicions]
- *La plaça del Diamant*: «Club Editor Jove», 1992, 2005 i 2016; Bromera i Club Editor, 1997; Hermes, 2003. [Cinc edicions]
- *Jardí vora el mar*: «Club Editor Jove», 1996 i 2007. [Dues edicions]
- *Aloma*: «El Cangur Plus», 1996; «El Cangur. Butxaca» i «Biblioteca Mercè Rodoreda», 2001; «Educació 62», 2006 i 2009; «Clàssics de la Literatura Juvenil», 2013. [Cinc edicions]
- *La meva Cristina i altres contes*: Hermes, 2001; «Educació 62», 2010. [Dues edicions]
- *Contes del segle XX*: Bròsquil, 2003. [Una edició]
- *El carrer de les Camèlies*: «Club Editor Jove», 2007. [Una edició]

- *Semblava de seda i altres contes*: «Educació 62», 2008. [Una edició]
- *Quanta, quanta guerra...* : «Club Editor Jove», 2008. [Una edició]
- *Viatges i flors*: «Educació 62», 2011. [Una edició]

Establert, així, el corpus, és hora d'entrar, ara, en la seva anàlisi, estructurada en aquests mateixos tres grans blocs.

2. Anàlisi del corpus

Com s'ha vist en l'apartat anterior, el textos de Mercè Rodoreda que es poden situar en l'esfera de la literatura infantil i juvenil configuren un conjunt integrat per producció tant destinada als més petits com, sobretot, d'altres menes. Hi ha, en primer terme, els contes per a nens i nenes dels anys trenta apareguts al diari *La Publicitat*, recuperats en quatre llibres per a infants (*La noieta daurada i altres contes* de l'editorial RqueR, *Contes infantils de Mercè Rodoreda*, *Les fades* i *La noieta daurada i altres contes* de La Galera), el darrer dels quals hi suma la narració infantil publicada durant la guerra a la revista *Moments*, el relat juvenil inèdit inacabat conservat per l'escriptora i algunes proses sobre els seus primers anys de vida ja publicades o inèdites. En segon lloc, tenim els poemes de «Bestioles», donats al públic en dos llibres infantils (*Formiga* i *Bestiari altres poemes*), en el segon cas amb l'afegit d'alguns poemes de tema vegetal. Tanca la nòmina, finalment, la narrativa de postguerra presentada amb fórmules concebudes per atraure els lectors en formació i els seus mediadors.

Aquest tercer grup cal dividir-lo, per les seves característiques, en dos blocs. D'una banda, tenim les publicacions infantils i juvenils que podríem anomenar «genuïnes» (amb totes les cometes que calgui), perquè són producte d'una transmediació —és a dir, d'un canvi de mitjà amb les modificacions necessàries perquè la transformació resulti efectiva (Bellorín, 2015, p. 37-38)—, que en el cas de Rodoreda i la literatura per als lectors en formació és una transmediació que té lloc dins del mateix sistema literari, en la mesura que el trasllat va des de la producció original de l'escriptora (els llibres per a adults) cap al llibre il·lustrat, l'àlbum i el còmic (tres modalitats prototípiques de la literatura infantil i juvenil). Integren aquest primer bloc els volums *Gallines de Guinea* i *Viatge al poble de les trenta senyoretes* i el còmic de *Cavall Fort* «Viatge al poble dels guerrers». D'altra banda, hi ha els llibres juvenils

la gènesi dels quals respon a la realitat i les demandes de l'àmbit educatiu, ja sigui de manera emmascarada i implícita o bé declarada i explícita. Únicament corresponen al primer cas, dins d'aquest segon bloc, els títols de la col·lecció «Club Editor Jove»: *Mirall trencat*, *La plaça del Diamant*, *Jardí vora el mar*, *El carrer de les Camèlies* i *Quanta, quanta guerra...* Corresponen al segon cas els llibres juvenils obertament adreçats a un públic escolar; i n'hi ha de tres tipus: les antologies generals que contenen algun relat de Mercè Rodoreda —*Quinze són quinze*, *Contologia* i *Contes del segle XX*—, les antologies específiques —*La brusa vermella i altres contes*, en les seves tres edicions successives— i les novel·les i reculls narratius de l'autora —totes les edicions escolars d'*Aloma*; les de *La plaça del Diamant* de Bromera i Club Editor i de l'editorial Hermes; les de *La meva Cristina i altres contes* a Hermes i a Educaula, i finalment, també a Educaula, les de *Semblava de seda i altres contes* i *Viatges i flors* (tot plegat, com s'ha vist en la part dedicada a la delimitació del corpus, sovint amb diferents reedicions i nombroses reimpressions).

Al marge dels textos de Mercè Rodoreda en si, la majoria dels quals han estat estudiats en profunditat en la bibliografia sobre la seva obra (vegeu Mencos, 2002 i McNerney, 2017), el tipus de llibre en què es publiquen en els espais de la literatura infantil i juvenil esdevé un component literari clau. Perquè dins d'aquests espais, en mots de Teresa Rovira:

[...] la relació text o contingut / objecte material o llibre hi és sempre molt estreta de manera que, en estudiar les obres, es fa difícil de prescindir de la seva presentació que —sobretot gràcies al dibuix com a forma d'expressió paral·lela— forma el més sovint una unitat amb el text (Rovira, 2007, p. 15).

El llibre com a objecte i les imatges, de fet, ja constitueixen una lectura significativa de la producció de l'escriptora, una interpretació que hi incideix literàriament en la mesura que recrea els textos materialment i visualment d'una certa manera; encara que cal tenir en compte que el format de les obres (dimensions, extensió i disseny) —sempre— i el tipus d'il·lustració que acompanya els escrits —si no sempre, almenys sovint mitjançant la tria de l'il·lustrador— responen a criteris editorials (uns criteris, d'altra banda, recurrentment vinculats al pressupost anual de l'empresa i als costos concrets de cada volum). A aquests aspectes rellevants a l'hora analitzar el corpus, s'hi han d'afegir, encara, la cronologia, el context i els agents implicats en cada nova publicació infantil i juvenil; és a dir, els moments en què apareixen els textos, les plataformes que els ofereixen al públic (revistes, editorials i

col·leccions) i els professionals que els il·lustren i hi aporten paratextos. Els resultats de la combinació d'aquest conjunt d'elements determinen la projecció de Mercè Rodoreda com a autora, específicament, en l'esfera de la literatura infantil i juvenil.

D'acord amb les explicacions anteriors i amb la classificació del corpus amb què s'ha tancat la primera part, l'anàlisi s'organitza en tres grans blocs. El primer correspon als contes infantils dels anys trenta i les seves edicions, una de les quals incorpora, com s'ha dit, la narració juvenil d'aventures inacabada i altres materials. El segon bloc correspon als poemes sobre animals que Mercè Rodoreda va conservar, però no va arribar a publicar, i les seves edicions. El tercer bloc correspon a la narrativa per a adults de postguerra publicada en vida de l'autora i editada pòstumament en llibres o revistes per a infants i joves a partir dels anys vuitanta, amb la sola excepció de la inclusió de «Gallines de Guinea» a *Quinze són quinze* el 1974.

Tant en els dos blocs inicials (contes dels anys trenta i poesia) com en les seccions del tercer bloc focalitzades en «Gallines de Guinea», «Viatge al poble dels guerrers» i «Viatge al poble de les trenta senyoretes», es proporciona una anàlisi dels textos de Mercè Rodoreda abans d'entrar en la consideració de les publicacions de què han estat objecte des de tots els punts de vista esmentats més amunt (plataformes, materialitat, component visual, paratextos...). L'objectiu d'aquesta anàlisi prèvia és situar el lector i facilitar-li la comprensió tant de tots els elements que incorporen aquestes edicions com del que això implica en termes literaris. Això no s'ha considerat necessari, en canvi, en les seccions del tercer bloc centrades en els reculls de contes i les novel·les de postguerra publicats en edicions juvenils i escolars. A banda de tractar-se de títols prou coneguts, els productes en què ara s'ofereixen als lectors en formació i als docents responen a uns enfocaments i intencions que, a diferència dels casos anteriors, no reverteixen en contribucions significatives a l'obra de l'escriptora (no l'afecten literàriament) i, per tant, la seva consideració no resulta pertinent. Allò que adquireix una importància especial en aquestes edicions, perquè les distingeix de les altres, és el protagonisme dels paratextos dedicats a la figura de l'autora i dedicats als textos en qüestió per entendre'ls en profunditat; el protagonisme dels paratextos orientats, doncs, vers el treball a les aules.

2.1. ELS CONTES INFANTILS DELS ANYS TRENTA. ELS TEXTOS I LES SEVES EDICIONS

Els setze relats infantils del diari *La Publicitat* i el que surt en dues entregues a *Moments* estan fets d'una llengua rica, són plens d'humor i es troben profundament imbricats en la cultura popular (cançons, jocs, tradicions com la dels castellers, etc.) i en el patrimoni literari (amb Hans Christian Andersen, Oscar Wilde, Lewis Carroll i Josep Carner a primer terme) (Campillo, 1998 i Real, 2005, p. 346-364). Hom hi identifica immediatament els mecanismes característics del conte tradicional: la veu narrativa externa; el protagonisme infantil; la presència de personatges meravellosos molt coneguts (bruixes i bruixots, sirenes, fades...); les aventures de tota mena (des de les més quotidianes fins a les més extraordinàries) com a nucli narratiu; la recerca de la complicitat dels petits lectors/oïdors mitjançant la seva implicació explícita i, les expressions, les fórmules i els recursos habituals, com «Hi havia una vegada» i «Heus aquí» o les onomatopeies, l'anàfora, l'enumeració i la personificació.

Rodoreda se serveix de procediments diversos per articular els mons que representen els relats, sovint amb picades d'ullet per al públic adult. Són textos, des d'aquest darrer punt de vista, amb un doble destinatari, per bé que aquest aspecte remet, més que no pas a una intenció equiparable a la de determinats productes infantils d'avui (per exemple, l'àlbum il·lustrat o el cinema), a l'escriptora que Mercè Rodoreda era en els anys trenta: una escriptora profundament compromesa amb la cultura catalana, que estava establint el seu lloc en els cercles literaris i que buscava una veu pròpia. Amb una interpel·lació constant i explícita a les criatures a què van adreçats, els seus contes per a infants de l'etapa republicana parteixen de la realitat, però la transformen artísticament a través de modalitats narratives que inclouen l'etiologia, l'apòleg, el meravellós, l'aventura o la paròdia, i que incorporen múltiples referències (musicals, posem per cas) amb la finalitat d'oferir unes narracions majoritàriament lúdiques que, tanmateix, no exclouen les dimensions més dures de la vida, com la violència, la crueltat i la mort, ben presents, d'una manera o d'una altra, en la quotidianitat infantil i, com és sabut, clau en la producció de Mercè Rodoreda (Campillo, 2021). El divertiment, la reflexió, la fantasia, la literatura i el món real s'hi combinen de formes variades i amb constants jocs de llenguatge per explicar fenòmens naturals, fer riure els lectors, entretenir-los, impulsar-los a establir relacions amb altres autors i textos i, així mateix, fer-los pensar. Els relats, dedicats en tres casos a criatures reals (el propi fill, Jordi

Gurguí, i les filles de dos autors amics —Andreu Nin i Joan Puig i Ferrer—, Ira Nin i Eva Puig), de vegades semblen inventats gairebé en directe per als petits, creats per ser explicats en veu alta i, després, fixats i reelaborats per escrit.⁹ En altres ocasions, per contra, fan més l'efecte d'una recerca de complicitat literària via tribut o via caricatura; així ocorre amb els contes «La fulla», dedicat a Josep Carner, i «La truita», tot un homenatge a la creació literària *per se*.

«L'Hivern i les formigues» construeix un món natural bonic i personificat que explica el pas del fred a la calor a través de la meravella i el joc; concretament, a través de la difícil interacció inicial entre l'estació més dura de l'any i uns petits animalons que, significativament, habiten una república tot i estar sota «el comandament de Missenyora Formiga, hereva per línia directa d'aquell reialme tan bell». A «Les tres granotetes i el rossinyol», vinculable a la tradició de la faula, cadascú acaba fent el que pot fer i li correspon de fer, que no és pas poca cosa: les granotes, que es lamenten de la seva veu ronca, acaben comprenent que neden com ningú, mentre que el rossinyol, incapaç d'aquesta acció per a elles tan senzilla, canta de manera meravellosa sense cap esforç perquè per a ell, atesa la seva naturalesa, aquest és l'acte més natural del món. «El vaixellet», al seu torn, és un clam a la llibertat bastit en el motiu del viatge, que enllaça amb els relats fantàstics en què els objectes prenen vida, s'inscriu en el gènere d'aventures protagonitzat per éssers diminuts i s'abeura en la mitologia nòrdica per presentar un personatge innocent, el petit vaixell de joguina, que, abocat a una llarga peripècia per un pingüí gelós, es meravella davant d'un món ple de coses extraordinàries i belles que, és clar, també enclou l'enveja, l'engany, les dificultats i la destrucció. «La darrera bruixa», en canvi, ens recorda còmicament que la nit és el moment del misteri, alhora que ressalta la valentia d'uns infants orfes que són capaços, per la seva tenacitat, d'acabar amb l'última representant d'una estirp cruel, al costat de la qual val a dir que els petits protagonistes no es queden pas curts.

«La noieta daurada» és un conte de forta base real i literària que, tot oferint una bella imatge del prototipus de la nena feineria i agraciada, se situa al bosc com a lloc màgic per excel·lència i conté, a més d'un retrat d'Andreu Nin, una conversa de clara filiació

9. Carme Arnau explica que «Tísner» recordava perfectament com sovint havia d'anar a recollir les narracions, a darrera hora, a casa de l'autora, que sembla que no era gaire puntual en les entregues (Rodoreda, 1999, p. 14).

carrolliana, que recorda molt els diàlegs d'*Alicia en terra de meravelles* i té un final obert. «L'oreneta», paral·lelament, remet a «El príncep feliç» d'Oscar Wilde, ja que és la història d'un ocell petit, lleig i incapaç de volar, objecte de les burles de les seves germanes, que només troba consol en un infant cec i que prefereix morir abans que renunciar a fer-se gran i veure món. En aquesta mateixa línia d'un cert fons de tristesa es troba «El noiet i la casona», on es contrasta la crueltat dels éssers humans, capaços de deixar sense res un infant orfe i abandonar-lo al seu destí, amb la bondat de la naturalesa, que li proporciona un entorn càlid on seguir vivint. «Les fades», per contra, es localitza estrictament en un entorn natural per explicar l'origen d'aquests éssers fantàstics, fruit de les accions d'un sol i d'una lluna que en semblen el pare i la mare. Igualment humanitzats resulten, si més no en un cert sentit, «La guardiola», que relata la història de l'objecte protagonista en clau còmica; «L'estrella que va morir», sobre un petit cos celeste que cuida una nena que sempre està sola al carrer i acaba morint amb ella després d'una tarda de joc feliç amb un estel; el fons marí que visita un nen convertit en peix a «El noiet roger», un altre conte meravellós que és un cant a la bellesa i a l'art, però que alhora inclou una paròdia hilarant de la cultura catalana de l'època, i «Les pomes trapasseres», que cobren màgicament vida de nit (com escau), queden totes macades de tant jugar i deixen amb un pam de nas el vailet que les va a collir al matí.

«El rodacamins», en canvi, honora diverses cultures del món mitjançant el seu protagonista i les peripècies i històries que el vagabund explica al nen que s'atura, sense por, a escoltar-lo. Més tràgic és el final de «La fulla», arrossegada i finalment abandonada pel vent després que aquest la sedueixi i se l'endugui amb ell. El contrapunt l'hi proporcionen «La truita» i «El bruixot i la sargantana», on Rodoreda recupera el registre humorístic per, d'una banda, elogiar l'art mitjançant la caricatura de la noblesa i la contraposició del materialisme i la literatura a través de la figura d'un poeta (a qui la truita amb potes que ha fugit de casa de la marquesa s'acaba oferint com a aliment) i, de l'altra, inventar una tendra invasió que també afecta el barri de Sant Gervasi: una invasió de sargantanes resultant de la manera com una d'elles respon a les males accions del bruixot que les trinxa. «Aventures de Camús i Tararí», finalment, és un al·legat contra la guerra, a la qual es contraposen el joc i la literatura mitjançant les fantàstiques aventures d'un noiet i, precisament, un soldat de joguina.

Aquests contes de Mercè Rodoreda responen molt clarament al context literari dels anys trenta. Després de la florida de la literatura infantil en la dècada dels vint, amb les importants contribucions de figures de la talla de Carles Riba o Lola Anglada, que fan que el 1928 es pugui declarar que «la nostra literatura infantil ha esdevingut un dels gèneres més rics i variats de la nostra publicació» (Guansé, 1928),¹⁰ en l'etapa republicana se'n constata una minva significativa, en part per la dedicació prioritària a la producció dels llibres escolars requerits per l'ensenyament oficial en català. La consciència d'aquesta minva explica tant iniciatives de l'estil de la del diari *La Publicitat*, que crea la secció «Una estona amb els infants» a principis del 1935 sota la direcció de «Tísner», com el fet que Mercè Rodoreda hi col·labori a partir del mes d'agost. La mena de contes que hi aporta l'escriptora s'ha d'entendre en el doble marc del seu compromís cultural i dels seus objectius com a narradora (Real, 2005). I és que, com es pregunta Emili Saleta i Llorens uns anys abans: «Què en farem que els nostres infants i la nostra joventut llegeixin en català si aquesta lectura ha d'exercir sobre ells una influència malaltissa pel seu morbós sentimentalisme estantís i el tipus que crea de coca ensucrada o de serradures?» (Saleta i Llorens, 1927). Rodoreda, que s'esforça extraordinàriament per combatre la carrincloneria i la fadessa en tots els seus textos, ho fa sempre en pro d'una literatura de qualitat; també quan en produeix per als lectors en formació.

L'humor és, indubtablement, la principal clau de volta dels textos que Rodoreda escriu per als més petits. Però no es tracta d'un humor qualsevol, sinó d'una mena d'humor que situa aquests contes «dins l'òrbita directa de la traducció d'*Alicia* de Carner» (Campillo, 1998, p. 326). Tampoc no som davant d'un recurs circumstancial, d'un asèptic estricte (d'un mitjà per evitar la cursileria i el decantament negatiu cap a un to inadequat), vehiculador d'una resposta concreta —artística— a una problemàtica específica (la del rebuig d'una determinada literatura per la seva mala qualitat i pels seus efectes en el públic), sinó d'un fi en ell mateix, d'una tendència creativament i humanament legítima. Sancionada per una sòlida tradició i indestriable de la modernitat, aquesta via suposa una ludicitat que, a més de provocar un exercici tan bo com la rialla (vàlid i recomanable sense necessitat de justificació),

10. Hi havia, tanmateix, visions i veus contraposades a aquest optimisme, que lamentaven la falta de producció infantil catalana (vegeu *La Veu de Catalunya*, 1928 i Roger [Josep Navarro Costabella], 1929).

destensa i relativitza —«bonhomitza», en el sentit carnerià— tot allò a què s'aplica des de la consciència i des de la intel·ligència en benefici de la civilització (Real, 2005, p. 181-182).

2.1.1. La reedició de l'any 2005: 'La noieta daurada i altres contes' (RqueR)

Quan, l'abril del 2005, els relats que Mercè Rodoreda havia donat a conèixer a *La Publicitat* apareixen per primera vegada en un volum en solitari, ho fan fora de col·lecció a l'editorial RqueR, que Esther Tusquets funda tres anys abans amb dos membres de la seva família (el germà, Oscar, i la filla, Milena). Segons Simó-Comas (2019, p. 199-200), «Tusquets, autora també de relatos para los más pequeños, siempre defendió el valor de la lectura en la formación intelectual, cívica y estética del individuo»; per això, «ya desde sus inicios en Lumen, en los años sesenta, se planteó la necesidad de renovar esta área editorial que, en el mercado español, seguía firmemente anclada en los patrones ideológicos del franquismo». I per aquest motiu, en especial, «concedió una importancia primordial a la edición de libro infantil» (Simó-Comas, 2019, p. 203).

L'interès simultani per les escriptores d'una editora com Tusquets, en la trajectòria de la qual destaca la renovació del discurs de gènere (amb la creació de col·leccions com «A Favor de las Niñas», de manera destacada), explica que RqueR publicués els contes infantils de Mercè Rodoreda sense altra motivació aparent que la voluntat de recuperar-los. Però ho explica només en part, perquè el llibre, significativament, conté un pròleg de l'escriptora Marta Pessarrodona, que no tal sols manté un vincle personal i professional amb Rodoreda a partir de finals dels anys setanta (Pessarrodona, 2005, p. 15-29), sinó que el 2002 publica *Mercè Rodoreda: un retrat* amb Pilar Aymerich —un dels volums de la col·lecció de l'Institut Català de la Dona dins de la qual Pessarrodona i la fotògrafa també retraten, en el mateix format, Montserrat Roig (1994), Maria Aurèlia Capmany (1996) i Caterina Albert (2004)— i el febrer del 2005, tan sols dos mesos abans que surti el recull de contes infantils a RqueR, dona al públic *Mercè Rodoreda i el seu temps* (un assaig biogràfic redactat entre el setembre del 2002 i l'octubre del 2004 per encàrrec de l'editora Núria Tey, segons Pessarrodona consigna als agraïments). Com totes aquestes dades indiquen i Marta Viñuales confirma, l'artífex del llibre és la poeta terrassenca, molt ben relacionada en l'àmbit editorial,

del qual forma part professionalment durant dècades, i amiga personal de Tusquets des de fa anys (sembla que l'editora és, entre moltes altres coses, qui li diu que ha de conèixer Gabriel Ferrater i prova d'organitzar una primera trobada entre ells dos) (Amat, 2022, p. 339). El projecte, d'altra banda, es materialitza amb il·lustracions d'una artista, Aurora Altisent, vinculada des de fa temps a les empreses de Tusquets (Vall, 2021) i el dibuix en blanc i negre de la qual s'ha qualificat d'«increïblement poètic» (Sanmartí, Julio i Riba, 2013, p. 7).

La noieta daurada i altres contes és el títol escollit per a un volum pioner en la recuperació dels relats infantils de Mercè Rodoreda pensant en el gran públic. Un volum que, tanmateix (potser precisament pel seu caràcter fundacional?), es presenta de manera ambigua en relació amb els seus destinataris.¹¹ Si bé el títol suposa un reclam per als petits lectors atesos el protagonisme infantil enclòs en el terme *noieta* i les expectatives que genera l'adjectiu que l'acompanya (l'entrada en un món meravellós on les nenes poden ser d'or), l'obra, no sembla adreçada als infants des de la perspectiva del llibre com a objecte, ni pel format ni pels paratextos que distingeixen la literatura per als lectors en formació. L'extensió (157 pàgines) depassa de molt el gruix recomanable dels llibres infantils en el marc d'unes mides (21,5 × 15 cm) que també són més pròpies de les obres per a adults. La bonica il·lustració de la coberta (una nena que cavalca un senglar pel bosc) remet al conte que dona títol al recull i, per tant, situa el lector davant d'un personatge i un paisatge prototípics de la literatura per a criatures, però queda molt difuminada i desdibuixada, com si fos feta només en un esbós a llapis, sobre el color daurat brillant de les tapes. Aquest color daurat, òbviament triat d'acord amb el títol, probablement s'escull perquè és el que millor pot connectar subreptíciament amb la imatge pública de Mercè Rodoreda, tant pel seu físic en si —el cap blanc i la riulla que en constitueixen la projecció pública més difosa en la maduresa, ben visibles en la fotografia de la contracoberta— com pel vincle recurrent entre l'escriptora i el mite de la infantesa, un vincle establert fa dècades (Arnau, 1979). A la coberta, de fet, destaquen molt més les lletres blanques que consignen els noms del llibre, de l'autora i de la il·lustradora que no pas el dibuix d'Altisent, que cal mirar de prop per veure'l ben bé. A la contracoberta, finalment, el text que acompanya la fotografia de Mercè Rodoreda no se centra en els relats infantils per generar l'interès dels lectors, com sol ser habitual i convindria haver

11. No m'ha estat possible parlar amb cap persona directament implicada en l'edició del llibre de RqueR, de manera que no dispo de la informació que m'haurien pogut proporcionar en aquest i altres sentits.

previst, sinó que, a més de posar l'accent en la figura de l'escriptora i en la importància del conjunt de la seva literatura, es tanca amb l'afirmació que el llibre «complaurà el públic de totes les edats».

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 72-73. Coberta i contracoberta de Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005.

Els paratextos i les il·lustracions de l'interior confirmen la impressió que *La noieta daurada i altres contes* de RqueR no és, fonamentalment, una obra per a infants. D'entrada, els llibres per als més petits no solen dur pròleg, i menys encara un de l'extensió i les característiques del que escriu Marta Pessarrodona. Les set pàgines redactades per la poeta semblen estar pensades, sobretot, per als lectors adults, o com a mínim per als lectors amb una certa maduresa. Tot i l'esforç evident per ajustar el registre a un recull de contes infantils des de les primeres frases —«Quan Mercè Rodoreda va escriure les narracions incloses en aquest volum, feia pocs anys que la gent sabia que la seva dèria era ser escriptora. Això equival a dir que era una escriptora novella» (p. 7)—, els relats es comenten amb una mena d'explicacions (la biografia, la trajectòria literària inicial i les relacions personals i professionals de Mercè Rodoreda) que, a diferència dels textos, no s'adiuen als petits lectors. De fet, quan Pessarrodona parla explícitament dels destinataris de l'obra, s'hi refereix en uns termes que apunten tant vers els infants com els joves i els adults: «un segment dels lectors als quals va adreçat aquest volum» (p. 9) corresponen, certament, a la infantesa, però són, com es pot veure, només «un segment», perquè el llibre també ha d'interessar tant als «joves lectors corrents» (segons consta al subtítol del pròleg) com als «lectors d'avui», que «comprendran que Mercè Rodoreda escrivia de la mateixa manera per a infants com per a grans» (p. 10), i, encara, a tots aquells que, a Josep Carner i a Mercè Rodoreda, «els devem el millor de la nostra experiència de lectors joves o madurs».

Pel que fa a les il·lustracions d'Aurora Altisent, malgrat la seva qualitat i malgrat que tenen un caràcter indubtablement infantil, el fet que siguin fetes a tinta i sense color (en blanc i negre) i la circumstància que es limitin a un dibuix previ a cada text i a un culdellàntia en

minimitzen el potencial narratiu. Es tracta, a més, de dibuixos que no semblen néixer d'una lectura en profunditat dels textos, per bé que això podria ser un efecte aparent, més resultant de la poca presència i protagonisme que tenen dins del llibre que no pas d'altra cosa (es podria pensar, per exemple, que l'opció editorial per Altisent i el blanc i negre es fa en tribut a les il·lustracions originals de «Tísner», a una sola tinta al diari *La Publicitat*). Sigui com sigui, i fos per les raons que fos que es prenguéss aquesta opció, les imatges queden reduïdes, a diferència del que sol ser habitual en els llibres infantils, a un complement força prescindible. L'exemple de «Les pomes trapasseres» que es reproduïx a continuació n'és una mostra paradigmàtica.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 74-75. Il·lustració i cul·dellàntia de «Les pomes trapasseres»: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005, p. 114 i 119.

Les guardes ratifiquen aquesta opció, ja que la imatge que hi ha no aporta res a l'obra: reproduïx, combinada amb una part de la il·lustració prèvia a «L'estrella que va morir», la imatge que precedeix el conte «La truita», lleugerament ampliada, però igualment diluïda sobre un fons blau cel. La imatge de «La truita», paral·lelament, no es correspon amb allò que explica el relat, perquè hi apareix la marquesa fent girar la truita a la paella, quan qui la prepara és el cuiner i ella només intenta tallar-la a l'hora de sopar amb els seus convidats. Aquí es poden veure les il·lustracions de les guardes i dels dos contes:

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 76-78. Guardes del llibre i il·lustracions inicials de «La truita» i «L'estrella que va morir» a Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005, s. p., p. 138 i p. 96.

El text estricte de les narracions, en canvi, es transcriu força fidelment en relació amb els originals, de manera que en principi es respecta una formalització escrita concebuda per atraure l'interès dels infants. En combinació amb la seva correcció ortotipogràfica (del tot adequada i necessària en els llibres per als més petits), però, també s'hi fan canvis de puntuació, de caixa i, ocasionalment, d'ordre i de lèxic. Quan es comparen els textos de *La noieta daurada i altres contes* amb els d'*Un cafè i altres narracions*, sembla clar que l'edició del 2005 segueix la del 1999, on «la transcripció i la revisió posterior del text dels contes» s'agraeix a Vanessa Ordovàs (Rodoreda, 1999, p. 19). Entre els dos llibres, tanmateix, hi ha algunes diferències de puntuació, i en l'obra del 1999 no es canvia l'ordre de cap sintagma. Mentre que els dos primers tipus de modificacions (puntuació i caixa) no suposen cap alteració problemàtica, perquè ofereixen més pautes en relació amb les pauses de lectura del text i simplement passen el nom d'algun personatge de minúscula a majúscula, els canvis d'ordre, que no tenen gaire sentit, costen de comprendre. No obstant això, els canvis lèxics esdevenen encara més greus, ja que responen a una transcripció inadequada, del tot qüestionable, dels textos originals.

Aquest és el cas dels termes *merlots* i *corprès* i del sintagma nominal *les garbes* del conte «L'Hivern i les formigues»; si els dos primers són substituïts per *merlets* (p. 16) i *sorprès* (p. 21), que resulten, respectivament, absurd i equivocat dins de la narració en introduir-hi un element que hi queda incomprendiblement fora de lloc i un altre que transforma el sentit de la reacció d'un dels protagonistes, el sintagma sorgeix enmig d'una frase on no hauria de ser: «Llavors ens reclourem les garbes al cau amb menja abundosa» (p. 25) apareix en comptes de «Llavors ens reclourem al cau amb menja abundosa», que és el que consta al text de *La Publicitat*. Ocorre una cosa similar a «La darrera bruixa». La frase coordinada «bocins de canya i plomall s'enganxaven i la bruixa hi cavalcava amb un urc», que connota la reconstrucció màgica de l'escombra a la qual el personatge s'enfila altivament per fugir, hi esdevé «bocins de canya i plomall s'enganxaven i la bruixa cavalcava en un ruc» (p. 56), és a dir, una frase que no té cap lògica; i cal afegir-hi que la pregunta retòrica que es fa la veu narrativa («Per què?»), que segueix a «mentre pensaven, la bruixa tornava xisclant eixordadorament», es converteix en una interrogació oral sense cap lògica, atribuïda a la fetillera, en col·locar-hi un guió al davant: «mentre pensaven, la bruixa tornava xisclant eixordadorament. / — Per què?» (p. 57). Altres modificacions lèxiques que no alteren

substancialment el text, però que tampoc no s'expliquen, són a «Les tres granotetes i el rossinyol». D'una banda, hi ha la substitució d'*enfredorides* —que també apareix a «L'Hivern i les formigues», on en canvi es manté (p. 20)— pel terme *enfresquides* (p. 30), i, de l'altra, la transformació de la frase «Escoltant, sospiraren profundament» en «Escoltaven, sospiraven profundament» (p. 34), que introdueix un component de repetició absent de l'original, on les granotes sospiren només una vegada mentre canta el rossinyol.

Al marge del calc dels errors de transcripció d'*Un cafè i altres narracions*, tant a la tripa com a l'índex de *La noieta daurada i altres contes* (p. 151 i 157) apareix *granota* al títol del conte «El bruixot i la sargantana» (és a dir, que hi consta «El bruixot i la granota»). Aquest és un error estrictament formal, perquè en el decurs del relat l'animal que apareix és el que toca (la sargantana), cosa que fa pensar que l'equivocació (que tanmateix hauria calgut esmenar) segurament prové d'una badada en el decurs de la transcripció dels textos com a resultat de la confusió amb el títol de «Les tres granotetes i el rossinyol».

Si a aquesta mena de problemes hi sumem algun error tipogràfic puntual (*corn* per *com* a la primera línia de la p. 54, per exemple), altres alteracions dels originals (com l'afegit d'articles o punts i a part allà on no calen, posem per cas a les p. 20 i 21) i el fet que el cognom de la il·lustradora (cosa que algun lector atent potser ja ha observat en les imatges del llibre) surt mal escrit a la coberta —hi consta «Il·lustracions Aurora Altisern», en una evident errada tipogràfica a la qual cal afegir la manca dels dos punts o de la preposició *de* entre els dos sintagmes nominals—, la conclusió és que *La noieta daurada i altres contes* (i, per tant, la primera edició en volum i en solitari dels setze relats que Mercè Rodoreda va publicar a *La Publicitat* als anys trenta que es destina al públic general) no respon a les característiques més desitjables d'un llibre que es proposa recuperar aquests textos, destacar-ne el valor i promoure'n la lectura entre els lectors infantils, joves i adults de principis del segle XXI.

2.1.2. Les reedicions del 2008 a l'editorial Baula

Les edicions de cinc d'aquestes narracions que es publiquen tres anys després amb motiu de l'Any Rodoreda presenten algunes diferències clars pel que fa a les dimensions objectual i visual respecte del volum de RqueR. Quan, al març i al maig, surten el recull *Contes infantils*

de Mercè Rodoreda i l'obra *Les fades*, de fet, el format i els paratextos de l'un i de l'altra ja indiquen molt clarament que es tracta de llibres que s'adrecen indubtablement, ara sí, als petits lectors. No és estrany que això sigui així, ja que tots dos neixen d'una iniciativa del tàndem constituït per dos professionals de l'àmbit del cas: l'autora Anna Obiols i l'il·lustrador «Subi».

Segons recorda Obiols, amb la idea d'aprofitar les commemoracions per apropar figures culturals rellevants als infants, en descobrir que Mercè Rodoreda havia publicat narracions infantils i en el marc de la celebració del centenari de l'escriptora, ella i «Subi» van proposar a Baula, amb què ja havien col·laborat, de fer una col·lecció integrada per àlbums il·lustrats, cadascun dels quals correspongués a un conte de l'autora. Atès el cost del projecte, l'editorial va descartar la idea de la col·lecció rodorediana i va optar per un recull. Obiols, amb els paràmetres formals que li van indicar (número de pàgines, etc., úniques exigències per part de l'empresa editora, d'altra banda habituals), va fer una tria de cinc relats a partir de dos criteris: representativitat i atractiu per als petits lectors. Amb la selecció a les mans i per raons promocionals, però, Baula va prendre la decisió de publicar, primer, un recull fora de col·lecció amb format d'àlbum, i editar, després, un relat sol dins de la col·lecció «Capsa de Contes», estrenada el 2007 i que, amb tres títols publicats, resultava ideal per incorporar Rodoreda a la seva nòmina d'autors.

Amb aquestes condicions establertes, es va acordar quin relat aniria sol («Les fades») i quin havia de ser l'ordre de les altres quatre narracions dins del recull («La darrera bruixa», «Les tres granotetes i el rossinyol», «L'Hivern i les formigues» i «Les pomes trapasseres»). També es va consensuar no adaptar els originals de Rodoreda, sinó publicar-los tal com l'escriptora ho havia fet en els anys trenta. Segons recorda Josep Llusa, coordinador editorial, la transcripció es va fer a partir de l'edició de RqueR i va anar a càrrec de Baula (igualmente responsable dels tractes amb l'agència Mercedes Casanovas i l'Institut d'Estudis Catalans per a la qüestió dels drets d'autor). «Subi», l'il·lustrador, va disposar de llibertat per dur a terme la seva feina (Obiols explica que va ser ell qui va triar el guaix i l'aquarel·la com a tècniques a l'hora de fer les il·lustracions, per exemple). El fruit de tot plegat van ser els dos llibres publicats el 2008 amb dos mesos de diferència.

2.1.2.1. El recull *Contes infantils de Mercè Rodoreda*

Contes infantils de Mercè Rodoreda és un volum de 25 pàgines i 26 × 22 cm que es presenta amb una coberta i una contracoberta en continuïtat, on es pot veure una nena que llegeix un llibre, asseguda al peu d'un arbre en una clariana situada enmig d'un bosc espès on també creixen els bolets. Dos conillets s'apropen al focus que constitueixen la figura infantil i l'obra que té a les mans, destacades sobre el fons blau-verdós fosc del bosc mitjançant el ros dels cabells, el vermell de les tapes del llibre i l'halo de llum que els envolta. La forma de *Contes infantils de Mercè Rodoreda* i la tipografia del títol sintonitzen plenament amb l'atmosfera reposada que crea la il·lustració de la coberta. A aquest clima de predisposició lectora hi contribueixen, també, tres altres elements clau: el text de la contracoberta, que estableix un vincle explícit entre infantesa i felicitat en relació amb Mercè Rodoreda i justifica la selecció dels quatre contes per la seva qualitat; les guardes, que mostren les herbes altes de la bassa on habiten les granotes del segon conte —un element natural que complementa el bosc de la coberta—, i, finalment, la portada, on es pot veure el rossinyol que protagonitza, amb elles, aquesta segona narració. Vet aquí què diu el text de la tapa posterior:

Mercè Rodoreda considerava la infantesa com l'etapa més feliç de la seva vida. Podem veure com en escriure contes va transmetre de manera literària i entranyable sensacions i emocions inspirades en l'imaginatiu món infantil.

A *Contes infantils de Mercè Rodoreda* trobem *La darrera bruixa*, *Les tres granotetes i el rossinyol*, *L'Hivern i les formigues* i *Les pomes trapasseres*, quatre dels millors contes infantils que va escriure la reconeguda autora.

I vet aquí la contracoberta i la coberta, les guardes i els crèdits i la portada de l'obra:

**IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD
(SUBJECTES A DRETS)**

IMATGES 79-81. Contracoberta i coberta, guardes i crèdits i portada de *Contes infantils de Mercè Rodoreda*. A partir d'una idea d'Anna Obiols. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008.

L'editorial Baula, creada el 1993, vinculada al Grupo Edelvives i amb un catàleg molt ampli i divers des de tots els punts de vista, és un segell consolidat en l'àmbit de la literatura infantil i juvenil. Com s'ha vist, a més, *Contes infantils de Mercè Rodoreda* sorgeix a partir d'una idea d'Anna Obiols, una autora de llibres per a criatures, que compta amb «Subi», un il·lustrador de prestigi i de dilatada trajectòria, per posar imatges als quatre textos rodoredians escollits. El fet que a l'obra els relats es presentin en un ordre diferent al de la seva publicació als anys trenta i al de la seva edició tant a *Un cafè i altres narracions*, que segueix l'ordre d'aparició de les narracions al diari *La Publicitat*, com a RqueR (que, ja s'ha indicat, reproduceix la transcripció del llibre del 1999), sembla respondre al to, els personatges i el tema de cadascun. Començar amb la història de com uns infants es desfan de l'última representant de les bruixes de manera còmica pot seduir uns lectors que, tot seguit, s'enfronten a dos contes més «seriosos» protagonitzats per animals sobre com cadascú té el seu lloc al món i sobre el perquè de l'anar i venir de les estacions, però que es poden tornar a petar de riure, després, amb les trapelleries d'unes pomes juganeres que fan befa del xicot que ha pensat que les collirà i en traurà profit. Un divertiment irreverent ancorat en la tradició («La darrera bruixa»), una tendra reflexió sobre la vida («Les tres granotetes i el rossinyol»), l'explicació fantàstica d'una realitat natural («L'Hivern i les formigues») i un nou divertiment per mitjà de la transgressió del comportament esperable d'un element inanimat («Les pomes trapasseres»), així, ofereixen una estructura prou convincent com per alterar l'ordre de publicació dels contes a *La Publicitat*.

En cadascun dels relats, a més, les imatges ocupen almenys la meitat de cada pàgina i, per tant, adquireixen un considerable protagonisme, com correspon a un àlbum il·lustrat. «Subi» opta per unes il·lustracions que, assentades en les explicacions dels textos de Rodoreda, en reforcen els efectes i en recreen els ambients. Aquestes il·lustracions, alhora, fan pensar en les dels originals de *La Publicitat*, molt divertides i incloses, amb l'autorització de «Tísner», a *Un cafè i altres narracions* (tot i que Obiols creu que no les van tenir presents). Com aquelles, els dibuixos de «Subi» traspuen, en general, els components principals dels textos; per exemple, l'humor. Les imatges següents, corresponents a «La darrera bruixa», en són un exponent clar, i contrasten amb la il·lustració inicial del conte en l'edició de RqueR

(única perquè no s'hi inclou culdellàntia), igualment incorporada a fi de poder comparar les il·lustracions dels anys trenta amb les de les edicions del 2005 i el 2008:

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 82-87. Il·lustracions de «La darrera bruixa» de «Tísner», Aurora Altisent i «Subi»: Mercè Rodoreda, *Un cafè i altres narracions*. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda: FP: Institut d'Estudis Catalans, 1999, p. 120 i 121; Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005, p. 50, i *Contes infantils de Mercè Rodoreda*. A partir d'una idea d'Anna Obiols. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008, s. p.

Sense renunciar al propi estil i posant-hi el color que el diari *La Publicitat* no permetia (i al qual es renuncia al llibre del 2005), «Subi» aporta unes magnífiques il·lustracions que a «La darrera bruixa» contribueixen a l'efecte còmic del relat, a «Les tres granotetes i el rossinyol» ratifiquen la serenitat d'un entorn en què els animals acaben acceptant que cadascú ha de fer allò que li correspon en pro de l'harmonia global i a «L'Hivern i les formigues» complementen la narració en fer-ne visibles alguns esdeveniments clau, com el resultat desastrós per a les formigues de la rialla de l'Hivern, la seva reacció reflexiva davant les circumstàncies que aquelles li exposen o l'alegria que sent en marxar sabent que podrà tornar. A «Les pomes trapasseres», per contra, les imatges més aviat ornamenten el text: en retraten visualment les primeres frases (la descripció del paisatge) i mostren l'arribada objectiva del vailet davant la pomera per collir-ne la fruita, però no en fan evident la sorpresa patinada d'humor que introdueix la veu narrativa, la caiguda conseqüent dels estris ni el bot hilarant de la barretina. A les imatges següents de «Les tres granotetes i el rossinyol», «L'Hivern i les formigues» i «Les pomes trapasseres» es pot observar la correlació entre les il·lustracions de «Tísner» i les de «Subi» i constatar què aporten les d'aquest darrer als textos rodoredians.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 88-99. Il·lustracions de «Tísner» i de «Subi» a «Les tres granotetes i el rossinyol», «L'Hivern i les formigues» i «Les pomes trapasseres»: Mercè Rodoreda, *Un cafè i altres narracions*. Edició a cura de Carme

Arnau. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda: FP: Institut d'Estudis Catalans, 1999, p. 107, 104 i 152, i *Contes infantils de Mercè Rodoreda*. A partir d'una idea d'Anna Obiols. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008, s. p.

Pel que fa als textos, finalment, a *Contes infantils de Mercè Rodoreda*, la transcripció dels relats reproduceix els errors del llibre que es pren de referència, *La noieta daurada i altres contes* de RqueR. Si es repeteixen els problemes d'*Un cafè i altres narracions* no és només perquè no es du a terme el contrast amb els originals de *La Publicitat*, sinó perquè la revisió de la coherència i la cohesió textuals que qualsevol procés d'edició exigeix resulta insuficient (no detecta ni aquells elements l'extemporaneïtat dels quals una lectura més atenta podria haver fet evidents).

2.1.2.2. L'àlbum *Les fades*

El text de «Les fades», en canvi, no presenta errors de transcripció al llibre del 2005, de manera que és lògic que la seva edició en solitari, l'any 2008, tampoc no en contingui. Ara, la proposta de Baula torna a ser una obra clarament destinada als lectors més petits per l'extensió, les mides, el tipus de lletra i les imatges: el llibre té 28 pàgines, fa 21 × 21 cm i en cada doble pàgina es combina una secció de text en lletra lligada, a l'esquerra, amb una secció il·lustrada, a la dreta. Es tracta, a més, del número 4 de «Capsa de Contes», una col·lecció pensada per a primers lectors que acull, prèviament, *Camí del sol* i *La màgia dels regals*, de Montse Tobella, i *El meu primer llibre de Sant Jordi*, de Pep Molist i Valentí Gubianas.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 100-102. Cobertes dels títols que precedeixen *Les fades* a la col·lecció «Capsa de Contes» de l'editorial Baula: *Camí del sol*. Text i il·lustracions de Montse Tobella. Barcelona: Baula, 2007. (Capsa de contes; 1); *La màgia dels regals*. Text i il·lustracions de Montse Tobella. Barcelona: Baula, 2008. (Capsa de contes; 2), i Pep Molist, *El meu primer llibre de Sant Jordi*. Il·lustracions de Valentí Gubianas. Barcelona: Baula, 2008. (Capsa de contes; 3).

La tria concreta del relat «Les fades» per ser publicat tot sol en aquest marc pot explicar-se pel protagonisme dels petits éssers meravellosos que tant fascinen els infants, per la seva adequació als destinataris de la col·lecció, per l'encaix evident amb els altres llibres que ja hi han aparegut i per la seva extensió, ja que és el més breu dels contes infantils de Mercè Rodoreda.

A «Capsa de Contes», *Les fades* es presenta amb una coberta i una contracoberta on hi ha una fada en primer pla, que s'està sobre el barret d'un bolet (el més gros dels tres que hi ha al peu d'una vegetació integrada per herbei i arbusts), i dues fades més enllà, que cavalquen dos estels sobre un bosc d'avets. Si a la coberta apareixen el títol, l'autora, l'il·lustrador i el nom de la col·lecció, aquest darrer es repeteix a la contracoberta per tancar el text que ha d'atraure els mediadors i convèncer-los d'adquirir el llibre:

El Sol, la Lluna, un núvol i sobretot un munt de fades minúscules són els protagonistes d'aquest conte per a infants que Mercè Rodoreda va escriure en la seva joventut.

Un conte de tall clàssic ambientat en un idíl·lic escenari natural.

El fons blau de les tapes, sobre el qual es destaquen en groc clar diversos estels i la lluna, no remet tan sols al moment en què es poden veure les petites protagonistes (la nit), sinó al seu propi color, que es troba en plena sintonia amb l'entorn màgic que habiten. El color blau és un color primari culturalment associat a la fantasia i al somni, però també a l'origen de la vida i a l'espiritualitat (és el color de l'aigua i del firmament), que, dins del text rodoredià, es vincula explícitament al mar i al cel. Les guardes, de color vermell i amb petites estrelles blanques, grogues i morades, contrasten fortament amb aquest exterior blau. De fet, no hi tenen cap relació: responen al disseny de la col·lecció. Igual que hi respon la portada, integrada pel títol (en lletres blanques sobre fons vermell), l'autoria del text i de les il·lustracions i petits fragments d'imatges procedents de l'obra; tot plegat, en retalls sobre un fons blanc, a la part inferior esquerra del qual hi ha el nom de l'editorial en vermell.

**IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD
(SUBJECTES A DRETS)**

IMATGES 103-105. Coberta i contracoberta, guardes i crèdits editorials i portada de Mercè Rodoreda, *Les fades*. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008. (Capsa de Contes; 4).

«Subi», fins i tot suposant que els hagués conegut, no hauria pogut recórrer, en aquest cas, als dibuixos de «Tísner», ja que el conte de *La Publicitat* no inclou imatges. L'il·lustrador manresà tampoc no es pot inspirar en el llibre de RqueR, on el relat s'acompanya d'unes imatges que, per les seves característiques, no serveixen de referent; especialment, pel fet que són en blanc i negre.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 106-108. Original de *Les fades*, aparegut a *La Publicitat* el març de 1936, i il·lustracions del relat a Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005, p. 84 i 87.

Les il·lustracions de «Subi» complementen el text de Mercè Rodoreda en la mesura que en recreen visualment l'ambient fantàstic, tendre i lúdic alhora que en mostren parts narratives concretes. Així, els petits lectors poden contemplar el diàleg entre el Sol, la Lluna i el Núvol de l'inici; i també veure com les fades, blaves de cap a peus, omplen el bosc, es gronxen en fils de teranyina, es passegen sobre la cua de les estrelles, baixen pels rius fent servir una fulla de pi com a embarcació, s'enfilen al nas dels qui triguen a anar a dormir i els fan pensar en la seva infantesa, descansen dins les flors, prenen la mel a les abelles i es tornen a convertir en pols daurada quan surt el sol.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 109-118. Il·lustracions de «Subi» per a *Les fades* (I): Mercè Rodoreda, *Les fades*. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008. (Capsa de Contes; 4), p. 7, 9, 13, 15, 17, 19, 21, 25, 27 i 29.

En algunes il·lustracions, tanmateix, «Subi» introdueix elements que no apareixen pròpiament al text. Per evidenciar com són de petites les fades, per exemple, en dibuixa una

a cavall d'un caragol; o, per destacar-ne el color, les col·loca en contrast amb la lluna groga, els bolets de barret vermell tacat de blanc i l'herba verda.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 119-120. Il·lustracions de «Subi» per a *Les fades* (II): Mercè Rodoreda, *Les fades*. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008. (Capsa de Contes; 4), p. 11 i 23.

El resultat és un llibre que s'adequa perfectament als seus destinataris i realça la narració de Mercè Rodoreda mitjançant unes imatges que van a to amb el text i que s'adiuen, també, amb el format i els trets de la col·lecció «Capsa de Contes».

2.1.3. Una versió ampliada: la reedició del 2020 a La Galera

Després de la celebració de l'Any Rodoreda, cal esperar uns quants anys perquè l'autora de Sant Gervasi torni a primera línia d'actualitat en l'àmbit de la literatura infantil i juvenil per mitjà dels seus textos per a criatures. Quan, l'any 2020, La Galera (creada el 1963 per publicar llibres de qualitat en català per a infants i joves i proporcionar lectures òptimes a l'escola) treu *La noieta daurada i altres contes* fora de col·lecció, el segell té una nova directora editorial, Ester Pujol, que, en incorporar-se la tardor del 2018 al Grup Enciclopèdia (que hostatja La Galera), declara que la seva intenció és captar nou públic i fer el possible per estendre i incrementar la publicació d'obra en la nostra llengua (La Vanguardia, 2018). Aquest segon objectiu, ¿podria ser un dels motius perquè el recull rodoredià ampliï les edicions anteriors dels contes infantils?

En la «Nota a l'edició» que tanca el volum, a la pàgina 199, es consigna que, d'una banda, s'hi «recull la totalitat dels contes que Mercè Rodoreda va escriure per als infants» més un text aparegut en dues entregues a *Serra d'Or* el 1982 i un altre aparegut a *El País* el 1988, i, de l'altra, s'hi afegeixen «dues narracions que l'autora no va acabar: una d'infantil («Ronald Searle») i una altra de caire biogràfic («Quant de temps feia...»), procedents de l'arxiu Mercè Rodoreda». La finalitat és «recollir-los i oferir-los al públic actual tal com van

ser publicats, amb les normes ortogràfiques del moment, amb un estil tan ric com embriagador»; d'aquí que solament s'hi esmenin «els errors mecànics de transcripció» i es corregeixin els diacrítics i els errors ortotipogràfics.

Cal anotar que posar de costat els relats infantils dels anys trenta i els textos publicats als anys vuitanta en un paràgraf que comença «Molts d'ells es van publicar al diari *La Publicitat*», després del que el precedeix (on s'esmenta «la totalitat dels contes que Mercè Rodoreda va escriure per als infants»), pot induir a error i a fer pensar que «Imatges d'infantesa» i «Moltes vegades, durant anys...» també són contes en lloc de proses autobiogràfiques, cosa que el títol del llibre ratifica inadequadament. Tot i que és cert que es corregeixen els errors ortotipogràfics dels originals i s'adapta l'ortografia a la normativa actual (com ja passava, de fet, a *Un cafè i altres narracions* i al llibre de RqueR del 2005, on la preposició *darrere*, el substantiu *dele* o el verb *esternudar*, per exemple, ja apareixien en les formes d'avui), l'obra no acaba d'acomplir-ne l'actualització formal; val a dir que no es modifica l'ordre de cap sintagma, a diferència de l'edició de RqueR, i, en comparació, es respecta força més la puntuació original, encara que hi ha algun punt i seguit que hauria de ser un punt i a part (al quart paràgraf de la p. 12, posem per cas) i alguns errors de transcripció o ortotipogràfics nous (com la caixa baixa d'*hivern*, al títol del primer conte —que no es correspon a la caixa alta, *Hivern*, amb què el nom del personatge apareix al llarg de relat—, o *exclama* per *exclamà*, a la p. 14). Més greu encara, però, és el fet que l'edició repeteixi totes les falles de còpia i les alteracions injustificades dels volums del 1999, el 2005 i el 2008: és a dir, *merlets*, *sorprès* i «Llavors ens reclourem les garbes al cau amb menja abundosa» (p. 7, 14 i 18) per *merlots*, *corprès* i «Llavors ens reclourem al cau amb menja abundosa» a «L'Hivern i les formigues»; *enfresquides* per *enfredorides* i «Escoltaven, sospiraven profundament» per «Escoltant, sospiraren profundament», a «Les tres granotetes i el rossinyol», i «la bruixa cavalcava en un ruc» per «la bruixa hi cavalcava amb un urc» (p. 49), més la interrogació oral sense cap lògica del personatge en lloc de la pregunta retòrica de la veu narrativa (p. 50), a «La darrera bruixa».

Dit això, l'edició de La Galera reuneix mèrits diversos. Per començar, el d'oferir al públic general una selecció textual més àmplia que els llibres anteriors, ja que aplega els setze contes infantils de *La Publicitat*, dos relats més per a infants i joves i quatre escrits autobiogràfics d'accés limitat fins aleshores. Gràcies a l'obra, per tant, els lectors actuals poden conèixer

tant la narració apareguda a la revista *Moments* en versió completa com la narració inacabada conservada per l'autora i mai publicada en vida seva. Aquesta narració inacabada és un relat que, pel seu gènere i característiques, es pot relacionar amb *L'illa del tresor* de Robert Louis Stevenson, mentre que pel títol remet explícitament a l'artista britànic Ronald Searle, nascut el 1920, testimoni directe de la brutalitat de la Segona Guerra Mundial (un tema representat en els seus dibuixos i il·lustracions), molt influent en la cultura popular i mereixedor del National Cartoonists Society Advertising and Illustration Award el 1959 i el 1965. El públic d'avui té accés així mateix, gràcies al volum del 2020, a quatre proses de Mercè Rodoreda sobre la pròpia infantesa («Imatges d'infantesa» I i II, «I moltes vegades, durant anys...» i «Quant de temps feia...»), només tres de les quals havien aparegut a la premsa, i feia molt de temps. Certament, tots sis textos (el conte «Aventures de Camús i Tararí», la narració inacabada «Ronald Searle» i les quatre proses autobiogràfiques) havien estat recuperats el 1999 a *Un cafè i altres narracions*, editat per Carme Arnau. No obstant això, a la difusió més restringida dels llibres de la Fundació Mercè Rodoreda respecte de les editorials comercials i al fet que l'obra havia sortit a finals dels anys noranta, calia sumar-hi la circumstància que «Aventures de Camús i Tararí» hi havia aparegut de manera fragmentària —solament se n'hi incloïa la segona part, un error incomprensiblement repetit a l'edició de les *Obres completes* (Rodoreda, 2015), atès que havia estat remarcat anys abans (Real, 2005, p. 315-316, nota 381).

En segon lloc, i malgrat tenir, com la de RqueR, una extensió (200 pàgines) i unes mides (23 × 15 cm) que, d'entrada, poden semblar poc adequades per al públic infantil, *La noieta daurada i altres contes* de La Galera es presenta amb uns paratextos prou convincents que n'avalen la proposta. Sense pròleg i amb una breu nota editorial final (una nota que, essent important per als mediadors, resulta perfectament prescindible per als lectors), la imatge contínua de la coberta i la contracoberta del llibre —on, sobre un fons clar, es pot veure una nena rossa gronxant-se en un entorn natural integrat per arbres, muntanyes i una casa— confegeix un paisatge representatiu del títol, coincident amb el de l'edició de RqueR (¿potser com a reconeixement de la recuperació pionera dels contes infantils de Mercè Rodoreda que el llibre del 2005 representa?), però il·lustrat de forma que no orbita, necessàriament i en concret, cap al conte homònim. Aquest paisatge crea una atmosfera càlida, amable i atractiva que predispesa a la lectura. La tipografia i els colors destaquen el nom de l'escriptora, que,

en qualitat de component clau per despertar l'interès dels mediadors, es ressalta amb intenció mitjançant la seva presentació en primer terme, amb una mida més gran i en tinta negra. La importància de l'autoria s'hi equilibra alhora, tanmateix, amb el relleu dels elements que generen expectatives sobre el contingut dels relats (de què tracten, al marge de qui els hagi escrit) a través del vermell del títol i del jersei de la noieta que es gronxa, emmarcats pel verd de les fulles dels arbres i l'herba (una herba suavitzada, d'altra banda, pel blanc de les flors) i amb una perspectiva que fa que tant la casa com les muntanyes quedin situades lluny. Val a dir que el nom de l'il·lustrador, en negre com el de l'autora (i com el de l'editorial, situat força més avall), apareix com a tercer esglaó de la gradació tipogràfica, que va de gran a petita i torna a créixer quan es tracta de consignar el segell La Galera (un altre argument a favor de l'adquisició del llibre, ateses la història i la importància de l'editorial), per al qual es fa servir un tipus de lletra diferent als altres.

La contracoberta conté quatre fragments que estimulen encara més l'interès que ja desperta el conjunt de la composició visual tot just descrita. Unes primeres ratlles en negreta relacionen un record d'infantesa de Mercè Rodoreda, citat literalment, amb el món dels contes. Seguidament, hi ha una explicació sobre l'origen dels relats, sobre el fet que constitueixen una dimensió poc difosa de la producció de l'autora, sobre el seu caràcter innovador i lúdic i sobre la proposta que fan als lectors (és a dir, sobre el microcosmos al qual conviden a entrar, poblat de personatges reals i fantàstics). Finalment, s'inclouen dos comentaris crítics de dues veus autoritzades (Carme Arnau, una de les principals estudioses de Mercè Rodoreda, i Sergio Fernández, Premi Aurora Díaz-Plaja 2019 pel seu epíleg a *Cuentos para niños*), que emfasitzen l'interès de les narracions tant per als infants com per als adults:

«De petita, vivia meravellada», recordava Mercè Rodoreda. Aquell món ple de fantasia, imaginació i innocència és el que reflecteixen els contes infantils d'aquest volum.

La noieta daurada i altres contes recull les narracions per a nens i nenes de Mercè Rodoreda, la faceta menys coneguda de la seva obra. Publicats originalment al diari *La Publicitat* i la revista *Moments* entre 1935 i 1937, són textos innovadors, en els quals l'autora juga amb els límits de la realitat i la ficció i ens proposa un viatge ple d'emocions a un univers natural i màgic farcit d'animals i persones, però també de fades, bruixes o sirenes.

«Un viatge que obre la imaginació dels petits lectors.» CARME ARNAU

«Rodoreda aconsegueix trencar les barreres generacionals i captiva qualsevol lector.» SERGIO FERNÁNDEZ, *El Mundo*.¹²

La sensació general que es tracta d'una obra objecte d'una edició acurada que vol atraure els lectors en formació és ratificada per les guardes i per la portada mitjançant la combinació del color vermell, la rèplica del joc tipogràfic i de la gamma cromàtica de la coberta i la inclusió d'unes sabates roges, que es dedueix fàcilment que són les que no porta la noieta descalça de la tapa del llibre i que, a més, canalitzen una connexió intertextual immediata amb *Les sabatilles vermelles* de Hans Christian Andersen. Les imatges següents (al costat de la primera de les quals es reproduïxen els fragments de la contracoberta) permeten comprovar com opera, globalment, tot plegat.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 121-123. Paratextos de l'edició de La Galera de *La noieta daurada i altres contes*: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020.

En començar a llegir el llibre, aquella impressió general es confirma, encara, amb la qualitat i la tonalitat del paper, d'un color lleugerament crema, i amb la combinació del negre i el vermell en la tipografia (negre per al text, vermell per als títols, les caplletres i els números de pàgina). També hi contribueixen les il·lustracions d'Albert Asensio, amb un estil, una tècnica i un traç que no recorden cap de les edicions anteriors dels textos infantils de Mercè Rodoreda. Asensio explica que els textos rodoredians, per la seva densitat, van constituir-li un desafiament a l'hora de trobar-los una gràfica i un sentit. L'il·lustrador va assumir aquest desafiament fent-ne diverses lectures, de la primera de les quals va derivar el plantejament subjacent als seus dibuixos: la voluntat d'emfasitzar els temes de la natura i la memòria i de fer entrar els lectors en l'univers infantil que Rodoreda construeix mitjançant els punts de referència constituïts per animals i petits detalls fantasiosos. Per part de l'editorial, que li va donar llibertat absoluta, només va rebre les indicacions habituals, imposades pel disseny del

12. Les negretes corresponen a l'original.

llibre d'acord amb la seva conceptualització i pressupost. A banda de concretar el nombre d'il·lustracions i tintes, La Galera i Asensio van acordar la presència de motius vegetals dins les pàgines i van pactar que un dibuix previst per a l'interior passés a la coberta en substitució de la imatge de l'autora llegint que Asensio havia elaborat inicialment.

Com a resultat d'aquestes precisions, les il·lustracions d'Albert Asensio alternen les fulles de tardor que van caient, o bé prèviament al text (tres fulles o una, segons si hi ha una pàgina en blanc o no) o bé en les pauses internes, quan n'hi ha, i a la pàgina final, si hi queda espai (una fulla), amb un dibuix concret que ocupa una pàgina sencera. Les imatges següents permeten veure les funcions diverses de les fulles en diferents contes i, també, com hi apareix la imatge central al relat precisament titulat «La fulla».

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 124-127. Il·lustracions d'Albert Asensio per a l'edició de La Galera: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020, p. 30-31, 66-67, 84-85 i 128-129.

És una llàstima que cada text compti només amb una il·lustració (la sola excepció n'és «Imatges d'infantesa», que en té dues perquè és un text força més llarg que la resta i va ser publicat per Rodoreda en dues entregues). Això limita considerablement el pes i el potencial narratiu de la part visual, reduïda a una sola imatge fonamentalment descriptiva i, doncs, complementària. Així, veiem: les formigues anant a trobar l'Hivern i el rossinyol bevent aigua, gràcies a la granoteta que n'hi ha portat i la hi ha posada dins d'un clotet perquè hi arribi bé, en tots dos casos amb la lluna i les estrelles, dalt del cel fosc, que presideixen el paisatge del cas (el territori de les formigues i la bassa de les granotes); el vaixellet davant de la finestra oberta a punt d'anar-se'n a córrer aventures; un vailet mirant els esforços de la bruixa per escapar-se amb l'escombra enmig del bosc; la trobada entre la noieta daurada i el senyor Cuc, quan ella s'asseu sota un pi una tarda que passa al bosc, o l'oreneta hostatjada al niu alt mentre enveja el vol d'altres orenetes:

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD

(SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 128-133. Il·lustracions centrals dels sis primers contes de l'edició de La Galera: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020, p. 13, 27, 37, 47, 53 i 63.

També contemplem: la caiguda de la guardiola, des de la finestra cap al cove ple de roba que li atenua el cop; el noieta fascinat pel mar que, mentre va a veure la senyora Escórpura, descobreix un vaixell enfonsat; el rodacamins i l'infant que n'escolta les històries, asseguts l'un al costat de l'altre; la fulla envolada pel vent enmig de la tempesta, i la marquesa que es disposa a tallar la truita. O, com mostren les imatges següents, el noieta observant la pinya que els escarabats piloters li porten per sopar; les fades al bosc; la menuda que, mentre la seva mare treballa, passa el dia jugant al carrer, observada per l'estrella que s'emmiralla en el toll d'un sot; el vailet que surt de casa amb la barretina posada i una escala per anar a collir les pomes; el diàleg entre l'aranya i la sargantana, i en Camús davant dels seus llapis de colors, trencats per la curiositat de saber què hi ha a l'altra banda de la punta.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD

(SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 134-139. Il·lustracions centrals de sis contes més de l'edició de La Galera: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020, p. 71, 87, 91, 99, 143 i 151.

Veiem, finalment: en Felipet, veí de Rodoreda, amb el cap embenat, i agafat a la reixa amb les dues mans, demanant de tornar a jugar amb la petita Mercè, que li ha donat un cop de maça al cap, i un cistell ple de patates al costat d'una ceba de la verduleria de la senyora Matilde; les sabates de xarol que l'escriptora rememora que duia quan era petita; el vaixell *Aeiú* arribant a l'illa on en Petitjack i en Negre esperen trobar un gran tresor, i Mercè Rodoreda, de criatura, rebent la xocolata que sempre li donaven quan anava amb el seu avi a casa del lampista que vivia davant del casal Maragall.

Val a dir que les precioses il·lustracions d'Albert Asensio destil·len una tendresa i una calidesa que estan en plena sintonia amb el conjunt delicat que constitueix el llibre de La

Galera com a objecte i, també, amb la gràcia i la bonhomia globals dels relats de Mercè Rodoreda (la boniquesa dels quals l'autora recordava, encara, als anys seixanta), però que no sempre ho estan amb els textos pròpiament dits. Un component tan important com l'humor, per exemple, n'és completament absent, com el cas paradigmàtic de «La guardiola» exposa; en especial, quan es comparen les il·lustracions que acompanyen la narració als anys trenta amb la del 2020.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 140-143. Il·lustracions del conte «La guardiola» a *La Publicitat* i a l'edició de La Galera: Mercè Rodoreda, *Un cafè i altres narracions*. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda: FP: Institut d'Estudis Catalans, 1999, p. 139, 141 i 143, i Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020, p. 81.

Al costat de les discrepàncies de to, que es donen sobretot en relació amb els relats més divertits o irònics, no totes les imatges il·lustren ben bé allò que narren els textos. De fet, els contradiuen sense justificació en tres casos: a «El noiet roger», el protagonista no apareix dibuixat transformat en peix, com s'escauria, sinó amb la seva forma humana (p. 107); a «La truita», el vestit de la marquesa hauria de ser de seda rosa, portar una llaçada i deixar veure les espatlles, en lloc de tenir un coll blanc alçat, les mànigues gris fosc amb un estampat i uns punys blancs, i el cosset negre (p. 137), i a «Ronald Searle» es veu el vaixell arribant a una platja (p. 185), quan el text especifica que ho fa al port de la ciutat que prenen els pirates.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 144-146. Il·lustracions de La Galera que contradiuen el text de tres relats: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020, p. 107, 137 i 185.

En els textos autobiogràfics, al seu torn, les il·lustracions evidencien, en un cas, una contradicció sense motiu, i en els restants, una interpretació poc ajustada dels escrits rodoredians. A «Quant de temps feia...», així, l'escriptora explica que a casa del lampista la

mare li donava xocolata sense pa (és a dir, només la presa o les preses de xocolata que correspondrien al companatge), mentre que la il·lustració mostra una àvia oferint una tassa de xocolata desfeta. Les «Imatges d'infantesa», si bé l'encerten amb el protagonisme visual d'en Felipet, potser haurien requerit una segona il·lustració més relacionada amb l'episodi de l'atac de l'avi, ja que l'escriptora va anar a la verduleria a buscar «el remei per als ferits», no pas a comprar menjar; una verduleria, d'altra banda, on les patates i les cebes són en coves, no en cistells. I a «I moltes vegades, durant anys...», l'autora parla de com li agradaven les seves sabates de xarol, sobretot, quan podia veure'n una de sola en passar el peu entre el banc i la columna de l'escola, no pas estant asseguda en un banc com se la veu a la il·lustració.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 147-149. Il·lustracions de La Galera que no s'ajusten als textos autobiogràfics: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020, p. 193, 173 i 179.

El text no esmenta en cap moment, tampoc, el color del calçat infantil evocat per Mercè Rodoreda. Albert Asensio explica que el vermell és un color que sempre crida l'atenció, tot i que no recorda exactament per què el va triar; i detalla, en canvi, que els textos autobiogràfics li van resultar més interessants i motivadors a l'hora de dur a terme l'encàrrec de La Galera. En fossin conscients o no tant ell com l'editorial, el cas és que el vermell connecta aquest darrer text, i de retruc la seva autora (ja que es tracta d'un escrit autobiogràfic), a les imatges de la portada i de la coberta, en una connexió explícita que enllaça visualment i significativa la ficció i la vida de Rodoreda, condensades en les sabates vermelles de xarol que, dins de la tripa, obren i tanquen el llibre. Se subratlla iconogràficament, així, la lògica global d'un volum que ofereix una selecció de textos més àmplia que les de les edicions de RqueR i de Baula per posar de costat, justament, els contes per a nens dels anys trenta i les proses que l'autora va escriure (i publicar, en alguns casos, molts anys després) sobre la seva pròpia infantesa. Vet aquí una operació habitual en relació amb Mercè Rodoreda: la identificació de vida i literatura. Malgrat el caràcter qüestionable d'una assimilació que, quan és directa, resulta reduccionista i, en general, fa un flac favor a

la categoria artística de la producció de l'escriptora, a la seva poètica i a les seves concepcions culturals i literàries (Real, 2005 i Campillo 2021), el mecanisme potser resulta justificable en el marc d'un llibre destinat al públic infantil que integra tant les narracions d'aquest àmbit com altres textos de Rodoreda sobre els seus primers anys d'existència.

2.2. OBRA CONSERVADA PER L'ESCRITORA I PUBLICADA PÒSTUMAMENT: «BESTIOLES». ELS TEXTOS I LES SEVES EDICIONS

A principis del 1960, després d'haver guanyat el Premi Víctor Català amb *Vint-i-dos contes* (el primer llibre que publica després de la Guerra Civil, aparegut el 1958), Mercè Rodoreda ha posat punt i final a la novel·la que acabarà essent *Jardí vora el mar*, està escrivint *La plaça del Diamant* i *La mort i la primavera* i redacta les futures *Flors de debò*. Enmig de tota aquesta activitat té, encara, la idea de «Bestioles», un llibre el projecte del qual explica per carta a Armand Obiols, que li respon que li farà arribar una obra «d'un austríac (Konrad Z. Lorenz) sobre animals (*King's Solomon's Ring*) que és molt distret [...] perquè et pot ser útil» (Obiols, 2010, p. 186, citat a Rodoreda, 2002, p. 65). *King's Solomon's Ring* [*L'anell del rei Salomó*] és el llibre més popular de l'etòleg i futur Premi Nobel Konrad Zacharias Lorenz (Viena, 1903 – Altenberg, 1989), subtitulat *New Light on Animal Ways* [*Una nova llum sobre les maneres dels animals*] (Heredia, 1989). L'obra, focalitzada en el comportament (com actuen, com es relacionen i amb quines motivacions), aporta una mirada diferent sobre una fauna aparentment insignificant (bàsicament peixos i insectes) que es revela, aquí, extraordinàriament interessant (Lorenz, 1974). I aquesta és una perspectiva que, com ha assenyalat Abraham Mohino, recorda inevitablement *Flors de debò* (Rodoreda, 2002).

Des d'aquest punt de vista, no resulta forassenyat pensar que, per a Mercè Rodoreda, dedicar textos a la fauna en paral·lel als que està preparant sobre la flora adquireixi ple sentit. També, cal dir-ho, per la important tradició en què un llibre d'animals s'inscriu, de què formen part, entre d'altres, *El llibre de les bèsties* de Ramon Llull, algunes composicions de *Pirinenques* (1896), de Joan Maragall, i els bestiariis poètics de diversos autors de referència (com el de Pere Quart del 1938). La circumstància que en aquests mateixos anys Josep

Carner, referent principal de Rodoreda en el camp de la poesia (Rodoreda, 2002 i Julià, 2013), estigui preparant *Museu zoològic*, que surt el 1963 i reverteix en *Bestiari* el 1964, tampoc no pot passar per alt. No sembla, en efecte, que l'escriptora concebi «Bestioles» com un poemari per a infants. Mohino (2002) ha indicat que el bestiari rodoredià, «redactat a principis de l'any 1960 —engalzanent, fet i fet, amb el seu particular tractat de botànica fictícia en prosa poètica, *Flors de debò*—, és l'expressió de la síntesi i de la simplicitat a què tendeix la poesia última de l'escriptora catalana», més que no pas un projecte literari destinat als més petits. Els arguments que sustenten aquesta hipòtesi procedeixen d'alguns aspectes essencials dels textos, tant formals com de contingut. En primer lloc, la modalitat poètica per la qual es decideix Rodoreda, coincidint amb el conjunt de la seva poesia *tout court*, és el sonet, una de les formes líriques clàssiques que atorga prestigi en si mateixa, assegura «el triomf estètic» i, «en tractar-se d'un esquema tan tancat, amb un sistema de rimes establert, esperona la inspiració, guia la creació de continguts, estructura la imaginació, ajuda a dosificar el doll de l'impuls verbal i permet limitar-ne les dimensions» (Julià, 2013, p. 64). En segon lloc, els poemes transcendeixen el simple retrat de cadascun dels animals per vehicular-ne, sempre en primera persona (en un procediment similar al de la narrativa rodorediana, on la veu és una peça clau), les visions anheloses, cruels, melangioses, iròniques, desesperançades, frívols o irades de la vida i del món. En tercer lloc, aquestes visions s'expressen mitjançant unes opcions lèxiques, morfològiques i sintàctiques que es corresponen amb el canemàs del sonet i resulten sovint, en conseqüència, cultes, arcaïtzants o d'ús poc habitual; així ho evidencien mots com *embosta* o *missenyora*, els possessius àtons, la conjunció *car* o el passat simple, entre d'altres.

Tot plegat crea l'atmosfera verbal, el clima, de què depèn completament l'artefacte literari (Gustà, 2010a; Campillo, 2021); un clima que, juntament amb la complexitat dels principals recursos retòrics (la metàfora i l'hipèrbaton, però també la metonímia o la dislocació), dota el bestiari rodoredià d'una qualitat molt diferent de la que sol predominar en la poesia adreçada als infants; una qualitat que remet a la creació, per part de l'autora, de veus singulars que, mitjançant la paraula, articulen un univers literari. N'és un exponent clar el primer poema, «Serp», que si bé parla, en sentit estricte, de com s'alimenta l'animal del cas, desclou alhora, en un altre pla interpretatiu i en clau simbòlica, ni més ni menys que la complexa relació entre cel i terra, entenent els dos termes en un sentit ampli i metafòric, a

partir dels mots de l'ésser que, com a representació de la temptació i del mal, hi té un paper fundacional en la tradició cultural occidental —un dels textos essencials de la qual, la Bíblia, constitueix un referent fonamental en l'obra de Rodoreda (Campillo, 2010)—:

Serp

Voldria, mon cor que frisa,
assagetat envestir
amb reserves de verí,
el cor suau de la brisa.

El sol clava en la pols grisa
mon triangle vacil·lant
i tota m'afono, quan
davalla la nit submisa.

Damunt ma cua remota
m'enrosco en humida mota,
lenta formo els meus anells.

Arrel plena de sang freda,
xuclo, entre plomes de seda,
l'últim somni dels ocells.

Val a dir que alguns elements del poemari podrien suggerir, simultàniament, un possible destinatari infantil. Començant pel tema del recull i pel títol provisional que Rodoreda hi posa, consignat en la resposta d'Armand Obiols a la carta que l'autora li envia la primavera del 1960. El protagonisme i la importància dels animals en la literatura infantil resulten prou coneguts, i la tria d'un títol com «Bestioles» (ja s'ha comentat a la primera part) sembla interpel·lar els petits lectors. En els poemes, d'altra banda, l'elevat registre i la rígida estructura del sonet queden alleugerits pels versos heptasil·labs, que, com tots els d'art menor, són més propis de la poesia popular que de la poesia culta —una opció que, emmarcada en «l'impuls heptasil·làbic que comença a mitjan 1950», suposa l'inici d'una tercera etapa en la trajectòria poètica de Rodoreda i respon a la voluntat de l'autora de «trencar la monotonia de la pròpia manera» (Julià, 2013, p. 84 i 85)—. La galeria de bestioles

que s'hi representen, així mateix, es correspon amb la quotidianitat infantil, ja sigui a través de l'experiència vital o de l'experiència literària: a banda de la serp, es tracta d'éssers tan familiars com el cuc, el rossinyol, la cuca de llum, la papallona, l'escarabat, la formiga, la granota, el colom, l'aranya i el mussol (en un diàleg sostingut en els dos poemes del cas), una vaca trista, la rata, el cadell i el gat. Com sol passar en els llibres per a criatures, a més, tots prenen la paraula i s'humanitzen. I ho fan, ocasionalment, amb un punt d'humor i una comicitat que apunta vers la voluntat de divertir i fer riure els petits lectors.

La impressió general, no obstant això, és que es tracta de poemes que poden tenir tant una lectura bàsica centrada en la figura de l'animal i allò que fa com una lectura aprofundida que contempli les diverses significacions generades per cadascun dels textos (per seguir amb el mateix exemple, la serp i menjar ocells, però també el fet de doldre's de la condició atterrada). Les edicions que se'n fan amb motiu de l'Any Rodoreda, *Formiga* i *Bestiari i altres poemes*, s'enfoquen vers la primera (la lectura bàsica) o vers la possibilitat d'acollir-les totes dues (lectura bàsica i lectura aprofundida) segons el públic per al qual es conceben.

2.2.1. 'Formiga'

Formiga, el llibre que el gener del 2008 enceta les edicions infantils de l'Any Rodoreda, és quadrat (fa 21 × 21 cm) i té setze pàgines, com tots els títols de la col·lecció on apareix. Iniciada el 2003 per Montse Ingla a Cruïlla amb la intenció d'acostar l'obra poètica de grans autors patrimonials al públic infantil, «Vull Llegir! Poesia» replicava una idea que l'editora havia engegat el 2002: la col·lecció de narrativa «Vull Llegir», on, amb doble codi textual i visual, i tant amb lletra de pal com amb lletra lligada (en el context d'un intens debat sobre el tema, explica Ingla), anaven sortint adaptacions molt senzilles i breus de relats com *La Ventafores*, *El soldadet de plom*, *El flautista d'Hamelin* o *El petit avet*.

«Vull Llegir! Poesia» s'adreçava a primers lectors i seguia sempre un mateix patró en conseqüència amb un plantejament definit de tres cares: iniciar les criatures en la lectura, la memorització i el recitat de poemes, tot acostant-los els clàssics de la poesia catalana i facilitant-los-hi l'accés autònom; buscar alhora el joc de complicitats amb els adults partidaris de la lectura compartida, i trencar les barreres entre la literatura per a petits i la

literatura per a grans. D'aquí que cada volum contingui un sol poema d'un sol autor i, al mateix temps, que es tracti de noms canònics: a més de Rodoreda, hi ha Joan Brossa, Josep Carner, Enric Casasses, Narcís Comadira, Miquel DescLOT, Salvador Espriu, Feliu Formosa, Tomàs Garcés, Guerau de Liost, Joan Maragall, Maria-Mercè Marçal, Joan Margarit, Miquel Martí i Pol, Francesc Parcerisas, Pere Quart, Josep M. de Sagarra, Maria Antònia Salvà, Joan Salvat-Papasseit, Màrius Torres, Jacint Verdaguer i Joan Vinyoli. I d'aquí, també, tant la manera en què es presenten les composicions com la tria dels il·lustradors.

El poema s'ofereix, de primer, partit; normalment, en parelles o grups de tres versos. Cada fragment s'acompanya d'il·lustracions, així que a cada doble pàgina es troben: a l'esquerra, els versos corresponents, sobre un fons blanc, tant en lletra de pal (a la part superior) com en lletra lligada (a la part inferior), i a la dreta, la imatge que, amb un petit enquadrament en blanc, els il·lustra. Al final del llibre es reproduïx el poema sencer, en lletra de pal a l'esquerra i en lletra lligada a la dreta, en una doble pàgina amb una o diverses il·lustracions de conjunt. Tanca cada volum una breu nota sobre l'autor del text, seguida de la referència de la composició poètica del cas. Les imatges següents mostren dos exemples d'aquesta estructura general, determinada pel disseny de la col·lecció:

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 150-159. Mostres de dos exemples de la col·lecció «Vull Llegir! Poesia»: Salvador Espriu, *Barques de paper*. Il·lustracions d'Arnal Ballester. Barcelona: Cruïlla, 2003. (Vull Llegir! Poesia), i Maria-Mercè Marçal, *Cançó de saltar a corda*. Il·lustracions de Judit Morales. Barcelona: Cruïlla, 2004. (Vull Llegir! Poesia).

Montse Ingla, que va comptar amb la complicitat de Núria Font i Dolors Ortiz, relata que aquesta maqueta tancada responia a les necessàries acotacions d'una intenció complexa: introduir els petits en la lectura de poesia dels grans escriptors catalans mitjançant el suport del doble tipus de lletra i de la imatge amb uns llibres «molt senzills, baratets i de batalla» (són els seus mots), però de qualitat i que, en conjunt, se sortissin de les pautes i del circuit habitual de la literatura infantil i juvenil —és a dir, dels autors, il·lustradors, temes, formes, estereotips, etc. de sempre—. Per això, els il·lustradors escollits van ser, preferentment, professionals de l'àmbit de les arts (encara que també n'hi ha algun de l'àmbit de la literatura

infantil) i amb registres molt diferents, com ara (per ordre alfabètic) Arnal Ballester, «Joma» (Josep Maria Rius i Ortigosa), Lluïsa Jover, Teresa Martí, Judit Morales, «Sesé» (Daniel Sesé), Carme Solé Vendrell, Philip Stanton i altres. Les úniques imposicions van ser el nombre d'il·lustracions i el caràcter necessàriament figuratiu de les imatges, respectivament determinats per les pàgines de la maqueta de la col·lecció i pels seus destinataris infantils; però l'acoblament autor-il·lustrador/text-imatge, rememora Ingla, no sempre va ser fàcil.

El projecte, òbviament ambiciós i dut a la pràctica amb una efectivitat constatable, partia de la voluntat personal de Montse Ingla d'oferir una literatura no diferenciada als lectors en formació, ja que l'editora, partidària de la literatura *tout court*, no creu en aquesta mena de divisions literàries. Malgrat tenir un plantejament perfilat, la col·lecció no tenia cap vocació antològica i no es va desenvolupar d'acord amb un pla integral preestablert: els successius volums es van anar pensant i van anar sortint a mesura que va anar sent possible donar-hi continuïtat dins de les previsions editorials anuals. En termes de costos, val a dir que els llibres es venien a un preu molt raonable (l'any 2008 valien 4,5 €), en part perquè als mediadors no els requés adquirir la col·lecció completa, que és del que es tractava. És una llàstima, comenta Ingla, que la iniciativa es donés per acabada pocs anys després d'haver-la començat i que actualment no en resti cap estoc. Els resultats, en efecte, constitueixen una proposta única, singular i excepcional en l'àmbit de la literatura infantil i juvenil. Una proposta que convindria recuperar, ja que ens ha deixat una sèrie de llibres de categoria indubtable.

Amb referència a la selecció dels poemes concrets, l'editora recorda que va aplicar-hi paràmetres quantitius i temàtics; és a dir, els criteris de brevetat textual i de connexió genèrica amb el món infantil —amb una atenció especial a qüestions relacionades amb el medi (l'entorn, la fauna, etc.)— que exigien les finalitats perseguides per les obres. La línia de conjunt, a més, la va marcar el poema que Narcís Comadira, amic personal seu, va escriure expressament per a la col·lecció quan Ingla li va explicar la idea. No es tractava, d'entrada, de poemes adreçats als infants, però calia que hi poguessin enllaçar. Pel que fa a la inclusió de Mercè Rodoreda, l'existència d'*Agonia de llum* (2002) va possibilitar-ne la incorporació dins de la nòmina d'autores.

El text de *Formiga* (el poema concret que, procedent de «Bestioles», Montse Ingla va triar per editar en solitari dins «Vull Llegir! Poesia») sembla explicar-se, des del punt de vista

de la selecció, per l'animal que el protagonitza i per les característiques de la composició, molt més descriptiva i menys simbòlica que altres poemes del recull. La formiga, per la seva mida, per viure en comunitat i per formar part de l'entorn, és un ésser que resulta molt pròxim als petits lectors (no pas casualment l'escriptor Emili Teixidor, gran coneixedor dels infants, la va convertir en heroïna d'una de les seves obres als anys noranta, tot iniciant una sèrie, la de la Formiga Piga, que arribaria a assolir la desena de llibres). El poema de Rodoreda, al seu torn, es focalitza en l'activitat principal que les formigues duen a terme (aplegar menjar), sense gaire més complicacions que l'estructura formal del sonet i la rima que exigeix:

Formiga

És petit el gra de blat
i molts fan créixer la pila.
— Jo soc la que més vigila
que tot estigui endreçat.

La pellofa de moresc
rossa és i nutritiva.
No colliu, la comitiva,
tèrbola bola de vesc!

Portem dol i anem per feina;
amb les mans, sense cap eina,
treballem en grups de mil.

I quan l'estiu s'enderroca,
entre l'arrel i la soca
resistim fins a l'abril.

Malgrat que tal vegada algú podria adduir que el text seria susceptible d'interpretar-se en clau política i cultural (una lectura que identificaria el treball de les formigues, per les dificultats que afronten, el dol que porten i la seva tenacitat a sobreviure, amb la cultura catalana durant la postguerra), allò que hi preval són el to lúdic i la imatge de l'insecte que es construeix a través de la seva pròpia veu, fonamentalment plural (el *nosaltres* s'imposa clarament, mitjançant els verbs, en els dos tercets). Aquesta imatge coincideix amb la que

n'ha articulat la tradició literària des de la famosa faula d'Isop recreada per La Fontaine: símbol del feinejar individual per al bé col·lectiu, de la previsió compartida i de l'esforç comú, la formiga supera l'hivern gràcies a aquestes qualitats, tot esdevenint un model a seguir en un cert sentit. Encara amb referència a la tradició literària i la intertextualitat, la tria d'aquest poema concret també es pot relacionar amb el protagonisme de l'animaló al primer dels contes infantils que Mercè Rodoreda publica a *La Publicitat*, «L'Hivern i les formigues»; o amb la dilatada presència de l'insecte en la literatura catalana, amb el cal·ligràma de Salvat-Papasseit, «Les formigues», de *L'irradiador del port i les gavines* (1921), a primer terme.

A *Formiga*, de Mercè Rodoreda, les boniques il·lustracions de Leonard Beard, establert de fa molts anys a Catalunya, són dibuixos molt senzills que, justament per aquesta simplicitat, remetent al públic més petit. Les imatges es presenten en colors plans, amb un traç perfilat i en composicions que, sense gaire complicació, mostren el contingut del text: la pila de grans de blat i el blat de moro que apleguen les formigues, per contrast amb la prohibició del vesc; la formiga més atenta a la feina de totes (aquí amb una corona de reina, aportació de l'il·lustrador), i el color negre dels animalons, la nombrosa comitiva que conformen i la superació, sota terra, de l'estació del fred.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 160-165. Il·lustracions de *Formiga*: Mercè Rodoreda, *Formiga*. Il·lustracions de Leonard Beard. Barcelona: Cruïlla, 2008. (Vull Llegir! Poesia), p. 3, 7, 9, 5, 11 i 13.

Ja que la finalitat prioritària del llibre és fer assequible un text formalment prou complex d'un autor clàssic als infants que comencen a llegir tot sols (que, en disposar-ne en lletra de pal i en lletra lligada, poden triar la que els resulti més fàcil de descodificar), no es pot tractar, com és lògic, d'imatges sofisticades en excés. Segons Beard, com que l'editorial buscava professionals que no estiguessin específicament dedicats a la literatura infantil, en el marc d'un projecte agosarat com aquest, l'encàrrec li va resultar un repte atractiu i estimulant. En el seu cas, la descoberta de Rodoreda com a poeta va prendre cos en una feina singular dins de la pròpia trajectòria, feta amb il·lusió i materialitzada en unes idees gràfiques molt clares,

en una visió sintètica amb colors plans pensada per apropar dos mons d'entrada distants a partir del referent de l'estil oriental propi dels haikus. Atès el caràcter poc infantil del poema, la intenció era evitar les il·lustracions més estereotipades en la producció per a criatures (animals amb cares somrients, per exemple) per dotar el llibre d'una senzillesa estètica acordada amb el text, que n'esquivés l'esquematització reduccionista i la infantilització, però que l'acostés, al mateix temps, als petits lectors. Vet aquí algunes de les provatures de l'il·lustrador que exposen el seu procés de treball:

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 166-170. Esbossos de *Formiga*, de Leonard Beard, facilitats per l'il·lustrador.

No era fàcil, certament, trobar la manera d'il·lustrar la composició rodorediana sense trair-ne l'esperit i, alhora, aproximar-la als nens. Però l'èxit del resultat és notable. La riquesa formal i la gràcia verbal del text de Rodoreda tenen el seu correlat visual en contrastos significatius de tres menes: cromàtics, de mida i de perspectiva. En són exponents clars: pel que fa als colors, la tria del rosa per representar la terra, sobre el qual destaca el negre de les formigues (veritables protagonistes del poema); pel que fa a les dimensions, la diferència entre l'espai que ocupa la reina, amb veu pròpia, respecte de la colònia, en un divertit joc de grandàries que formalitza les veus en singular i en plural del text, i pel que fa a la perspectiva, el complement de la panoràmica del formiguer amb el *zoom* sobre una sola formiga, que en simbolitza la supervivència durant l'hivern mitjançant una encertada metàfora visual, de la qual el negre de la terra, les fulles que cauen i la soca tallada són les claus. En la doble pàgina final, Beard reuneix alguns dels elements destacats (els grans de blat, la corrua de formigues, el rosa i el marró del formiguer) per sintetitzar, en una imatge central en què dominen dues línies corbes, la idea nuclear del poema: la continuïtat de la tasca dels animalons.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGE 171. Darrera doble pàgina de *Formiga*: Mercè Rodoreda, *Formiga*. Il·lustracions de Leonard Beard. Barcelona: Cruïlla, 2008. (Vull Llegir! Poesia), p. 14-15.

2.2.2. ‘*Bestiari i altres poemes*’

Acabat d'imprimir la tardor del 2008 i aparegut fora de col·lecció, *Bestiari i altres poemes* aplega per primera vegada dins d'un llibre, soles i completes, les composicions que Mercè Rodoreda centra en alguns representants de la fauna corrent del nostre país. L'edició, amb dibuixos de l'autora i il·lustradora de literatura infantil Montse Ginesta, va a cura de Marta Nadal, estudiosa i divulgadora de la producció rodolediana. Nadal va ser l'artífex del projecte, concebut amb motiu del centenari; segons explica ella mateixa, el gust personal per una obra «llaminera, divertida i preciosa» (són els seus adjectius) li va fer concebre la idea de publicar els poemes. Atès que havien estat inclosos a *Agonia de llum* per Abraham Mohino, després de fer les consultes pertinents a la Fundació Mercè Rodoreda i obtinguts els vistiplaus del cas, Nadal va proposar de fer un llibre conjunt a Ginesta, amb qui tenia una estreta relació professional a les Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Fetes algunes provatures que les van acabar de decidir, i amb l'objectiu d'accelerar el procés a fi que el llibre sortís el 2008 (dins de l'Any Rodoreda, doncs), Ginesta va presentar el projecte a Viena Edicions, on el 2006 havia publicat, amb Marta Bes, *M'agrada dibuixar. Quadern de dibuix per a petits grans artistes*. Bes, encarregada de l'edició de l'obra de Rodoreda a l'editorial, recorda que van acollir positivament la proposta per la celebració del centenari, pel perfil de Marta Nadal (que hi coordinava les activitats educatives) i per l'òptima relació prèvia amb Ginesta. Val la pena consignar, en aquest darrer sentit, que *M'agrada dibuixar* havia obtingut el premi al millor llibre infantil del 2006 del Gremi de Llibreters de Catalunya i que va tenir elogis significatius per part de la crítica (Portalés, 2006).

Segons Bes, es va optar per un disseny que contemplés tota mena de públics i resultés atractiu per a diferents edats. Marta Nadal confirma que volia fer un llibre il·lustrat, tot i que no necessàriament i no únicament destinat als petits lectors. D'aquí, per exemple, la forma quadrada de l'obra, a mig camí entre els formats més habituals dels llibres per a adults i per a infants. El fet que les il·lustracions es fessin només a dues tintes, en canvi, va ser una decisió

editorial fonamentada en raons de cost. Montse Ginesta detalla que, un cop establert per Viena que la impressió es faria amb la tècnica del bitò, cosa que va contribuir positivament a trobar el to gràfic, va ser ella qui va escollir-ne els dos colors: el bistre i el blau. Malgrat que no era fàcil, Ginesta va emprendre el projecte amb il·lusió, fins al punt de modificar lleugerament el seu estil com a il·lustradora (però sense arribar a diluir les traces que en permetessin el reconeixement); fins aleshores dedicada als petits, ara volia acordar els seus dibuixos als versos de Rodoreda. Aquest va ser l'objectiu del descart de l'ordinador (excessivament fred), de la tria de la tècnica del guaix i de les línies fines fetes amb retolador, de la reducció del nombre d'elements, de la limitació cromàtica i, en conjunt, de l'opció per la simplicitat. La llibertat que l'editorial va donar a Nadal i a Ginesta un cop definits els costos va ser absoluta, cosa que totes dues valoren molt positivament.

Vet aquí, doncs, un llibre molt pensat, concebut per fer honor a l'autora i als seus textos amb una materialització i una estètica coherents que, simultàniament, poguessin interpel·lar els infants i atraure els adults mediadors. Es tracta, segons Ginesta, d'un llibre peculiar a causa de la connexió que estableix entre Mercè Rodoreda, la lírica i la literatura infantil i juvenil, d'una banda, i del to marcadament diferent que té respecte de la poesia adreçada als infants, de l'altra. Tot i aquesta consciència explícita, *Bestiari i altres poemes* aspira a seduir, sens dubte, el petit públic. Hi responen clarament l'esmentada forma del volum (18 × 20 cm) i el fons d'unes tapes que sembla que algú s'ha entretingut a guixar, sobre les quals destaquen una divertida cuca de llum i una còmica formiga.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 172-173. Coberta i contracoberta de *Bestiari i altres poemes*: Mercè Rodoreda, *Bestiari i altres poemes*. Il·lustracions de Montse Ginesta. Edició a cura de Marta Nadal. Barcelona: Viena, 2008.

El text de la contracoberta confirma aquesta intenció transmesa pel llibre com a objecte, ja que s'hi ressalten el protagonisme dels animals, el caràcter il·lustrat de l'obra i la novetat dels poemes reunits en uns termes que, ben clarament, volen captar l'interès dels lectors infantils tot despertant-ne la curiositat:

En aquest *Bestiari* hi trobarem una serp tota enroscada, un escarabat que fa figa, una cuca de llum i molts altres animals que Mercè Rodoreda va recrear inspirant-se en la naturalesa. Les delicades il·lustracions de Montse Ginesta ens acompanyaran en la lectura.

És la primera vegada que trobem reunits en un sol volum aquests poemes, alguns dels quals no havien estat mai publicats fins ara.

Les solapes de la coberta i la contracoberta i el text de Marta Nadal que, titulat «A manera de comentari», tanca el volum semblen més pensats, en canvi, per als adults, compradors efectius de les obres per a infants. Les notes biogràfiques sobre Mercè Rodoreda, Marta Nadal i Montse Ginesta, d'una banda; les ratlles de Viena sobre la responsabilitat mediambiental amb què s'ha fet l'edició, de l'altra, i les consideracions sobre la trajectòria de Rodoreda i la importància dels animals en les seves obres, la producció poètica de l'escriptora, les composicions que integren el recull i l'edició que se n'ofereix, finalment, es dirigeixen als mediadors, que són els qui poden apreciar amb més coneixement de causa la triple autoria del llibre (Rodoreda, Nadal, Ginesta), la cura amb l'entorn en el seu procés de publicació i el seu encaix dins de la literatura rodorediana.

Altres components, tanmateix, reequilibren la balança en relació amb el públic infantil. Aquesta és la funció principal de les il·lustracions, que a la portadella del text de Nadal i a la solapa de la contracoberta mostren, respectivament, Mercè Rodoreda asseguda escrivint a mà i a màquina, envoltada de flors, papers i pintures seves, i un llapis que dibuixa una línia irregular d'un cert gruix:

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 174-175. Portadella del text de Nadal i solapa posterior de *Bestiari i altres poemes*: Mercè Rodoreda, *Bestiari i altres poemes*. Il·lustracions de Montse Ginesta. Edició a cura de Marta Nadal. Barcelona: Viena, 2008.

L'equilibri entre el text i la il·lustració, de fet, estructura tota l'obra i constitueix el mecanisme principal per possibilitar-ne el doble destinatari. L'índex inclou, ja, un dibuix: una dent de lleó madura que reapareix al poema «Papallona» i els pètals de la qual són petites

flors que s'envolen per les dues pàgines en què es consignen els apartats del llibre i els seus continguts.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 176-178. Il·lustracions de l'índex i doble pàgina de «Papallona», de *Bestiari i altres poemes*: Mercè Rodoreda, *Bestiari i altres poemes*. Il·lustracions de Montse Ginesta. Edició a cura de Marta Nadal. Barcelona: Viena, 2008, p. [7-8] i 20-21.

El mateix recurs s'observa dins de tota la tripa. Pel que fa a les dues grans seccions en què es divideixen els poemes, «Bestiari» s'introdueix amb la imatge corresponent al text sobre el mussol i «Altres poemes», amb una part engrandida de la il·lustració del poema «Herbes. III». Dins de cadascun, com es pot veure a la imatge que reproduïx la doble pàgina de «Papallona», cada composició ocupa dues cares de full (excepte en el cas del poema II, que en requereix quatre per la llargada del text). La il·lustració, a l'esquerra, hi precedeix la composició, situada a la dreta, i n'aporta una primera visió que n'influencia la lectura. S'hi mostren, així: una serp que no fa gens de por; un cuquet que treu els dos extrems per dos forats de terra; un rossinyol que canta damunt una branca prima amb els ulls tancats; una presumida cuca de llum que sosté un fanal mentre jeu sobre un bri d'herba, i darrere de la qual es veuen un parell de branques de mora; una papallona que un pinzell va pintant mentre ella vola prop d'una dent de lleó; un escarabat arrossegant una bola i que dues potes de cavall estan a punt de trepitjar; una munió de formigues davant del seu formiguer, pel forat del qual una treu el cap; una granota amb un bri d'herba a la mà, dreta a l'estany i amb la lluna al cel com a rerefons; un colom passejant per una cornisa en el marc d'un paisatge alhora urbà i marí; una aranya somrient que es despenja pel fil de la seva teranyina; un mussol amb expressió condescendent que, des de la branca d'un avet, mira cap a l'aranya (que ja no es veu) en una nit amb lluna decreixent; una vaca dins d'un corral alçant la cua cap a un mosquit; penjada del prestatge on hi ha una formatgera, una rata llucant estremida cap avall, on hi ha el gat; un gosset reposant sobre una estora, al costat d'una cortina rosegada, un plat amb aigua i diaris escampats per terra; una gata que juga amb diversos cabdells i n'enreda els fils en un espai on es veuen, entre altres coses, una palmera i un test amb un cactus; una senyora tallant

herba amb una destal i aplegant-la en un cistell; un xicot que xiula amb els ulls tancats, sense veure l'ombra d'una noia que té al damunt, sobre un rerefons amb arbres; un senyor que es treu el barret davant la planta de la cua de cavall, i un ocell que mira avall des d'una branca.

Encara que el text ocupa la part dreta de cada doble pàgina dedicada a un poema, les il·lustracions s'hi expandeixen amb discreció, connectant les dues parts mitjançant algun petit element repetit. Es tracta: a «Serp», del nuvolet, del qual surt un llamp, al cel que hi ha sobre l'animal; a «Cuc», de la cua de l'animaló; a «Rossinyol», de l'herbei; a «Cuca de llum», de les mores; a «Papallona», del pinzell; a «Escarabat», d'una pota de cavall; a «Formiga», de dos caparrons; a «Granota», dels cercles de l'aigua de la bassa; a «Colom», del niu amb ous; a «L'aranya al mussol», del fil de la teranyina; a «El mussol a l'aranya», de la lluna; a «La vaca trista», del mosquit; a «La rata», del formatge; a «Cadell», del plat amb aigua; a «Gat», del test amb el cactus; a «Herbes. I», del cistell amb herba tallada; a «Herbes. II», de les notes musicals; a «Herbes. III», de la cua de cavall, i a «Ocell», de l'ocell a la branca. Se'n proporcionen, a continuació, dos exemples: les dues dobles pàgines d'«Escarabat» i «Colom».

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 179-180. Pàgines dels poemes «Escarabat» i «Colom» a *Bestiari i altres poemes* on es veu la continuïtat entre la imatge i el text que estableixen les il·lustracions: Mercè Rodoreda, *Bestiari i altres poemes*. Il·lustracions de Montse Ginesta. Edició a cura de Marta Nadal. Barcelona: Viena, 2008, p. 22-23 i 28-29.

Els dibuixos, doncs, acompanyen el lector infantil en la lectura dels textos de Rodoreda. I són un exponent clar de l'elegància de *Bestiari i altres poemes*, una obra que pot anar a parar a les mans, indistintament, de criatures, joves i grans a desgrat de la complexitat de les composicions, gràcies al caràcter sobri i senzill de les il·lustracions i al disseny i el format específics del llibre.

2.3. NARRATIVA DE POSTGUERRA PUBLICADA PER MERCÈ RODORED A I POSTERIORMENT EDITADA EN LLIBRES I REVISTES PER A INFANTS I JOVES

Des de la perspectiva de la literatura infantil i juvenil, les edicions pòstumes de la narrativa rodorediana de postguerra que s'inscriuen en aquest àmbit es poden dividir en dos blocs clarament diferenciats. El primer, considerat a continuació, correspon a aquelles que posen l'accent en el text i hi introdueixen components literaris nous a fi d'aproximar-lo al nou públic al qual aspiren a arribar. El segon, l'anàlisi del qual tanca la part d'anàlisi del corpus, correspon a volums publicats en col·leccions per a joves, que posen l'accent en aquest públic tot introduint les modificacions paratextuals necessàries per captar-lo sense incidir per res en els textos escrits per Mercè Rodoreda.

2.3.1. Contes i proses: «Gallines de Guinea», «Viatge al poble dels guerrers» i «Viatge al poble de les trenta senyoretes». Els textos i les seves edicions

Com s'ha vist a la primera part, els textos inclosos en llibres per a adults publicats en vida de Mercè Rodoreda que s'incorporen a la literatura infantil i juvenil en formats i tipologies que li són propis i absolutament al marge de l'àmbit educatiu són tres: «Gallines de Guinea», «Viatge al poble dels guerrers» i «Viatge al poble de les trenta senyoretes».

Originalment recollit a *Vint-i-dos contes* (1958), primer llibre de postguerra de Mercè Rodoreda, «Gallines de Guinea» narra la vivència d'un noiet que el matí posterior a un canvi de casa, després de passar molt mala nit, baixa a esmorzar pa amb xocolata al mercat que hi ha a la plaça on és l'edifici del pis en què ha anat a viure. El protagonista, anomenat Quimet (un nom que fa pensar immediatament en *La plaça del Diamant*), és desgraciat en tots els sentits de l'adjectiu, com de seguida permeten intuir el seu físic i la manera com va vestit: «Tenia un remolí de cabells rebecs al bell mig del cap que res no podia amansir, un genoll pelat, les ungles bastant fosques, una piga marró al front i les orelles en forma de ventall» i duia uns «pantalons balders, llargs fins al genoll, fets amb uns pantalons vells del seu pare, i un jersei blau una mica destenyit i una mica just» (Rodoreda, 1958, p. 45).

A més de l'aspecte, tres elements més denoten i connoten aquesta condició del personatge. El primer, la situació en què es troba: la misèria evident de la seva família, el trasllat de la qual no sembla indicar una millora en cap sentit. El segon, el nou entorn al qual

s'ha d'adaptar: un entorn desconegut, on se sent fora de lloc i on destaquen, no pas gratuïtament, les escombraries. El tercer, el dia i l'estació de l'any, acordats amb un estat d'ànim que en aquest punt del relat encara no s'ha acabat de fer evident: «El cel era cobert, descolorit, un cel tardorenc buit d'orenetes» (Rodoreda, 1958, p. 46).

Amb la mudança, en Quimet no només experimenta un considerable malestar pel caos que impera al pis on s'acaba d'instal·lar —«Tot estava capgirat i en desordre» (Rodoreda, 1958, p. 45)—, sinó que té un malson premonitori. La transformació de la felicitat en fosc, respectivament representades l'una per la xocolata i l'altra pel color negre que adquireix el noi que se la menja (gens casualment, més gran que en Quimet), prefigura la imminent experiència del personatge: la crueltat, el dolor i la mort que són immanents a la vida (Serrasolsas, 2008). La contemplació de com una venedora del mercat mata les gallines de Guinea que ven (uns animals, ben significativament, de color negre) i el fet d'haver d'ajudar-la a aplegar-les perquè un gat no se les mengi desperten la consciència del protagonista sobre la seva realitat i la seva condició mitjançant el correlat extern que en suposa la brutal escena, i en vehiculen l'expressió oberta mitjançant un plor sense aturador i la frase que tanca el relat, dita, explícitament, «com si tot d'una s'hagués fet més gran»: «—Estic més trist...» (Rodoreda, 1958, p. 50).

En Quimet té, com Caín i com l'Adrià de *Quanta, quanta guerra...*, l'estigma dels condemnats a vagar pel món (Campillo, 2021). Vet aquí el sentit de la seva piga al front, en una mostra més de la importància de la Bíblia en la literatura de Mercè Rodoreda. La història que protagonitza l'infant, d'altra banda, també ha estat vinculada a les fonts clàssiques de la producció de l'escriptora i, concretament, a l'*Odissea*, cosa que arriba a suggerir la simultaneïtat de l'escriptura de «Gallines de Guinea» i el sonet «Les serventes penjades», datat el 1948 (Grilli i Saludes Amat, 2013, p. 107-109).

«Viatge al poble dels guerrers» i «Viatge al poble de les trenta senyoretes», al seu torn, procedeixen de *Viatges i flors* (1980), el darrer llibre que publica Mercè Rodoreda i que constitueix «una al·legoria del món, no pas representació del món» (Casacuberta, 1998, p. 392). Són el primer i el dissetè relats (proses) de la primera secció de l'obra, titulada «Viatges a uns quants pobles», que ha estat considerada «una mostra prou representativa de les tares i les virtuts dels humans, tares i virtuts que determinen la condició humana», una mostra de

[...] sensacions, estats d'esperit o reaccions humanes difícilment objectivables que Rodoreda aconsegueix ja no de suggerir sinó de fer presents, visibles, a través d'uns textos extremament plàstics, d'una franca coloració fosca, protagonitzats per personatges fantàstics —pures abstraccions estranyament figuratives— i caracteritzats per l'extrema concentració (Casacuberta, 1998, p. 381).

La recreació d'un món arcaic que suposen aquests viatges, amb un referent clar en el viatge per excel·lència que és l'*Odissea* —font fonamental de l'obra rodorediana (Pujol Pardell i Talavera i Muntané, ed., 2013)—, també s'ha relacionat amb la poesia de postguerra de l'escriptora pels temes homèrics que s'hi reprenen (Campillo, 2021).

Els estudis acadèmics exposen com, desproveïts de qualsevol canemàs referencial vinculable a la realitat, atès que la realitat només és aprehensible mitjançant la seva representació (i, per tant, té un caràcter subjectiu, fragmentari i parcial), els «Viatges a uns quants pobles» tenen com a fil conductor un narrador que ja no pretén mostrar-se com un personatge, sinó que assumeix la funció d'observador estricte, algú per a qui res no és estrany i que es limita a fer de canal formal del que veu i del que li expliquen sense posar res en qüestió, només preguntant allò que l'encurioseix. Innocència, oralitat i condició humana primigènia són els vectors clau d'una veu de la qual «coneixem molt poques coses»:

[...] que és un home, que no té pressa, que no té casa, que no té arrels, que contempla i admira el paisatge amb llum del sol o de la lluna indistintament, que no té por però «encara corre» per la basarda que li fan les ratetes bufones que tot ho roseguen al «poble de les rates ben criades», i que, si no fos perquè és el «vianant» per definició («Viatge al poble dels homes ganduls»), es quedaria al «poble de l'Arc Iris» (Casacuberta, 1998, p. 383).

Dins d'aquest conjunt, «Viatge al poble dels guerrers» i «Viatge al poble de les trenta senyoretes» són dos textos carregats d'ironia que se situen, respectivament, a l'inici mateix i en l'avantpenúltima posició de l'apartat dedicat als viatges de *Viatges i flors*. Els números com a representació de característiques, qualitats i capacitats en el pla espiritual (Roig, 2002, p. 13) adquireixen un relleu especial en la producció rodorediana —un relleu que ha estat a bastament explicat a propòsit del recull *Vint-i-dos contes* (Aulet, 1998; Campillo, 2021)—, així que no hi és de més considerar els possibles significats dels números 1 i 17, corresponents als dos viatges del cas. Segons Roig (2002), el primer, la unitat, s'identifica amb l'origen, el principi maculí i allà on comença tot, però també amb l'esperit que pot impregnar qualsevol

cosa sense modificar-ne la forma —ja que una altra xifra dividida per u sempre es manté igual— i amb l'individualisme, amb els deliris de grandesa; el 17, en canvi, és un número complex constituït per l'1 i pel 7, de manera que a la unitat se suma el número màgic per excel·lència, la xifra que representa la saviesa, la transcendència i la totalitat, l'espiritualitat, el misteri i la il·luminació, alhora que l'idealisme, el perfeccionisme i la manca d'aferrament a les coses terrenals. El 17 com a globalitat en ell mateix, d'altra banda, és un número dual, amb una dimensió fosca que remet a la bogeria, el mal i la mort.

Més enllà de la significació que es vulgui atribuir a la posició dels textos dins de *Viatges i flors*, no és gratuït que «Viatge al poble dels guerrers» sigui el relat que obre el recull. La guerra com a paradigma del Mal amb majúscula, que és un element nuclear en les obres de Mercè Rodoreda (Campillo, 2021), es presenta en primer lloc i, per tant, com a principi i començament. La narració, tanmateix, n'ofereix una visió estafeta, caricaturesca, que n'evidencia l'absurditat al mateix temps que indueix a contemplar-ne les figures dels peons (abocats a perpetuar-ne infinitament les convencions) amb compassió i bonhomia, amb aquell «somriure» que, segons l'escriptora manifesta a la contracoberta de la primera edició (Rodoreda, 1980), és el llibre (i que, en aquest cas, fa pensar ineludiblement en el conte «La guerra» de Josep Carner).

La magnitud de l'exèrcit («un miler de cavalls amb soldats al damunt armats amb llances», p. 7), que tot just a les primeres ratlles del text fa arraconar ràpidament el narrador, es completa amb el terrabastall i la faramalla que l'acompanyen. Els de la cavalleria passen «rabents, cridant i xisclant, voltats de polseguera», seguits del «repic dels tambors», dels «tambors de plata», dels «trompeters» i de la infanteria, «escuts daurats, soldats nus de mig cos en amunt» que avancen «amb un gran ordre i disciplina» (p. 7-8). En l'endemig ja ha aparegut, però, l'element paròdic, perquè davant dels tambors apareix, «pit enfora, nas enlaire, el portador de la bandera que voleiava al vent: vermella i blanca duia escrit amb lletres vermelles damunt del blanc i amb lletres blanques damunt del vermell, “Coratge” “Puresa”» (p. 7). Immediatament, una onomatopeia («Patapam, patapam, patapam...») rebla el clau de la comicitat introduïda per les vanitoses pretensions de l'abanderat del conjunt, que fa gala d'un llenguatge corporal hilarant, i dels lemes que alça; uns lemes simbolitzats en el vermell, color de sang, i el blanc, color de llum, ridículs i pedants en una ostentació pública reduïda únicament a això, a ostentació. La discreta rialla que provoca la imatge ve

contrapuntada de seguida, però, per la gravetat del no-res que s'imposa: «La polseguera va desfer el seus remolins i es va posar plana damunt la terra. Aleshores es va fer un gran silenci. I el món es va buidar» (p. 8). I és que poca broma, amb la guerra, perquè ho arrasa tot, al seu pas; fins i tot si es planteja d'una manera estrictament ritual.

En aquest punt, no obstant això, el text reprèn la via caricaturesca mitjançant el recurs de la iteració. Quan es repeteix l'enrenou, gairebé calcat en la seva formulació verbal, el narrador es pregunta què ocorre exactament; i demana què passa «amb tants soldats amunt i avall» (p. 9), en un gir prou col·loquial escollit amb tota la intenció per Rodoreda. La resposta que dona l'home a qui el narrador ho demana és ben significativa: «Sempre fan el mateix. Van i venen dues vegades al dia: matí i tarda. Viuen en tendes de campanya una mica lluny d'aquí, en un plantat d'oliveres. No fan cap mal: fan de soldat per inspirar respecte i tothom els tem això que ells només galopen i trompetegen» (p. 9). La contraposició entre el registre transcendent i majestuós i les fórmules prosaïques i populars amb què Rodoreda juga en relació amb l'exèrcit es referma, així, amb la contraposició entre el vell que treballa la terra (que produeix aliments i, per tant, fa una feina útil en benefici de tots) i uns joves soldats l'acció dels quals ha quedat totalment desproveïda d'objectius i resultats (ja que no hi ha conflicte armat i, doncs, fan una acció inútil tot i no fer cap mal).

Aquestes dues contraposicions canalitzen la literaturització d'un fet (la guerra) esdevingut quotidià i mancat d'heroisme per la via del *non-sense* fruit de la repetició estrictament formal i de la limitació als aspectes ornamentals, complementada de manera significativa per alguns elements com les oliveres (símbol de pau) que envolten l'hàbitat dels guerrers, per exemple. I és que aquests guerrers (guerrers de fireta, en el fons) només volen que els respectin i, no obstant això, les seves dones, com escau segons la tradició, «els esperen» i «es migren de tant esperar mentre ells banderegen... Patapam, patapam, patapam...» (p. 9). Les convencions bèl·liques, així, determinen un comportament d'entrada còmic pel seu caràcter aparentment inofensiu, però que finalment (com sempre) reverteix en el decandiment i el no-res. Vet aquí la comèdia i la tragèdia unides en la condició humana, des dels inicis dels temps (Campillo, 2021). L'ús del verb *banderejar* (que el *Diccionari general de la llengua catalana* defineix com a vagar i passar sense fer res) resulta indicatiu de la manera en què Rodoreda parodia l'activitat bèl·lica per exposar-ne les fal·làcies amb humor sense minimitzar-ne les conseqüències, de manera que el lector, mentre somriu davant

d'aquests petits titelles humans que es limiten a portar absurdament amunt i avall una bandera (amb estrèpit, això sí), pren una profunda consciència del drama que constitueix, sempre i en qualsevol cas, la guerra.

Si el text que obre *Viatges i flors* té el seu eix temàtic en la lluita entre germans, «Viatge al poble de les trenta senyoretes» remet al triomf de la naturalesa (simbolitzada en el bosc i els ocells) sobre la vida humana i la domesticació que hi exerceix (les trenta senyoretes i els seus gats); una vida humana a la qual sobreviuen, tanmateix, les creacions artístiques (l'urbanisme i el relat, en aquest cas). El narrador arriba, encara de nit, a una vila impecable i bellíssima, abandonada a causa de la mort de les tres desenes de joves que l'habitaven — «Era el poble més bonic del món; com segurament no n'hi ha hagut ni n'hi haurà cap més enlloc. Hi vivien trenta senyoretes... No m'equivoco: trenta» (p. 58)—. Aquestes joves, perfectes en la seva solitud, «totes rosses, totes altes i primes, amb les mans i els peus petits» (p. 58), «enamorades de tot el que era seu» (p. 59), «tan fines que només vivien dels ocells que els seus gats caçaven» (p. 60), envoltades de netedat, ordre i puresa («cadascuna en la seva caseta», p. 58, amb «tot, tot, blanc com escuma d'onada», p. 59), no van poder, però, escapar-se del pas del anys, «i tot es va acabar, com és natural, al mateix temps: senyoretes i gats...» (p. 60).

En realitat, les noies d'aquest poble van jugar a viure (ho van fer en un lloc «bufó com un poble de joguina», p. 57), i per això només en queden «el poble desert», «el cementiri dels gats al mig de la plaça rodona» i la memòria anònima (el record d'«un que passava», de «l'home que tenia ganes d'enraonar») (p. 58). L'harmonia arquitectònica de les cases i els jardins que rodegen la plaça principal contrasta amb el fet que, precisament al centre del cercle que conformen, s'ubica el cementiri dels gats (d'on són les senyoretes no se'n parla, significativament, en cap moment); uns gats forçats a dedicar-se a caçar per alimentar les seves mestresses, i amb noms nascuts de l'especialitat cinegètica de cadascun:

Gats ensenyats, destres a atrapar la presa de ploma voladora... gats que, a l'edat propícia, les senyoretes descollaven perquè no es distraguessin de la cacera amb tot allò de l'amor i de la lluna, de la teulada i de la paternitat. Com pot veure cada nom de gat corresponia al nom dels ocells que caçava amb més predilecció. ¿S'ha adonat, oi, de les lloses del cementiri? Caderner, caçador de cadernerres. Pardaler, caçador de pardals. Verdumer, caçador de verdums... Elles tampoc no tenien descendència no per culpa de cap estisorada sinó perquè estaven construïdes així (p. 60).

La primera cosa que crida l'atenció del relat és la xifra que caracteritza el poble en el títol. Aquest número comença pel 3, que és el símbol de la creació, de la vida i del destí, i representa tant el passat, el present i el futur com l'esperit, l'ànima i la matèria —o qualsevol altra trilogia essencial— (Roig, 2002, p. 15-16). El 0, al seu torn, simbolitza el no-res que precedeix l'existència, el buit, la vacuïtat; i al costat d'una unitat (el 3, en aquest cas), en potencia tots els trets, tant positius com negatius (Roig, 2002, p. 21-22). Vet aquí, doncs, la creació i la vacuïtat reunides en una comunitat femenina innominada. Una comunitat, justament, integrada per *senyoretas*. El terme, en principi, denota joventut, virginitat i finor, però la construcció del text fa admissible llegir-lo en clau irònica a partir del seu ús habitual en el llenguatge col·loquial (per fer broma altra vegada d'un cert capteniment, més pretensions que no pas real, com en el relat sobre la guerra). Aquestes senyoretas, de fet, s'aboquen a una puresa exclusivament externa (la que fan evident les casetes per dins i per fora) i, doncs, artificial. Teòricament ho fan per la seva finesa, per la voluntat de nodrir-se de l'espiritualitat que representen els éssers alats (i de no haver de tenir contacte amb la brutícia d'una alimentació vulgar), però en el fons actuen en pro de la supervivència més bàsica (per no morir inevitablement d'inanició) i exerceixen una violència literalment castradora en els mascles del seu entorn. Uns mascles que són gats, animals vinculats a la feminitat en la tradició cultural (i en la literatura de Rodoreda, si recordem *Aloma*) i que per tant s'identifiquen amb les noies; aquí, en bona part, per la infertilitat que comparteixen.

La violència exercida per les trenta senyoretas en nom de la puresa atempta explícitament contra l'amor i els seus fruits, contra el principi femení del qual la lluna és exponent i de què les senyoretas estan, per defecte, mancades. La ironia del desenllaç rau en la imposició de la Vida amb majúscula (amb aquell magnífic «com és natural» que inclou el text) mitjançant la mort simultània de les senyoretas i els gats i el domini final d'uns ocells que, quan es fa de dia (quan es fa la llum), «canten com si cantessin a la glòria de Déu» amb «un cant més que d'alegria [...] de victòria», cada vegada «més i més eixordador, més i més joiós» (p. 60). Aquest cant no ve pas de qualsevol lloc, sinó d'un espai que contrasta explícitament amb la plaça, lloc de vida convertit, per l'acció del temps, en lloc de mort:

¿Veu la plaça? Acàcies. Flor immaculada. ¿Sent els ocells? Darrera de les casetes, potser no se n'ha adonat, s'estén el bosc d'alzines centenàries, de roures altíssims, de plàtans vells com el món amb la soca superba. Arbres com no se n'han vist de tan frondosos ni de tan plens d'ocells (p. 59-60).

El contrapunt entre els arbres de la plaça del poble (hàbitat de les senyoretes) i els del bosc (hàbitat dels ocells) no pot passar per alt. Mentre les acàcies mostren una flor immaculada, adjectiu que remet a la infecunditat de les senyoretes i a la seva desaparició, les alzines, els roures i els plàtans es qualifiquen amb termes que emfasitzen la seva vitalitat i permanència («alzines centenàries», «roures altíssims», «plàtans vells com el món amb la soca superba»). Significativament, a més, les acàcies simbolitzen, entre els egipcis, la immortalitat i, a la Bíblia, tant la vida que Déu ens ha regalat com la protecció contra els esperits malignes; les alzines i els roures s'identifiquen amb l'arbre per excel·lència, la natura, la força infrangible, la justícia i, entre els grecs, amb la voluntat dels déus, i els plàtans representen la resistència i la longevitat. Queden ben clars, d'aquesta manera, «els límits de la condició humana (“un incís”) dins el conjunt de l'univers» (Casacuberta, 1998, citat a Campillo, 2021).

Aquests límits, precisament per això, es poden tornar a contemplar, com en el cas del primer viatge, amb el somriure que «en el fons del fons» Mercè Rodoreda afirma que és *Viatges i flors* a la contracoberta de la primera edició de l'obra. Per això «Viatge al poble de les trenta senyoretes» acaba amb aquest comentari del passavolant que ha explicat la història de la vila al narrador, com si tot plegat només fos un somni que desapareix amb l'arribada de la llum del dia, però del qual resta la bellesa:

Els anys van anar passant, la cara se'ls va arrugar, els cabells se'ls van tornar blancs... i tot es va acabar, com és natural, al mateix temps: senyoretes i gats... ¿què hi vol fer? Ara que, s'ha de confessar amb una mà damunt del pit, el poble encara és una preciositat. Miri'l, ara que el sol naixent hi cau de ple... (p. 60)

2.3.1.1. «Gallines de Guinea» a «El Tinter dels Clàssics» (1989)

Els referents literaris que hi ha darrere de «Gallines de Guinea», les seves característiques temàtiques i formals i l'obra on Rodoreda publica el conte originàriament no indiquen en cap cas que l'autora el concebés per al públic infantil i juvenil. Tanmateix, com s'ha anotat, el 1974, el relat s'inclou al recull *Quinze són quinze*, de la col·lecció «El Nus» de l'editorial Laia, com a resultat d'una experiència d'Emili Teixidor amb els seus alumnes d'EGB i de BUP. El professor i els seus estudiants trien quinze dels autors que han llegit per recollir-ne un text representatiu i presentar-lo de maneres diverses (mitjançant una carta, una entrevista, etc.) a fi i efecte de confeir una antologia de prosistes catalans. En el cas de Mercè Rodoreda, sisena figura literària del recull, la presentació consisteix en la paràfrasi d'una conversa amb Montserrat Roig sobre la vida i l'obra de l'escriptora, encapçalada per l'epígraf «Mercè Rodoreda, que no ho diu tot.» Com que *Quinze són quinze* s'emmarca en la lectura escolar, no pot considerar-se un llibre infantil i juvenil directament adreçat al gran públic, però és una obra que cal prendre en consideració, en especial perquè es publica en vida de l'autora (i doncs, amb el seu permís, si més no tàcit, per incloure'n un conte). Per què aquest relat i no un altre? Segurament per la temàtica, el protagonista, l'estructura narrativa i l'ús d'uns recursos característics que possibiliten una entrada «fàcil» a la producció de Mercè Rodoreda. Ni el format del llibre ni els paratextos no aporten informació en aquest sentit.

Abans que *Quinze són quinze* passi a Cruïlla el 1991, «Gallines de Guinea» entra a formar part d'una col·lecció explícitament destinada, ara sí, als infants: «El Tinter dels Clàssics», de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, on surt el 1989. És una col·lecció concebuda per l'escriptor, editor i estudiós Josep Massot i Muntaner per acostar als més petits els grans escriptors catalans des de l'edat mitjana fins a l'actualitat. El director de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat recordava que va aconseguir finançament de La Caixa per poder tirar endavant l'ambiciós projecte. Estrenat el 1984 amb *Guillot, bandoler*, de Carles Riba, amb il·lustracions de Montse Ginesta, i clos el 1993 amb *Contes*, de Maria Aurèlia Capmany, amb il·lustracions de «Lluísot» (Lluís Domènech i Alberdi), segons Massot i Muntaner l'autor i il·lustrador Francesc Bofill i ell mateix van definir la llista d'autors dels quals publicarien textos, uns textos breus i més o menys adaptats al públic infantil. Pel que fa als il·lustradors, es tractava que anessin variant, de manera que se'n buscava un per a cada volum; qui s'ocupava d'aquesta tasca era Montse Ginesta, assessora artística de l'editorial.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 181-182. Primer i darrer número de la col·lecció «El Tinter dels Clàssics», de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat: Carles Riba, *Guillot, bandoler*. Dibuixos: Montse Ginesta. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Monsterrat, 1984. (El Tinter dels Clàssics; 1), i Maria Aurèlia Capmany, *Contes*. Dibuixos: Lluïset. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Monsterrat, 1993. (El Tinter dels Clàssics; 36).

«El Tinter dels Clàssics» acull trenta-sis títols al llarg de la seva dècada de vida. A l'hora de difondre el nom de bandera que Mercè Rodoreda constitueix dins de les lletres catalanes, el fet d'escollir «Gallines de Guinea» sembla respondre a la brevetat del relat, d'una banda, i al protagonisme infantil, de l'altra (en un fenomen paral·lel al que té lloc amb «Raspall», de Pere Calders). El text es reproduïx sense cap tipus de retoc. El disseny del llibre s'ajusta a la col·lecció i, pel que fa a les il·lustracions, Massot i Muntaner detallava que, tot i la tarifa superior del seu treball respecte d'altres professionals, la tria de Carme Solé Vendrell per posar imatges al conte de Rodoreda s'explica per la qualitat de l'obra gràfica de qui ja aleshores era una figura de prestigi en l'àmbit de la literatura infantil i juvenil.

En l'edició de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, el format, els paratextos i les il·lustracions són els elements que possibiliten l'aproximació de la narració de Rodoreda als lectors en formació. El llibre, de 21 × 14,5 cm, es presenta amb una coberta i una portada que compensen visualment, ja d'entrada, el contingut del relat, dotant-lo d'una patina de delicadesa i lluminositat inexistents en el codi verbal mitjançant el fons blanc sobre el qual apareixen text i imatges, l'opció pels colors pastel (que eviten un cromatisme impactant), la tècnica de l'aquarel·la (que contribueix a fer que els tons s'aclareixin fins i tot en el cas del negre de les gallines de Guinea, que acaben essent més aviat grises), la tipografia desenfadada (que aparenta haver estat escrita a mà) del títol i del nom de l'autora, un color de lletra prou destacat i alegre com el vermell (abans de llegir i de poder identificar-lo amb la sang) i les imatges, que mostren un Quimet somrient en un petit moment de benestar (a la coberta, concretament, quan somriu al darrere del carro que porta un home amb diverses aus vives, entre les quals una oca que el fascina, que mira amb delit i que pensa que voldria de mascota i trauria a passejar, batejada amb el nom d'Avellaneta). Aquests components canalitzen la introducció afable a un univers textual trist i brutal, que podria provocar el rebuig del públic

infantil si aquesta tristesa i aquesta brutalitat s'imposessin des de l'inici. Tant a la coberta com a la portada, tanmateix, l'aspecte d'en Quimet es correspon força a la descripció del conte; en són les excepcions el color del jersei que du (blanc en lloc del color blau descolorit explícitament anomenat, en una diferència que no té gaire importància) i el somriure que exhibeix, un element essencial perquè la impressió general que el lector rep del llibre, fins que no comença a llegir-ne el text, sigui més aviat cordial.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 183-184. Coberta i portada de *Gallines de Guinea* a les Publicacions de l'Abadia de Montserrat: Mercè Rodoreda, *Gallines de Guinea*. Dibuixos: Carme Solé Vendrell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989. (El Tinter dels Clàssics; 20).

La història pròpiament dita és precedida per dues pàgines sobre l'autora i sobre la narració que preparen una mica més els lectors, encara, per a allò que els espera. A la primera es repassa breument la trajectòria vital i literària de Rodoreda, sota la capçalera del seu nom i cognoms (seguits dels llocs i les dates de naixement i mort entre parèntesis), i es fa un èmfasi especial en el seu llenguatge. A la segona es troba l'apartat «Abans de començar», on s'insisteix en la dimensió lingüística de l'obra rodorediana, es contextualitza el conte que hom és a punt de llegir i se'n fa un resum que no n'atenua l'efecte, ans al contrari. Són les il·lustracions, un cop més, les que redueixen visualment la duresa d'alguns fets biogràfics i del relat mitjançant imatges prou tendres de l'escriptora i dels animals que hi donen títol.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGE 185. Primeres pàgines de *Gallines de Guinea* a les Publicacions de l'Abadia de Montserrat: Mercè Rodoreda, *Gallines de Guinea*. Dibuixos: Carme Solé Vendrell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989. (El Tinter dels Clàssics; 20), p. 2-3.

Les il·lustracions de Carme Solé Vendrell, així, són les responsables principals d'acostar al públic infantil el text de Rodoreda i els paratextos que l'emmarquen. Des d'aquest punt de

vista, és especialment interessant constatar el canvi expressiu d'en Quimet, que passa de veure's prou content, entre el principi i fins a la pàgina on és amb l'home del carro (més o menys a mig conte), a estar veritablement trist, al final. La progressió de la seva expressió, des que veu la parada de les gallines de Guinea per primera vegada fins que arriba a casa i plora agafat a la seva mare, resulta ben significativa de les emocions del personatge, que transiten des de l'estupefacció inconscient a la pena profunda i la plena consciència:

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 186-195. Progressió de l'expressió del protagonista de *Gallines de Guinea* a l'edició de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat: Mercè Rodoreda, *Gallines de Guinea*. Dibuixos: Carme Solé Vendrell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989. (El Tinter dels Clàssics; 20), p. 5, 9, 10, 11, 13, 15, 17, 21 i 22.

L'opció per mostrar un Quimet més o menys content en les imatges de la primera meitat de l'obra, tot i que el text de Rodoreda més aviat indica un estat d'ànim contrari, sembla respondre a una doble voluntat: alleugerir la pesantor de l'atmosfera que crea la narració des de bon començament per permetre l'entrada progressiva dels petits lectors en l'univers ficcional i, al mateix temps, marcar de manera més clara l'impacte que l'experiència del mercat té en el personatge per facilitar-ne la comprensió. Aquesta relativa simplificació dels plans significatius del text en la narració visual respon a la lògica i el sentit del llibre del 1989, on les magnífiques imatges de Solé Vendrell exerceixen de pont efectiu entre el relat que Rodoreda va escriure pensant en un lector adult i el volum concebut per fer conèixer la seva producció al públic en formació.

La selecció de les escenes representades i la manera concreta com es representen denoten, també, aquesta doble funció atenuant i esclaridora. D'aquesta manera, el desordre i el capgirament de coses al pis que el text explicita esdevenen un conjunt prou endreçat i harmònic de maletes, cistells, sacs i altres elements en els dibuixos de Solé Vendrell; la dificultosa baixada de l'escala per part d'en Quimet s'il·lustra com un passeig sense esculls; l'entorn decebedor i el tràfec frenètic que contempla el personatge al carrer es converteixen en la visió embadalida del conill que treu el nas del cistell d'una dona, prou més agradable a

la vista que no pas la seva descripció escrita; l'embolic del carro d'aviram engabiat es tradueix en la fantasia i l'alegria del protagonista en imaginar-se amb l'oca com a mascota; el món ambigu del mercat (on vida i mort es barregen de manera bigarrada) es perfila com un espai prou serè, i la salvatge experiència de la crueltat, la barbàrie i el destí fatal de l'existència es formalitzen en unes imatges prou sòbries de les males cares dels personatges, de la violència de la venedora amb una gallina de Guinea i de la immobilitat dels animals mancats, ja, de vida. Tot plegat, a més, s'acompanya de tres il·lustracions de caire positiu: el gat somrient, una gallina de Guinea en llibertat pel camp —símbol de la il·lusió d'escapar-se de la mort que el conte dinamita— i, un cop tancat el text, diverses gallines de Guinea vives, que suggereixen l'esperança que no totes les representants de l'espècie hagin sucumbit a la crueltat de la venedora.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 196-204. Selecció i representació visual d'escenes a *Gallines de Guinea* (1989): Mercè Rodoreda, *Gallines de Guinea*. Dibuixos: Carme Solé Vendrell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989. (El Tinter dels Clàssics; 20), p. 4-5, 7, 9, 10-11, 12-13, 14-15, 16-17, 18-19, 20-21 i [24].

Un últim complement aspira a assegurar l'interès i la comprensió de les criatures: el vocabulari final, fet amb la voluntat d'ajudar a entendre els mots potser menys familiars per als petits lectors de finals dels anys vuitanta.

El resultat de la combinació del relat de Mercè Rodoreda amb el format i el disseny del llibre dins de la col·lecció «El Tinter dels Clàssics», amb les dolces il·lustracions de Carme Solé Vendrell i amb els paratextos comentats, és una obra que sens dubte acosta un text complex i dur a un públic infantil que, d'aquesta manera, pot gaudir d'una de les gran autores catalanes del segle XX. O almenys, provar-ho.

2.3.1.2. «Viatge al poble dels guerrers» (*Cavall Fort*, 2012)

Segons recorda Mercè Canela, directora de *Cavall Fort*, «Viatge al poble dels guerrers» es publica a la revista a partir d'una idea d'un dels seus col·laboradors. «Encara que el text és per a lectors més grans que el públic central de *Cavall Fort* (9-13 anys), sabem que tenim lectors molt competents», afirma; per això diu que «excepcionalment, valia la pena de publicar aquest conte de Mercè Rodoreda». L'artífex de la proposta va ser Isidre Monés, gran lector i adaptador d'obres literàries al gènere del còmic. Ell va triar el text, en va elaborar la maqueta i va fer-ne les il·lustracions. La redacció va considerar que el projecte encaixava prou bé en el número del mes d'agost, habitualment centrat en el còmic.

No és estrany que la narració de Rodoreda agradés a l'il·lustrador, que no només s'ha declarat públicament admirador de Camus i Lovecraft i de la narrativa breu d'autors com Asimov, Borges, Cortázar i Kafka, sinó que ha manifestat que, molt més que les històries en si, li interessa la creació d'atmosferes o de situacions (Valenzuela, 2022). Monés, de fet, confessa ser més entusiasta de Víctor Català, Raimon Casellas i Pere Calders que no pas de Mercè Rodoreda. En llegir *Viatges i flors*, però, va trobar que hi havia diversos textos interessants, i que «Viatge al poble dels guerrers», concretament, era «gràficament molt potent» (són els seus mots). Va ser per l'interès a traspassar textos sencers a vinyetes (una activitat que ha dut a terme amb Kafka i Calders, entre altres) i per la receptivitat habitual de *Cavall Fort* (on ha pogut desenvolupar aquesta passió de convertir en còmics relats breus dels seus autors de referència), que Monés els va presentar el projecte, dut a terme amb completa llibertat.

El còmic il·lustrat per Isidre Monés respecta íntegrament el text de Mercè Rodoreda. Només hi ha un error de transcripció a la pàgina 32, on diu «l'esclat de l'or i de la plata *no em va fer tancar* els ulls» quan hauria de dir «l'esclat de l'or i de la plata *em va fer tancar* els ulls» (un error segurament provocat pel fet que després, quan es repeteix el paràgraf amb la reaparició dels guerrers, la negació sí que hi és). Els mots de l'escriptora se situen fora de les vinyetes, seqüenciats d'acord amb les vint-i-tres imatges que els il·lustren al llarg de sis pàgines.

A la primera pàgina es poden veure dues vinyetes amb el narrador apartant-se per no ser envestit per l'exèrcit i un primer pla de la cavalleria. A la segona, en canvi, n'hi ha cinc, que contenen: la bandera amb el lema dels soldats, sobre el fons que configuren; un contrapicat de la primera línia d'infanteria; un primer pla dels ulls del narrador, que s'hi fa ombra amb

una mà mentre observa l'escena; un primer pla del cap i l'instrument de tres trompeters, i la gran polseguera que queda quan desapareix l'exèrcit. La tercera pàgina la componen sis vinyetes: les tres primeres mostren el narrador adormit a terra, alçant-se en sentir novament l'enrenou i apartant-se davant l'embat dels soldats, que tornen a passar en direcció contrària; tot seguit hi ha un contrapicat en primer pla dels tambors, un primer pla de la bandera i la gran polseguera. A la quarta pàgina hi ha quatre vinyetes per il·lustrar la pregunta del narrador al pagès, un primer pla de la cara que aquest fa mentre respon, una panoràmica de les tendes on viuen els guerrers i una imatge del vell d'esquena, contemplant-los mentre passen. La cinquena pàgina està dedicada a les dones dels soldats: en tres vinyetes, se'n veuen cinc en el decurs de diverses accions (anar a buscar aigua al pou, collir fruita, recollir flors, saludar, somriure...). L'última pàgina desclou les cases i les estances on les dones esperen en tres vinyetes i centra la quarta i última en una nova imatge, ara lateral, de la cavalleria, que torna, un cop més, a passar.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 205-210. Còmic «Viatge al poble dels guerrers»: Mercè Rodoreda, «Viatge al poble dels guerrers». Il·lustració: Isidre Monés. *Cavall Fort*, núm. 1201/1202 (agost 2012), p. 31-36.

D'aquesta manera, el relat rodoredià queda visualment estructurat, de forma ben clara, en les dues parts que el constitueixen: l'una, l'experiència repetida que el narrador viu en relació amb els guerrers (el seu doble pas); l'altra, l'explicació que busca i que n'obté. Les imatges de la primera part contribueixen a la narració dels fets mitjançant la sensació general de moviment, resultant de quatre components: un nombre considerable de vinyetes (cinc i cinc a la segona i la tercera pàgines, després de les dues de la pàgina inicial, òbviament introductòria); la il·lustració de les accions físiques del narrador (apartar-se, dormir, despertar-se i tornar-se a apartar); la direcció de les il·lustracions centrades en els soldats (cap a la dreta primer i cap a l'esquerra després, com correspon al seu anar i venir), i la focalització en els elements destacats de l'exèrcit (la cavalleria, la infanteria, les trompetes, els tambors, la bandera i la pols, en els dos darrers casos amb l'èmfasi que suposa que

apareguin en dues vinyetes de dues pàgines diferents) des de perspectives diverses (panoràmica, primer pla, pla lateral, contrapicat...).

Les imatges de la segona part resulten força més estàtiques, en conjunt, d'acord amb la voluntat de representar tant la inacció efectiva subjacent a la pomposa activitat dels guerrers com l'espera de les seves dones,

totes joves, totes maques, altes i vincladisses com els jones de la riera, totes amb arracades de perles i amb una perla grossa muntada en cercle d'or i el cercle d'or passat en el dit gros del peu. Totes *ficades* en cases de pòfir i de marbre, amb emparrats de roses blaves en les marquesines dels cancells, *esperen* els seus homes nit i dia i *es migren de tant esperar* mentre ells banderegen...¹³

La uniformització que el text efectua de les esposes mitjançant el terme *totes* i el fet que, malgrat la seva joventut i la seva boniquesa (una boniquesa que s'estén als espais que habiten), s'avinguin a l'abandonament amb resignació, tenen la seva correlació en el rosa i el blau, dos colors predominants que, pouats del text, l'il·lustrador empra amb una evident funció irònica.

El nombre, la mida i la forma de les vinyetes i el cromatisme pels quals opta Monés, per tant, es posen al servei d'una gràfica clarament estereotipada, que exagera la sumptuositat de l'exèrcit per extremer-ne el contrast amb la seva activitat buida de sentit i recorre als clixés més prototípics de bellesa femenina per subratllar estentòriament l'absurditat de l'estoïcisme de les esposes. La darrera vinyeta, d'altra banda, s'assembla molt a la primera: amb un lleuger canvi de format i la inclusió de la bandera, amb els lemes difuminats (un detall que referma la dimensió paròdica del text), s'hi mostren els guerrers fent exactament el mateix que en l'inici del còmic. Aquesta similitud rebla el clau de l'exposició de l'estupidesa i la irracionalitat d'uns actes que, tot i ser ridículs, i força més innocus que els que caracteritzen la guerra de debò, no deixen de tenir efectes terribles. El còmic concebut i dibuixat per Isidre Monés, així, sintonitza plenament amb el relat de Rodoreda alhora que, per les seves característiques genèriques i per la concreció visual en què es formalitza, el fa més pròxim als interessos i les possibilitats interpretatives dels lectors infantils i juvenils.

13. Les cursives són meves.

2.3.1.3. *Viatge al poble de les trenta senyoretes* (Comanegra, 2019)

Viatge al poble de les trenta senyoretes, que Comanegra publica el 2019, és un àlbum amb uns paratextos molt interessants des del punt de vista del públic al qual pot arribar el llibre. La coberta, on predominen el color groc i les línies ondulants, mostra una figura femenina de la qual destaquen el cabell (que vola, voluminós, al vent), els ulls (uns ulls foscos, felins, que observen fixament el lector) i el gat negre sostingut i abraçat amb força. La impressió pertorbadora que, malgrat la sensació de llum generada pel groc, ofereix d'entrada aquesta figura principal té el seu contrapunt en la contracoberta, on hi ha una imatge que desprèn calma i serenitat perquè representa un cel gris suau, farcit d'estels que observen, des de baix i d'esquena al lector, dues persones: l'home que explica la història del poble (que assenyala amb el dit cap amunt) i qui narra el viatge que hi ha fet. El joc visual de contrastos (llum i inquietud a davant, foscor i tranquil·litat a darrere) neutralitza la potencial prevenció davant d'una història trasbalsadora que s'acaba mostrant, fonamentalment, com a contemplació i relat. Les guardes ratifiquen aquesta estratègia: si l'anterior es correspon amb el cel gris ple d'estels, la posterior el situa a la part inferior i el converteix, progressivament, en la continuació cromàtica de la coberta.

Sobre els caps de les dues persones que apareixen a la contracoberta, tanmateix, es poden llegir, a sobre del nom de l'autora i de l'il·lustrador (impresos en majúscules), uns mots que tornen a decantar la balança cap al plat de la sensació inicial, tot fa pensar que amb l'objectiu d'atraure els lectors interessats en misteris i rareses:

«Era un poble abandonat però bufó com un poble de joguina». Així arrenca el viatge a un poble perdut on, algun dia del mai-més, hi van viure una colla de senyoretes immaculades amb els seus gats caçadors i no, ni un sol home. Avui el cant dels ocells ensordeix aquell qui els visita amb una benvinguda de bellesa inquietant.

Aquest text de la contracoberta fa una picada d'ullet múltiple al jove destinatari potencial d'aquest àlbum mitjançant diferents elements: una referència implícita a *Peter Pan* («algun dia del mai-més»); els adjectius *perdut* i *inquietant*, respectivament referits al poble i a la bellesa de la benvinguda que hi fan els ocells al visitant, i la suggestió d'un paisatge

d'aventures via l'esment de les protagonistes amb els seus animals dedicats a l'activitat cinegètica («una colla de senyoretes immaculades amb els seus gats caçadors») i el subratllat de la perspectiva de gènere («no, ni un sol home»), en un conjunt referencial que pot fer pensar en el mite de les amazones. La combinació de tot plegat, per damunt de qualsevol altra cosa, reverteix en la idea del món terrorífic que pot constituir un entorn aparentment fet per al joc (cosa que fa pensar, també, en un determinat tipus de cinema que sol agradar molt als adolescents).

El paratext situat a la penúltima pàgina, just abans de la guarda posterior, al seu torn, és una nota sobre la narrativa de Rodoreda que se situa en aquesta mateixa línia. En nou ratlles se'n destaca el caràcter imaginatiu, pertorbador, irònic i delirant, sobretot amb relació a les darreres produccions:

La recreació de mons imaginaris perduts entre la memòria i el somni és un dels trets característics dels millors contes de Mercè Rodoreda, que arriben al seu clímax líric en el volum *Viatges i flors* (1980). Els «Viatges» d'aquell recull, escrits a Romanyà de la Selva mentre enllestia la novel·la *Quanta, quanta guerra [sic]*, ens porten les mirades de sorpresa del caminant desarrelat davant d'unes realitats sovint prou inquietants, sempre esmolades d'ironia i d'una bellesa corprenedora.

Tots aquestes components semblen pensats per apel·lar, sobretot, un públic jove. Les característiques del llibre com a objecte n'indiquen la funció de pont entre el text rodoredià, concebut en el marc d'un llibre per a adults, i uns lectors infantils i juvenils interessats en la ficció fantàstica, que tant d'èxit té en l'actualitat. Dani Torrent justament rememora que, a banda d'una col·laboració anterior amb Comanegra (que li havia publicat una obra), la seva línia d'il·lustració «misteriosa» (l'adjectiu és seu) explica l'encàrrec editorial, incloses la coberta, les guardes i la portada, perquè van considerar que aquest estil encaixava a la perfecció amb el projecte de publicar *Viatge al poble de les trenta senyoretes*. Jordi Puig i Ferrer, de la direcció editorial, ho ratifica: la manera de fer i la sensibilitat de Torrent van ser els factors que els van fer pensar que era el professional més adequat per posar imatges al text de Rodoreda; i, de fet, en valora el treball com a excel·lent en termes d'apropiació i de resultat.

L'il·lustrador, que havia llegit *Aloma* i *La plaça del Diamant* i havia vist escenificada *La mort i la primavera*, recorda amb plaer la lectura del relat, però també les dificultats

d'il·lustrar-lo pel seu caràcter el·líptic i, al mateix temps, extraordinàriament descriptiu. Segons ell, la representació literària d'un món idíl·lic (almenys en un cert sentit) i d'una puresa que, al mateix temps, es consumeixen a si mateixos i són, respectivament, sinistre i erma, dota la història d'una foscor que l'allunya de la literatura infantil i que, per tant, plantejava molts interrogants a l'hora de posar-hi imatges. Les dues primeres il·lustracions acabades que va ensenyar a Comanegra, en realitat, van fer una certa por a l'editorial, que no volia que resultessin massa fosques.

A partir d'aquesta posada en comú inicial, de la pròpia lectura del text i dels reptes que implicava, a nivell plàstic, Dani Torrent va basar-se en referents noucentistes (esmenta específicament Joaquim Sunyer) per als detalls i la idealització de la vida casolana i burgesa de les senyoretes; i també va decidir contraposar un present fosc, amb predomini del gris del paper i dels colors vermell i blau de les tintes, a un passat lluminós, amb predomini del crema del paper i dels colors groc i blau. El problema de com mantenir aquesta estructura cromàtica en la il·lustració del poble veí, però, va fer-li reservar el groc sobretot per a l'impacte de la primera visió del poble protagonista en els anys de vida de les senyoretes.

Aquest joc cromàtic funciona a la perfecció, en l'àlbum, per diferenciar els dos temps del text —el de la narració, corresponent a una nit, i el de la història del poble, corresponent al periple de les senyoretes—, cosa que ajuda el lector en formació a comprendre'n la combinació i, en conseqüència, a seguir el relat sense dificultat gràcies a la possibilitat de copsar-ne visualment el contrapunt temporal. És significatiu, tanmateix, que a mesura que avancen les pàgines el blau vagi impregnant discretament les imatges del passat i el groc vagi penetrant subtilment les del present. Passat i present es fusionen a poc a poc, d'aquesta manera, en el progrés d'una narració la penúltima il·lustració de la qual ja ho conté tot (passat i present) a la llum del dia que tot just comença, precisament quan el text acaba amb aquesta observació de l'home que ha explicat la història del poble a la persona vinguda de fora (una observació patinada d'una fina ironia rodolediana, que fa imaginar clarament el somriure de l'escriptora): «Ara que, s'ha de confessar amb una mà damunt del pit, el poble encara és una preciositat. Miri'l, ara que el sol naixent hi cau de ple...».

**IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD
(SUBJECTES A DRETS)**

IMATGES 211-213. Exemple de contrapunt cromàtic i última pàgina amb text de Mercè Rodoreda, *Viatge al poble de les trenta senyoretes*. Il·lustracions de Dani Torrent. Barcelona: Comanegra, 2019. (Clàssics Il·lustrats), s. p.

Les imatges que obren i tanquen l'àlbum, així mateix, il·lustren molt bé la idea del viatge, perquè s'hi veu la persona que arriba de nit al poble i en marxa poc després que surti el sol, un cop coneguda la història. El darrer dibuix de Dani Torrent accentua encara més el concepte mitjançant la inclusió d'un tren, i hi suma visualment el record del passat mitjançant una mena de núvols grocs que, contemplats per la veu narrativa, remetent a les senyoretes, en plena sintonia final amb com les dues gammes de color s'han anat trobant gradualment l'una dins l'altra, igual que el present i el passat ho han fet dins del relat.

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGES 214-215. Primera i última il·lustracions de Mercè Rodoreda, *Viatge al poble de les trenta senyoretes*. Il·lustracions de Dani Torrent. Barcelona: Comanegra, 2019. (Clàssics Il·lustrats), s. p.

L'element visual que més crida l'atenció al coneixedor de *Viatges i flors* és l'opció per una narradora. Preguntat sobre per què va triar dibuixar una figura femenina, Dani Torrent respon que, com que no es diu res de qui relata el seu viatge al poble, una dona de mitjana edat que hi té «una mena d'ensomni estrany (real o no)» li permetia establir un vincle directe amb els temes de la virginitat i la infecunditat de les senyoretes. Va ser des d'aquesta perspectiva, doncs, que va concebre el personatge que arriba al poble i en descobreix la història. Aquesta llicència del canvi de sexe per part de l'il·lustrador s'explica en el marc de la lectura descontextualitzada de «Viatge al poble de les trenta senyoretes», és a dir, al marge del conjunt del llibre publicat per Rodoreda el 1980 (on queda clar que el narrador és un home), i, com la resta de components, es fonamenta en una interpretació imatgística que aspira a aproximar el relat al públic infantil i juvenil.

Aquesta era, d'entrada, una de les intencions de Comanegra, que alhora volia esquivar la reducció literària que sempre suposa una adaptació textual. Segons detalla el director

editorial, Jordi Puig i Ferrer, això explica la col·lecció on es publica *Viatge al poble de les trenta senyoretes*, a què precedeixen *El gat negre mala bèstia i salvatge* (2018), de Maria Aurèlia Capmany i Natalia Zaratiegui; *El principi de tot* (2017), de Manuel de Pedrolo i Pep Boatella, i *El barret prodigiós i la barraca de monstres* (2016), de Pere Calders i Pep Boatella. Recomanats a partir dels 11 anys en les fitxes tècniques dels llibres que elabora l'editorial, l'objectiu que aquests «Clàssics Il·lustrats» facin de pont entre els lectors preadolescents i els grans autors de la literatura catalana s'acompanya, tanmateix, d'altres finalitats complementàries. Puig destaca que es tracta de recuperar grans textos de grans autors amb uns altres ulls, en pla d'igualtat amb grans il·lustradors, a fi de travessar fronteres generacionals, trencar tòpics, eliminar pors, proporcionar lectures diferents de les obres, oferir al públic adult el que es podrien considerar peces de col·leccionista i propiciar l'interès dels joves per la producció dels escriptors patrimonials. A pesar que ha estat una aventura de curta durada, Puig subratlla que és d'aquelles aventures que deixen petja i fan goig d'haver viscut. La idea, d'altra banda, encaixa amb l'eclecticisme i les singularitats que caracteritzen Comanegra com a empresa editora (Nopca, 2017).

Tant la selecció del relat com el projecte del llibre en general van néixer per iniciativa de Puig mateix, que, entre els contes de Mercè Rodoreda, va triar «Viatge al poble de les trenta senyoretes» per la seva presumible accessibilitat en relació amb els joves destinataris de la col·lecció, per les seves diverses capes interpretatives, pel fet que s'hi articula un món la cruesa del qual no és explícita, per la nitidesa relativa de les imatges que s'hi construeixen i pel seu potencial com a porta d'entrada a l'univers de *Viatges i flors* (com a reclam per endinsar-se en el conjunt de l'obra). Atesa la naturalesa de la literatura rodorediana, la tria li va resultar força més difícil que en el cas dels volums anteriors. Segurament això explica l'èxit relatiu de *Viatge al poble de les trenta senyoretes* entre el públic general, encara que l'obra té un atractiu indubtable i demostra les possibilitats d'una transmediació feta a consciència.

2.3.2. Les edicions juvenils de la narrativa rodorediana de postguerra (o els llibres destinats, directament o indirecta, a l'àmbit educatiu)

Tant les edicions d'alguns relats de *Vint-i-dos contes* de Mercè Rodoreda en antologies pensades per al treball a les aules de secundària com les edicions juvenils i escolars de les seves grans obres escrites entre el 1962 i el 1980 ofereixen un panorama força menys interessant, des de l'òptica de la literatura infantil i juvenil, que el corpus que ha estat analitzat fins aquí. Les dues raons clau d'aquest fet, estretament vinculades, són els destinataris i el context que expliquen uns llibres concebuts per a l'àmbit educatiu i, per tant, amb una voluntat més didàctica que pròpiament literària; amb el benentès, és clar, que la producció rodorediana ja cobreix en si mateixa, i amb escreix, aquesta darrera dimensió. D'aquí que, des dels anys vuitanta i fins avui, hagi format part de les lectures obligatòries de secundària.

D'acord amb aitals circumstàncies, els formats d'aquests llibres són essencialment funcionals. Les mides, convencionals, s'ajusten a les col·leccions on es publiquen les narracions o als dissenys habituals dels volums per a joves i adults. Encara que les cobertes procuren oferir un cert atractiu per als lectors adolescents (cal dir que amb més o menys fortuna en la tria de les imatges), allò que en destaca, per damunt de tot, són tant els materials acadèmics sobre les obres com, quan n'hi ha, les propostes de treball que les acompanyen (presentacions, bibliografia, activitats, etc.). Ideats, els uns i les altres, no només per a l'alumnat, sinó en especial per al professorat, aspiren a facilitar la formació literària que cal dur a terme per prescripció curricular. Des de la perspectiva dels paratextos, ressalten les diferències entre les edicions de la narrativa breu i de les novel·les, resultants del fet que van a càrrec d'empreses editores amb plantejaments dissemblants.

2.3.2.1. Contes i prosas poètiques

Les edicions juvenils de contes i prosas poètiques de Mercè Rodoreda apareixen en editorials, llibres i col·leccions clarament destinats al treball d'educació lectora per part dels centres educatius, per bé que en dues opcions clarament diferenciades: els reculls exclusivament dedicats a Mercè Rodoreda i les antologies que inclouen l'escriptora al costat d'altres autors.

2.3.2.1.1. ELS RECVLLS RODOREDANS: ANTOLOGIES I LLIBRES DE CONTES

Editorial Barcanova, pionera en l'edició de reculls rodoredians amb *La brusa vermella i altres contes*, es presenta a si mateixa en uns termes inequívocs:

Editorial Barcanova és una empresa fundada l'any 1980.

Les seves publicacions s'engloben en dos àmbits. En primer lloc, els llibres i materials escolars, elaborats amb la voluntat d'oferir eines eficaces per als alumnes i que potenciïn la tasca del professorat. En segon lloc, obres literàries per a totes les edats: primers lectors, literatura infantil, llibres per a joves i literatura per a adults.

Des dels seus inicis, l'activitat d'Editorial Barcanova ha estat plenament integrada en el teixit educatiu i cultural de Catalunya [...] (<https://www.barcanova.cat/sobre-barcanova-editorial> [consulta: 25 d'agost del 2021]).

La presentació a la xarxa de l'editorial per part del Grupo Anaya, al qual pertany el segell des del 1981, fa un èmfasi gens gratuït en la seva vinculació a l'escola: «Editorial Barcanova se ha convertido en marca de referencia para el mercado de contenidos educativos en lengua catalana» (<https://grupoanaya.es/editoriales/barcanova> [consulta: 25 d'agost del 2021]). S'entén, doncs, que quan el 1990 la «Biblioteca Didàctica Catalana», amb un nom ben significatiu, treu *La brusa vermella i altres contes* a cura de Ramon Prat, la idea sigui donar a conèixer la narrativa de Mercè Rodoreda a través d'unes narracions concretes i d'una visió global del conjunt de la seva producció; sense oblidar, però, el tractament del gènere literari en general. A més de la presentació de Prat i de les notes, del vocabulari i de les propostes de treball que acompanyen els textos, així ho indiquen els continguts de l'apèndix, on es defineixen els elements del conte, s'expliquen diversos recursos retòrics que s'il·lustren amb exemples dels relats precedents, s'estableixen les característiques del llenguatge dels personatges i es fan dos tipus de suggeriments de treball: panoràmics —sobre el temps de Mercè Rodoreda, el context històric de la seva literatura, el conte com a gènere, l'exili, les diverses obres de l'escriptora i els símbols que hi apareixen— i específics —sobre els contes del recull—, per acabar amb una sèrie d'orientacions amb vista a un comentari de text, una

llista de trets idiosincràtics dels relats recollits i una petita bibliografia dins de la qual s'inclouen tots els llibres de l'autora.

La tria concreta dels deu relats procedents de *Vint-i-dos contes* i tot allò que els complementa s'enfoca, per tant, a la feina que es preveu de fer als centres educatius. El resultat és un tipus d'edició que fa de força mal llegir i esdevé poc atractiva a causa de la presentació final dels textos, determinada per la quantitat de coses que s'hi afegeixen amb vista al treball didàctic (numeració de línies, vocabulari i anotacions).

IMATGES ELIMINADES PER A LA PUBLICACIÓ AL DDD (SUBJECTES A DRETS)

IMATGE 216. Última pàgina de «La sang» a Mercè Rodoreda, *La brusa vermella i altres contes*. Edició a cura de Ramon Prat. Barcelona: Barcanova, 1990. (Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana; 12), p. 46-47.

Quan, el 2002, *La brusa vermella i altres contes* es converteix en el número 39 d'«Antaviana Jove. Clàssics Catalans», Ramon Prat deixa ben clars els paràmetres de selecció i transcripció dels deu relats. Els primers reafirmen la vocació didàctica d'unes edicions que no interpel·len pas tothom, sinó que es proposen contribuir a l'educació literària dels estudiants de secundària del país:

Aquest recull és una tria de l'obra *Vint-i-dos contes*, que s'ha fet obeint a finalitats pedagògiques: s'han buscat contes que fossin representatius, la dificultat dels quals no fos cap trava per a una bona comprensió.

S'han reproduït els textos de l'edició de l'Editorial Selecta-Catalònia (1989), però amb les variacions que la mateixa autora hi va fer per a l'edició de les *Obres completes* (Edicions 62, 2 vols., 1976 i 1978).

Aquesta voluntat didàctica és la mateixa que explica els volums de narracions de Mercè Rodoreda editats per Hermes i Educaula. Hermes publica la primera edició escolar de *La meva Cristina i altres contes* a finals de l'any 2001 en una col·lecció, «Biblioteca Hermes», que, segons consta en la solapa de la coberta, «combina el rigor filològic amb la intenció didàctica» per «apropar els clàssics catalans, d'una manera pedagògica i amena, als lectors i lectores adolescents i al públic en general, amb l'objectiu de fomentar el plaer per la lectura

i la literatura catalana». Carme Arnau, una de les principals estudioses de Rodoreda, s'hi ocupa dels paratextos, descrits així globalment en la mateixa solapa:

Els textos literaris, editats per especialistes en l'obra, van acompanyats de dos tipus de notes: dubtes de vocabulari i comentaris generals; i també d'una introducció, amb la biografia de l'autor, la contextualització de l'obra, alguns fragments bibliogràfics i un quadre cronològic; i d'unes activitats de comprensió i anàlisi per aprofundir en els aspectes més rellevants del text.

En el cas concret de *La meva Cristina i altres contes*, Arnau resumeix la vida i l'obra de Rodoreda, en ressegueix la trajectòria com a autora de narrativa breu, desglossa els components principals dels relats del recull (amb un focus específic en els personatges, els escenaris, els temes i l'estil que els caracteritzen) i incorpora tres lectures crítiques, una nota a l'edició i una cronologia abans de les narracions. Després, proposa vuit activitats generals al voltant del conte com a gènere, el motiu de la metamorfosi, el cinema i els autors que van influir Rodoreda, les relacions intertextuals dels seus contes amb textos de Franz Kafka i Katherine Mansfield, les visions que contenen els relats rodoredians i la seva possible adaptació teatral. Arnau hi afegeix, encara, entre tres i deu tasques concretes per a cada narració, que sumen un total de noranta-cinc activitats i cobreixen un amplí ventall de possibilitats: des d'aspectes tan específics com els noms dels personatges, les frases interrogatives, els colors, les comparacions o els objectes fins als elements més estructurals i genèrics, com el rerefons històric, els espais, la perspectiva narrativa, les descripcions, etc. Una breu bibliografia completa el llibre.

Els reculls de contes de Mercè Rodoreda apareguts a Edicions 62 i Educaula, publicats dins de la col·lecció «Educació 62» el 2008, el 2010 i el 2011, respectivament, són a càrrec de Carme Arnau mateix en dos casos (*Semblava de seda i altres contes* i *La meva Cristina i altres contes*) i de Marta Nadal en un (*Viatges i flors*). Es tracta d'obres que, a partir d'un únic esquema constituït per un estudi inicial, els textos de Rodoreda al centre i les propostes de treball i els comentaris de text al final, introdueixen la figura de l'escriptora i situen el recull literari, abans d'encetar-ne la lectura, per desplegar, un cop feta, diverses opcions amb l'objectiu d'aprofundir-hi; normalment, mitjançant preguntes i activitats tant al voltant dels textos com de l'autora i de tot allò que en caracteritza la producció i el context històric i cultural. Les relacions intertextuals, les tècniques narratives, el llenguatge, els recursos

retòrics, la simbologia, els personatges o els espais són alguns dels focus d'aquestes propostes, concebudes com un instrumental de suport als docents i que, en conseqüència, manquen d'interès literari en si. Tampoc no en tenen, com era de preveure, els paratextos que acompanyen les antologies no rodoredianes que inclouen narracions de l'autora.

2.3.2.1.2. ANTOLOGIES QUE INCLOUEN NARRACIONS DE L'AUTORA

La funcionalitat escolar presideix igualment les antologies de diversos autors publicades fins avui on es recullen contes de Rodoreda. *Quinze són quinze*, de què s'ha parlat en el seu moment i que és la pionera, presenta, tanmateix, un tret diferencial: és fruit del treball d'Emili Teixidor amb els seus alumnes. Les altres, en canvi, sorgeixen de la voluntat de proporcionar material didàctic que faciliti els aprenentatges prescrits pel currículum i apareixen en editorials significatives: la barcelonina La Magrana i la valenciana Bròsquil.

Contologia surt dins d'una col·lecció per a joves, «L'Esparver Llegir» (1981-2000), que, originalment creada per l'editorial 7 × 7, aviat passa a La Magrana i té un gran èxit (Portell, 2019). L'obra es presenta directament, el 1991, com «una aportació més al conjunt d'antologies de narrativa que hi ha al mercat editorial», amb la finalitat d'

[...] aproximar el lector, sobretot els estudiants de BUP, a una lectura de textos que prescindeix de les classificacions [cronològiques] esmentades, perquè la nostra intenció és l'estudi dels contes literaris com una determinada forma i manera de narrar (p. 5).

D'acord amb aquest plantejament, Albert Planelles i Francesc Vernet, bons coneixedors de les aules (el primer, per exemple, és catedràtic de llengua i literatura catalanes a l'Institut Montserrat de Barcelona), agrupen els relats en tres seccions: la primera fa referència als punts de vista narratius, i s'hi situa «En el tren»; la segona correspon als procediments, i s'hi inclouen «Un ramat de bens de tots colors (monòleg líric)» i «El gelat rosa»; la tercera s'enfoca en l'extensió de la narració, amb textos breus que tenen identitat pròpia dins del conte, i no s'hi incorpora cap text de Rodoreda. Finalment, hi ha un apartat d'exercicis on, en relació amb els contes de l'autora, es demana d'argumentar el tipus de desenllaç d'«En el tren», es pregunta per què el monòleg d'«Un ramat de bens de tots colors (monòleg líric)»

no és interior i es proposa comparar «El gelat rosa» amb «Tres sorores», de Salvador Espriu, des de la perspectiva de l'ordre de la narració.

Contes del segle XX (2003), al seu torn, ofereix un vocabulari i conté tasques de comprensió, anàlisi tècnica, reflexió i recerca sobre «La brusa vermella», que és l'únic relat rodoredià antologat. Aquestes tasques es despleguen mitjançant preguntes, activitats d'escriptura, un visionat cinematogràfic i la recerca d'informació, que la seva responsable, la professora universitària Carme Gregori, centra, d'una banda, tant en els components concrets del relat com en aspectes més generals (el títol, el tema i l'argument, l'estructura narrativa, l'espai i el temps, els personatges, el llenguatge, la narració i la descripció i els recursos expressius) i, de l'altra, en la producció de Mercè Rodoreda, en alguns dels seus trets distintius i en el funcionament de la perspectiva com a procediment narratiu. El propòsit global de la inclusió d'un text de l'escriptora a *Contes del segle XX*, doncs, coincideix només parcialment amb el de *Contologia*, perquè, a més del treball específic sobre un exemple que permeti aprofundir en la comprensió dels components del gènere contístic, també hi ha la voluntat de donar a conèixer la figura i l'obra de Rodoreda, en conjunt, als joves lectors. Aquesta intenció aproxima *Contes del segle XX* a *Quinze són quinze*, per bé que el seu procés de confecció resulta completament dissemblant. Cal dir que l'antologia de Gregori surt dins d'una col·lecció, «Lletra Llarga», que es distingeix per no prioritzar la novel·la, modalitat preferent de la majoria de «les col·leccions de narrativa més reconegudes i significatives de les editorials valencianes més professionalitzades i comercials» (Fluixà, 2011, p. 74).

2.3.2.2. Novel·les

Les novel·les de Mercè Rodoreda han estat objecte de dues menes d'edicions juvenils. Hi ha, com s'ha dit, les que s'inscriuen en col·leccions amb la mateixa intencionalitat didàctica que presideix les edicions d'antologies de contes tot just comentades, i que es poden considerar, en conseqüència, edicions escolars. I n'existeixen, també, edicions dins de col·leccions per a joves, però amb unes característiques que les fan aptes per a qualsevol tipus de públic, i que es poden considerar, per tant, edicions per al públic general, cosa que les diferencia dels reculls de narrativa breu.

2.3.2.2.1. EDICIONS JUVENILS ESCOLARS

Només dues de les novel·les de postguerra de Mercè Rodoreda es publiquen en format escolar: *Aloma* i *La plaça del Diamant*. La raó cal buscar-la en els dipositaris dels drets d'edició. D'una banda, només l'obra del 1938 revisada per l'autora el 1969 pertany a un segell que no sigui Club Editor (Edicions 62), cosa que explica que se n'hagin fet dues edicions concebudes per a l'educació secundària, que a més han tingut nombroses reimpressions entre el 1996 i l'actualitat. D'altra banda, la narració protagonitzada per Natàlia/Colometa surt en dues edicions destinades a l'àmbit educatiu, però totes dues són anteriors al 2005 i, en un cas, es tracta d'una coedició de Bromera amb Club Editor; és a dir, que apareixen abans que Maria Bohigas Sales recuperi l'empresa de la seva família.

Edicions 62 té present l'escola des dels seus inicis. Quan el 1996 treu una nova edició d'*Aloma* a «El Cangur Plus», «amb un pròleg i un apartat final de Josefina Figuerola Garreta», com consta a la coberta, ja s'hi adreça clarament. A la introducció, Figuerola parla de l'autora, les etapes de la seva narrativa, el temps, *Aloma* i, finalment, el temps a *Aloma*. En la darrera secció, titulada «Per llegir millor», incorpora una sèrie d'explicacions complementàries a fi de facilitar la comprensió de l'obra i les acompanya d'exercicis perquè els lectors assimilin els continguts del cas. Després d'anys de reimpressions, el 2001 aquesta *Aloma* passa a les sèries «Butxaca» d'«El Cangur» i «Biblioteca Mercè Rodoreda» sense modificació; l'aportació de Figuerola, de fet, s'hi manté fins que el 2006 apareix una altra edició escolar de la novel·la com a número 16 de la col·lecció «Educació 62», dedicada a lectures prescriptives i recomanades a l'educació secundària i estrenada el juliol del 2005 amb *K. L. Reich*, de Joaquim Amat-Piniella.

En aquesta edició d'«Educació 62», per començar, Neus Real introdueix la figura de Mercè Rodoreda, en resumeix la biografia i presenta els aspectes fonamentals d'*Aloma*. Acabada la novel·la, la curadora proposa una sèrie d'activitats destinades a comprendre-la en profunditat; focalitzades sobretot en l'estructura, els personatges, la intertextualitat, l'estil, el protagonisme de Barcelona i la perspectiva narrativa, aquestes activitats contemplen, així mateix, la producció de l'escriptora, la seva vida i la diferència entre realitat i ficció. En un

moviment paral·lel a l'edició que anava a cura de Figuerola, aquests paratextos no canvien quan el llibre es traspassa al segell Educaula el 2009; ni tampoc quan se'n renova el contracte amb Real el 2021, malgrat que la investigadora indica a l'editorial que convindria actualitzar les propostes de treball vistos els canvis socials i pedagògics dels darrers quinze anys en relació amb l'alfabetització digital, els perfils de l'alumnat i l'ús de les noves tecnologies per part de joves i docents.

Una altra col·lecció d'Edicions 62 ben explícita en el nom que inclou *Aloma* és «Clàssics de la Literatura Juvenil», publicada per l'editorial en col·laboració amb el diari *Ara* (Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 2013). Aquest és un cas una mica especial, ja que «Clàssics de la Literatura Juvenil» es concep com un conjunt tancat, de quiosc i amb una subscripció que suposa el regal del llibre al centre educatiu o l'entitat que el lector decideixi, per bé que la publicitat posa el focus sobretot en l'escola (una estratègia clara de promoció i venda). Entre el 2013 i el 2014 s'hi publiquen trenta-tres títols nacionals i internacionals d'autors de referència (Verne, Pedrolo, Calders, Teixidor, Poe, Carroll, Wells, etc.); la novel·la de Mercè Rodoreda hi apareix, significativament, en quart lloc. El text, com és normal en aquesta mena de propostes, no s'acompanya de cap pròleg ni d'activitats.

Les edicions escolars de *La plaça del Diamant*, paral·lelament, arriben de mans de dues empreses que també manifesten una vocació educativa explícita des de la seva fundació: Bromera, del País Valencià, i Hermes Editora General, de Barcelona. El 1997, quan Bromera s'alia amb Club Editor, l'encarregat dels paratextos que acompanyen la famosa novel·la del 1962 és el mestre i escriptor d'Alzira Josep Antoni Fluixà, autor d'una introducció on es presenten l'autora i la seva obra (tant globalment com amb una atenció específica a *La plaça del Diamant*), de les notes que acompanyen el text i d'unes propostes didàctiques finals que s'ofereixen com «un instrument auxiliar, sempre que calga, de la tasca lectora», adaptable a les necessitats dels discents i els docents. Aquestes propostes didàctiques es divideixen en quatre blocs, respectivament focalitzats en el context històric i literari, l'escriptora i la seva producció, la comprensió i interpretació de *La plaça del Diamant* i l'extensió de la lectura a altres activitats, com ara el visionat de l'adaptació cinematogràfica que en dirigeix Francesc Betriu, el debat, l'escriptura creativa, etc.

Sis anys després, la segona edició escolar de *La plaça del Diamant* apareix en la col·lecció «Biblioteca Hermes», que, com s'ha comprovat, aspira a la qualitat, però té una

intenció tan divulgativa com didàctica. Carme Arnau, que torna a ser la responsable de l'edició després d'haver-se encarregat de *La meva Cristina i altres contes* per a la mateixa editorial, hi torna a presentar Mercè Rodoreda en general i proporciona un comentari detallat de la novel·la, al qual afegeix dues pàgines de lectures crítiques (consistents en fragments procedents dels pròlegs de l'autora i de Joan Sales a la vint-i-sisena edició i dels articles de Gabriel García Márquez i Joan Triadú sobre Rodoreda i sobre la novel·la, apareguts, respectivament, a *El País* el 1983 i a *Serra d'Or* el 1962) i una cronologia. Per tancar el volum, Arnau fa cinquanta-quatre propostes d'activitat a l'entorn de l'obra, d'una banda, i hi incorpora una bibliografia, de l'altra. Les activitats es focalitzen en el lema, el títol, la veu narrativa, les fonts literàries, la protagonista, l'humor, la dimensió tràgica, els personatges, el final, les descripcions, la realitat històrica, l'espai, les festes, els símbols, les tècniques narratives, el llenguatge i les flors de l'obra.

En tots els casos excepte en el de la col·lecció «Clàssics de la Literatura Juvenil», la diferència d'aquestes edicions juvenils respecte de les altres edicions d'*Aloma* i *La plaça del Diamant* que circulen radica en el suport acadèmic i didàctic que aporten les introduccions i el material que les complementa. Vet aquí cinc productes específicament enfocats als espais educatius formals, on els lectors no troben les contribucions literàries a la producció rodorediana que, per contra, nodreixen les edicions concebudes amb una voluntat estrictament cultural i literària en l'àmbit de la literatura infantil i juvenil. El mateix ocorre amb les edicions per al públic general d'aquestes i altres novel·les de postguerra en col·leccions juvenils.

2.3.2.2.2. EDICIONS JUVENILS PER AL PÚBLIC GENERAL

Les edicions per al públic general de les novel·les de postguerra de Mercè Rodoreda que es publiquen en col·leccions juvenils són responsabilitat exclusiva de dues editorials, una de les quals concentra la pràctica totalitat dels títols. La sola excepció n'és *Aloma*.

Des que Rodoreda va revisar-la durant la segona meitat dels anys seixanta per donar-ne el text definitiu, Edicions 62 manté aquesta novel·la entre les seves obres de capçalera i la treu en formats adreçats tant als adults com als adolescents. La col·lecció juvenil on s'inclou

és «El Cangur, Col·lecció Universal de Butxaca», que el 1974 inaugura *Narracions* de Salvador Espriu amb l'objectiu de proporcionar llibres assequibles i atractius a un públic ampli (jove sobretot, però també adult) i que, entre edicions i reimpressions, fins a principis del segle XXI dona al públic gairebé quatre centenars de llibres d'escriptors catalans i estrangers (Sagarra, Capmany, Roig, Fromm, Calvino, Gorki i molts altres). *Aloma* en constitueix el número 34, d'aquesta col·lecció de referència, d'una empresa editorial de referència, en el mapa cultural català des de mitjans dels anys setanta.

Club Editor, propietari dels drets de publicació de la resta de novel·les que Rodoreda va donar al públic des del 1962, ha optat per una estratègia similar a la d'Edicions 62 —la doble edició en format juvenil i per a adults— des dels anys noranta. Atesa l'obligatorietat de la producció de l'escriptora a les aules de secundària entre els anys vuitanta i les primeres dècades del segle XXI, l'editorial inclou les obres de Rodoreda tant en la seva col·lecció central per al públic general com en la seva sèrie destinada als joves. D'aquí que *Mirall trencat*, *La plaça del Diamant*, *Jardí vora el mar*, *El carrer de les Camèlies* i *Quanta, quanta guerra...* es trobin simultàniament a «El Club dels Novel·listes» (on van aparèixer originalment i se segueixen publicant) i a «Club Editor Jove».

Mirall trencat estrena aquesta política de doble edició el 1991, i la segueixen *La plaça del Diamant* el 1992 i *Jardí vora el mar* el 1996. A partir del 2005, quan Maria Bohigas Sales renova formalment la col·lecció juvenil, s'hi sumen *El carrer de les Camèlies* i *Quanta, quanta guerra...* L'atractiu i l'interès per als lectors en formació d'aquest conjunt novel·lístic es potencien, més enllà del disseny de les cobertes (prou sobri), mitjançant la incorporació de noves lectures dels textos, sempre en posició de postfaci i a càrrec d'especialistes, investigadors i escriptors com Marta Nadal, Maria Barbal, Meritxell Talavera, Roser Porta, Xavier Pla i Antoni Mora, que aporten les seves interpretacions de les novel·les (en algun cas, com el de Talavera, a partir d'una important tasca de recerca que ha revertit en la troballa de l'exemplar de *La plaça del Diamant* enviat a la censura). Significativament, a l'hora de fer-ne les versions electròniques, Club Editor tria, quan existeixen, aquestes edicions; només *La mort i la primavera*, com que no és a la col·lecció «Club Editor Jove», es correspon, en digital, a l'edició d'«El Club dels Novel·listes».

Consignem una obvietat: cap d'aquestes novel·les no és pròpiament juvenil, i únicament *Aloma* té una protagonista amb una història que es pot associar més directament a

l'adolescència (un fet explotat a «Educació 62» mitjançant una imatge de coberta triada per atraure aquest públic —vegeu les imatges 23, 47, 48 i 49 d'aquest treball—). D'aquí que tant Edicions 62 com Club Editor mantinguin les obres en col·leccions per a adults. Que també les incloguin en col·leccions juvenils sembla explicar-se més per motius comercials que no pas literaris. Les xifres de vendes de les lectures que cal fer per prescripció curricular solen ser molt més altes (fora dels *best sellers* generacionals) que les d'altres llibres juvenils. De manera que les editorials procuren treure les novel·les amb cobertes d'estètica més pròxima als joves i hi afegeixen complements per ajudar tant els adolescents com els seus professors a enfrontar-s'hi acadèmicament sense que els llibres derivin en edicions explícitament escolars. Aquest fenomen s'emmarca en un panorama editorial on «la concentració de segells en grans grups, d'una banda, i, de l'altra, la proliferació de noves microeditorials i petites firmes independents que intenten cobrir aquells espais del mercat literari als quals no arriben les grans apostes comercials, han canviat de dalt a baix l'estructura del sector» (Marín, 2019b). Un panorama de què Edicions 62 i Club Editor són exponents pel tipus d'empresa que representen i pel pols implícit que sostenen, cosa que explica que aprofitin al màxim aquells títols que, com els de Rodoreda, constitueixen un valor segur.

Vet aquí un exemple de traspàs de fronteres (si més no aparent) que respon a motius fonamentalment pràctics, però que evita la fesomia didàctica per desmarcar-se dels volums obertament destinats als centres educatius, menys considerats socialment i culturalment en la mesura que es caracteritzen pel didactisme. La recepció d'uns productes i dels altres, no obstant això, exposa que els lectors, en realitat, no els diferencien tant. Els crítics, per contra, sí que ho fan.

3. La recepció del corpus

Com és sabut, el sistema de comunicació literària s'articula en l'espai d'intersecció de la producció, la transmissió, la recepció i la transformació; és a dir, allà on conflueixen autors, editors, lectors i crítics, traductors, adaptadors i docents (Escudero, 2021, p. 24-25). Si la delimitació i l'anàlisi del corpus infantil i juvenil rodoredià s'havien de centrar necessàriament en els emissors —en la producció i la transmissió— per determinar de quins textos concrets estem parlant, d'una banda, i per veure com s'han editat en qualitat d'oferta destinada al públic en formació, de l'altra, ara ha arribat el moment de considerar la manera en què els productes en qüestió han estat rebuts per part dels seus dos grans receptors socials, la crítica i el públic.¹⁴

D'acord amb les dades recollides en el decurs d'aquesta investigació, els llibres més pròpiament infantils de Mercè Rodoreda i els textos que se n'han publicat en edicions juvenils i escolars semblen haver estat objecte d'una acollida crítica limitada, ja que no n'hi ha gaires ressenyes ni comentaris a la premsa. Això és així, si més no en part, per raons que

14. De tots els agents implicats en el sistema de comunicació literària, aquest estudi n'exclou els traductors i els adaptadors. Els primers, pel criteri lingüístic que hi ha a la base del corpus acotat, que no considera les versions en altres idiomes dels textos de Mercè Rodoreda. Els segons, perquè no s'ha fet cap adaptació, cap nova versió textual, de cap obra de l'escriptora. Com s'ha vist al llarg de l'anàlisi, totes les obres infantils i juvenils que configuren el corpus objecte d'estudi reproduïxen els textos de l'autora en la seva versió original, tan sols amb petites diferències formals entre elles però sense modificar-los substancialment per fer-los més accessibles als petits o joves lectors.

l'especialista en literatura infantil i juvenil Teresa Mañà ha sintetitzat en dues panoràmiques del 2020 i el 2021 a la revista *Serra d'Or*:

La difusió dels llibres infantils segueix quedant relegada a les publicacions especialitzades com «Faristol», que, gràcies a les xarxes, pot tenir una projecció més gran en un moment en el qual els blogs disminueixen la seva activitat i Twitter i Instagram són els canals omnipresents per la seva facilitat i immediatesa, tot i que han de lluitar contra la fugacitat de l'efímer. A la vegada, llibreries especialitzades i biblioteques —particularment el Servei de Documentació de Literatura Infantil i Juvenil de la Biblioteca Xavier Benguerel— organitzen tota mena d'activitats per divulgar i estudiar els llibres infantils (Mañà, 2020, p. 68).

La difusió de continguts sobre literatura infantil fa molt temps que ha depassat —i gairebé abandonat— la premsa escrita per optar per altres vies a través de blogs —aprofitem per recomanar altre cop *Llibres al replà*—, les xarxes socials i també els pòdcasts (Mañà, 2021a, p. 68).

Diferent de la recepció crítica és com rep el públic els textos i llibres infantils i juvenils rodoredians, cosa que es pot resseguir mitjançant les xifres de vendes i els índexs de préstecs de les biblioteques. Malauradament, i com es consignava a la introducció, pel que fa a les primeres, la Fundació Mercè Rodoreda només compta amb dades des del 2007; pel que fa als segons, el Servei de Biblioteques de la Direcció General del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya en té únicament des del 2017, en el moment de redactar aquest estudi. La informació recollida sobre tot plegat, en conseqüència, és reduïda i poc representativa. No obstant això, val la pena incloure-la perquè se'n poden extreure, en primer lloc, una visió general de la recepció del corpus estudiat i, en segon lloc, algunes tendències de conjunt (que caldria confirmar o refutar, en el futur, amb treballs més aprofundits sobre aquest aspecte).

3.1. LA RESPOSTA DE LA CRÍTICA. NOTES, COMENTARIS I RESSENYES

El gener de l'any 2000, l'aparició d'*Un cafè i altres narracions* suscita una ressenya de l'escriptor i periodista cultural especialitzat en literatura infantil i juvenil Andreu Sotorra que se centra exclusivament en els contes per als més petits continguts en el volum. El caràcter

fantàstic i el treball de llengua són els dos elements que sustenten la valoració del crític, que tanmateix no s'adona dels errors de transcripció que presenten alguns textos (fins i tot en reproduïx algun en les citacions que en fa) i només recull la intenció de Rodoreda de recuperar-los a principis dels anys seixanta, sense referir-se a la distància efectiva entre com eren i com els recordava en termes de qualitat, motiu pel qual no ho va fer.¹⁵ A parer de Sotorra, els contes infantils de Mercè Rodoreda han de començar a circular sense dilació entre els petits lectors per diverses raons:

Atenció, editors!: dins d'aquest volum que aplega contes dispersos de Mercè Rodoreda —que no figuren en els reculls publicats fins ara de l'autora de *Mirall trencat*—, n'hi ha setze per a infants, de l'època de preguerra, que es mereixen una edició actual. Un servidor, si fos de la Fundació Mercè Rodoreda, els posaria a subhasta editorial. I, si tot anés com hauria d'anar, almenys mitja dotzena d'editors de llibre per a infants i joves s'haurien de barallar per tenir-los en catàleg, amb les il·lustracions d'Avel·lí Artís Gener, «Tísner», és clar.

Per què aquests contes de Mercè Rodoreda no s'havien publicat abans, sinó en els fulls de *La Publicitat*? La curadora del volum, Carme Arnau, ho recorda amb una carta del 1962, de la mateixa autora al seu editor: «No corre cap pressa, però m'agradaria tenir aquests contes i publicar un llibre per a criatures.»

Mercè Rodoreda havia publicat aquests contes els anys 1935 i 1936, en una secció que dirigia precisament l'il·lustrador dels contes, «Tísner». La fantasia i el món rodoredià, amb una veu de l'infant que vol ser adult, domina aquest aplec de contes. Una fantasia que, als lectors de Mercè Rodoreda, els recordarà alguns passatges de les seves novel·les i els seus contes més coneguts.

Però el més admirable d'aquests contes per a infants de Mercè Rodoreda és la seva perdurabilitat, característica difícil de trobar en contes de fa més de seixanta anys i, a vegades, fins i tot, en els anomenats grans contes clàssics. No només aquest aplec hauria de ser recuperat en una edició il·lustrada (i en cartoné, és clar!) sinó que, ja ara, aprofitant aquesta edició documental de la Fundació MR, no haurien de passar desapercebuts d'aquells autors que tenen debilitat per la fantasia quan escriuen per als més petits. És doncs, una publicació que fa una valuosa doble aportació a la literatura catalana per a infants. Mercè Rodoreda, a més, dedica alguns d'aquests contes a companys de lletres com Josep Carner, però també al seu fill Jordi Gurguí, o a Ira Nin, filla d'Andreu Nin, per qui Rodoreda va sentir una manifesta admiració, considerada per alguns sentimental.

Més que ressenyar els setze contes, deixeu que parli d'algunes de les seves frases: «Els merlets espicassaven sota les roges falgueres; els pardals piulaven dalt dels nius i un riu cantussejava tot fent

15. Ni ell ni cap altre crític no esmenten aquesta segona part de la història, probablement perquè Carme Arnau només es fa ressò de la primera en la presentació de l'obra (Rodoreda, 1999, p. 13).

d'espill als verns més presumits» (*L'Hivern i les formigues*). «Les granotetes, amb els remes de les cames, travessaven la bassa jugant als tres cantons, car només eren quatre» (*Les tres granotetes i el rossinyol*). «I el vaixellet, avergonyit de la fugida, feliç de la tornada, s'adormí bressat amb els petits roncs de l'infant que l'any vinent jugaria amb ells dins d'un gibrell amb aparences d'Atlàntic» (*El vaixellet*). «Xip-xap, xip-xap, el bruixot feia la gran trinxada de sargantanes, n'hi havia de grans i de xiques. Una es va escapar: era menudeta. Del racó on hi havia els pots dels untets va mirar el bruixot que cantava amb una veuassa eixordadora: “Oli pa i oli / xiribec / pa i oli / xiribic /”».

Llegiu-los, llegiu-los, llegiu-los... Busqueu aquest volum que pot semblar només per a estudiosos. Feu-ne fotocòpies, d'amagat, si només en trobeu un. Salteu-vos la llei de reprografia il·legal. Feu-lo córrer entre amics i coneguts. Mercè Rodoreda tenia raó als anys seixanta: «M'agradaria publicar un llibre per a criatures». Doncs ara encara hi som a temps (Sotorra, 2000).

El maig següent i des de la revista *Serra d'Or*, Joan Triadú, escriptor, pedagog i un dels principals crítics catalans de postguerra, també parla d'aquests contes en la seva ressenya d'*Un cafè i altres narracions*. Segons ell, tot coincidint amb Sotorra, l'«Intermezzo per a infants» exposa ja les qualitats de la futura gran autora, entre les quals ressalta la llengua literària:

[...] en surt ja el bo i millor i el que té de més admirable l'estil que va desenvolupar després la gran escriptora en novel·les i narracions: la imaginació i la tendresa, la fantasia i l'humor, el moviment de la frase més engrescador i la pausa motivada subtilment per l'art del detall, a part la qualitat d'observació del quotidià; mentre, a vista d'ocell, passen les incidències, se sobrevolen, discorren amb el puntejat, el brodat de mots que són com nous, perquè anuncien l'estil de prosa més avançat de la narrativa del seu temps, en línia des de Carner, el més immediat i operatiu, fins a Verdaguer, mite palpable de la infantesa de Mercè Rodoreda. Tot es conjuminava per a una sortida espurnejant, per a una fugida cap a endavant per al bon gust d'escriure (Triadú, 2000, p. 71).

Com Sotorra, Triadú destaca el fet que Rodoreda va voler recuperar aquests relats trenta anys més tard. També respon a l'interrogant sobre les possibles motivacions d'aquesta diferència de tracte entre els contes infantils i les novel·les de joventut de l'autora (rebutjades repetidament, de manera notòria i amb vehemència) amb una doble explicació:

Mercè Rodoreda degué recordar l'exaltació innocent, la mena de puresa que ella mateixa reconeix que cultivava, amb què va escriure a termini fix, i de vegades a cuitacorrents, aquells contes, dels quals ha estat dit arran d'aquesta edició per un especialista entès, Andreu Sotorra, que el més admirable que tenen és la seva perdurabilitat, és a dir, la seva validesa per al lector infantil actual, al cap de seixanta-

cinc anys. Sempre que els pares i els mestres *actuals* —podríem afegir cautelosament— sàpiguen apreciar *aquell* català de filigrana!

[...] Però encara hi ha un altre motiu pel qual Mercè Rodoreda podia integrar en el seu passat d'escriptora aquests contes infantils, i és que els elements fantàstics que, aplicats a una lectura per a infants, en formen l'essencial del procés narratiu, recorren també tota la seva obra i, en graus diversos, hi són sempre presents: no sols en les narracions breus, en les quals, per tradició, hi poden ser més adients, sinó també en les novel·les [...]. Sense oblidar que l'element fantàstic ja s'imposa en els primers contes escrits a l'exili (Triadú, 2000, p. 71).

Triadú s'adona de la coherència de l'obra de Rodoreda, però és igualment conscient, com a mestre, del possible rebuig que el llenguatge dels seus relats infantils pot provocar en els mediadors del tombant vers el segle XXI. Per acabar, fa una consideració positiva de la inclusió dels dibuixos de «Tísner» a l'edició i comenta alguns altres aspectes dels contes (en concret, una curiosa coincidència nominal amb el *Bestiari* de Pere Quart i les dedicatòries), «que els fan significatius per a la biografia de l'autora, com remarca Carme Arnau», de qui subscriu l'afirmació —errònia, com els estudis posteriors han demostrat (Real, 2005; Porta, 2007)— que Rodoreda hi descobreix la ironia i l'humor. Un cop analitzats els altres continguts del llibre, emfasitza l'atractiu literari d'*Un cafè i altres narracions*, que espera que, a banda de l'aportació que suposa per al coneixement de l'escriptora, desperti l'interès d'estudiosos i lectors.¹⁶

Triadú l'encerta de ple en tots els sentits, perquè quan els contes infantils que Mercè Rodoreda havia publicat a *La Publicitat* s'editen en solitari el 2005, amb l'edició de RqueR, les respostes de la crítica cobreixen el ventall complet de les possibilitats previstes en la seva ressenya.

El 17 d'abril, en els dies previs a Sant Jordi i un dia abans de la sortida al carrer de *La noieta daurada i altres contes* a l'editorial d'Esther Tusquets, el llibre és objecte d'un comentari per part de la periodista cultural i impulsora de la literatura catalana Rosa M. Piñol (El País, 2021), que també n'ofereix un tast mitjançant la narració que obre el recull. Després

16. Gairebé vint anys més tard, l'abril del 2019, la mestra i assessora LIC del Departament d'Educació Montserrat Bertran encara recomana els contes d'«Intermezzo per a infants» des del seu blog *Paraules*, cosa que demostra que *Un cafè i altres narracions*, tot i no ser un llibre infantil i juvenil, va fent la seva via i deixa un cert pòsit.

d'explicar breument l'origen dels textos i d'informar sobre el fet que ja havien estat recollits per Carme Arnau a *Un cafè i altres narracions*, Piñol, que es refereix a la narrativa per a infants com una de les facetes menys conegudes de Mercè Rodoreda, valora molt positivament l'obra publicada per iniciativa de Marta Pessarrodona:

Ahora la joven editorial RqueR publica por primera vez estos cuentos infantiles en una edición comercial: un bello volumen titulado «La noieta daurada i altres narracions» [*sic*], que llega mañana a las librerías y del que ofrecemos aquí un avance. En «La Publicitat» los relatos iban ilustrados con dibujos de Tísner. En la presente edición Aurora Altisent se ha encargado de crear unos dibujos a pluma tan poéticos como los propios textos. Cuando Mercè Rodoreda escribió aquellos cuentos había tenido ya a su único hijo, Jordi Gurguí, y uno de los relatos, el titulado «El noiet i casona», se lo dedicó al niño, que entonces tenía seis años. Son textos llenos de poesía y no exentos de humor, en los que los animales y el mundo vegetal tienen un gran protagonismo (Piñol, 2005).

Tot seguit, la periodista passa a centrar-se en el pròleg del volum, del qual destaca l'assequibilitat per als joves lectors i alguns continguts específics: la importància del jardí ple de flors de la infantesa de l'escriptora; la ironia que traspuen tots els contes, la poeticitat que els impregna, la dedicatòria a Carner i la possible relació intertextual amb un poema seu d'un dels relats i l'endrega a una de les filles d'Andreu Nin en el cas d'un altre (una qüestió que suscita algunes preguntes a Piñol). Per tancar, la ressenyadora recorda que el 1962 Rodoreda plantejava a Joan Sales la possibilitat de recuperar les narracions de *La Publicitat* i afirma que «han tenido que pasar bastantes años después de la muerte de la autora para que se editaran en forma de libro» (Piñol, 2005), ignorant un cop més que l'escriptora va decidir, finalment, no tornar-les a publicar.

Piñol considera el volum bonic, n'enalteix la poeticitat textual i visual, en consigna l'humor i el protagonisme animal i vegetal i connecta la biografia de Rodoreda amb els contes (tot plegat, sobretot d'acord amb la presentació que en fa Pessarrodona). En aquesta mateixa direcció va la següent ressenya, significativament titulada «Deliciosa Rodoreda» i que apareix al juny. La filòloga i escriptora Antònia Carré Pons, tot felicitant-se que RqueR hagi sabut donar entitat pròpia a la literatura infantil rodorediana, elogia els textos, les il·lustracions i el pròleg que confegeixen el que qualifica de «regal» per al públic català en general (Carré, 2005). Carré troba que la presentació de Pessarrodona «contextualitza perfectament la literatura infantil de Rodoreda amb una prosa assequible al públic a qui, en

principi, va adreçat el llibre»; els dibuixos d'Aurora Altisent li semblen una meravella, i, dels relats, en subratlla els efectes emotius, el poder evocador, el potencial didàctic, la informació contextual i biogràfica que se'n pot extreure i els components essencials que els vinculen al conjunt de la producció de l'autora de Sant Gervasi, perquè

els setze contes recollits en aquest volum ens permeten gaudir de la prosa de Rodoreda amb tots els ingredients que reconeixem en la seva literatura: si d'una banda hi ha el dolor que produeixen la vida i la crueltat, de l'altra hi ha el goig de les flors i de la poesia. El conte que dona títol al volum, per exemple, emociona perquè ens trasllada a un món idíl·lic, amb fal·làcies patètiques delicioses com aquesta: «Noieta, digué el vent, qui t'ha posat el sol a les trenes?». En canvi, *L'estrella que va morir* produeix en qui llegeix un sentiment de pena immensa per la mort innocent d'una nena que ja prevèiem de fa estona (Carré, 2005).

Tot són compliments, en general, a l'obra prologada per Marta Pessarrodona. També per part de Teresa Mañà, que en l'article sumari sobre les novetats per als més petits i els adolescents dels desembre on se'n fa ressò emprà el mateix terme que Carré per referir-s'hi:

I si els adults interessats en la literatura per a infants us voleu fer un regal no us perdeu *La noieta daurada i altres contes* de Mercè Rodoreda editat per RqueR. El llibre, amb il·lustracions d'Aurora Altisent, recull setze contes publicats a «La Publicitat» els anys 1935 i 1936, que ens permeten gaudir d'una faceta poc coneguda de l'autora (Mañà, 2005, p. 99).

Malgrat l'òptima valoració (evident en termes i fórmules com «regal» o «no us perdeu»), aquestes breus línies de Mañà apunten alhora vers una qüestió clau i més problemàtica: fins a quin punt el llibre pot interessar els petits lectors del nou mil·lenni. No pas gratuïtament, la recomanació va adreçada als «adults interessats» en la producció infantil que vulguin conèixer «una faceta poc coneguda» de Rodoreda. Teresa Duran, autora, il·lustradora i traductora de literatura infantil, docent, investigadora i especialista en llibres per a infants i joves, havia incidit precisament en aquesta qüestió el setembre anterior en una ressenya ben explícita des de la capçalera: «Rodoreda inmadura» (Duran, 2005).

Duran comença afirmant que ningú no dubta que Mercè Rodoreda és una de les figures principals de les lletres catalanes contemporànies i valorant la contribució històrica i cultural de *La noieta daurada i altres contes*, que ajuda a comprendre més profundament l'obra de l'autora en conjunt. Per a ella, però, aquestes narracions en mostren la joventut i la

inexperiència professionals, els temptejos i les limitacions literàries; en profunda discrepància amb la resta de crítics, assegura la factura del temps sobre els relats, ja que

para un niño de hoy, estos cuentos pueden resultar extraños... e incluso ramplones. Pese al silencio oficial que reina sobre ella, la literatura infantil ha progresado y se ha enriquecido en temáticas y registros y ha creado un nuevo modelo de lector muy alejado ya de las pautas que se seguían durante el Noucentisme y a las que Rodoreda trata de acercar sus temas y protagonistas. Es fácil observar ciertos paralelismos entre la obra de Lola Anglada y los cuentos rodoredianos, en detrimento cualitativo de los segundos, pese al privilegio de haber sido ilustrados por Aurora Altisent, otra gran dama de la ilustración.

Debe decirse que la crítica puede observar en estos cuentos temas muy caros a Rodoreda: el amor por las plantas, las luces, las casas... Pero también la incomodidad de una autora que no hace —o no puede hacer— volar la pluma tan libremente como querría, al estar demasiado sujeta a determinados estereotipos de la época. Es interesante también apreciar cómo evoluciona el estilo de la autora de cuento en cuento, la voluntad de construir diálogos que faciliten la lectura, y la ironía que aflora en algunos fragmentos. Pero todo ello, a pesar de su importancia histórica, suena a tanteo, se percibe todavía inmaduro (Duran, 2005).

Des de la perspectiva de la globalitat de la literatura rodorediana, Duran té raó, per bé que la seva crítica es basa en part en arguments errats o qüestionables (com ara que Rodoreda, igual que altres escriptors, comença amb la «petita» literatura per passar després a la «gran»). Aquests arguments es tornen a fer evidents quan comenta *Contes infantils de Mercè Rodoreda* tres anys després a *Faristol*:

S'ha proclamat l'any 2008 «Any Rodoreda» i és força lògic que, a rebuf d'aquest esdeveniment, editors i institucions procurin que aquesta gran escriptora es faci ben present entre els lectors. Això és el que Anna Obiols i «Subi» devien proposar a l'editor. Per a qui no ho sàpiga, Mercè Rodoreda va desitjar esdevenir escriptora des de ben joveneta, i va assolir la seva plenitud literària ben entrada la maduresa, fet que la va obligar a reescriure novel·les com *Aloma*, ja que no volia que la primera versió d'aquella novel·la seva fos la que la història de la literatura catalana tingués en compte. No sabem si no hauria fet el mateix amb aquesta tria de contes. Com tants d'altres aprenents d'escriptors, una Rodoreda adolescent va creure que el millor fora començar escrivint contes per a infants —com si això fos més fàcil!— i publicar-los en els setmanaris infantils de l'època. Van ser uns contes que traspuen ingenuïtat de continguts, pretensió lèxica i canvis de registre tonal, com és normal en una joveneta que s'inicia en l'escriptura. Frases del tipus «Un cop a les engires del bosc, s'acuitaren a penetrar-hi, no fos cas que la bruixa els reüllés i els fes una maltempada» són molt pròpies del lèxic suposadament literari dels anys vint, però males de pair per a un lector d'avui tants anys després. De tant en tant, però, n'hi ha de ben

afortunades, i en una del darrer conte s'hi entreveu un homenatge a Salvat-Papasseit. Però tot plegat no arriba allí on hauria d'arribar, als lectors infantils d'avui, a qui aconsellem que esperin uns pocs anys per poder assaborir, de debò, amb gust i plaer, l'obra *autènticament literària* de Mercè Rodoreda (Duran, 2008).¹⁷

Duran no recomana la lectura dels contes (els valora amb una sola estrella, de les quatre possibles) per raons comprensibles des del punt de vista d'una autora actual de literatura infantil: continguts, llenguatge i to. Però s'equivoca sobre les motivacions de Rodoreda, que no va pas començar escrivint per als més petits ni va fer-ho perquè li semblés més fàcil, i simplifica el context de producció dels relats, a més d'ignorar el fet que l'autora va decidir no recuperar-los precisament perquè va considerar que no eren prou bons quan els va tornar a tenir a les mans (Real, 2005). Els petits lectors potencials de l'obra són, clarament, la preocupació principal de Duran, i per això, malgrat que aprecia el talent latent de Rodoreda, que veu tant en certs fragments com en els vincles intertextuals, se segueix decantant perquè els infants esperin a créixer i a poder llegir-ne les manifestacions literàries plenament assolides

Cal dir que, al marge de la seva duresa, les ressenyes de Teresa Duran són les més aprofundides i argumentades que es publiquen tant sobre el recull de RqueR com sobre el de Baula. La resta de notes i comentaris són bàsicament informatius i contenen tan sols algunes pinzellades d'avaluació. Així ocorre amb les ratlles que Andreu Sotorra dedica a *Contes infantils de Mercè Rodoreda* el 24 d'abril del 2008 en les pàgines sobre les novetats editorials de la Diada de Sant Jordi, on en parla juntament amb *Les fades*. Sotorra, que curiosament no esmenta el precedent que suposa l'edició de RqueR, remet a l'edició dels contes de la Fundació Mercè Rodoreda, constata que els dos llibres en posen cinc dels més remarcables a l'abast del públic amb ple respecte pels textos, alhora que els doten de nou valor amb les il·lustracions, i informa sobre quins són aquest textos i sobre els altres volums de la col·lecció on surt *Les fades*:

Alguns dels contes per a primers lectors que l'autora Mercè Rodoreda (Barcelona, 1908 – Girona, 1983) va escriure als anys 30 van ser recollits fa uns anys en una publicació de l'Institut d'Estudis Catalans. Ara, dos àlbums il·lustrats en recuperen cinc d'entre els més destacats, amb l'avantatge que

17. La cursiva és meua.

mantenen l'estil i el text original de l'autora de *La plaça del Diamant* i *Mirall trencat* i es revaloritzen amb la mirada del dibuixant «Subi». Un dels àlbums recull *La darrera bruixa*, *Les tres granotetes i el rossinyol*, *L'Hivern i les formigues* i *Les pomes trapasseres*. Un altre, *Les fades*, apareix en un àlbum de la col·lecció *Capsa de Contes* [sic]. La mateixa editorial publica també en la mateixa col·lecció *El meu primer llibre de Sant Jordi*, de Pep Molist, amb il·lustracions de Valentí Gubianas. I, encara, *La llegenda de Sant Jordi*, amb una particular visió a través de tenebroses i fantàstiques il·lustracions de Roger Olmos (Sotorra, 2008).

Pocs dies abans, *El País* havia acollit dues breus referències a *Contes infantils de Mercè Rodoreda* i a *Formiga* en una pàgina centrada en l'Any Rodoreda i les edicions aparegudes i previstes:

Formiga. Mercè Rodoreda. Cruïlla. 16 pàgs. 4,50 euros. Leonard Beard il·lustra un dels poemes de l'escriptora, extret del seu conjunt *Bestioles*. El primer text rodoredià per als més petits?

Contes infantils. Mercè Rodoreda. Baula. 25 pàgs. 13,60 euros. Una demostració de la sensibilitat envers els nens d'una autora suposadament *dura* (El País, 2008).

És significatiu que en un escrit tan succint es plantegi una pregunta sobre la producció infantil de l'escriptora (quin en seria el text inaugural —una qüestió a què els estudis rodoredians ja han donat resposta—) i s'apel·li a la duresa de la seva literatura per contraposar-la a la sensibilitat de les narracions del recull de Baula (que no són en tots els casos, val a dir-ho, precisament delicades: recordem, si no, «La darrera bruixa»). En el doble marc de Sant Jordi i l'Any Rodoreda, resulta evident la voluntat de despertar l'interès dels mediadors amb ben pocs elements, encara que poc fonamentats en el coneixement de l'obra i la trajectòria de l'autora (un fet lògic tenint en compte la naturalesa de les dues notes i el context i les tribunes en què es publiquen). Simultàniament, el centenari genera consideracions d'altres menes en plataformes periòdiques menys subjectes a les urgències i la dinàmica de l'actualitat. Per exemple a *Escola Catalana*, la revista d'Òmnium Cultural adreçada als docents, on a l'abril el professor de la Universitat de les Illes Balears Pere Rosselló Bover pren en compte les narracions per als més petits en un article dedicat als somnis en la producció de Rodoreda. Segons Rosselló Bover, el caràcter majoritàriament fantàstic dels relats infantils n'exclou les experiències oníriques amb poques excepcions (unes excepcions el sentit de les quals no arriba a interpretar). Així,

a *La guardiola* (1936), l'objecte que dona títol al relat, després que el nen que la posseeix hagi intentat treure'n unes monedes de l'interior sense trencar-la, somnia que uns botxins la sacsegen sense miraments. A *Les pomes trapasseres* (1936) la realitat i el somni s'aproximen quan el noi que vol collir aquestes fruites somnia que és un gegant i que les pomes són confits amb gust d'anís, i, també, que és un vaixell, una bandera, un màgic, un príncep... mentre les pomes salten a la corda (Rosselló Bover, 2008).

Al setembre, Teresa Mañà inclou *Formiga* entre els títols que demostren el fantàstic moment editorial que viu la poesia infantil en català (Mañà, 2008, p. 60); ho fa dins del balanç global que publica regularment a la revista *Serra d'Or*, significativament titulat, en aquest cas, «Llibres per a infants i joves: molta quantitat, poca varietat». D'altra banda, a finals d'any es produeix un fet crític més global que ateny aquest conjunt d'edicions. La premsa recull la notícia de la publicació d'un manifest, *En defensa de l'obra de Mercè Rodoreda*, que blasma el fet que se n'hagin recuperat els contes infantils, així com els altres textos que l'autora va rebutjar en vida. Els signants del manifest, entre els quals hi ha escriptors i estudiosos, critiquen aquestes edicions perquè «espatllen la correcta recepció i lectura de la seva obra per part del gran públic, que no entendrà que l'escriptura cristal·lina de Rodoreda es converteixi, en alguns volums, en una matèria opaca i difícil», cosa que implica «abocar carretades de terra en unes aigües netes» (El Punt Avui, 2008).¹⁸ No sembla que aquesta posició tingui veritable incidència, entre altres coses perquè es fa explícita quan el pla d'edició de l'Any Rodoreda està pràcticament desplegat. La percepció, no obstant això, s'acorda amb el criteri de l'escriptora. Fins a quin punt cal respectar-ne la voluntat vint-i-cinc anys després de la seva mort continua essent un aspecte complex i controvertit.¹⁹

Aparegut més o menys al mateix temps que el manifest, *Bestiari i altres poemes* és el següent títol rodoredià infantil objecte d'atenció a la premsa. Poca, però. El 3 de gener del 2009, la secció «El poema» de les pàgines de cultura del diari *Avui* en reproduïx «Ocell»

18. Alguns dels que el firmen són Vicent Alonso, Jordi Ibáñez, Xavier Lloveras, Antoni Marí, Francesc Massip, Isabel Olesti, Manel Ollé, Xavier Pàmies, Xavier Pla, Arnau Pons, Bernat Puigtobella, Jordi Puntí, Albert Roig i Lluís Maria Todó.

19. La consideració d'aquest aspecte depassa de molt les possibilitats d'un treball sobre Mercè Rodoreda i la literatura infantil i juvenil, perquè abasta, de fet, el conjunt de la seva producció (novel·les, contes, proses, poesia, teatre, cartes, etc.).

(Avui, 2009). El 15 de febrer apareix una ressenya de l'obra al blog *Poesia infantil i juvenil* de la Biblioteca Pública Municipal de Cocentaina, a Alacant, on a més de donar detalls formals sobre el «preciós llibret», com ara que és una de les edicions resultants de l'Any Rodoreda o que és fruit de la doble responsabilitat de Marta Nadal i Montse Ginesta, se'n comenten els destinataris, els continguts, el to, els personatges i la idoneïtat per fer conèixer als més petits la literatura de qualitat, la poesia i els clàssics catalans:

Adreçat als lectors infantils, l'obra reuneix per primera vegada en un volum els poemes que Mercè Rodoreda va escriure sobre animals durant els anys del seu exili. Són 15 sonets d'una sèrie zoològica, mai publicat junts. A més, s'inclouen també poemes de matèria vegetal (alguns d'ells inèdits fins ara). Tot en un univers, entre paradisiac i tràgic, poblat per un cuc, una serp, una granota, una vaca trista, un colom i la rata, entre altres bestioles, que tenen una simbologia que ens remet a les seues novel·les. [...] Cal apropar els xiquets a la bona literatura, incloent la poesia, i donar a conèixer els nostres autors. Aquest llibre és un exemple rodó d'obra que cal ficar a les mans —ulls i orelles— dels lectors menuts (Sàlvia, 2009).

Quatre anys i mig més tard, el juliol del 2014, el poemari és inclòs en un dels blogs de la plataforma XTECBlocs del Departament d'Educació sota la capçalera *Bestiaris*, on se'n proporciona la informació tècnica acompanyada d'alguns enllaços, encara que sense cap apreciació qualitativa (Bestiaris, 2014). Més enllà d'aquesta inclusió anecdòtica i puntual, en la dècada que transcorre des de la finalització de l'Any Rodoreda i la publicació de *Viatge al poble de les trenta senyoretes* no hem localitzat cap ressenya de les obres amb formats infantils i juvenils de l'escriptora.

El 22 de novembre del 2019, l'escriptor, periodista i professor universitari David Marín dona notícia de l'aparició del llibre de Comanegra, des de *La República*, dins d'un article sobre clàssics publicats amb vista a la campanya de Nadal:

Tanca aquesta selecció de clàssics retornats per Nadal una preciosa edició il·lustrada de *Viatge al poble de les trenta senyoretes*, de Mercè Rodoreda, amb il·lustracions de Dani Torrent. Forma part de la col·lecció de clàssics il·lustrats catalans que ha engegat Comanegra i que ja té títols de Pedrolo, Calders i Capmany (Marín, 2019a).

El 30 de desembre, l'autor i col·laborador d'*El Punt Avui* Lluís Llorc comenta breument l'àlbum en un text igualment centrat en les novetats editorials que es poden regalar per Reis:

Comanegra ha recuperat una narració de Mercè Rodoreda, *Viatge al poble de les trenta senyoretes*, i ha editat un àlbum espectacular gràcies a les il·lustracions de Dani Torrent, delicades i coloristes, amb pastel i llapis de colors, que ens transporten de Degas fins a Van Gogh.

En el text, Rodoreda mostra la seva passió per les flors i els viatges, i la capacitat per recrear mons imaginaris perduts entre la memòria i el somni. A la narradora li expliquen la història de trenta dones rosses i la relació amb els seus gats (Llort, 2019).

Allò que concentra els elogis sumaris dels dos crítics són el llibre com a objecte i, sobretot, les il·lustracions que hi aporta Dani Torrent.²⁰ En el cas de Marín, aquesta consideració precedeix la contextualització de l'obra en la col·lecció on Comanegra està publicant clàssics catalans; en el de Llort, va davant d'un comentari molt general sobre l'obra rodorediana que constitueix, bàsicament, una paràfrasi del fragment sobre l'autora i la seva producció que hi ha a la darrera pàgina del llibre.

Quan en parla en el seu article sobre la producció del 2019, per contra, Teresa Mañà situa el projecte en el context general del panorama de la literatura infantil i juvenil en català, tot i que acaba valorant igualment, en especial, la narrativa visual de l'il·lustrador. Per començar, Mañà inscriu el volum en una tendència creixent que es consolida cada vegada més: l'afermament de l'àlbum il·lustrat «en totes les seves variants, que inclouen els llibres informatius i els llibres per a públic adult» (Mañà, 2020, p. 66-67). Després, emmarca l'obra en l'aposta d'algunes editorials per «recuperar textos canònics de la literatura d'adults» (Mañà, 2020, p. 69), que en el cas concret de *Viatge al poble de les trenta senyoretes* resulta «una iniciativa atrevida», però reeixida, perquè «el text de prosa neta i brillant té un rerefons inquietant que Dani Torrent ha sabut captar en les seves il·lustracions» (Mañà, 2020, p. 69).

En el paisatge editorial català, aquests fenòmens complexos de l'èxit i l'expansió del llibre àlbum, la recuperació d'autors patrimonials i la combinació d'ambdues coses en uns productes que també s'adrecen als lectors madurs, segons l'estudiosa declara en un dels seus

20. Segons el lloc web de l'editorial, l'obra també és una de les recomanacions nadalenques d'*El Culturista*, però no m'ha estat possible trobar aquesta recomanació tot i que l'he buscada per vies diverses. Sí que he localitzat, en canvi, la qualificació de *joia* al llibre per part del conegut exbibliotecari i especialista en literatura infantil i juvenil Jaume Centelles, inclosa de passada (i sense més explicacions) en l'entrada al seu blog del 22 desembre de 2021 amb motiu d'una altra obra il·lustrada per Dani Torrent, *Vull ser reina* (Centelles, 2021).

articles del 2021, constitueixen una de les claus de la bona salut de la producció infantil i juvenil durant la pandèmia:

Es tracta d'un sector que es manté dinàmic gràcies al fet que ha sabut atreure els compradors adults, ja sigui apel·lant a la nostàlgia amb les reedicions de títols que ells van llegir, o bé amb l'oferta de volums bellament il·lustrats que es compren com a objectes artístics i també amb nombroses propostes de caràcter educatiu [...] (Mañà, 2021b, p. 61).

Una recepció una mica més àmplia que la de *Viatge al poble de les trenta senyoretes* té el volum de La Galera aparegut el 2020. El 3 i el 13 de març, *Regió 7* i *El Punt Avui* informen de l'aparició de *La noieta daurada i altres contes* il·lustrat per Albert Asensio. Al diari manresà, en una síntesi estricta de les dades editorials (Regió 7, 2020). A *El Punt Avui*, en un text que es limita a resumir la «Nota a l'edició», però que, a diferència d'aquesta, ni tan sols explica el plantejament general del llibre o els materials que compila (Llort, 2020). Una mica més de suc (no gaire, tampoc) té la nota que la periodista Sílvia Marimon incorpora a l'*Ara* del 21 d'abril, on ressalta el caràcter innovador dels relats i elogia especialment (per bé que amb un sol adjectiu) «La truita»:

La noieta daurada i altres contes. Mercè Rodoreda amb il·lustracions d'Albert Asensio (La Galera). Totes les edats.

Publicats originalment al diari *La Publicitat* i la revista *Moments* entre el 1935 i el 1937, aquests contes van ser escrits en anys terriblement convulsos però són increïblement innovadors. Hi ha fades, bruixes o sirenes però també poetes pobres o rodamons com el protagonista d'*El rodacamins*. En aquest conte un home que ha voltat per tot el món, i a qui els infants tenen por, s'atura davant d'un nen petit que, en comptes de fugir, para l'orella perquè li expliqui coses «del món d'allà». Magnífic el conte de la truita que s'escapa de casa els marquesos per anar amb el poeta.

El primer comentari d'un cert gruix sobre *La noieta daurada i altres contes* de La Galera el signa el mateix mes d'abril a *Faristol* la tècnica editorial i crítica de literatura infantil Clara Berenguer Revert, que hi dona una valoració de tres estrelles sobre quatre. Berenguer recorre al vincle entre biografia i literatura habitual en relació amb Rodoreda (incorrent en l'error repetit d'afirmar que l'escriptora va anar molt poc temps a escola, per exemple) per presentar el recull, que diu que descobreix als adults la dimensió menys popular de la producció de

l'autora. A més de la informació de rigor sobre el contingut del llibre, Berenguer en valora l'estil i aprecia l'univers que Rodoreda hi crea, val a dir que qualificant de contes les proses autobiogràfiques que prefereix (en una confusió avalada pel volum, com s'indicava a l'anàlisi), però acaba qüestionant l'adequació de les imatges als textos pel caràcter vuitcentista de les il·lustracions d'Asensio en un comentari que, en conjunt, desprèn una certa sensació d'incomoditat:

La seva va ser una infantesa solitària. D'una banda era filla única, i de l'altra no es va relacionar amb infants perquè només va anar a escola entre els set i els deu anys. Amb tot, «de petita, vivia meravellada», recordava sovint Mercè Rodoreda, i és precisament aquell món enyorat de fantasia i innocència en què confessa que va viure el que es reflecteix a *La noieta daurada i altres contes*, un recull de narracions en el qual l'escriptora s'acosta als lectors infantils i amb què desvela als que ja som grans la faceta menys coneguda de la seva obra.

Publicades originalment entre 1935 i 1937 al diari *La Publicitat* i la revista *Moments* i amb la presència de dues històries inacabades, La Galera les recull ara en un llibre que conserva les normes ortogràfiques del moment —únicament esmentant els errors mecànics de transcripció i adequant els diacrítics a la normativa d'ara— així com l'estil encomanadís i captivador de Rodoreda. Tot un seguit de contes en els quals juga amb les sempre volàtils fronteres literàries entre la realitat i la ficció i ens capbussa en un univers natural i màgic, ple d'animals i éssers humans, però també de fades, bruixes i, fins i tot, sirenes. Tot i això, he de reconèixer que, des de la lectura adulta, em resulten molt més atractius els contes de caire biogràfic que fan de les evocacions particulars records universals.

La noieta daurada i altres contes s'apleguen, finalment, en una edició il·lustrada per Albert Asensio, que té la capacitat d'il·lustrar la realitat minuciosament. S'ha de reconèixer que aquest gust per les imatges amb una certa aparença decimonònica, des d'un punt de vista personal i poètic, és un dels trets més elogiabls de la seva plàstica, malgrat que potser aquesta estètica apaga un pèl el contingut narratiu (Berenguer Revert, 2020).

Al juliol, la cap de redacció de *Núvol* i cap de comunicació del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Clàudia Rius i Llorens, inclou el llibre entre les diverses obres de i sobre Rodoreda que han aparegut. Per a ella, l'edició de *Viatges i flors* il·lustrada per Bernat Cormand a Nórdica Libros i *La noieta daurada i altres contes* de La Galera, aquest «per als petits de la casa», suposen «altres maneres de gaudir d'una autora sempre generosa en la descripció dels universos dels personatges, a mig camí d'allò palpable i d'allò oníric, de les flors i els llimbs» (Rius i Llorens, 2020). El més significatiu del seu article, molt sintètic pel que fa als detalls sobre cada volum, és el títol: «Tot passa, Rodoreda es manté». La

categoria de clàssic és allò que hi ha al fons de l'afirmació, perquè l'actualitat de Rodoreda en l'àmbit de la literatura infantil i juvenil, com es pot veure, és molt relativa.

L'1 d'octubre, *Núvol* acull un altre article sobre l'edició (el més llarg que apareix) de l'escriptor i lingüista Joan Rebagliato. Nascut d'una xerrada prèvia feta en una llibreria de Calella, Rebagliato hi declara el seu entusiasme pel volum de La Galera, tot i que la selecció, l'estructura i la contextualització dels textos li semblen millorables. Després de deixar constància del seu desconcert inicial davant la barreja de ficció i no ficció a causa dels paratextos (el més útil dels quals és, per a ell, la «Nota a l'edició»), i de consignar el fet que Rodoreda va decidir no recuperar els contes infantils durant la postguerra (és el primer que ho fa a la premsa gràcies a la bibliografia que consulta), Rebagliato (2020) afirma que la lectura de *La noieta daurada i altres contes* és «apassionant» i «indefugible per a un rodoredià», i es disposa a comentar-ne allò de més rellevant. D'entrada, remet a la situació familiar de l'autora i al context cultural del moment d'escriptura dels relats, especialment en relació amb el llenguatge. També subratlla el protagonisme de la flora i la fauna (que explica per la biografia de Rodoreda i pel tipus de societat dels anys trenta), emfasitza les picades d'ullet culturals destinades al públic adult, anota els referents literaris de l'escriptora i estableix els punts comuns dels contes infantils amb la seva narrativa posterior:

Andersen, Wilde, Topelius... Rodoreda fuig del món mediterrani de noucentistes i de tradicions patufejants de modernistes. Els seus models són les grans literatures nòrdica i britànica, que feien somiar Europa enllà de la frontera. No només la influeixen en contes concrets («El vaixellet» és la transposició d'«El soldadet de plom», «L'oreneta» remet a l'oreneta d'«El príncep Felip») sinó també en la concepció general d'un món fantàstic inserit en el nostre («El bruixot i la sargantana», on «una tropa de sargantanes [...] envaïa valls i cims i els carrers més quiets de Sant Gervasi»).

[...] [C]omenceu a detectar-hi trets que caracteritzaran la gran Rodoreda novel·lista.

Per exemple, la crueltat de totes les obres madures (elegant, quasi exquisida) surt a «La darrera bruixa», «L'oreneta», «La guardiola», etc., aquí encara més xocant pel caràcter infantil dels contes. Fet i fet, decidíu, a l'època les criatures no vivien entre cotons, Andersen i Wilde excel·leixen en crueltat i la seva vida personal és dissortada. A banda del caràcter d'ella («Val a dir que mai no estava contenta, mai no tenia el que volia», a «La primera comunió» [nota autobiogràfica]) o l'episodi també real de la nena Mercè sacsejant ous en el colomar de l'avi, com la Natàlia de *La plaça del Diamant* (Carme Arnau, *El paradís perdut de Mercè Rodoreda*).

També hi ha la desigualtat i la violència de les relacions entre homes i dones a «La fulla», on el vent (masculí) acaba arrencant una tardor la fulla (femení) i la fa girar al seu grat abans de deixar-la

enfangada, seca, inservible, a terra. Més o menys com la gata i el gat que introdueixen *Aloma* (publicada el 1937 [sic] i republicada el 1968 [sic], amb una revisió a fons). La fulla, la gata, Rodoreda: totes veuen truncada amb violència la vida que havien somiat.

I l'estil, que vol aparentar espontaneïtat però que és, evidentment, un artifici per trencar la frontera entre text escrit i recepció, ja que, com va explicar múltiples vegades, Rodoreda escrivia a raig i repassava obsessivament els textos. Aquí l'espontaneïtat no es construeix amb oracions juxtaposades (potser per no dificultar la comprensió) sinó amb apel·lacions directes al lector. Com ara «Quina meravellosa truita... | Espereu-vos. Abans de parlar-ne, veureu, entreu en aquesta cambra. | Manoi! Això és la cambra d'un palau! Què us sembla? Quins velluts!» («La truita») o «Era un noieta que vivia lluny del mar i l'enyorava. (Aquest noi pots ésser tu, si et ve de grat)» («El noieta roger») (Rebagliato, 2020).

Rebagliato acaba felicitant-se que Rodoreda no revisés els relats perquè «són menys rodons de com haurien pogut ser, arcaïtzen» i, tanmateix, «hi habita la Rodoreda de llavors»: una Rodoreda que «ja era conscient de la funció embellidora de l'art» i que, «amb el record de la infància a la torre de l'avi, una base noucentista i els models europeus, [...] ja comença a aixecar una construcció literària de primera magnitud» (Rebagliato, 2020). No hi ha comentari de les il·lustracions: tota l'atenció se l'enduen els textos de l'autora, sense cap referència als seus potencials petits lectors.

El 19 de juny del 2020, mentre van apareixent els comentaris sobre *La noieta daurada i altres contes* de La Galera, però sense que hi tinguí res a veure, l'escriptor de literatura infantil i juvenil Pere Martí publica un article a *El Vallenc* on fa referència al conte «Gallines de Guinea» i n'esmenta l'edició a les Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Martí recomana la lectura del text en una reflexió sobre el terme procrastinació i el seu significat, del qual considera un exemple el comportament del petit protagonista de la història (Martí, 2020). Més enllà de l'anècdota de la vinculació, crida l'atenció que, passats més de quaranta anys des de la seva aparició, el primer llibre destinat als més petits publicat un cop morta l'autora continuï present en la memòria de professionals de les obres per a infants i joves.

A diferència dels volums més pròpiament infantils de Mercè Rodoreda, cap de les edicions juvenils o escolars de la seva narrativa de postguerra no sembla haver estat objecte de crítica ni de consideració per part de periodistes o estudiosos. Fins aquí, doncs, el panorama de la recepció crítica d'una llista de productes amb poc ressò, i encara més informatiu que analític i valoratiu, a les publicacions periòdiques. Quan hi ha valoració, predominen els elogis, malgrat que hi ha alguna opinió contraposada. Poca fonamentació

crítica, tanmateix, caracteritza les notes i comentaris, i més enllà de la recomanació o de la notícia sobre la lectura tampoc no hi ha gaire consideració del possible efecte dels textos en els destinataris actuals d'aquestes edicions.

Un paisatge tan pobre com aquest es deu a les raons indicades per Teresa Mañà que s'han citat més amunt. És a dir, a la profunda transformació que les noves tecnologies, i sobretot les xarxes socials, han suposat en la difusió de la producció per als petits i els adolescents, reblada per les característiques dels diaris, revistes i setmanaris actuals i pel fet que els mitjans de comunicació i els espais especialitzats en literatura infantil i juvenil són molts menys que els generals, a banda que aquests darrers se n'ocupen poc, dels llibres per a infants i joves. Cal comptar, així mateix, amb la involució social que ha patit la literatura en les darreres dècades, ja assenyalada en fa més d'una per Maria Bohigas, entre d'altres:

Des de la represa de la democràcia, a Catalunya no hi ha hagut una política cultural potent. Després de dues o tres generacions en què la literatura havia tingut un pes important, actualment és percebuda com a prescindible per un gruix important de la població. El 80 % dels llibres editats té una tirada inferior als 2.000 exemplars. Això passa aquí, però també al mercat francès i a l'anglès. La literatura ha deixat de ser central perquè a les masses no els interessa (Nopca, 2011).

Pel que fa, en concret, a les edicions juvenils i escolars pòstumes de les novel·les i els contes que Rodoreda dona al públic a partir dels anys seixanta, la triple circumstància que es tracti de noves edicions d'obres conegudes de fa anys (i per tant comentades per la crítica en el moment de la seva aparició i a bastament estudiades per investigadors i acadèmics) (Mencos, 2002 i McNerney, 2017), que segueixin apareixent en col·leccions per al públic adult (regularment reeditades i reimpreses) i que s'incloguin alhora en col·leccions juvenils o destinades a les aules de secundària amb la sola diferència dels complements didàctics que les editorials incorporen a fi d'aprofitar les possibilitats de mercat que obren les lectures prescriptives (amb el punt de mira posat en l'alumnat i els docents), sembla raure a la base d'un desinterès crític que resultaria, per totes aquestes raons, només aparent. L'associació complexa i poc directa d'alguns productes rodoredians del cas a les esferes dels lectors en formació és un altre factor a tenir en compte (un factor que podria explicar, per exemple, que una revista com *Faristol* no ressenyi *Bestiari i altres poemes* ni *Viatge al poble de les trenta*

senyoretetes, i sí, en canvi, *Contes infantils de Mercè Rodoreda* o *La noieta daurada i altres contes* de La Galera).

En relació amb això darrer, val la pena tancar aquest apartat fent referència a un article d'opinió que publica el 2018 Jenn Díaz, escriptora, política i traductora al castellà dels contes infantils de Rodoreda per a Siruela. L'autora hi contraposa els relats per als més petits inclosos a l'«Intermezzo per a infants» d'*Un cafè i altres narracions* de Rodoreda i al llibre *Los niños tontos* d'Ana María Matute a la literatura infantil actual per criticar-ne el rebaixament del llenguatge, l'endolciment dels temes i l'aplanament de les històries, per contrast amb la crueltat, la foscor, el misteri, el mal i la inexistència de moral, finals feliços, compassió absurda o sobreprotecció literària dels textos de les dues escriptores. Segons Díaz, ara Rodoreda i Matute no només «no passarien el filtre de literatura infantil políticament correcta», buida, ensucrada i fonamentalment didàctica, sinó que s'han convertit «en autores poc llegides en l'etapa infantil» pel fet que «hem creat, amb la correcció, unes generacions poc acostumades a històries com les que elles van escriure per al públic infantil: no van voler, en cap moment, tractar-lo com un gènere menor» (Díaz, 2018). Vet aquí una idea interessant. La pregunta que sorgeix de seguida, naturalment, és si això, en efecte, és així. Mercè Rodoreda, que és qui ens ocupa, és poc llegida per infants i joves? Les xifres de vendes i el nombre de préstecs bibliotecaris poden aportar una certa llum en aquest sentit.

3.2. LA RESPOSTA DEL PÚBLIC. VENDES DE LLIBRES I PRÉSTECES BIBLIOTECARIS

La Fundació Mercè Rodoreda va engegar el registre informatitzat de les vendes de les obres de l'escriptora, com ha estat consignat, l'any 2007, i Marta Viñuales s'encarrega de dur-ne el control mitjançant el programa Excel a partir de les dades que proporcionen les editorials a l'entitat. Alguns aspectes, però, n'afecten la fiabilitat o n'impossibiliten l'ús. Pel que fa a la fiabilitat, la informació no arriba sempre i, de vegades, no ho fa en els terminis previstos i/o ho fa juntament amb la informació d'un altre any. Pel que fa a la impossibilitat d'ús, les xifres de les antologies generals de contes estan totes juntes, així que no es poden diferenciar títol per títol; i no n'hi ha dels llibres pels quals les editorials fan un únic pagament que cobreix els drets complets de publicació d'una edició concreta, de manera que després la

Fundació Mercè Rodoreda no disposa de les quantitats anuals que se'n venen perquè ja no en cobra els rèdits.

Malgrat aquests factors condicionants, les dades corresponents a bona part del corpus objecte d'estudi resulten significatives en diversos sentits. Recollides al quadre següent, el color gris hi indica el fet que no es registren les vendes de l'obra perquè, com s'ha comentat, la Fundació Mercè Rodoreda no en cobra regularment els drets després del pagament únic que ja els cobreix; el lila serveix per destacar-hi l'Any Rodoreda, que marca una diferència indubtable en les vendes a causa de la celebració del centenari de l'escriptora; una creu remet a la circumstància que es tracta d'un any anterior al moment d'edició i, per tant, l'obra encara no existia; un guió, que no hi ha dades d'aquell any perquè l'editorial no les ha proporcionades o perquè les ha proporcionades juntament amb les de l'any següent; el verd identifica les obres infantils i juvenils (pel format, el gènere, el lloc de publicació, etc.); el blau, les publicades en col·leccions juvenils; el marró clar, les edicions explícitament destinades a l'àmbit educatiu, i el crema o groc pastel, les antologies escolars.

QUADRE 5. Xifres de vendes entre el 2007 i el 2020 del corpus objecte d'estudi*

Obra	Exemplars venuts per any													
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Quinze són quinze</i> , Laia i Cruïlla, 1974 i 1991														
<i>Gallines de Guinea</i> , PAM, 1989														
<i>La brusa vermella i altres contes</i> , Barcanova, 1990, 2002 i 2007	969	747	481	402	288	280	131	443	456	—	—	—	—	—
<i>Contologia</i> , La Magrana, 1991														
<i>Mirall trencat</i> , «Club Editor Jove», 1991 i 2006	3.152	22.120	22.910	20.910	7.802	—	1.765	1.751	1.198	975	857	22.355	19.474	18.727
<i>La plaça del Diamant</i> , «Club	19.130	8.343	3.839	3.160	3.292	15.098	3.596	3.792	4.089	18.552	16.975	6.502	3.849	7.331

[illegible]

<i>La meva Cristina i altres contes</i> , Educaula, 2010	469	1.971	782	520	3	—	—	450	1.800	1.462	—	1.687	—	—
<i>Viatges i flors</i> , Educaula, 2011	3.478	1.011	1.185	229	54	—	711	592	1.914	66	—	583	—	168
«Viatge al poble dels guerrers», <i>Cavall Fort</i> , 2012	X	X	X	X	X									
<i>Viatge al poble de les trenta senyoretes</i> , Comanegra, 2019	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
<i>La noieta daurada i altres contes</i> , La Galera, 2020	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	

* A banda dels colors (gris: manca de registre de vendes de l'obra; lila: Any Rodoreda; verd: obres infantils i juvenils; blau: obres publicades en col·leccions juvenils; marró clar: edicions explícitament destinades a l'àmbit educatiu, i crema o groc pastel: antologies escolars,) una X indica que es tracta d'un any previ a l'edició i un guió, que no hi ha dades sobre l'any en qüestió.

Font: Fundació Mercè Rodoreda.

Comencem pels títols infantils i juvenils, marcats amb color verd. És una llàstima que, deixant a part el còmic de *Cavall Fort* (que devien llegir, en el seu moment, aquells infants que accedissin al número de la revista), no hi hagi informació sobre les obres pioneres dels anys vuitanta i principis del segle XXI, i tampoc sobre una de les publicacions poètiques de l'Any Rodoreda ni sobre els dos llibres més recents, perquè sens dubte haurien completat significativament la visió de la recepció de l'autora que aporten les dades relatives als volums de Baula i de Viena. Disposem, tanmateix, de les xifres de préstecs de les biblioteques entre el 2017 i el 30 de maig del 2022 proporcionades per Sílvia Portavella, del Servei de Biblioteques de la Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, tot i que aquests préstecs poden respondre a indicadors que no es consignen i que podrien evidenciar que no serien pertinents (usuari adult, per exemple): *Gallines de Guinea*, 64 préstecs; *La noieta daurada i altres contes*, de RqueR, 162 préstecs; *Formiga*, 221 préstecs; *Bestiari i altres poemes*, 46 préstecs; *Viatge al poble de les trenta senyoretes*, 35 préstecs, i *La noieta daurada i altres contes*, de La Galera,

32 préstecs. Fa l'efecte que els usuaris els han escollit poc, en general, i que les seves preferències es concentren en el llibre del 2005 i el de la col·lecció «Vull Llegir! Poesia»; és a dir, els dos volums pioners a l'hora de posar a l'abast del públic infantil i juvenil general els relats per a criatures i la lírica de Rodoreda. Vegem què ocorre amb els llibres sobre els quals tenim més dades.

Contes infantils de Mercè Rodoreda i *Les fades* obtenen uns índexs prou alts de vendes en el marc de l'Any Rodoreda (3.010 exemplars el primer i 2.328 el segon) per contrast amb els pocs exemplars venuts de *Bestiari i altres poemes* (331), aparegut en el mateix context de la celebració i del qual es tiren 1.800 exemplars, segons informa Marta Bes.²¹ Les preferències generalitzades dels lectors, el gènere de les obres i la vinculació (o no) a propostes educatives concretes expliquen aquesta considerable diferència de vendes, que ja parteix d'un tiratge inferior pel fet que la poesia té molta menys sortida que la narrativa.

Contes infantils de Mercè Rodoreda i *Les fades* s'inscriuen en el gènere més llegit amb els infants quan no poden fer-ho sols i per ells mateixos a partir del moment que adquireixen autonomia lectora, mentre que el gènere poètic al qual pertany *Bestiari* gaudeix de molt menys predicament tant entre els mediadors (pares, mestres, professionals de la lectura, etc.) com després, lògicament, entre els més petits. Durant l'Any Rodoreda, d'altra banda, els artífexs de l'edició dels dos títols de Baula, Anna Obiols i «Subi», van fer nombroses sessions de narració i il·lustració dels relats de l'escriptora a partir del recull i van organitzar l'exposició «Mercè Rodoreda i el nens. Contes infantils de Mercè Rodoreda» amb els dibuixos originals; segons consta a la memòria de l'Any Rodoreda (Fundació Mercè Rodoreda, 2010, p. 194-195), entre l'abril i el desembre del 2008, el taller de narració i il·lustració es va fer en espais lectors de divuit localitats (Sant Climent de Llobregat, Besalú, Aiguafreda, Folgueroles, Santpedor, les Franqueses del Vallès, Caldes de Malavella, Sant Joan de Vilatorrada, Barcelona, Moià, Platja d'Aro, Sant Just Desvern, Sant Pere de Ribes, Esparreguera, Vilafranca del Penedès, Sant Cugat del Vallès i Mataró), i entre el març i el novembre, l'exposició es va poder veure a la Biblioteca del Mil·lenari de Sant Cugat, la

21. A la pregunta sobre quants se'n venen, d'aquest total d'exemplars tirats, l'editora respon que 500, que arriben al públic a través de les llibreries. Hi ha, doncs, una diferència de 169 llibres respecte de les dades de la Fundació Mercè Rodoreda, tot i que això no modifica substancialment la conclusió que es pot extreure de les xifres del cas.

Biblioteca Mestre Martí Tauler de Rubí, la Biblioteca Guinardó – Mercè Rodoreda de Barcelona, la Biblioteca Mercè Rodoreda de Platja d'Aro i la Biblioteca Can Ginestar de Sant Just Desvern.

Ateses les diferències de gènere i de difusió, es comprèn que de *Contes infantils de Mercè Rodoreda* se'n fes una segona edició el 2009 i que *Les fades* ja anés per la tercera el juliol del 2012, mentre que *Bestiari i altres poemes* es va quedar amb la primera. A més de la bona acollida de les dues obres narratives pel fet de ser-ho i de venir avalades per una editorial especialitzada en el públic infantil i juvenil, el coneixement dels llibres de Baula encara s'estén amb les activitats de l'Any Rodoreda, que propicien que se n'incrementi la lectura mitjançant les propostes concretes del taller i l'exposició. Un cop acabada la commemoració, Obiols i «Subi» segueixen fent propostes al públic familiar amb *Contes infantils de Mercè Rodoreda* i *Les fades*, cosa que explica que els dos títols mantinguin unes certes xifres de vendes (normalitzades, ja, fora del marc extraordinari de la celebració). La desaparició de l'efecte de la novetat i la pèrdua d'actualitat, tanmateix, afecten ambdós volums, que acaben descatalogats el 2018, segons recorda Josep Llussà. No és estrany que això sigui així, perquè, a més de la dinàmica actual del mercat en aquest sentit (Mañà, 2008), a partir del 2015 les seves vendes disminueixen dràsticament.

És interessant posar de costat amb les vendes, en aquest punt, les dades sobre els préstecs. Les xifres entre l'1 de gener del 2017 i el 30 maig del 2022 semblen confirmar el decreixent interès pels llibres infantils rodoredians que la informació de la Fundació Mercè Rodoreda exposa, però mostren al mateix temps, contràriament al que podrien fer pensar les vendes, que els contes infantils de l'autora i els seus poemes sobre animals es continuen llegint (cada vegada menys, això sí).²²

Les fades s'ha prestat un total de 1.968 vegades, de les quals 77 corresponen al 2021 i 29 al 2022, encara en curs; per tant, els 1.862 préstecs del 2017 al 2020 (1.968 menys els 77 i els 29 dels dos anys següents) i els 1.939 del 2017 al 2021 (el 2022 no compta en cap cas perquè encara no hi ha les dades completes) impliquen que l'obra es va prestar una mitjana de 465,5 vegades si es tenen en compte els quatre primers anys i de 387,8 si es tenen en compte tots cinc, en una corba descendent que les dades del 2021 (només 77 préstecs)

22. Cal anotar que, curiosament, *Contes infantils de Mercè Rodoreda* no s'inclou entre els llibres de l'escriptora que el programa informàtic aboca (potser perquè l'autoria va inclosa en el títol?).

ratifiquen. *Bestiari i altres poemes*, al seu torn, s'ha prestat 46 cops, sis dels quals corresponen al 2021 i tres als primers cinc mesos del 2022; per tant, els 37 préstecs del 2017 al 2020 (46 menys els sis i els tres dels dos anys següents) i els 43 del 2017 al 2021 (descomptant el 2022 perquè encara no disposem de les dades completes) impliquen que l'obra es va prestar una mitjana de 9,25 i 8,6 vegades, respectivament, en una corba igualment descendent, però menys aguda a causa del punt de partida inferior. La popularitat evident de la narrativa en els préstecs de les biblioteques i la disminució progressiva dels préstecs en els casos de tots tres llibres confirmen un fet prou conegut: que l'actualitat i el gènere són factors rellevants a l'hora de triar.

Fixem-nos, ara, en les obres de Mercè Rodoreda publicades en col·leccions juvenils ni pròpiament escolars ni destinades a l'àmbit educatiu; és a dir, en les grans novel·les de postguerra ofertes per Club Editor a la col·lecció «Club Editor Jove». Per començar, s'observa una desproporció comercial molt considerable entre les que han estat les lectures prescriptives preferents de secundària (*Mirall trencat*, en primer terme, i *La plaça del Diamant*, en segon lloc) i les que ho han estat puntualment (*Jardí vora el mar*) o no ho han estat mai (*El carrer de les Camèlies* i *Quanta, quanta guerra...*). El quadre següent conté les xifres de vendes d'entre el 2007 i el 2020 de cadascuna, que parlen per si soles:

QUADRE 6. Obres de Mercè Rodoreda a «Club Editor Jove». Vendes totals 2007-2020

<i>Obra</i>	<i>Exemplars</i>
<i>Mirall trencat</i>	143.996 exemplars
<i>La plaça del Diamant</i>	117.548 exemplars
<i>Jardí vora el mar</i>	17.970 exemplars
<i>El carrer de les Camèlies</i>	8.536 exemplars
<i>Quanta, quanta guerra...</i>	3.330 exemplars

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Fundació Mercè Rodoreda

Mirats any per any, els títols que destaquen a causa d'unes xifres de vendes que, en general, estan molt per sobre del que és habitual (fins i tot per a una autora tan coneguda i llegida com Mercè Rodoreda) són només tres: *Mirall trencat*, *La plaça del Diamant* i *Jardí vora el mar*.

QUADRE 7. Obres de Mercè Rodoreda a «Club Editor Jove». Títols més venuts entre el 2007 i el 2020

Any	Obra més venuda	Exemplars	Any	Obra més venuda	Exemplars
2007	<i>La plaça del Diamant</i>	19.130	2014	<i>Jardí vora el mar</i>	5.243
2008	<i>Mirall trencat</i>	22.120	2015	<i>La plaça del Diamant</i>	4.089
2009	<i>Mirall trencat</i>	22.910	2016	<i>La plaça del Diamant</i>	18.552
2010	<i>Mirall trencat</i>	20.910	2017	<i>La plaça del Diamant</i>	16.975
2011	<i>Mirall trencat</i>	7.802	2018	<i>Mirall trencat</i>	22.355
2012	<i>La plaça del Diamant</i>	15.098	2019	<i>Mirall trencat</i>	19.474
2013	<i>La plaça del Diamant</i>	3.596	2020	<i>Mirall trencat</i>	18.727

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Fundació Mercè Rodoreda.

Mirall trencat i *La plaça del Diamant* en resulten les guanyadores absolutes, empatades en primer lloc amb set anys cadascuna. Molt per darrere hi ha *Jardí vora el mar*, que només ressalta el 2014. Ni *El carrer de les Camèlies* ni *Quanta, quanta guerra...* no sobresurten cap any. Al marge del fet (absolutament rellevant, com es pot veure) que les obres es llegeixin o no a secundària, cal comptar amb la popularitat de *Mirall trencat* i *La plaça del Diamant*, les dues novel·les més conegudes de Mercè Rodoreda que, potser per això, han estat difoses a través de la televisió i el cinema (dos mitjans que han contribuït, al seu torn, a ampliar encara més el coneixement social de les dues obres). La primera, amb una sèrie de tretze capítols de Televisió de Catalunya i Diagonal TV el 2002, en una adaptació de Josep M. Benet i Jornet dirigida per Orestes Lara. La segona, amb la pel·lícula dirigida per Francesc Betriu el 1982, que actualment també es pot veure en forma de sèrie a la xarxa.

Una altra dada significativa, com ja ocorria amb el bloc de llibres anteriorment considerats, és la que proporciona la suma de les vendes de les cinc novel·les de la col·lecció

«Club Editor Jove» durant l'Any Rodoreda, que supera amb escreix qualsevol altre període de dotze mesos. *Mirall trencat*, *La plaça del Diamant*, *Jardí vora el mar*, *El carrer de les Camèlies* i *Quanta, quanta guerra...* arriben, junts, a un còmput de gairebé 35.000 exemplars comprats pel públic (34.972, exactament). L'any anterior, el 2007, se'n venen 11.000 menys (23.948). I en els anys següents, les xifres baixen; progressivament, d'entrada (a 27.674 el 2009 i a 25.032 el 2010), i de manera brusca amb la recessió econòmica (a 11.916 el 2011, quan es comença a sentir de debò, a 16.913 el 2012, a 7.281 el 2013, a 11.138 el 2014 i a 9.493 el 2015). La recuperació es produeix amb la sortida de la crisi, a partir del 2016, amb 20.861 exemplars venuts, 18.807 el 2017, 29.867 el 2018, 24.761 el 2019 i 28.717 el 2020. Certament, són nombres sempre molt alts per a un mercat com el català, en què els tiratges de novel·la ronden els dos o tres milers exemplars. Però fins i tot així, la celebració del centenari de l'escriptora reverteix clarament, com solen fer totes les efemèrides, en un augment significatiu de les adquisicions per part del públic.

Cal preguntar-se quin públic en concret, però, compra els llibres, ja que aquestes edicions resulten perfectament adequades, i són assequibles, tant per als lectors adults com per als adolescents. En aquest cas, les dades dels préstecs bibliotecaris no aporten gaire llum ni ajuden a escatir altres claus de recepció. Els anys 2021 i 2022 no hi ha informació específica sobre la col·lecció «Club Editor Jove». En l'històric d'entre el 2017 i el 2022, on sí que es diferencien els préstecs dels llibres d'aquesta col·lecció respecte dels de les altres, es confirma, a causa de la preferència dels usuaris, el relleu de *Mirall trencat* i *La plaça del Diamant*, que amb 2.807 i 2.980 préstecs, respectivament, se situen molt per davant de *Jardí vora el mar* (929 préstecs), *El carrer de les Camèlies* (923 préstecs) i *Quanta, quanta guerra...* (275 préstecs). La novel·la del 1980, com es pot observar, sempre queda força per darrere de les altres quatre. Ateses les seves característiques i complexitat (Gustà, 2010b), s'entén que sigui així.

En relació amb els llibres obertament adreçats a l'àmbit educatiu, cal destacar, en primer terme, les vendes de l'*Aloma* d'Edicions 62, que com és sabut també es llegeix a les aules de secundària (per bé que menys que *Mirall trencat* i *La plaça del Diamant*). A banda del pic de 18.237 exemplars de l'Any Rodoreda, sens dubte vinculable a l'adaptació al teatre musical que la companyia Dagoll Dagom en va fer per al Teatre Nacional de Catalunya (que van anar a veure un nombre considerable de centres), les xifres oscil·len entre els 1.849 i els 11.044

exemplars (la més baixa és del 2017 i la més alta, del 2010). No està gens malament; sobretot, pel fet que l'obra aboca una mitjana de més de 7.000 llibres venuts per any, comptant el 2018 (perquè, com s'ha indicat, tot i que no n'hi ha dades, de vegades les editorials envien les xifres de dos anys junts). Val a dir que la Fundació Mercè Rodoreda suma, en aquest cas, les dades de totes les edicions (també les de la col·lecció «El Cangur»), però sembla que l'edició que es ven més en el moment de redacció d'aquest estudi, segons el web de l'editorial (s'ha vist a l'apartat del corpus), és la d'Educaula.²³ Els préstecs de les biblioteques mostren que les edicions amb paratextos de Josefina Figuerola i Neus Real surten prou sovint (1.795 préstecs, en conjunt, entre el 2017 i el 2022), tot i que les xifres del 2021 resulten considerablement baixes (només 113 exemplars prestats en total). Sembla que les vendes s'imposen, doncs; de ben segur, a causa de les lectures de secundària.

En segon lloc, resulten remarcables les quantitats assolides per l'edició de Bromera i Club Editor de la novel·la del 1962, presumiblement present als instituts del País Valencià. Els 56.162 exemplars venuts en onze anys, entre el 2007 i el 2018 (no hi ha dades del 2012, del 2019 ni del 2020), tenint en compte que el llibre es va publicar per primera vegada el 1997, en suggereixen la pervivència i l'ús lector, ja que la mitjana anual és de 5.106 exemplars. Es demostra així un cop més la important incidència de l'àmbit educatiu en la recepció del corpus infantil i juvenil rodoredià. A les biblioteques, en canvi, se'n fan només 411 préstecs, probablement perquè, a més de tractar-se d'una edició concebuda per a fora del Principat, n'hi ha d'altres a disposició (al costat de les de «Club Editor Jove», per exemple, la de l'editorial Hermes, que es retira del mercat pel contracte d'exclusivitat de Club Editor —motiu que explica que no hi hagi dades relatives a les vendes—, però de la qual resten exemplars en trenta biblioteques públiques, que en presten 88 entre el 2017 i el maig del 2022). La qüestió territorial sembla ser la raó, paral·lelament, que l'Any Rodoreda no en suposi un increment de compres ans al contrari, vist que per motius polítics no és una commemoració oficial al País Valencià.

23. En qualitat d'autora de la introducció, els comentaris de text i les propostes de treball d'aquesta edició, de la qual s'ha renovat el contracte a partir del 2021, compto amb les dades de vendes que m'ha fet arribar el Grup 62 amb relació als drets d'autor que em corresponen d'aquest any ençà, d'acord amb els quals l'any 2021 se n'han venut 2.944 exemplars, cosa que confirma la bona sortida que segueix tenint el llibre.

Un tercer element a comentar correspon al fet que tant *Semblava de seda i altres contes* i *La meva Cristina i altres contes* com *Viatges i flors* d'Edicions 62 resten força endarrere de les edicions comentades més amunt en la sortida al mercat, amb uns totals respectius de 2.018, 9.144 i 9.991 exemplars venuts entre el 2007 i el 2020. Això mateix exposen els préstecs de les biblioteques, amb 218 per a l'edició del primer recull, 226 per a les edicions d'Hermes i Educaula del segon i 32, únicament, per al tercer. Altra vegada cal pensar en les lectures que es fan als centres educatius, doncs; i potser també en la preeminència de la novel·la per damunt de la narrativa breu i la prosa poètica en els gustos dels lectors.

Pel que fa a les antologies, igualment destinades a l'àmbit educatiu (i per anar tancant l'apartat), només disposem d'informació sobre *La brusa vermella i altres contes*, que no introdueix cap variant en el panorama desclòs fins aquí. El 2007 i el 2008 són els anys que es venen més exemplars d'un llibre que, després, va progressivament a la baixa (tot i que sembla remuntar una mica el 2014 i el 2015) i que acaba, com els volums de Baula, descatalogat. Aquesta també és una obra que es presta poc, a les biblioteques públiques: 88 vegades, solament, entre el 2017 i el 2022. Tot plegat sembla ratificar les inferències del paràgraf anterior en relació amb la importància de l'ensenyament en les vendes i el relleu de les preferències lectores en els préstecs.

4. Conclusions i consideració final

En vista del que s'ha exposat fins aquí es confirma, en primer terme, una obvietat: Mercè Rodoreda no és una autora de literatura infantil i juvenil i, precisament per això, no té un corpus significatiu en l'àmbit de la producció per a lectors en formació. Ja sabíem que la seva és una obra literària per a adults que, no obstant això, als anys trenta va tenir una excepció en dues desenes de contes per a nens: el relat perdut que va obtenir un premi als Jocs Florals de Lleida el 1934, els setze que l'autora va publicar a la pàgina «Una estona amb els infants» de *La Publicitat*, amb il·lustracions de «Tísner», entre el 1935 i el 1936, i el que va donar en dues entregues a la revista *Moments* durant la guerra (tots, editats per primera vegada el 1999 a *Un cafè i altres narracions*, de la Fundació Mercè Rodoreda, a cura de Carme Arnau). Una excepció, aquesta dels anys trenta, perfectament explicable en el doble marc del context del moment i de la trajectòria de l'escriptora. També sabíem que als anys seixanta Rodoreda va expressar la intenció de fer un llibre per als més petits, però que mai no va arribar a materialitzar la idea perquè li hauria costat massa refer els relats dels temps republicans i altres projectes literaris van passar-hi al davant.

La figura i la producció rodoredianes, tanmateix, són presents des de fa algunes dècades en l'esfera dels llibres per a infants i joves. La raó n'és la importància de l'autora, canònica i tot un clàssic, en les lletres catalanes contemporànies. Mercè Rodoreda, però, no és únicament un nom que han de conèixer de primera mà els lectors en formació, als quals cal oferir, per tant, les edicions que els ho permetin. A aquesta dimensió cultural cal afegir-n'hi una de comercial ben rellevant en qualsevol sistema literari, i més encara en un de tan petit i complex com el català.

Rodoreda és una escriptora que ven molt.²⁴ Si hi afegim la doble circumstància que la literatura infantil i juvenil cobreix una considerable quota de mercat al nostre país —a finals de la primera dècada del nou segle s’aproximava al 20 % de la facturació editorial de Catalunya (Europapress, 2007)— i que significa ja fa temps, «per a més d’una editorial, el coixí econòmic» (Mañà, 2008, p. 58), s’entén l’interès d’estendre la producció de l’escriptora a un espai clau per a la bona salut cultural i financera de l’estructura editorial nostrada i, de retruc, per a la bona salut literària de la societat que aquesta estructura nodreix de lectures. Fer que Rodoreda també formi part de la literatura infantil i juvenil catalana és una estratègia que produeix beneficis, doncs, en diversos sentits complementaris.

La categoria literària de Mercè Rodoreda i els rèdits que proporcionen les seves obres rau en a la base d’una incorporació als productes literaris destinats als més petits i als adolescents que és, amb una sola excepció i de manera significativa, íntegrament pòstuma. I que es desenvolupa mitjançant tres canals. El primer és la recuperació dels contes per a criatures que l’autora va publicar als anys trenta, malgrat que tres dècades després va decidir mantenir-los al calaix un cop rellegits. El segon canal correspon a les edicions infantils i juvenils de què han estat objecte una part de la seva narrativa breu i una part de la seva poesia, tot i no anar adreçades a infants i joves ni en un cas ni en l’altre. El tercer canal d’incorporació de Rodoreda a la literatura per als lectors en formació fa referència a les edicions juvenils i/o escolars de tots els títols rodoredians d’entre el 1962 i el 1980.

La voluntat de donar a conèixer els autors patrimonials catalans al públic infantil i juvenil explica les dues iniciatives pioneres en els àmbits educatiu i cultural, separades per quinze anys i fruit de la visió d’Emili Teixidor i de Josep Massot i Muntaner, que, no pas gratuïtament, coincideixen en la selecció textual d’un relat de *Vint-i-dos contes*, «Gallines de Guinea». Encara en vida de Rodoreda (i aquesta és l’excepció esmentada dins del panorama general de la relació de l’escriptora amb els llibres per a infants i joves), el 1974, el relat

24. A més de ser la nostra escriptora més internacional (Real, 2021), i a banda de les xifres que s’han consignat en el seu moment, cal tenir en compte que només les vint-i-set edicions de Club Editor de *La plaça del Diamant* aparegudes fins a l’any de la mort de l’autora, entre el 1962 i el 1983 (a les quals s’haurien d’afegir les edicions especials que en fan La Caixa i Edicions 62), sumen 112.000 llibres venuts; això, mitjançant uns tiratges inicials de 2.000 exemplars que s’ha fet públic que passen a ser de 5.000 a principis dels anys setanta i de 10.000 a partir de 1978 (*El País*, 2019).

apareix a l'antologia *Quinze són quinze*, esdevinguda un clàssic de l'educació formal. El 1989, sis anys després de la mort de l'autora, surt a la col·lecció «El Tinter dels Clàssics» de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat; el disseny del llibre, els paratextos i les il·lustracions de Carme Solé Vendrell fan de *Gallines de Guinea* el primer llibre infantil de Mercè Rodoreda.

Amb la fi de la dictadura franquista i la reinstauració oficial de l'ensenyament en català, Mercè Rodoreda entra amb força a les aules. El fet que la seva obra sigui lectura obligatòria a secundària des de la dècada dels vuitanta propicia tant l'edició d'una antologia monogràfica el 1990, titulada *La brusa vermella i altres contes* i que forma part de la «Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana» de l'editorial Barcanova, com la inclusió de textos de l'autora en una antologia de caire general, *Contologia*, de «L'Esparver Llegir» de La Magrana, el 1991 — l'any, precisament, que Cruïlla treu una nova edició de *Quinze són quinze*—. Aquesta mena de projectes no tenen, però, gaire continuïtat, tot i que el 2003 Edicions Bròsquil inclou una narració rodorediana a l'antologia *Contes del segle XX* i que el 2002 i el 2007 Barcanova publica dues noves edicions de *La brusa vermella i altres contes* a les col·leccions «Antaviana Jove. Clàssics Catalans» i «Antaviana Nova. Clàssics Catalans».

A principis dels anys noranta, Club Editor inicia la publicació de les grans novel·les rodoredianes de postguerra a la col·lecció «Club Editor Jove», alhora que les segueix oferint al públic dins «El Club dels Novel·listes», per donar encara millor sortida a uns llibres que constitueixen pilars literaris i comercials de l'empresa, associada a Columna el 1989 per mirar de superar el declivi posterior a la mort de Joan Sales. *Mirall trencat*, *La plaça del Diamant* i *Jardí vora el mar* estrenen edició juvenil el 1991, el 1992 i el 1996 i són objecte de nombroses reimpressions a la col·lecció, sembla clar que provant d'interpel·lar els joves que han de llegir Rodoreda a l'institut, però sense que els llibres prenguin un to didàctic aliè a l'editorial, que té una identitat cultural i literària mancada de vincle amb l'àmbit educatiu. El 1997, de fet, Club Editor publica la seva única edició escolar, és a dir, una edició amb un seguit de paratextos pensats per al treball a les aules, normalment constituïts per una introducció a l'autora i la seva producció i una sèrie de propostes d'activitat concebudes per facilitar la comprensió del text (o textos) del cas. Ho fa, no obstant això, juntament amb Bromera, del País Valencià, l'empresa amb una clara vocació pedagògica que és l'artífex de la iniciativa, destinada a facilitar la lectura de *La plaça del Diamant* a les aules de secundària

dels territoris meridionals del domini lingüístic mitjançant les propostes didàctiques d'un professional alzirenc.

Aquesta edició escolar de *La plaça del Diamant* de Bromera i Club Editor no inaugura pas, però, la via educativa, desplegada entre mitjan anys noranta i l'actualitat per altres editorials. Per damunt de qualsevol altra, qui fressa aquest camí és Edicions 62. El 1996 hi surt una primera edició escolar d'*Aloma* amb paratextos de Josefina Figuerola, que el 2001 es torna a publicar amb una coberta nova, teòricament més atractiva mitjançant la imatge d'una adolescent amb una actitud suggeridora. El 2006, en una col·lecció ja directament enfocada a docents i alumnes, «Educació 62», apareix una altra edició escolar d'*Aloma*, a cura de Neus Real, que esdevé un dels llibres més venuts d'Edicions 62 durant una dècada i mitja; i el 2008 s'hi suma una edició equivalent de *Semblava de seda i altres contes*, responsabilitat de Carme Arnau. «Educació 62» acaba revertint en un segell diferenciat el 2009; un segell que, significativament anomenat Educaula (Europapress, 2009), publica i reimprimeix repetidament no tan sols la novel·la i el recull de narracions que duen els paratextos de Real i d'Arnau, sinó també *La meva Cristina i altres contes* a partir del 2010 i *Viatges i flors* a partir del 2011, a càrrec, respectivament, de Carme Arnau i Marta Nadal. El 2013, encara, Edicions 62 ofereix al públic una edició juvenil especial d'*Aloma* juntament amb el diari *Ara*; el llibre forma part de la col·lecció «Clàssics de la Literatura Juvenil», que el periòdic ven per subscripció amb l'ham publicitari de regalar-la al centre educatiu del jove lector que l'adquireix.

Editorial Hermes, segell fundat el 1994 per professionals de la pedagogia, és una altra empresa que puja al tren de les edicions escolars de llibres de Mercè Rodoreda. El 2001 publica *La meva Cristina i altres contes*, que el 2003 complementa amb una edició paral·lela de *La plaça del Diamant* (sense gaire èxit, però, ja que els exemplars de la novel·la es retiren del mercat pel contracte d'exclusivitat que ostenta Club Editor). Totes dues contenen paratextos de Carme Arnau, que hi presenta l'autora i l'obra en qüestió, acompanya aquesta presentació de materials crítics i informatius i proposa una quantitat considerable d'activitats per aprofundir en les narracions.

Dos anys després de la infructuosa edició de *La plaça del Diamant* d'Hermes té lloc un fet especialment important en relació amb Mercè Rodoreda i la literatura infantil i juvenil: com a resultat d'una iniciativa de Marta Pessarrodona, RqueR recupera per primera vegada

en un volum individual, titulat *La noieta daurada i altres contes*, els setze textos per als més petits que l'autora va publicar a *La Publicitat* als anys trenta. Aquests relats infantils, editats prèviament per la Fundació Mercè Rodoreda, però en un llibre d'abast força restringit, poden gaudir, a partir d'ara, d'una difusió molt més àmplia.

El 2005 també és l'any que Club Editor, recuperat per Maria Bohigas Sales, reinicia la col·lecció «Club Editor Jove» amb una nova edició de *La plaça del Diamant*. La segueixen les novel·les *Mirall trencat* (2006), *El carrer de les Camèlies* (2007), *Jardí vora el mar* (2007) i *Quanta, quanta guerra...* (2008), totes amb postfacis de figures destacades (escriptors i estudiosos) de les lletres catalanes. El replantejament de Bohigas manté la idea d'una oferta juvenil no sotmesa a la funcionalitat didàctica. D'acord amb l'esperit de l'editorial i amb la imatge renovada que Bohigas hi imprimeix, se segueix apel·lant els lectors adolescents mitjançant llibres més barats que els del «Club dels Novel·listes» i que, a partir d'aquest moment, inclouen lectures interpretatives i fonamentades en la recerca de les obres, com fan les edicions escolars, però amb una fórmula, el postfaci, que evita la renúncia a la marca cultural històrica de l'editorial perquè, en col·locar-les al final, neutralitza la possible equiparació a les presentacions habituals de col·leccions com «Educació 62». Això explica la renovada edició del 2016 de *La plaça del Diamant* a «Club Editor Jove», que incorpora les troballes inèdites d'una investigadora que fa la tesi sobre la novel·la.

El 2008 és el moment que marca el punt àlgid de les edicions infantils de l'obra rodorediana, i la celebració del centenari del naixement de l'autora n'és el motiu. Excepcional en molts sentits, l'Any Rodoreda implica l'aparició, a més de la primera edició escolar de *Semblava de semblava de seda i altres contes* a Edicions 62, de quatre llibres infantils amb textos de l'escriptora: *Formiga*, *Contes infantils de Mercè Rodoreda*, *Les fades* i *Bestiari i altres poemes*. Vet aquí un petit corpus propiciat per l'existència d'*Agonia de llum. La poesia secreta de Mercè Rodoreda*, a cura d'Abraham Mohino i que el 2002 ha donat a conèixer al públic general una part de l'obra inèdita conservada a la Fundació Mercè Rodoreda, i de *La noieta daurada i altres contes* de RqueR, que el 2005 ha fet el mateix amb la narrativa per a infants apareguda al diari *La Publicitat* en la dècada dels anys trenta.

Els quatre llibres del 2008, il·lustrats per Leonard Beard, «Subi», altra vegada «Subi» i Montse Ginesta, van clarament destinats als més petits. Sobretot en els tres primers casos, responsabilitat de dues editorials tan distintives de la literatura per a infants i joves com

Cruïlla i Baula, que ara, per iniciativa de Montse Ingla i Anna Obiols, introdueixen la figura de l'autora, respectivament, en la poesia infantil, amb *Formiga*, i en l'àlbum il·lustrat per a criatures, amb *Contes infantils de Mercè Rodoreda i Les fades*. El poemari *Bestiari i altres poemes*, de Viena Edicions i a cura de Marta Nadal, amplifica la proposta de *Formiga*, que conté un sol poema, no només des del punt de vista del nombre de composicions, sinó també del doble destinatari, atès que inclou tots els poemes de «Bestioles» i n'hi afegeix tres més i concep l'obra per a un públic tant adult com infantil.

Entre el final de la commemoració i l'any 2021, a banda de les edicions escolars i juvenils de les obres que Mercè Rodoreda havia publicat entre el 1962 i el 1980 ja anotades més amunt, es publiquen tres títols rodoredians infantils i juvenils més. N'hi ha dos que refan visualment i formalment sengles textos de *Viatges i flors*: el còmic en què Isidre Monés converteix «Viatge al poble dels guerrers» per al número d'estiu de *Cavall Fort* el 2012 i l'àlbum *Viatge al poble de les trenta senyoretes* que, amb dibuixos de Dani Torrent per a la col·lecció «Clàssics Il·lustrats», publica l'editorial Comanegra el 2019 amb Jordi Puig al capdavant del projecte. El tercer correspon al recull del 2020 de La Galera titulat *La noieta daurada i altres contes*, que, amb imatges d'Albert Asensio, replica la idea de *Cuentos para niños* (2019) de Siruela i estén la proposta de RqueR amb l'afegit de material narratiu i autobiogràfic.

Malgrat que el conjunt pot semblar poca cosa —i ho és des del punt de vista quantitatiu, ja que són només tres obres en tretze anys—, cal remarcar-ne tant les novetats genèrica i tipològica que impliquen el còmic i el llibre àlbum de doble destinatari en què es converteixen dos dels textos de la primera secció de *Viatges i flors* com l'ampliació textual que representa *La noieta daurada i altres contes* de La Galera respecte del precedent del 2005. I cal remarcar-ho perquè, a banda de l'obertura de nous espais rodoredians dins de l'esfera de la literatura per a infants i joves com són el còmic, l'àlbum il·lustrat i la prosa autobiogràfica, dins del corpus infantil i juvenil complet de Mercè Rodoreda ressalten, precisament, les propostes que afecten els textos de l'escriptora; és a dir, aquelles que, a banda de posar-los a l'abast del públic general i en formació, hi aporten elements literaris que els interpreten amb altres mitjans i n'ofereixen versions concebudes majoritàriament com a pont entre l'obra de l'autora i els lectors en formació.

Les il·lustracions són l'aspecte literari més destacat de l'aportació de les obres de postguerra de Mercè Rodoreda editades en l'àmbit infantil i juvenil. A *Gallines de Guinea*, *Formiga*, *Bestiari i altres poemes*, «Viatge al poble dels guerrers» i *Viatge al poble de les trenta senyoretes*, les imatges esdevenen un element clau que canalitza una determinada aproximació als textos rodoredians. Vet aquí quatre productes atractius que, a través de la transmediació interliterària —o potser caldria parlar d'adaptació, realment?—, donen nova vida a la prosa i la poesia de Mercè Rodoreda tot orbitant-les al territori del llibre il·lustrat, el còmic i l'àlbum de doble destinatari. I ho fan en uns productes molt dignes, sens dubte amb valor artístic i cultural, que apropen l'escriptora als lectors força abans del que podrien accedir-hi sense el creuament de fronteres que efectuen els llibres resultants; d'aquí el seu valor social complementari.

La noieta daurada i altres contes de RqueR, *Contes infantils de Mercè Rodoreda*, *Les fades* i *La noieta daurada i altres contes* de La Galera, al seu torn, revitalitzen les narracions infantils de l'escriptora; en gairebé tots els casos, amb unes il·lustracions que també les enriqueixen. Cal lamentar que amb l'excepció exclusiva de *Les fades* continguin errors de correcció, coherència i cohesió com a resultat de reproduir la transcripció dels contes de *La Publicitat* continguda a *Un cafè i altres narracions* sense revisar-la a fons —contrastant-la, idealment, amb els originals—. Seria recomanable fer-ne una reedició revisada o una altra edició per resoldre definitivament aquests problemes, que, tot i que no són nombrosos, desmereixen l'escassa literatura infantil publicada per Mercè Rodoreda. *Gallines de Guinea*, *Formiga*, *Les fades*, *Bestiari i altres poemes*, «Viatge al poble dels guerrers» i *Viatge al poble de les trenta senyoretes*, fets amb la mateixa cura general que els tres llibres amb textos defectuosos, però sense equivocacions textuais (excepte en el cas puntual de la negació que manca a la pàgina 32 de «Viatge al poble dels guerrers»), aguanten perfectament una lectura actual. No obstant això, convindria que aquesta lectura fos adequadament mediatitzada, amb els infants i els joves, per garantir-ne l'efectivitat. I s'ha d'admetre que potser ni així no resultarà del gust d'un públic poc acostumat a la mena de llenguatge que s'hi desplega (un llenguatge que, tanmateix, podria contribuir a contrarestar el decreixent domini de la llengua que està tenint lloc en tots els àmbits).

Les grans novel·les rodoredianes de postguerra publicades a «Club Editor Jove», d'altra banda, diversifiquen les edicions a l'abast d'aquest bloc productiu de l'autora, i des del 2005

engruixeixen, a més, la bibliografia que s'hi concentra. El mateix fan les edicions escolars de novel·les i reculls de contes d'entre el 1962 i el 1980. Bromera i Club Editor hi contribueixen amb *La plaça del Diamant*; Edicions 62, amb *Aloma*, *Semblava de seda i altres contes*, *La meva Cristina i altres contes* i *Viatges i flors*, i Hermes, amb *La meva Cristina i altres contes* i *La plaça del Diamant*. Les antologies escolars de narrativa breu, tant les generals —*Quinze són quinze*, *Contologia* i *Contes del segle XX*, de Laia i Cruïlla, La Magrana i Edicions Bròsquil— com la que se centra exclusivament en la producció de Rodoreda —*La brusa vermella i altres contes*, en les seves tres edicions a Barcanova—, incrementen el coneixement i la difusió de la seva obra alhora que la posen en relació amb altres autors i/o proporcionen el suport didàctic necessari per enfrontar el gènere contístic i els textos amb què l'escriptora hi contribueix. Les finalitats comercials i pedagògiques predominen, en aquests casos, per damunt de les literàries, implícites en la voluntat de fer conèixer i llegir Rodoreda als alumnes de secundària.

La recepció del corpus infantil i juvenil rodoredià, d'acord amb la documentació i les dades aplegades per dur a terme aquest estudi, és poc significativa. La crítica no es prodiga gaire i, quan en parla, se centra en les edicions més pròpiament per a infants i joves (no sembla ressenyar, significativament, ni els títols de «Club Editor Jove» ni les edicions escolars) i es dedica fonamentalment a informar sobre les obres i descriure'n els continguts. Quan hi ha comentari, ja sigui breu o d'una certa extensió, predominen els elogis, focalitzats en la llengua dels textos, l'univers ficcional que s'hi construeix, la relació amb el conjunt de la producció de Mercè Rodoreda i l'experiència lectora del cas. Una veu prou autoritzada de la literatura infantil i juvenil, no obstant això, desestima la validesa del contes infantils dels anys trenta, que considera immadurs i afectats pel pas del temps, per al petit lector actual. Caldrien anàlisis d'experiències pràctiques, doncs, per determinar què passa quan els nens s'enfronten a *Contes infantils de Mercè Rodoreda* o *Les fades*, per exemple, que han estat els dos llibres infantils més venuts de Mercè Rodoreda; en bona part, gràcies a la mobilització que n'han dut a terme Anna Obiols i «Subi» mitjançant activitats diverses que han funcionat prou bé. Els préstecs bibliotecaris ratifiquen la preferència del públic per aquests dos títols infantils, que és lògic que hagin estat els més ben acollits tenint en compte la divulgació amb què han comptat a través de tallers i exposicions i la mena de volums que són: dos àlbums il·lustrats per als més petits que contenen històries fantàstiques i divertides protagonitzades

per animals i altres éssers humanitzats (l'hivern, les formigues, les granotes, el rossinyol, les pomes...), alguns clarament procedents de la tradició cultural en què s'imbriquen els relats (com les bruixes i les fades).

Al marge de la crítica, i amb referència a la resposta del públic davant el corpus per a infants i joves de l'escriptora, les xifres de la Fundació Mercè Rodoreda confirmen que els anys que l'obra en qüestió és lectura de secundària, les seves edicions juvenils i escolars són les més venudes. Encara que no aporten cap component creatiu als textos, això és així justament perquè l'alumnat les adquireix per llegir-les i estudiar-les, atès que la funció d'aquestes edicions és facilitar la comprensió del text rodoredià mitjançant pròlegs, postfacis, propostes de treball i altres materials (bibliografies, cronologies, models de comentari de text, etc.). En el cas de Club Editor, l'empresa que disposa dels drets de les grans novel·les de postguerra de Rodoreda, s'assoleixen xifres astronòmiques per a les mitjanes habituals d'un mercat com el català. *Mirall trencat* (una de les novel·les més llegides als centres educatius) arriba a superar els 20.000 exemplars en un any. *La plaça del Diamant* li va immediatament al darrere amb unes xifres igualment respectables. Edicions 62 té la sort de comptar amb *Aloma*, que l'Any Rodoreda es va equiparar a les novel·les del 1974 i el 1962 en nombre d'exemplars venuts pel fet que Dagoll Dagom en va presentar l'adaptació musical al Teatre Nacional de Catalunya i que des d'aleshores es va venent prou bé. Com que la resta d'edicions no semblen treure un gran profit comercial de la producció rodorediana, es dedueix que fer-ne llegir una obra concreta, i no una altra, és el factor crucial per a les vendes i, doncs, per a l'assegurada gratificació de l'editorial que la pot publicar i distribuir.

Les biblioteques no fan l'efecte de resultar una competència gens ferotge per a les editorials, perquè els índexs de préstecs són força més baixos que les xifres d'exemplars venuts. Sembla que els lectors prefereixen poder disposar dels seus propis llibres (tenir la seva pròpia biblioteca), cosa que cal celebrar en pro del sistema literari. Malgrat que els préstecs bibliotecaris d'entre el 2017 i el 2022 no aboquen dades gaire falagueres en termes quantitatius, amb unes mitjanes anuals que en tots els casos queden per sota de les adquisicions, val a dir que també indiquen que la literatura infantil i juvenil de Mercè Rodoreda es llegeix. No pas de manera espectacular, però sí de manera regular i ininterrompuda. Una altra bona notícia, doncs, per a la cultura catalana.

Vet aquí, en conjunt, uns resultats que tenen prou interès. Aquest fet no neutralitza, però, les possibilitats de qüestionar el treball que acaba aquí, ja anunciades a la introducció. Pel que fa als continguts, la delimitació del corpus és discutible des de diferents punts de vista, i les dades a disposició sobre la seva recepció són minses i relatives. Pel que fa a la metodologia d'anàlisi, ha calgut combinar disciplines habitualment poc agermanades, com la filològica i més pròpia dels estudis literaris, d'una banda, i la didàctica i més pròpia de la literatura infantil i juvenil, de l'altra, cosa que ha derivat en una aproximació híbrida que, si bé procura aprofitar les virtuts de l'instrumental i els coneixements de totes dues disciplines, presenta dificultats d'ordre divers, com el grau d'aprofundiment en determinats aspectes de l'anàlisi; a més que algú pot trobar que queda a mig camí i, per dir-ho col·loquialment, no és ni carn ni peix. Valgui la consciència explícita d'aquesta limitació en un estudi que no pretén ser, ni de bon tros, definitiu, sinó tan sols haver posat la primera pedra d'un tema de recerca, Mercè Rodoreda i la literatura infantil i juvenil, que esperem haver demostrat que convindria expandir.

5. Fonts d'informació

5.1. REFERÈNCIES

- AMAT, J. (2022). *Vèncer la por. Vida de Gabriel Ferrater*. Barcelona: Edicions 62.
- ARA (2019). «Mercè Rodoreda». *Ara*, 30 de març. [AraCriatures]
- ARNAU, C. (1979). *Introducció a la narrativa de Mercè Rodoreda: el mite de la infantesa*. Barcelona: Edicions 62.
- AULET, J. (1998). «Mercè Rodoreda i els seus *Vint-i-dos contes*. Ni més ni menys». A: *Actes del I Simposi Internacional de Narrativa Breu*. Edició a cura de V. Alonso, A. Bernal i C. Gregori. Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 457-472.
- AVUI (2009). «El poema. "Ocell"». *Avui*, 3 de gener, p. 7.
<https://projectetraces.uab.cat/tracesbd/avui/av090103_03.pdf>.
- BELLORÍN, B. (2015). *De lo universal a lo global: nuevas formas del folklore en los álbumes para niños*. Barcelona: Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura, i de les Ciències Socials. Universitat Autònoma de Barcelona.
<<https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/311617/bvbb1de1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>.
- BERENGUER REVERT, C. (2020). «La noieta daurada i altres contes». *Faristol* (abril).
<<https://www.clijcat.cat/faristol/critica/La-noieta-daurada-i-altres-contes->>.
- BESTIARIS (2014). «Bestiari i altres poemes, de Mercè Rodoreda». *XTECBlocs*, 10 de juliol.
<<https://blocs.xtec.cat/bestiari/2014/07/10/bestiari-i-altres-poemes-de-merce-rodoreda/>>.

- CABALLÉ, A. (dir.) (2003). *La vida escrita por las mujeres*. Vol. IV: *Lo mío es escribir: siglo XX*. Barcelona: Círculo de Lectores.
- CALDER, P. (1955). *Cròniques de la veritat oculta*. Barcelona: Selecta.
- (2012). *Raspall*. Adaptació de Pep Molist. Il·lustracions de Lucía Serrano. Barcelona: Baula.
- CALDER, P.; SOLÉ VENDRELL, C. (1981). *Raspall*. Barcelona: Hyma.
- (2009). *Raspall*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat (Mars).
- CAMPILLO, M. (1998). «Mercè Rodoreda: la construcció de la veu narrativa». A: *Actes del I Simposi Internacional de Narrativa Breu*. Edició a cura de V. Alonso, A. Bernal i C. Gregori. Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 323-354.
- (2010). «Fonts i usos bíblics en la narrativa de Mercè Rodoreda». A: *Congrés internacional Mercè Rodoreda. Actes*. Edició a cura de J. Molas. Barcelona: Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales: Institut d'Estudis Catalans: Fundació Mercè Rodoreda, p. 43-68.
- (2021). «Mercè Rodoreda». A: BROCH, À. (dir.). *Història de la literatura catalana*. Vol. VII: CASTELLANOS, J.; MARRUGAT, J. (dir.). *Literatura contemporània (III). Del 1922 al 1959*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana: Barcino: Ajuntament de Barcelona, p. 323-354.
- CAMPS, M. (2020). «Rodoreda, il·lustrada». *La Vanguardia*, 16 de juny.
- CARRÉ, A. (2005). «Deliciosa Rodoreda», *Avui*, 23 de juny, p. Cultura XVI.
- CASACUBERTA, M. (1998). «Sobre *Viatges i flors*, de Mercè Rodoreda». A: *Actes del I Simposi Internacional de Narrativa Breu*. Edició a cura de V. Alonso, A. Bernal i C. Gregori. Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 377-398.
- CASTELLS, A. (2003). «La literatura demostra que la veritat no existeix». *Avui*, 10 de juliol, p. Cultura III.
- CENTELLES, J. (2021). «En Will, el guerrer, vol ser reina». *La invitació a la lectura*, 22 de desembre. <<https://jaumecentelles.cat/2021/12/>>.
- CORPORACIÓ CATALANA DE MITJANS AUDIOVISUALS (2013). «El diari *Ara* i Edicions 62 publiquen la col·lecció “Els Clàssics de la Literatura Juvenil”». *Notícies*, 2 d'octubre.

- <<https://www.ccma.cat/324/el-diari-ara-i-edicions-62-publicuen-la-colleccio-els-classics-de-la-literatura-juvenil/noticia/2182058/>>.
- DÍAZ, J. (2018). «Apte per a tots els públics». *El Periódico*, 31 d'octubre, p. 7.
<<https://www.elperiodico.cat/ca/opinio/20181030/article-opinio-jenn-diaz-apte-per-tots-els-publics-literatura-infantil-rodoreda-matutes-7119943>>.
- DURAN, T. (2005). «Rodoreda inmadura». *El Periódico de Cataluña*, 15 de setembre, p. 10.
- (2008). «Contes infantils de Mercè Rodoreda». *Faristol*, s. n., s. p.
<<https://www.clijcat.cat/faristol/lilibre-cercat/Contes-infantils-de-Merce-Rodoreda&lilibre=1044>>.
- EFE (2019). «Cuentos para niños, la faceta más desconocida de Mercè Rodoreda». *Zenda. Autores, libros y compañía*, 21 d'abril. <<https://www.zendalibros.com/cuentos-para-ninos-la-faceta-mas-desconocida-de-merce-rodoreda/>>.
- EL PAÍS (2008). «Del suposat autoretrat a “parlar” en castellà». *El País*, 19 d'abril, extra de Sant Jordi, p. 8.
- (2019). «Nou moderns ja clàssics». *El País*, 28 de març, supl. «Quadern», p. 3.
- (2021). «Muere la periodista cultural Rosa Maria Piñol». *El País*, 11 d'agost.
<<https://elpais.com/espana/catalunya/2021-08-11/muere-la-periodista-cultural-rosa-maria-pinol.html>>.
- EL PUNT AVUI (2008). «Manca de respecte en l'Any Rodoreda». 26 de desembre.
<<http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/255151--manca-de-respecte-en-lany-rodoreda-.html>>.
- ESCUDERO, T. (2021). *La recepció i la divulgació de l'obra de Mercè Rodoreda: de les primeres novel·les a 'Mirall trencat'*. Tesi doctoral dirigida per Carme Gregori. València: Departament de Filologia Catalana. Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació. Universitat de València.
<https://roderic.uv.es/bitstream/handle/10550/81345/Tesi_doctoral_T.Escudero.pdf?sequence=1>.
- EUROPAPRESS (2007). «Grup 62 lanza una colección de cómic en catalán y crea una nueva área editorial de literatura infantil y juvenil». *Europapress / Cultura / Libros*, 22 de novembre. <<https://www.europapress.es/cultura/libros-00132/noticia-grup-62-lanza->

- coleccion-comic-catalan-crea-nueva-area-editorial-literatura-infantil-juvenil-20071122145245.html>.
- (2009). «La editorial Grup 62 lanza dos nuevos sellos de libros infantiles y educativos». *Europapress / Cultura*, 8 de maig. <<https://www.europapress.es/cultura/noticia-editorial-grup-62-lanza-dos-nuevos-sellos-libros-infantiles-educativos-20090508182929.html>>.
- FERNÁNDEZ, S. (2019). «La mirada más tierna y desconocida de Mercè Rodoreda». *El Mundo*, 20 d'abril. <<https://www.elmundo.es/cultura/laesferadepapel/2019/04/20/5cb07e5921efa057738b46a7.html>>.
- FERNANDO, E. et al. (1995). *Llengua catalana*. Barcelona: Cruïlla.
- FLUIXÀ, J. A. (2011). «Panorama de la literatura infantil i juvenil al País Valencià». *L'Aiguadolç*, núm. 39 (tardor), p. 9-31.
- FUNDACIÓ MERCÈ RODOREDA (2010). *Any Rodoreda 1908-2008. Memòria*. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda: Institut d'Estudis Catalans.
- GIL, M. R. (2011). «L'àlbum il·lustrat: gaudi literari o recurs imprescindible per a l'aprenentatge lector?». *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, núm. 55 (juliol), p. 42-52. <<http://www.hermes.ice.udl.cat/wp-content/uploads/Article.pdf>>.
- GRILLI, G.; SALUDES AMAT, A. M. (2013). «Poesia i política a l'exili». A: *Mercè Rodoreda i els clàssics*. Edició a cura de Jordi Pujol Pardell i Meritxell Talavera Muntané. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- GUANSÉ, D. (1928). «Fada o artista?». *La Nau*, 2 de juny.
- GUILLAMON, J. (2020). «La pureza y la oscuridad». *La Vanguardia*, 20 de juny, p. 6 <<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2020/06/20/pagina-6/317965643/pdf.html>>.
- GUSTÀ, M. (2010a). «Els tons de la pell: notes sobre els estils rodoredians». A: *Congrés internacional Mercè Rodoreda. Actes*. Edició a cura de J. Molas. Barcelona: Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales: Institut d'Estudis Catalans: Fundació Mercè Rodoreda, p. 83-94.

- (2010b). «Història d'un soldat: l'Adrià Guinart de Mercè Rodoreda». A: *Una novel·la són paraules*. Barcelona: Institució de les Lletres Catalanes: Fundació Mercè Rodoreda: Institut d'Estudis Catalans, p. 285-294.
- HEREDIA, G. (1989). «Konrad Lorenz (1903-1989)». *Revista Latinoamericana de Psicología*, vol. 21, núm. 2, p. 279-287.
<<https://www.redalyc.org/pdf/805/80521210.pdf>>.
- IBARZ, M. (2022). *Retrat de Mercè Rodoreda*. Barcelona: Empúries.
- ISERN, J. J. (2003). «Narrativa d'autors catalans». *Avui*, 23 d'abril, p. 9-11.
<https://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=millors+hist%C3%B2ries+gats+roca+isern&f=&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+de+dades+de+llengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=1&of=hb>.
- JULIÀ, J. (2013). *L'abrupta llengua: Mercè Rodoreda, una poeta a l'exili*. Vic: Eumo; Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda.
- LA PUBLICITAT (1934a). «El correu d'avui». *La Publicitat*, 24 de maig, p. 2.
- (1934b). «Els Jocs Florals de Lleida». *La Publicitat*, 29 de maig, p. 2.
- LA VANGUARDIA (2018). «Editora Ester Pujol, nueva directora editorial de librerías de Enciclopèdia». *La Vanguardia*, 4 d'octubre.
<<https://www.lavanguardia.com/vida/20181004/452170718191/editora-ester-pujol-nueva-directora-editorial-de-librerias-de-enciclopedia.html>>.
- LA VEU DE CATALUNYA (1928). «Vida Literària. Col·lecció Grumet». *La Veu de Catalunya*, 16 de desembre, ed. matí.
- LORENZ, K. (1974). *El anillo del rey Salomón. Estudios de psicología animal*. Trad. de R. Margalef. Barcelona: Labor.
- LLORT, L. (2019). «Reis variats de paper». *El Punt Avui*, 30 de desembre.
<<https://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1716909-reis-variats-de-paper.html>>.
- (2020). «La Rodoreda autora infantil». *El Punt Avui*, 13 de març.
<<https://www.elpuntavui.cat/cultura/article/1756421-la-rodoreda-autora-infantil.html>>.
- MAÑÀ, T. (2005). «Llibres per a infants i adolescents». *Serra d'Or*, núm. 552 (desembre), p. 98-103.

- (2008). «Llibres per a infants i joves: molta quantitat, poca varietat». *Serra d'Or*, núm. 585 (setembre), p. 58-62.
 - (2020). «Llibres per a infants i adolescents 2019: un balanç positiu». *Serra d'Or*, núm. 722 (febrer), p. 66-70.
 - (2021a). «Llibres infantils i juvenils, retorn a la normalitat». *Serra d'Or*, núm. 741 (setembre), p. 65-69.
 - (2021b). «Llibres per a infants i adolescents». *Serra d'Or*, núm. 734 (febrer), p. 61-64.
- MARIMON, S. (2020). «Llibres perquè infants i adolescents puguin escapar-se del confinament a través de la literatura». *Ara*, 21 d'abril. <https://www.ara.cat/cultura/llobres-infants-adolescents-confinament-literatura-sant-jordi-coronavirus-covid-19_1_1095605.html>.
- MARÍN, D. (2019a). «Clàssics per al Nadal». *La República*, 22 de novembre <<https://www.lrp.cat/lrp-arts/article/1698095-classics-per-al-nadal.html>>.
- (2019b). «L'empenta de les editores amb caràcter». *La República*, 19 d'abril. <<https://www.lrp.cat/reportatges/article/1589114-l-empenta-de-les-editores-amb-caracter.html>>.
- MARTÍ, P. (2020). «Procrastinació». *El Vallenc*, 19 de juny, p. 49.
- MCNERNEY, K. (2017). *Mercè Rodoreda: una bibliografia crítica (2002-2011)*. Trad. de l'anglès d'Eva Pallarès i Sala, amb una relació d'obres de Mercè Rodoreda i de traduccions de la seva obra recopilada per Judith Sánchez Gordaliza. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda: FP: Institut d'Estudis Catalans.
- MENCOS, M. I. (2002). *Mercè Rodoreda: una bibliografia crítica (1963-2001)*. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda: FP: Institut d'Estudis Catalans.
- MOHINO, A. (2002). «Poesia. L'abrupte despertar de Mercè Rodoreda com a poeta». *Mercè Rodoreda: Una poètica de la memòria*. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda: Institut d'Estudis Catalans: Catalunya Hoy: Generalitat de Catalunya. <https://www.mercerodoreda.cat/upload/obra/03_POESIA.pdf>. [Article traduït al català]
- MOLIST, P. (2012). «“Raspall” de Pere Calders. Nova versió». *Els llibres tranquils*, 22 d'octubre. <<http://llibrestranquils.blogspot.com/2012/10/raspall-de-pere-calders-nova-versio.html>>.

- MOLLA, G. (2003). «Lovecats!». *Revista de Girona*, núm. 220 (setembre-octubre), p. 112.
<<https://raco.cat/index.php/RevistaGirona/article/view/96678>>.
- NICOLAJEVA, M.; SCOTT, C. (2001). *How Picturebooks Work*. Nova York: Routledge.
- NOPCA, J. (2011). «Club Editor, una arma literària». *Ara*, 26 d'octubre.
<https://www.ara.cat/cultura/club-editor-joan-sales-maria-bohigas-merce-rodoreda-biblioteca-jaume-fuster_1_2849045.html>.
- (2017). «Comanegra, una dècada de creativitat eclèctica». *Ara*, 10 de juny.
<<https://editors.cat/comanegra-decada-creativitat-eclectica/>>.
- (2019). «Maria Bohigas: “Concebre els lectors com a consumidors empobreix la vida col·lectiva”». *Ara*, 13 de gener. <https://www.ara.cat/cultura/maria-bohigas-concebre-consumidors-collectiva_1_2700474.html>.
- (2020). «Què somien els personatges de Mercè Rodoreda?». *Ara*, 3 de juliol.
<https://llegim.ara.cat/reportatges/que-somien-personatges-merce-rodoreda_1_1119351.html>.
- OBIOLS, A. (2010). *Cartes a Mercè Rodoreda*. Pròleg d'Anna Maria Saludes i Amat. Sabadell: Fundació La Mirada.
- OBIOLS, I. (2005). «Club Editor se asocia con Edicions de 1984 para volver a publicar su fondo». *El País*, 16 de setembre.
<https://elpais.com/diario/2005/09/17/catalunya/1126919257_850215.html>.
- PASQUAL, G. (2019). *Viure perillosament*. Barcelona: Comanegra.
- PESSARRODONA, M. (2005) *Mercè Rodoreda i el seu temps*. Barcelona: Random House Mondadori.
- PINYOL, L. (2019). «Valenta com tu!». *Ara*, 20 d'abril.
<https://criatures.ara.cat/lectura/valenta-tu-nova-colleccio-la-galera-dones-importants-catalunya_1_2643904.html>.
- PIÑOL, R. M. (2005). «Rodoreda en clave infantil». *La Vanguardia*, 17 d'abril.
- PIQUER, E. (2003). «Gats amagats». *Avui*, 3 de maig, p. Cultura IV.
- PORTA, R. (2007). *Mercè Rodoreda i l'humor (1931-1936): les primeres novel·les, el periodisme i 'Polèmica'*. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda: Institut d'Estudis Catalans.

- PORTALÉS, M. (2006). «M'agrada dibuixar». *Faristol*, s. n, s. p.
 <<https://www.clijcat.cat/faristol/lilibre-cercat/Magrada-dibuixar&lilibre=801>>.
- PORTELL, J. (2019). «I la literatura va fer els clàssics!». *Llibres al replà*, 27 de febrer.
 <<https://llibresalrepla.cat/?p=4075>>.
- PUJOL PARDELL, J.; TALAVERA I MUNTANÉ, M. (ed.) (2013). *Mercè Rodoreda i els clàssics*.
 Barcelona: Universitat de Barcelona.
- REAL, N. (2005). *Mercè Rodoreda: l'obra de preguerra*. Barcelona: Publicacions de
 l'Abadia de Montserrat.
- (2021). «Mercè Rodoreda, la narradora catalana més traduïda». *Catalan Historical
 Review*, núm. 14, p. 197-210.
 <<https://raco.cat/index.php/CatalanHistoricalReview/article/view/394068>>.
- REBAGLIATO, J. (2020). «La Rodoreda infantil». *Núvol*, 1 d'octubre.
 <<https://www.nuvol.com/llibres/la-rodoreda-infantil-123457>>.
- REGIÓ 7 (2020). «Tots els contes de Mercè Rodoreda, recollits en una edició amb
 il·lustració». *Regió 7*, 3 de març. <[https://www.regio7.cat/cultures/novetats-
 editorials/2020/03/03/tots-els-contes-merce-rodoreda-50016960.html](https://www.regio7.cat/cultures/novetats-editorials/2020/03/03/tots-els-contes-merce-rodoreda-50016960.html)>.
- RIUS I LLORENS, C. (2020). «Tot passa, Rodoreda es manté». *Núvol*, 16 de juliol.
 <<https://www.nuvol.com/llibres/tot-passa-rodoreda-es-mante-112808>>.
- RODOREDA, M. (1958). *Vint-i-dos contes*. Barcelona: Selecta.
- (1980). *Viatges i flors*. Barcelona: Edicions 62.
- (1982). «Imatges d'infantesa». *Serra d'Or*, núm. 270 (març) i núm. 273 (juny), p. 29-30 i
 p. 31 i 34.
- (1993). «Bestioles». *Revista de Girona*, núm. 157 (març-abril), p. 72-75.
 <<https://raco.cat/index.php/RevistaGirona/article/view/87555/112639>>.
- (1999). *Un cafè i altres narracions*. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Fundació
 Mercè Rodoreda: FP: Institut d'Estudis Catalans.
- (2002). *Agonia de llum. La poesia secreta de Mercè Rodoreda*. Edició a cura d'Abraham
 Mohino i Balet. Barcelona: Angle.
- (2015). *Obra de joventut: narrativa i periodisme*. Justificació de Joaquim Molas, pròlegs
 de Carme Arnau i Roser Porta. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Edicions 62:
 Fundació Mercè Rodoreda.

- [RODOREDA, M.] (2013). *Mercè Rodoreda. Entrevistes*. Edició a cura d'Abraham Mohino i Balet. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda: FP: Institut d'Estudis Catalans.
- RODOREDA, M.; SALES, J. (2008). *Cartes completes (1960-1983)*. Edició a cura de Montserrat Casals. Barcelona: Club Editor.
- ROGER [Josep Navarro Costabella] (1929). «Llibres per a infants». *La Veu de Catalunya*, 10 de gener, ed. del matí.
- ROIG, O. (2002). *El arte de la numerología*. Barcelona: Robinbook.
- ROSSELLÓ BOVER, P. (2008). «Del món dels somnis al fantàstic en els contes de Mercè Rodoreda». *Escola Catalana*, núm. 449 (abril), p. 11-13.
- ROVIRA, T. (2007). «El llibre per a infants i adolescents. Dels orígens a la desfeta». A: BARÓ, T.; COLOMER, T.; MAÑÀ, T. (coord.). *El patrimoni de la imaginació. Llibres d'ahir per a lectors d'avui*. Palma: Institut d'Estudis Baleàrics, p. 15-26.
- SALETA I LLORENS, E. (1927). «Aspectes literaris. Els especialistes». *El Borinot*, núm. 169 (17 febrer), p. 13.
- SÀLVIA (2009). «*Bestiari i altres poemes*, llibre infantil de Mercè Rodoreda». A: *Poesia infantil i juvenil*, blog de la Biblioteca Pública Municipal de Cocentaina (Alacant), 15 de febrer. <<http://bibliopoemes.blogspot.com/2009/02/bestiari-i-altres-poemes-llibre-de.html>>.
- SANMARTÍ, C.; JULIO, M. T.; RIBA, C. (2013). *Il·lustradores*. Vic: Servei de Publicacions de la Universitat de Vic.
- SERRASOLSAS, Ll. (2008). «“Gallines de Guinea”: un conte infantil de Mercè Rodoreda sobre el descobriment de la mort». *Jornada Mercè Rodoreda* <http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0016/5b48331c-8984-403e-9a55-9f7b3a1e90e6/gallines_de_guinea.pdf>.
- SILVA-DÍAZ, M. C. (2005). *Libros que enseñan a leer: álbumes metaficcionales y conocimiento literario*. Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura i de les Ciències Socials. Universitat Autònoma de Barcelona. <<https://core.ac.uk/download/pdf/13277185.pdf>>.
- SIMÓ-COMAS, M. (2019). «Esther Tusquets: La práctica editorial como praxis feminista». *Lectora. Revista de Dones i Textualitat*, núm. 25, p. 197–211. <<https://revistes.ub.edu/index.php/lectora/article/view/29841/30137>>.

- SOLÉ VENDRELL, C.; ESCALA, J. (2000). *La lluna d'en Joan*. Barcelona: K-Indústria Cultural.
- SOTORRA, A. (2000). «Gran Rodoreda». *Avui*, 6 de gener, p. Cultura 17.
- (2008). «Infantil i juvenil». *Avui*, 23 d'abril, p. 57.
- TRIADÚ, J. (2000). «Actualitat de Mercè Rodoreda». *Serra d'Or*, núm. 485 (maig), p. 70-72.
- VALENZUELA J. (2022). «Isidre Monés: “He dibujado de todo y en casi todas las técnicas y procedimientos, y he hecho de esta variedad una bandera”». *Jot Down*.
<<https://www.jotdown.es/2022/02/isidre-mones/>>.
- VALL, T. (2021). «Aurora Altisent, vida present». *Ara*, 12 de desembre.
<https://diumenge.ara.cat/diumenge/aurora-altisent-vida-present_1_4210320.html>.
- VALLVERDÚ, M. (2020). «País de paper (2). Les editorials dels anys 1960». *L'Avenç*, núm. 466, p. 31-43.
- VIÑUALES GRANEL, M. (2015). *Els anys temàtics literaris. Les commemoracions literàries en quatre casos. Any Pla (1997), Any Verdaguer (2002), Any Rodoreda (2008) i Any Maragall (2010-2011)*. Departament d'Història de l'Art. Universitat de Barcelona.
<<https://www.tdx.cat/handle/10803/359386>>.
- VOUILLAMOZ, N. (2022). «Reescrituras subversivas en la LIJ. Cuando el libro-álbum da voz a personajes de cuentos clásicos». *Ocnos. Revista de Estudios sobre Lectura*, núm. 21(1), p. 1-16. <<https://revista.uclm.es/index.php/ocnos/article/view/2737/2293>>.

5.2. WEBGRAFIA

- Albert Asensio*: <<http://www.albertasensio.com/>>. Lloc web de l'il·lustrador Albert Asensio, nascut a Horta de Sant Joan, que conté informació escrita i visual sobre ell i la seva obra.
- Any Rodoreda 1908-2008*: <<https://www.anyrodoreda.cat/prodlite.html>>. Espai virtual creat amb motiu del centenari del naixement de l'escriptora per recollir totes les iniciatives de l'efemèride.
- Barcanova*: <<https://www.barcanova.cat>>. Lloc web de l'editorial Barcanova, on es proporciona informació sobre l'empresa, les seves col·leccions i els seus llibres; també se'n troba a l'espai del segell dins del lloc web general del Grupo Anaya, al qual es va integrar un any després de néixer: <<https://www.grupoanaya.es/editoriales/barcanova>>.

Bernat Cormand: <<https://www.bernatcormand.com/>>. Lloc web de l'il·lustrador Bernat Cormand, nascut i traspassat a Barcelona, que conté informació escrita i visual sobre ell i la seva obra.

Comanegra: <<https://comanegra.com/ca/>>. Lloc web de l'editorial Comanegra, on es proporciona informació sobre l'empresa, les seves col·leccions i els seus llibres.

Dani Torrent: <<http://www.danitorrent.com/>>. Lloc web de l'il·lustrador Dani Torrent, nascut a Barcelona, que conté informació escrita i visual sobre la seva obra.

Isidre Monés: <<http://isidremonesart.blogspot.com/>>. Blog de l'autor i il·lustrador Isidre Monés, nascut a Barcelona, amb informació sobre la seva producció.

La Galera: <<https://www.lagaleraeditorial.com/>>. Lloc web de l'editorial La Galera, on es proporciona informació sobre l'empresa, les seves col·leccions i els seus llibres.

Montse Tobella: <<http://www.montsetobella.com/>>. Lloc web de l'autora i il·lustradora de literatura infantil Montse Tobella, nascuda a Barcelona, amb informació sobre ella i la seva producció.

Nórdica Libros: <<https://www.nordicalibros.com/>>. Lloc web de l'editorial Nórdica Libros, on es proporciona informació sobre l'empresa, les seves col·leccions i els seus llibres.

Ronald Searle: <<http://www.artnet.com/artists/ronald-searle/>>. Pàgina dedicada a l'artista britànic dins del lloc web Artnet, que conté informació sobre la seva biografia i sobre la seva obra.

Sergio Fernández:
<<https://unileon.academia.edu/SergioFern%C3%A1ndezMart%C3%ADnez>>. Pàgina del doctor en teoria de la literatura i literatura comparada Sergio Fernández Martínez al lloc web d'Academia.edu.

Subi&Anna: <<http://www.subianna.cat/>>. Lloc web de la parella integrada per l'il·lustrador «Subi» i l'autora de literatura infantil i juvenil Anna Obiols, que inclou informació biogràfica i bibliogràfica, ofereix activitats diverses que es poden contractar i inclou, a més, un blog.

Vikipèdia: <<https://ca.wikipedia.org/wiki/Portada>>. Enciclopèdia lliure creada el 2001 i mantinguda de manera cooperativa per multitud de col·laboradors on es pot trobar informació general sobre autors, il·lustradors, editorials, col·leccions o premis, i també sobre la simbologia dels arbres, els animals, els números, etc.

5.3. RECURSOS I MATERIALS EN LÍNIA

- AJUNTAMENT DE BADALONA (2014). «“Els contes de la Mercè” a càrrec de la companyia Engruna Teatre». *Agenda*.
<http://badalona.cat/portalWeb/badalona.portal;jsessionid=wzhXJrqF51RBgpGp5Q2QNvhKRLQmvQ7m2Tc7s6kpWJlhpPYLFckZ!404891609?_nfpb=true&_pageLabel=detall_agenda&dDocName=AJB055517#wlp_detall_agenda>.
- BERTRAN I TENAS, M. (2019). «Els contes per a infants de Mercè Rodoreda». *Paraules*, 23 d’abril. <<https://blocs.xtec.cat/comunicat/2019/04/23/els-contes-per-a-infants-de-merce-rodoreda/>>.
- DIARI ARA (2013). Publicitat de la col·lecció «Els Clàssics de la Literatura Juvenil». <<https://static1.ara.cat/ara/public/file/2013/0919/00/9999-20130919yq6gkn-pdf-bd44428.pdf>>.
- ENGRUNA TEATRE (2008). *Roda, roda... Rodoreda*. Presentació de l’espectacle. <<https://www.anyrodoreda.cat/imgs/roda,%20roda...pdf>>.
- (s. d.). *Roda, roda... Rodoreda*. Vídeo explicatiu. <<https://player.vimeo.com/video/398389709>>.
- IEC. *DIEC2. Diccionari de la llengua catalana*. Institut d’Estudis Catalans. <<https://dlc.iec.cat/>>

Annexos: Referències del corpus objecte d'anàlisi

ANNEX 1: ANTOLOGIES (PER ORDRE DE PUBLICACIÓ)

Quinze són quinze. Barcelona: Laia, 1974. (El Nus; 19)

La brusa vermella i altres contes. Edició a cura de Ramon Prat. Barcelona: Barcanova, 1990.
(Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana; 12)

Quinze són quinze. Barcelona: Cruïlla, 1991. (Tria Personal; 1)

Contologia. A cura d'Albert Planelles i Francesc Vernet. Barcelona: La Magrana, 1991.
(L'Esparver Llegir; 28)

Contes del segle XX. Selecció de Carme Gregori. Alaquàs: Bròsquil, 2003. (Lletra Llarga; 24)

La brusa vermella i altres contes. Edició a cura de Ramon Prat. Barcelona: Barcanova, 2002.
(Antaviana Jove. Clàssics Catalans; 39)

La brusa vermella i altres contes. Barcelona: Barcanova, 2007. (Antaviana Nova. Clàssics Catalans; 37)

ANNEX 2: ANTOLOGIES (PER ORDRE ALFABÈTIC DE TÍTOLS)

Contes del segle XX. Selecció de Carme Gregori. Alaquàs: Edicions, 2003. (Lletra Llarga; 24)

Contologia. Barcelona: La Magrana, 1991. (L'Esparver Llegir; 28)

La brusa vermella i altres contes. Barcelona: Barcanova, 2007. (Antaviana Nova. Clàssics Catalans; 37)

La brusa vermella i altres contes. Edició a cura de Ramon Prat. Barcelona: Barcanova, 1990.
(Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana; 12)

La brusa vermella i altres contes. Edició a cura de Ramon Prat. Barcelona: Barcanova, 2002.
(Antaviana Jove. Clàssics Catalans; 39)

Quinze són quinze. Barcelona: Cruïlla, 1991. (Tria Personal; 1)

Quinze són quinze. Barcelona: Laia, 1974. (El Nus; 19)

ANNEX 3: OBRES DE MERCÈ RODOREDA (PER ORDRE DE PUBLICACIÓ)

Gallines de Guinea. Dibuixos: Carme Solé Vendrell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989. (El Tinter dels Clàssics; 20)

Mirall trencat. Barcelona: Club Editor, 1991. (Club Editor Jove; 27)

La plaça del Diamant. Pròleg de l'autora i epíleg de Joan Sales. Barcelona: Club Editor, 1992. (Club Editor Jove; 53)

Jardí vora el mar. Barcelona: Club Editor, 1996. (Club Editor Jove; 122)

Aloma. Amb un pròleg i un apartat final de Josefina Figuerola Garreta. Barcelona: Edicions 62, 1996. (El Cangur Plus; 34)

La plaça del Diamant. Pròleg de l'autora. Introducció i notes de Josep Antoni Fluixà. Barcelona: Bromera: Club Editor, 1997. (Els Nostres Autors; 35)

Aloma. Edició a cura de Josefina Figuerola Garreta. Barcelona: Edicions 62, 2001. (El Cangur. Butxaca; 65) (Biblioteca Mercè Rodoreda; 2)

La meva Cristina i altres contes. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Hermes, 2001. (Biblioteca Hermes. Clàssics Catalans; 18)

La plaça del Diamant. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Hermes, 2003. (Biblioteca Hermes. Narrativa. Clàssics Catalans; 21)

La noieta daurada i altres contes. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005.

La plaça del Diamant. Pròleg de l'autora i postfaci de Maria Barbal. Barcelona: Club Editor, 2005. (Club Editor Jove; 1)

- Mirall trencat*. Amb un postfaci de Marta Nadal. Barcelona: Club Editor, 2006. (Club Editor Jove; 4)
- Aloma*. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Neus Real. Barcelona: Edicions 62, 2006. (Educació 62; 16)
- El carrer de les Camèlies*. Amb un postfaci de Xavier Pla. Barcelona: Club Editor, 2007. (Club Editor Jove; 5)
- Jardí vora el mar*. Amb un postfaci de Roser Porta. Barcelona: Club Editor, 2007. (Club Editor Jove; 6)
- Formiga*. Il·lustracions de Leonard Beard. Barcelona: Cruïlla, 2008. (Vull Llegir! Poesia)
- Contes infantils de Mercè Rodoreda*. A partir d'una idea d'Anna Obiols. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008.
- Les fades*. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008. (Capsa de Contes; 4)
- Semblava de seda i altres contes*. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Carme Arnau. Barcelona: Edicions 62, 2008. (Educació 62; 26)
- Quanta, quanta guerra...* Amb un postfaci d'Antoni Mora. Barcelona: Club Editor, 2008. (Club Editor Jove; 8)
- Bestiari i altres poemes*. Il·lustracions de Montse Ginesta. Edició a cura de Marta Nadal. Barcelona: Viena Edicions, 2008.
- Aloma*. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Neus Real. Barcelona: Educaula, 2009. (Educació 62; 16)
- La meva Cristina i altres contes*. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Carme Arnau. Barcelona: Educaula, 2010. (Educació 62; 61)
- Viatges i flors*. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Marta Nadal. Barcelona: Educaula, 2011. (Educació 62; 69)
- «Viatge al poble dels guerrers». Il·lustració: Isidre Monés. *Cavall Fort*, núm. 1201/1202 (agost 2012), p. 31-36.
- Aloma*. Barcelona: Edicions 62: Diari Ara, 2013. (Clàssics de la Literatura Juvenil; 4)
- La plaça del Diamant*. Amb un postfaci de Maria Barbal i un estudi de Meritxell Talavera. Barcelona: Club Editor, 2016. (Club Editor Jove; 1)
- Viatge al poble de les trenta senyoretes*. Il·lustracions de Dani Torrent. Barcelona: Comanegra, 2019. (Clàssics Il·lustrats)

La noieta daurada i altres contes. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020.

ANNEX 4: OBRES DE MERCÈ RODOREDA (PER ORDRE ALFABÈTIC DE TÍTOLS)

Aloma. Amb un pròleg i un apartat final de Josefina Figuerola Garreta. Barcelona: Edicions 62, 1996. (El Cangur Plus; 34)

Aloma. Edició a cura de Josefina Figuerola Garreta. Barcelona: Edicions 62, 2001. (El Cangur. Butxaca; 65) (Biblioteca Mercè Rodoreda; 2)

Aloma. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Neus Real. Barcelona: Edicions 62, 2006. (Educació 62; 16)

Aloma. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Neus Real. Barcelona: Educaula, 2009. (Educació 62; 16)

Aloma. Barcelona: Edicions 62: Diari *Ara*, 2013. (Clàssics de la Literatura Juvenil; 4)

Bestiari i altres poemes. Il·lustracions de Montse Ginesta. Edició a cura de Marta Nadal. Barcelona: Viena Edicions, 2008.

Contes infantils de Mercè Rodoreda. A partir d'una idea d'Anna Obiols. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008.

El carrer de les Camèlies. Amb un postfaci de Xavier Pla. Barcelona: Club Editor, 2007. (Club Editor Jove; 5)

Formiga. Il·lustracions de Leonard Beard. Barcelona: Cruïlla, 2008. (Vull Llegir! Poesia)

Gallines de Guinea. Dibuixos: Carme Solé Vendrell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989. (El Tinter dels Clàssics; 20)

Jardí vora el mar. Barcelona: Club Editor, 1996. (Club Editor Jove; 122)

Jardí vora el mar. Amb un postfaci de Roser Porta. Barcelona: Club Editor, 2007. (Club Editor Jove; 6)

La meva Cristina i altres contes. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Hermes, 2001. (Biblioteca Hermes. Clàssics catalans; 18)

La meva Cristina i altres contes. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Carme Arnau. Barcelona: Educaula, 2010. (Educació 62; 61)

- La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005.
- La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020.
- La plaça del Diamant*. Pròleg de l'autora i epíleg de Joan Sales. Barcelona: Club Editor, 1992. (Club Editor Jove; 53)
- La plaça del Diamant*. Pròleg de l'autora. Introducció i notes de Josep Antoni Fluixà. Barcelona: Bromera: Club Editor, 1997. (Els Nostres Autors; 35)
- La plaça del Diamant*. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Hermes, 2003. (Biblioteca Hermes. Narrativa. Clàssics Catalans; 21)
- La plaça del Diamant*. Pròleg de l'autora i postfaci de Maria Barbal. Barcelona: Club Editor, 2005. (Club Editor Jove; 1)
- La plaça del Diamant*. Amb un postfaci de Maria Barbal i un estudi de Meritxell Talavera. Barcelona: Club Editor, 2016. (Club Editor Jove; 1)
- Les fades*. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008. (Capsa de Contes; 4)
- Mirall trencat*. Barcelona: Club Editor, 1991. (Club Editor Jove; 27)
- Mirall trencat*. Amb un postfaci de Marta Nadal. Barcelona: Club Editor, 2006. (Club Editor Jove; 4)
- Quanta, quanta guerra...* Amb un postfaci d'Antoni Mora. Barcelona: Club Editor, 2008. (Club Editor Jove; 8)
- Semblava de seda i altres contes*. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Carme Arnau. Barcelona: Edicions 62, 2008. (Educació 62; 26)
- Viatge al poble de les trenta senyoretes*. Il·lustracions de Dani Torrent. Barcelona: Comanegra, 2019. (Clàssics Il·lustrats)
- «Viatge al poble dels guerrers». Il·lustració: Isidre Monés, *Cavall Fort*, núm. 1201/1202 (agost 2012), p. 31-36.
- Viatges i flors*. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Marta Nadal. Barcelona: Educaula, 2011. (Educació 62; 69)

Índexs

ÍNDEX DE QUADRES

- QUADRE 1. Corpus infantil i juvenil de Mercè Rodoreda donat al públic per l'autora (p. 17).
- QUADRE 2. Corpus potencialment infantil i juvenil de postguerra inèdit, produït i conservat per Mercè Rodoreda, però no editat en vida seva (p. 21).
- QUADRE 3. Mercè Rodoreda i la literatura infantil i juvenil: corpus constituït per les edicions pòstumes (amb una sola excepció inicial) i títols exclosos (p. 42-45).
- QUADRE 4. Llibres infantils i juvenils sobre Mercè Rodoreda (2008-2020) (p. 48).
- QUADRE 5. Xifres de vendes entre el 2007 i el 2020 del corpus objecte d'estudi (p. 167-169).
- QUADRE 6. Obres de Mercè Rodoreda a «Club Editor Jove». Vendes totals 2007-2020 (p. 172).
- QUADRE 7. Obres de Mercè Rodoreda a «Club Editor Jove». Títols més venuts entre el 2007 i el 2020 (p. 172-173).

ÍNDEX D'IMATGES

- IMATGES 1-4. Volum de l'edició original i edicions infantils de *Raspall*: Pere Calders, *Cròniques de la veritat oculta*. Barcelona: Selecta, 1955; Pere Calders i Carme Solé Vendrell, *Raspall*. Barcelona: Hymssa, 1981; Pere Calders i Carme Solé Vendrell, *Raspall*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2009 (Mars), i Pere Calders,

Raspall. Adaptació de Pep Molist. Il·lustracions de Lucía Serrano. Barcelona: Baula, 2012 (p. 13).

IMATGES 5-6. Nota periodística sobre el premi obtingut per Mercè Rodoreda amb «La sireneteta i el delfí» als Jocs Florals de Lleida i ressenya de l'acte d'entrega de premis (p. 15).

IMATGES 7-8. «L'Hivern i les formigues», primer conte infantil publicat per Mercè Rodoreda al diari *La Publicitat* (original sol i pàgina completa on apareix) (p.18).

IMATGE 9. Coberta de l'edició infantil de *Gallines de Guinea*: Mercè Rodoreda, *Gallines de Guinea*. Dibuixos: Carme Solé Vendrell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989. (El Tinter dels Clàssics; 20) (p. 23).

IMATGES 10-12. Cobertes de les diferents edicions de *La brusa vermella i altres contes*: Mercè Rodoreda, *La brusa vermella i altres contes*. Edició a cura de Ramon Prat. Barcelona: Barcanova, 1990. (Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana; 12); Mercè Rodoreda, *La brusa vermella i altres contes*. Edició a cura de Ramon Prat. Barcelona: Barcanova, 2002. (Antaviana Jove. Clàssics Catalans; 39), i Mercè Rodoreda, *La brusa vermella i altres contes*. Barcelona: Barcanova, 2007. (Antaviana Nova. Clàssics Catalans; 37) (p. 24).

IMATGE 13. Coberta de *Contologia*, un dels primers reculls escolars amb relats de Rodoreda: *Contologia*. A cura d'Albert Planelles i Francesc Vernet. Barcelona: La Magrana, 1991. (L'Esparver Llegir; 28) (p. 25).

IMATGES 14-18. Cobertes de les edicions de les novel·les de postguerra de Mercè Rodoreda a «Club Editor Jove» entre els anys noranta i l'any 2004: Mercè Rodoreda, *Mirall trencat*. Barcelona: Club Editor, 1991. (Club Editor Jove; 27); *Mirall trencat*. Barcelona: Club Editor, 1997. (Club Editor Jove; 27); Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Pròleg de l'autora i epíleg de Joan Sales. Barcelona: Club Editor, 1992. (Club Editor Jove; 53); Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Pròleg de l'autora i epíleg de Joan Sales. Barcelona: Club Editor, 2004. (Club Editor Jove; 53), i Mercè Rodoreda, *Jardí vora el mar*. Barcelona: Club Editor, 1996. (Club Editor Jove; 122).

IMATGES 19-21. Cobertes de les edicions d'*Aloma* dins de la col·lecció «El Cangur» entre 1977 i 1995: Mercè Rodoreda, *Aloma*. Barcelona: Edicions 62, 1977. (El Cangur, 34);

Mercè Rodoreda, *Aloma*. Barcelona: Edicions 62, 1990. (El Cangur, 34), i Mercè Rodoreda, *Aloma*. Barcelona: Edicions 62, 1995. (El Cangur, 34). (p. 26).

IMATGES 22-23. Cobertes de la primera edició escolar d'*Aloma* en els dos formats amb què es publica dins de la col·lecció «El Cangur»: Mercè Rodoreda, *Aloma*. Edició a cura de Josefina Figuerola Garreta. Barcelona: Edicions 62, 2001. (El Cangur. Butxaca; 65) (Biblioteca Mercè Rodoreda; 2), i Mercè Rodoreda, *Aloma*. Edició a cura de Josefina Figuerola Garreta. Barcelona: Edicions 62, 2004. (El Cangur. Butxaca; 65. Sèrie Plus) (Biblioteca Mercè Rodoreda; 2) (p. 27).

IMATGES 24-26. Cobertes de les dues primeres edicions escolars de *La plaça del Diamant* i de l'edició de *La meva Cristina i altres contes* a l'editorial Hermes: Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Pròleg de l'autora. Introducció i notes de Josep Antoni Fluixà. Barcelona: Bromera: Club Editor, 1997. (Els Nostres Autors; 35); Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Hermes, 2003. (Biblioteca Hermes. Narrativa. Clàssics Catalans; 21), i Mercè Rodoreda, *La meva Cristina i altres contes*. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Hermes, 2001. (Biblioteca Hermes. Clàssics catalans; 18). (p. 28).

IMATGE 27. Coberta de *Contes del segle XX*. Selecció de Carme Gregori. Alaquàs: Bròsqil, 2003. (Lletra Llarga; 24) (p. 28).

IMATGES 28-29. Cobertes de *Les millors històries sobre gats*. Barcelona: Barcanova: Siruela, 1998, i de *Les millors històries sobre gats*. A cura de Maria Mercè Roca. Il·lustracions de Daniel Jiménez. Barcelona: La Magrana, 2003. (Les Ales Esteses; 147) (p. 29).

IMATGES 30-31. Il·lustracions de «Viatge al poble de les trenta senyoretes» i el fragment d'*Aloma* a *Les millors històries sobre gats*. A cura de Maria Mercè Roca. Il·lustracions de Daniel Jiménez. Barcelona: La Magrana, 2003. (Les Ales Esteses; 147), p. 63 i 131 (p. 31).

IMATGES 32-35. Cobertes de les edicions de *La plaça del Diamant* publicades entre el 2005 i l'actualitat a la col·lecció «Club Editor Jove»: Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Pròleg de l'autora. Postfaci de Maria Barbal. Barcelona: Club Editor, 2005. (Club Editor Jove; 1); Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Pròleg de l'autora. Postfaci de Maria Barbal. Barcelona: Club Editor, 2015. (Club Editor Jove; 1); Mercè Rodoreda, *La plaça*

del Diamant. Amb un postfaci de Maria Barbal i un estudi de Meritxell Talavera. Barcelona: Club Editor, 2016. (Club Editor Jove; 1), i Mercè Rodoreda, *La plaça del Diamant*. Amb un postfaci de Maria Barbal i un estudi de Meritxell Talavera. Barcelona: Club Editor, 2019. (Club Editor Jove; 1; eBooks) (p. 32).

IMATGES 36-46. Cobertes de *Mirall trencat*, *El carrer de les Camèlies*, *Jardí vora el mar* i *Quanta. Quanta guerra...* a «Club Editor Jove»: Mercè Rodoreda, *Mirall trencat*. Postfaci de Marta Nadal. Barcelona: Club Editor, 2006. (Club Editor Jove; 4); Mercè Rodoreda, *Mirall trencat*. Amb un postfaci de Marta Nadal. Barcelona: Club Editor, 2018. (Club Editor Jove; 4); Mercè Rodoreda, *Mirall trencat*. Amb un postfaci de Marta Nadal. Barcelona: Club Editor, s. d. (Club Editor Jove; 4; eBooks); Mercè Rodoreda, *El carrer de les Camèlies*. Postfaci de Xavier Pla. Barcelona: Club Editor, 2007. (Club Editor Jove; 5); Mercè Rodoreda, *El carrer de les Camèlies*. Amb un postfaci de Xavier Pla. Barcelona: Club Editor, 2015. (Club Editor Jove; 5); Mercè Rodoreda, *El carrer de les Camèlies*. Amb un postfaci de Xavier Pla. Barcelona: Club Editor, s. d. (Club Editor Jove; 5; eBooks); Mercè Rodoreda, *Jardí vora el mar*. Postfaci de Roser Porta. Barcelona: Club Editor, 2007. (Club Editor Jove; 6); Mercè Rodoreda, *Jardí vora el mar*. Amb un postfaci de Roser Porta. Barcelona: Club Editor, 2014. (Club Editor Jove; 6); Mercè Rodoreda, *Jardí vora el mar*. Amb un postfaci de Roser Porta. Barcelona: Club Editor, 2021 (Club Editor Jove; 6; eBooks); Mercè Rodoreda, *Quanta, quanta guerra...* Postfaci d'Antoni Mora. Barcelona: Club Editor, 2008. (Club Editor Jove; 8), i Mercè Rodoreda, *Quanta, quanta guerra...* Postfaci d'Antoni Mora. Barcelona: Club Editor, 2021 (Club Editor Jove; 8; eBooks) (p. 32-33).

IMATGES 47-50. Cobertes de les edicions juvenils d'*Aloma* a «Educació 62» (2006 i 2007) i a «Educaula» (2009), i captura de pantalla del lloc web d'Educaula: Mercè Rodoreda, *Aloma*. Estudi preliminar amb propostes de treball i comentaris de text a cura de Neus Real. Barcelona: Edicions 62, 2006. (Educació 62; 16); Mercè Rodoreda, *Aloma*. Estudi preliminar amb propostes de treball i comentaris de text a cura de Neus Real. Barcelona: Edicions 62, 2007. (Educació 62; 16); Mercè Rodoreda, *Aloma*. Estudi preliminar amb propostes de treball i comentaris de text a cura de Neus Real. Barcelona: Educaula, 2009. (Educaula; 16), i <https://www.grup62.cat/editorial/educaula62> [consulta: 20 de juliol de 2021] (p. 34).

- IMATGES 51-53. Cobertes de *Semblava de seda i altres contes*, *La meva Cristina i altres contes* i *Viatges i flors* a la col·lecció «Educació 62»: Mercè Rodoreda, *Semblava de seda i altres contes*. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Carme Arnau. Barcelona: Edicions 62, 2008. (Educació 62; 26); Mercè Rodoreda, *La meva Cristina i altres contes*. Estudi preliminar, propostes de treball i de comentaris de text a cura de Carme Arnau. Barcelona: Educaula, 2010. (Educació 62; 61), i Mercè Rodoreda, *Viatges i flors*. Estudi preliminar, propostes de treball i comentaris de text a cura de Marta Nadal. Barcelona: Educaula, 2011. (Educació 62; 69) (p. 35).
- IMATGES 54-55. Número de *Cavall Fort* on surt «Viatge al poble dels guerrers» i coberta d'*Aloma* a «Clàssics de la Literatura Juvenil»: Mercè Rodoreda, «Viatge al poble dels guerrers». Il·lustració: Isidre Monés. *Cavall Fort*, núm. 1201/1202 (agost 2012), p. 31-36, i Mercè Rodoreda, *Aloma*. Barcelona: Ara: Edicions 62, 2013. (Clàssics de la Literatura Juvenil; 4) (p. 35).
- IMATGES 56-57. Captura de pantalla del web de Comanegra on apareix la coberta de Mercè Rodoreda, *Viatge al poble de les trenta senyoretes*. Il·lustracions de Dani Torrent. Barcelona: Comanegra, 2019. (Clàssics Il·lustrats), <<https://comanegra.com/ca/ficcio/573-rodoreda-viatge-poble-trenta-senyoretes.html>>, i coberta de Mercè Rodoreda, *Viatges i flors*. Il·lustracions de Bernat Cormand. Barcelona: Nórdica Libros, 2020. (Ilustrados) (p. 36).
- IMATGES 58-60. Cobertes dels llibres que recuperen contes infantils dels anys trenta de Mercè Rodoreda a la primera dècada del segle XX: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005; *Contes infantils de Mercè Rodoreda*. A partir d'una idea d'Anna Obiols. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008, i Mercè Rodoreda, *Les fades*. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008. (Capsa de Contes; 4) (p. 38).
- IMATGES 61-62. Cobertes de les edicions infantils dels poemes de «Bestioles»: Mercè Rodoreda, *Formiga*. Il·lustracions de Leonard Beard. Barcelona: Cruïlla, 2008. (Vull Llegir! Poesia), i Mercè Rodoreda, *Bestiari i altres poemes*. Il·lustracions de Montse Ginesta. Edició a cura de Marta Nadal. Barcelona: Viena, 2008 (p. 39).
- IMATGES 63-64. Cobertes de les edicions dels contes infantils a Siruela i a La Galera: Mercè Rodoreda, *Cuentos para niños*. Edición y epílogo de Sergio Fernández; traducción del

catalán de Jenn Díaz. Madrid: Siruela, 2019. (Las Tres Edades; 33), i Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020 (p. 41).

IMATGES 65-67. Llibres infantils i juvenils sobre l'autora apareguts el 2008: Lluís Hernández i Sonali, *Descobrint Mercè Rodoreda*. Barcelona: La Galera, 2008. (La Clau Mestra; 1); *Petita història de Mercè Rodoreda*. Text de Marta Nadal. Il·lustracions de Pilarín Bayés. Barcelona: Mediterrània, 2008. (Petites Històries, 243), i M. Carme Bernal i Carme Rubio. *Tant de gust de conèixer-la, senyora Rodoreda*. Il·lustracions: Ávelin. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008. (Tant de Gust...; 4) (p. 46).

IMATGES 68-71. Llibres infantils i juvenils sobre l'autora, o que incorporen un text de l'autora, apareguts després del 2008: Antoni M. Planas. *Grans personatges que construïren Catalunya*. Il·lustracions de Quim Bou. Barcelona: Dolmen, 2015; Pere Martí Bertran i Ignasi Blanch. *L'última cuca de llum*. Andorra [s. l.], 2018; Natàlia Cerezo i Roser Calafell, *Mercè Rodoreda*. Barcelona: La Galera, 2019. (Valenta com Tu!; 1), i Cinta Arasa. *Paraules, flors i pólvora*. Barcelona: Animallibres, 2020 (p. 47).

IMATGES 72-73. Coberta i contracoberta de Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005 (p. 61).

IMATGES 74-75. Il·lustració i culdellàntia de «Les pomes trapasseres»: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005, p. 114 i 119 (p. 62).

IMATGES 76-78. Guardes del llibre i il·lustracions inicials de «La truita» i «L'estrella que va morir»: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005, s. p., p. 138 i p. 96 (p. 63).

IMATGES 79-81. Contracoberta i coberta, guardes i crèdits i portada de *Contes infantils de Mercè Rodoreda*. A partir d'una idea d'Anna Obiols. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008 (p. 67-68).

IMATGES 82-87. Il·lustracions de «La darrera bruixa» de «Tísner», Aurora Altisent i «Subi»: Mercè Rodoreda, *Un cafè i altres narracions*. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda: FP: Institut d'Estudis Catalans, 1999, p. 120 i

- 121; Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005, p. 50, i *Contes infantils de Mercè Rodoreda*. A partir d'una idea d'Anna Obiols. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008, s. p. (p. 69).
- IMATGES 88-99. Il·lustracions de «Tísner» i de «Subi» a «Les tres granotetes i el rossinyol», «L'Hivern i les formigues» i «Les pomes trapasseres»: Mercè Rodoreda, *Un cafè i altres narracions*. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda: FP: Institut d'Estudis Catalans, 1999, p. 107, 104 i 152, i *Contes infantils de Mercè Rodoreda*. A partir d'una idea d'Anna Obiols. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008, s. p. (p. 70-71).
- IMATGES 100-102. Cobertes dels títols que precedeixen *Les fades* a la col·lecció «Capsa de Contes» de l'editorial Baula: *Camí del sol*. Text i il·lustracions de Montse Tobella. Barcelona: Baula, 2007. (Capsa de contes; 1); *La màgia dels regals*. Text i il·lustracions de Montse Tobella. Barcelona: Baula, 2008. (Capsa de contes; 2), i Pep Molist, *El meu primer llibre de Sant Jordi*. Il·lustracions de Valentí Gubianas. Barcelona: Baula, 2008. (Capsa de contes; 3) (p. 72).
- IMATGES 103-105. Coberta i contracoberta, guardes i crèdits editorials i portada de Mercè Rodoreda, *Les fades*. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008. (Capsa de Contes; 4) (p. 73-74).
- IMATGES 106-108. Original de *Les fades*, aparegut a *La Publicitat* el març de 1936, i il·lustracions del relat a Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Aurora Altisent. Pròleg de Marta Pessarrodona. Barcelona: RqueR, 2005, p. 84 i 87 (p. 75).
- IMATGES 109-118. Il·lustracions de «Subi» per a *Les fades* (I): Mercè Rodoreda, *Les fades*. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008, p. 7, 9, 13, 15, 17, 19, 21, 25, 27 i 29. (Capsa de Contes; 4) (p. 75-76).
- IMATGES 119-120. Il·lustracions de «Subi» per a *Les fades* (II): Mercè Rodoreda, *Les fades*. Il·lustracions de «Subi». Barcelona: Baula, 2008, p. 11 i 23. (Capsa de Contes; 4) (p. 76).
- IMATGES 121-123. Paratextos de l'edició de La Galera de *La noieta daurada i altres contes*: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020 (p. 81).

- IMATGES 124-127. Il·lustracions d'Albert Asensio per a l'edició de La Galera: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020, p. 30-31, 66-67, 84-85 i 128-129 (p. 82-83).
- IMATGES 128-133. Il·lustracions centrals dels sis primers contes de l'edició de La Galera: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020, p. 13, 27, 37, 47, 53 i 63 (p. 84-85).
- IMATGES 134-139. Il·lustracions centrals de sis contes més de l'edició de La Galera: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020, p. 71, 87, 91, 99, 143 i 151 (p. 86).
- IMATGES 140-143. Il·lustracions del conte «La guardiola» a *La Publicitat* i a l'edició de La Galera: Mercè Rodoreda, *Un cafè i altres narracions*. Edició a cura de Carme Arnau. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda: FP: Institut d'Estudis Catalans, 1999, p. 139, 141 i 143, i Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020, p. 81 (p. 87).
- IMATGES 144-146. Il·lustracions de La Galera que contradiuen el text de tres relats: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020, p. 107, 137 i 185 (p. 88).
- IMATGES 147-149. Il·lustracions de La Galera que no s'ajusten als textos autobiogràfics: Mercè Rodoreda, *La noieta daurada i altres contes*. Il·lustracions d'Albert Asensio. Barcelona: La Galera, 2020, p. 193, 173 i 179 (p. 89).
- IMATGES 150-159. Mostres de dos exemples de la col·lecció «Vull Llegir! Poesia»: Salvador Espriu, *Barques de paper*. Il·lustracions d'Arnau Ballester. Barcelona: Cruïlla, 2003. (Vull llegir! Poesia), i Maria-Mercè Marçal, *Cançó de saltar a corda*. Il·lustracions de Judit Morales. Barcelona: Cruïlla, 2004. (Vull llegir! Poesia). (p. 94-95).
- IMATGES 160-165. Il·lustracions de *Formiga*: Mercè Rodoreda, *Formiga*. Il·lustracions de Leonard Beard. Barcelona: Cruïlla, 2008. (Vull Llegir! Poesia), p. 3, 7, 9, 5, 11 i 13 (p. 99).
- IMATGES 166-170. Esbossos de *Formiga*, de Leonard Beard, facilitats per l'il·lustrador (p. 100).
- IMATGE 171. Darrera doble pàgina de *Formiga*: Mercè Rodoreda, *Formiga*. Il·lustracions de Leonard Beard. Barcelona: Cruïlla, 2008. (Vull Llegir! Poesia), p. 14-15 (p. 101).

- IMATGES 172-173. Coberta i contracoberta de *Bestiari i altres poemes*: Mercè Rodoreda, *Bestiari i altres poemes*. Il·lustracions de Montse Ginesta. Edició a cura de Marta Nadal. Barcelona: Viena, 2008 (p. 103).
- IMATGES 174-175. Portadella del text de Nadal i solapa posterior de *Bestiari i altres poemes*: Mercè Rodoreda, *Bestiari i altres poemes*. Il·lustracions de Montse Ginesta. Edició a cura de Marta Nadal. Barcelona: Viena, 2008 (p. 104).
- IMATGES 176-178. Il·lustracions de l'índex i doble pàgina de «Papallona», de *Bestiari i altres poemes*: Mercè Rodoreda, *Bestiari i altres poemes*. Il·lustracions de Montse Ginesta. Edició a cura de Marta Nadal. Barcelona: Viena, 2008, p. [7-8] i 20-21 (p. 105).
- IMATGES 179-180. Pàgines dels poemes «Escarabat» i «Colom» a *Bestiari i altres poemes* on es veu la continuïtat entre la imatge i el text que estableixen les il·lustracions: Mercè Rodoreda, *Bestiari i altres poemes*. Il·lustracions de Montse Ginesta. Edició a cura de Marta Nadal. Barcelona: Viena, 2008, p. 22-23 i 28-29 (p. 107).
- IMATGES 181-182. Primer i darrer número de la col·lecció «El Tinter dels Clàssics», de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat: Carles Riba, *Guillot, bandoler*. Dibuixos: Montse Ginesta. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984. (El Tinter dels Clàssics; 1), i Maria Aurèlia Capmany, *Contes*. Dibuixos: Lluïset. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993. (El Tinter dels Clàssics; 36). (p. 117).
- IMATGES 183-184. Coberta i portada de *Gallines de Guinea* a les Publicacions de l'Abadia de Montserrat: Mercè Rodoreda, *Gallines de Guinea*. Dibuixos: Carme Solé Vendrell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989. (El Tinter dels Clàssics; 20) (p. 118).
- IMATGE 185. Primeres pàgines de *Gallines de Guinea* a les Publicacions de l'Abadia de Montserrat: Mercè Rodoreda, *Gallines de Guinea*. Dibuixos: Carme Solé Vendrell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989, p. 2-3. (El Tinter dels Clàssics; 20) (p. 119).
- IMATGES 186-195. Progressió de l'expressió del protagonista de *Gallines de Guinea* a les Publicacions de l'Abadia de Montserrat: Mercè Rodoreda, *Gallines de Guinea*. Il·lustracions de Carme Solé Vendrell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989. (El Tinter dels Clàssics; 20), p. 5, 9, 10, 11, 13, 15, 17, 21 i 22 (p. 120).

IMATGES 196-204. Selecció i representació visual d'escenes a *Gallines de Guinea*: Mercè Rodoreda, *Gallines de Guinea*. Dibuixos: Carme Solé Vendrell. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989. (El Tinter dels Clàssics; 20), p. 4-5, 7, 9, 10-11, 12-13, 14-15, 16-17, 18-19, 20-21 i [24] (p. 122-123).

IMATGES 205-210. Còmic «Viatge al poble dels guerrers»: Mercè Rodoreda, «Viatge al poble dels guerrers». Il·lustració: Isidre Monés. *Cavall Fort*, núm. 1201/1202 (agost 2012), p. 31-36 (p. 125-126).

IMATGES 211-213. Exemple de contrapunt cromàtic i última pàgina amb text de Mercè Rodoreda, *Viatge al poble de les trenta senyoretes*. Il·lustracions de Dani Torrent. Barcelona: Comanegra, 2019. (Clàssics Il·lustrats), s. p. (p. 132-133).

IMATGES 214-215. Primera i última il·lustracions de Mercè Rodoreda, *Viatge al poble de les trenta senyoretes*. Il·lustracions de Dani Torrent. Barcelona: Comanegra, 2019. (Clàssics Il·lustrats), s. p. (p. 134).

IMATGE 216. Última pàgina de «La sang» a Mercè Rodoreda, *La brusa vermella i altres contes*. Edició a cura de Ramon Prat. Barcelona: Barcanova, 1990. (Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana; 12), p. 46-47 (p. 138).